

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

JAKOB M. HANSEN

AF
NORDBY
SOGNS
HISTORIE

Jakob M. Hansen

AF
NORDBY SOGNS
HISTORIE

*Udgivet med støtte fra
Den Grevelige Hielmstjerne-Rosencrone-ske
Stiftelse*

RAVNSBJERG TRYK

1969

**I kommission hos
Boghandler H. Hemmingsen
Tranebjerg, Samsø**

DENNE BOG

**tilegnes Nordby sogn i taknemmelig erindring om
de mange gode aar, min kone og jeg fik lov at op-
leve der som medarbejdere i skole og kirke.**

J. M. H.

Ved udsendelsen af denne bog føler jeg trang til at give udtryk for min taknemmelighed overfor pens. kommunelærer J. P. Christensen, København, og overbetjent Poul Porse, Aarhus, for den store hjælp, de beredvilligt har ydet mig under arbejdet. Jeg skylder dem tak for mange værdifulde vink, som de udfra deres indgaaende kendskab til vore arkiver har givet mig om, hvor oplysning eventuelt kunne findes vedrørende et og andet forhold, og i adskillige tilfælde har de selv, uden at sky nogen møje, fundet vigtige enkeltheder frem til mig.

Professor Jørgen Pedersen, Aarhus, skylder jeg tak for opmuntrende udtalelser og inspirerende tilskyndelser vedrørende bogens første del.

Endelig er det mig kært at kunne takke Den Grevelige Hielmstjerne-Rosencrone-ske Stiftelse for økonomisk støtte til udgivelsen.

J. M. H.

INDHOLDSFORTEGNELSE

Første del:

Under landsbyfællesskabet	Side
Sognet	11
Landsbyfællesskabet	15
Landgilde og hoveri	22
Tiende og skatter	36
De økonomiske forhold	44
Husmænd og haandværkere	64
Udskiftningen	68
Nummerering og matrikulering	90

Anden del:

Gaarde og gaardfolk

Maarup, matr. nr. 13-24	107
Nordby, matr. nr. 55-102	161
(Brøndkærgården, som kun fik et matr. nr. for marken, findes mellem nr. 93 og 94).....	341
Tillæg I. Nybyggerne paa Præstemarken	383
Tillæg II. Nedlagte gaarde	388
Alfabetisk navneregister	401
Kildehenvisninger findes	90-91
Kort nr. 1 og 2	12-13
Kort nr. 3 og 4	99-100
Kort nr. 5 og 6	101-102

Under landsbyfællesskabet

Sognet

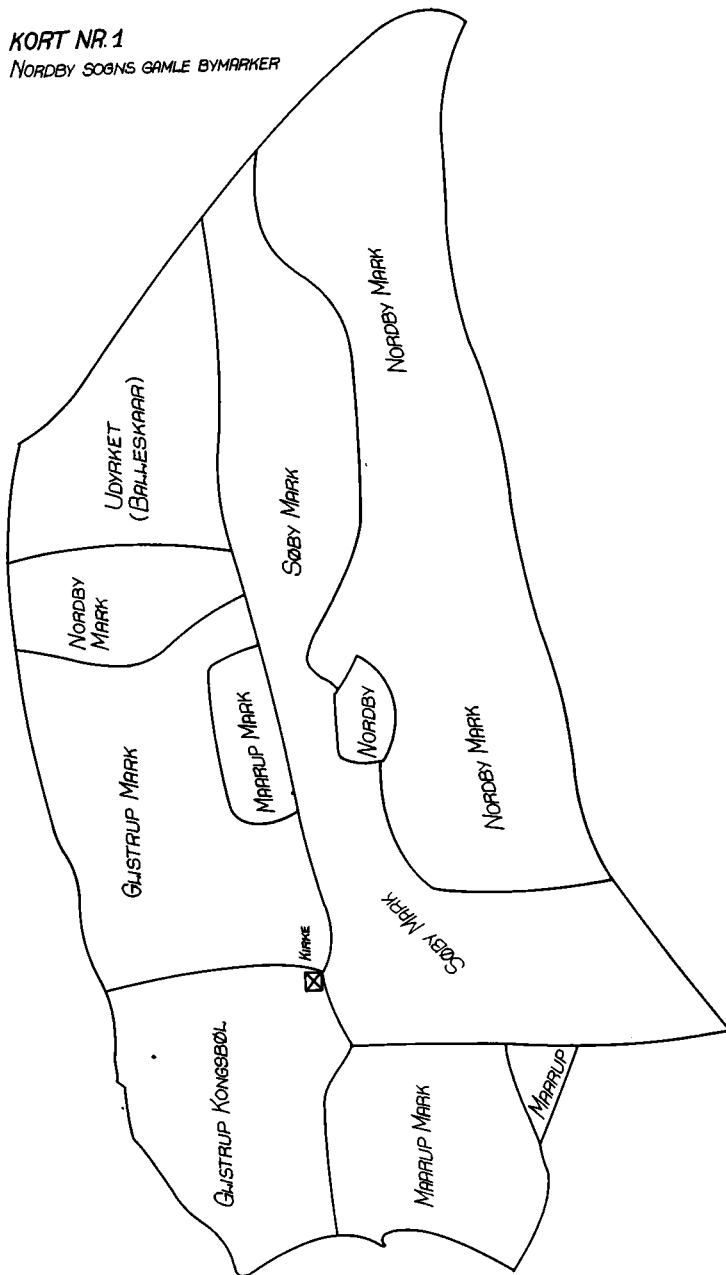
Oprindelig var der i Nordby sogn fire landsbyer, **Nordby** mod nord, **Søby** mod øst, **Glistrup** mod vest og **Maarup** mod syd. Men paa et eller andet tidspunkt kom der ransmænd i land fra havet og ødelagde de tre førstnævnte byer. Kun Maarup gik ram forbi. Da fjenderne atter var borte, flyttede indbyggerne fra de tre ødelagte byer sammen i én by for bedre at kunne værge sig en anden gang, og saaledes opstod det nuværende Nordby.

Hvornaar denne begivenhed fandt sted, og hvem ransmændene var, foreligger der ikke sikre oplysninger om. Marsk Stig og hans fredløse mænd ødelagde kongens borg paa Sydsamsø o. 1290, men der nævnes intet om, at de hærgede Nordsamsø. Thurah siger i sin Samsø-beskrivelse 1758: »De tre byer siges at være ødelagt af lybækkerne. Det er slutteligt, at sligt er sket kort efter Den sorte Død aar 1350, i aarene mellem 1360 og 1370 – da lybækkerne med de andre hansestæder faldt ind i landet«. Det skulde altsaa være sket paa Valdemar Atterdags tid. Men det er aabenbart, at Thurah intet sikkert ved derom.

Der er dog ingen tvivl om, at begivenheden virkelig har fundet sted. Stednavne minder endnu om de forsvundne byer. Øst for landevejen mellem Nordby og Maarup ligger Søby kær, en nu snart opfyldt dam (der maa formodes at have været gadekær i Søby). Og nordvest for kirken findes Glistrup agre samt en lavning, der kaldes Bejkiel, hvilket betyder bybrønd. Desuden er sognets jorder i gamle dokumenter inddelt i fire marker: Nordby mark (32 otting), Søby mark

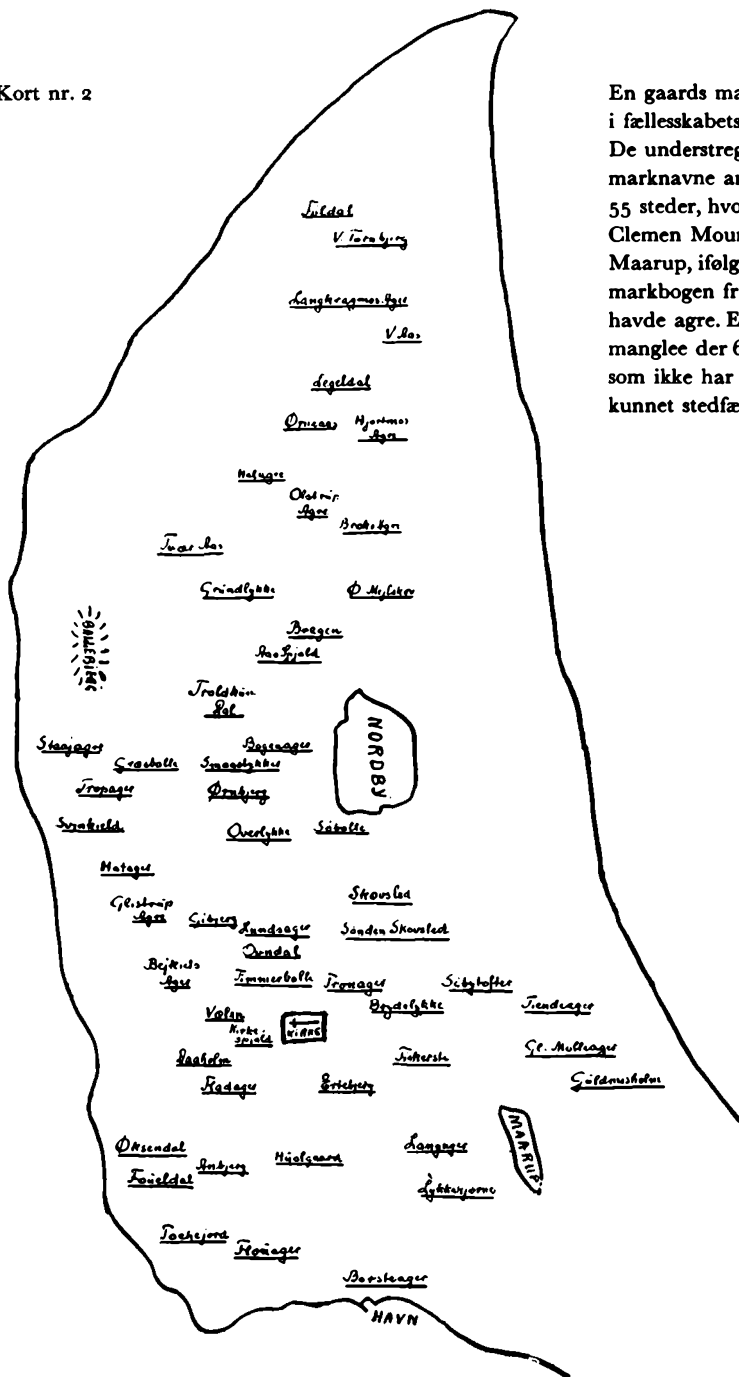
KORT NR. 1

NORDBY SOBNS GAMLE BYMARKER

Kort nr. 2

En gaards marker
i fællesskabets tid.
De understregede
marknavne angiver
55 steder, hvor
Clemen Mouridsen,
Maarup, ifølge
markbogen fra 1683
havde agre. Endda
manglee der 6 navne,
som ikke har
kunnet stedfæstes.

(40 otting), Glistrup mark (24 otting) og Maarup mark (32 otting). Et femte navn, **Glistrup kongsbols** mark eller bare **Kongsbols** mark (16 otting), har givet anledning til den opfattelse, som ogsaa Thurah giver udtryk for, at der oprindeligt var en femte by, **Kongsbol** eller **Kongsbøl**. Men det er utvivlsomt en misforstaaelse. Glistrup kongsbol var simpelt hen en del af Glistrup mark, som tilhørte kronen (jfr. artiklen om Nordby kirkes beliggenhed og sognets forsvundne byer i aarbogen *Fra Holbæk Amt 1937*). Et stednavn, **Kongsgaard** eller **Kongaard**, syd for Nordby kirke tyder paa, at kongen, som rimeligt er, havde en gaard derpaa. Halvdelen af kongsbolet blev senere tillagt præstegaarden som fri ejendom, mens resten blev bortfæstet til bønder. (Et stednavn, **Præstens gaardsted**, nordvest for kirken, tyder paa, at præstegaarden dengang laa i eller ved Glistrup).

Markbogen fra 1683, som er et forarbejde til matriklen af 1688, nævner hver enkelt bondes agre ved navn og angiver desuden, paa hvilken af de fem omtalte marker agrene laa. Da de gamle marknavne endnu kendes, har det været muligt at tegne et kort i grove træk over de fire bymarker og kongsbolet (se kort nr. 1). For den, der kender noget til den varierende bonitet af jorden i Nordby sogn, er det tydeligt, at der ved jordfordelingen mellem de fire byer er tilstræbt en vis lighed, saa hver by fik del i baade den gode og den ringere jord.

Da Nordby opstod ved sammenflytning af tre byer, blev det en usædvanlig stor landsby, antagelig den største i hele kongeriget. Almindeligvis var der i en landsby fra 8 til 16 gaarde. Den største paa Aarhusegnen var True med 19 gaarde. Paa Samsø var der en stor by i hvert sogn. Thurah nævner Kolby med 19 gaarde og 49 huse, Brundby med 28 gaarde og 35 huse, Onsbjerg med 20 gaarde og 58 huse og Besser med 19 gaarde og 9 huse. Men i Nordby var der ifølge samme kilde 59 gaarde (foruden præstegaarden) og 59 huse. Maarup omfattede kun 12 gaarde og 11 huse.

I tidens løb varierede tallene noget. Det hændte nemlig af og til, at en gaard blev nedlagt, enten fordi bonden ikke kunde klare sig ved gaarden, eller fordi der ingen var til at overtage den ved hans død. I saadanne tilfælde blev jorden af herskabet bortfæstet samlet eller delt til andre, hvorved der undertiden, men ikke altid, opstod en ny gaard. Matriklen fra 1664 omfatter 58 fæstebønder i Nordby og 16 i Maarup. Matriklen 1688 nævner 59 i Nordby og 14 i Maarup. Men ved udskiftningen i 1797 var der kun 49 bøndergaarde i Nordby og 12 i Maarup.

Landsbyfællesskabet

Mens det i nutiden er almindeligt, at bøndergaardene ligger spredt ud over landet, og at hver bonde har sin mark samlet omkring sin gaard, var det før udskiftningen lige omvendt. Dengang laa gaardene samlet i landsbyerne, og den enkelte bonde havde sin mark liggende spredt i talrige smaa-stykker ud over hele bymarken, en ager eller et par stykker hvert sted, se kort nr. 2. Det var en gammel ordning, som stammede helt tilbage fra middelalderen, og formaalet med den var utvivlsomt, at alle skulde have del i al slags jord, baade den gode og den daarlige, baade den bakkede og den flade, baade den, der laa nær byen, og den, der laa langt borte, o.s.v. Men det var en meget upraktisk ordning, som maa have medført, at megen tid gik til spilde undervejs fra det ene markstykke til det andet. Og det værste var, at en mand ikke kunde komme til sine agre uden at færdes over de andres jord, for der kunde naturligvis ikke lægges vej ud til hver eneste ager. Deraf fulgte, at alle maatte arbejde samtidig paa samme del af bymarken. Det gik ikke an, at en vilde saa tidligere end de andre, for saa maatte de senere færdes over hans tilsaaede mark med deres heste og mark-redskaber. Ej heller lod det sig gøre, at en vilde høste tidlige-

re end de andre, for i saa tilfælde maatte han og hans folk vade gennem naboernes kornmarker. Og selvfølgelig maatte alle dyrke det samme i samme del af bymarken: alle maatte saa rug i rugvangen og byg i bygvangen. Under disse forhold var det en nødvendighed, at bymændene snakkede sig til rette om arbejdets udførelse, og forhandlingerne herom fandt sted paa **bystævnet** under ledelse af **oldermanden** og hans medhjælpere, **skaarsmændene**.

Det er det saakaldte **landsbyfællesskab**, der altsaa ikke var et ejendomsfællesskab, men et arbejdsfællesskab. Et saadant var under de givne forhold en uomgængelig nødvendighed. Men der var den ulempe ved det, at det hindrede ethvert fremskridt. For flertallet af bønderne var naturligvis altid konservativt indstillet og holdt paa de tilvante driftsformer, saa mænd med nye ideer ingen muligheder havde for at faa deres tanker virkeliggjort. Derfor blev dansk landbrug stort set en march paa stedet lige fra middelalderen til landboreformernes tid omkring aar 1800, og naar talen er om bondefrigørelsen, maa det fremhæves, at vel var stavnsbaandets løsning en vigtig begivenhed, der gjorde bonden til en fri mand i forholdet til herremanden, men udskiftningen, hvorved den enkelte bonde fik sin mark samlet og fik frihed til at dyrke den efter sit eget hoved, var maaske endnu vigtigere, fordi han derved fik mulighed for at udfolde sit initiativ og sin dygtighed. Maaske var det kun faa, der i første omgang viste sig i besiddelse af saadanne egenskaber, men disse faa fik betydning for helheden ved som foregangsmænd at vise deres standsfæller vej fremad.

Bystævnet i Nordby, eller **gadestævnet**, som det kaldtes, holdtes ved gadeklokken, der nu hænger i det bekendte klokkeetaarn fra 1857, men som tidligere hang i et træstillads paa samme sted. Den er ældgammel. Indtil den i 1857 blev omstøbt, bar den en indskrift, som forkyndte, at den var blevet omstøbt i 1699. Ifølge overleveringen skal den oprindelig være skænket til byen af en skipper, antagelig en skipperbonde

fra Nordby, som paa den maade vilde yde Gud sin tak, fordi han var blevet frelst af havsnød, og den var bestemt til at bruges i stedet for kirkeklokken ved morgen- og aften-ringningen (saadan som det endnu er tilfældet). Efter sammenflytningen af de tre landsbyer laa kirken nemlig saa langt fra al bebyggelse, at det kun var sjældent, nogen kunde høre kirkeklokken. Men gadeklokken blev ogsaa brugt til verdslige formaal. Oldermændene brugte den f. eks. til at ringe bymændene sammen med, naar der skulle holdes gadestævne. Herom hedder det i byloven af 1697 (i landsarkivet, Viborg):

§ 68. »Skal hver mand i Nordby, naar klokken ringer, paa gadestævne møde. Men saasom Maarup er saa langt beliggende fra, at de det ej altid kan efterkomme, saa dog i det ringeste skal de være forpligt at møde ved klokken hver søndag om sommeren, eller paa hvad sted oldermændene tilsiger. Findes nogen herudi forsømmelig, da bøde han til byen for hver gang 2 skilling«. (En skilling var penge dengang. Eksempelvis kan nævnes, at skifteretten som regel vurderede grunden under husene og andre tilhørende jordstykker til 1 sk. pr. kvadratalen).

Der holdtes altsaa om sommeren gadestævne hver søndag. Naar kirkegangen var overstaet og middagsmaden spist, rimeligvis efterfulgt af en middagslur, samledes bymændene baade fra Nordby og Maarup ved klokken, udgørende en forsamling paa ikke mindre end 60–70 mand. Der bestod nemlig det ejendommelige forhold, at de to byer var forenet i ét fællesskab, som drev hele sognets jord under ét, saa at en bonde kunde have sine agre liggende spredt over hele strækningen fra Issehoved til Maaruphavn (se kortet nr. 2). Det var et landsbyfællesskab af uhørt omfang.

Forhandlingerne paa gadestævnet drejede sig om, hvor der skulde arbejdes, og hvad der skulde laves i den kommende uge, og derom var der naturligvis tit delte meninger i den store forsamling. I saadanne tilfælde blev der ikke truf-

fet beslutning ved hjælp af en afstemning. Man kendte maa-
ske ikke den fremgangsmaade, eller man tillagde muligvis
ikke alle de tilstedeværendes mening samme vægt. Men by-
lovens § 28 foreskriver følgende procedure: »Oldermanden
skal hver søndag udnævne fire mænd, som skal afsige, hvad
de samtlig skal gøre og lade i næst efterfølgende uge, være
sig enten i mark eller by, og hvad samme mænd afsiger,
som kan være til byens nytte, skal de andre lade sig nøje
med«.

Paa den maade lod det sig gøre at naa til en afgørelse.
Men det var aabenbart ikke uhørt, at oldermanden og hans
fire udvalgte mænd blev udsat for stærke mishagsytringer,
naar de afsagde deres kendelser, for byloven indeholder
strengt bødebestemmelser mod dem, der overfaldt olderman-
den og hans medhjælper med »skiends ord eller trusel«. Un-
der omtalen af gaarden matr. nr. 76 er der fortalt om et til-
fælde, som maa have været særlig graverende. Det endte
nemlig med, at synderen, Niels Jørgensen, blev stævnet for
retten. Han slap dog med at gøre afbigt.

Der høres ikke om haandgribeligheder paa gadestævnet
i Nordby. Men i tingbogen for 8.2. og 5.4.1721 omtales en
sag fra Tranebjerg, hvor en mand ved navn Jens Mortensen
havde brudt oldermandens stav itu »formedelst svins pant-
ning«. Han blev idømt en bøde paa 2 rdl. Men ogsaa older-
manden maatte betale bøde, da det viste sig, at hans regn-
skab ikke var ordentlig ført, og det blev paalagt ham at gø-
re sine bymænd bedre regnskab for den tid, han havde væ-
ret olderman. Bymændene skulde selv hjælpe ham med at
komme i tanker om, »hvad som paa staven haver været op-
skrevet eller siden dens sønderbrydelse er blevet forgæet at
optegne«. Heraf ses det, at oldermanden førte regnskab paa
en stav over idømte bøder, utvivlsomt ved hjælp af mærker,
som blev ridset eller skaaret ind i staven. I Nordby, der var
flere gange saa stor en by som Tranebjerg, havde olderman-
den fire medhjælper, de saakaldte skaarsmænd, og da ordet

skaarsmand ifølge den store danske ordbog kommer af, at vedkommende skar skaar eller skurer i oldermændens stav, naar nogen blev idømt bøder, saa kan man gaa ud fra, at der ogsaa i Nordby er blevet ført regnskab paa den maade.

Ved gadestævnet om søndagen kunde man selvfølgelig kun i store træk tage bestemmelse om markarbejdet for en hel uge. Der maatte tages hensyn til vejret dag for dag, og hver morgen, naar man samledes til arbejdet, maa der have været forhandlet om, hvad der den dag skulde udrettes. Lærer P. Michelsen, Nordby, fortæller i sin lille »Beskrivelse over Øen Samsø« (1851), hvordan det gik til i hans fødeby, Brundby, omkring 1790: Der holdtes morgenbøn i skolen, og derefter samlede bønderne sig paa pladsen uden for skolen for at »gøre vedtægt« om, hvad der skulle bestilles den dag. Michelsen siger, at forhandlingerne som oftest var stormende og tit udartede til klammeri. – Fra Nordby haves ingen saadan skildring. Men det fremgaar af en tilfældig bemærkning under et retsmøde (tingbogen 28.3.1707), at degnen i Nordby daglig holdt morgenbøn med bønderne, saa det er vel gaaet til paa samme her som i Brundby. I Nordby samledes man antagelig paa stævnepladsen ved klokken. Skoler fandtes ikke paa Samsø før 1727.

Michelsen giver en livfuld skildring af, hvordan høstarbejdet gik for sig i Brundby under fællesskabet: »Om høsten gjordes vedtægter, som den driftige bonde gerne vilde overtræde. Det hed nemlig: Saa og saa meget maa der mejes, eller høstes, i dag, og ikke mere. Under indagningen gik det især underligt til. Viste der sig en byge paa himmelen, kastede oldermændene sig straks paa en hest, red i fuldt spring omkring paa bankerne, satte sin hat eller hue paa enden af et riveskaft og raabte til alle sider, saa højt han kunde. Det kaldtes at raabe af. Den, der da ikke holdt op med høsten, blev ved næste morgensamling straffet (vel sagtens med en bøde). Naar kornet skulde køres hjem, lød vedtægten paa, at den, der var kommet uden for byledet, naar der blev raabt

af, maatte hente læs. Man kørte derfor ved en saadan lejlighed i allerstærkeste trav gennem gaden for at slippe ud af byen i tide. Den, der ikke var saa heldig, men dog prøvede at køre videre, blev uden naade straffet næste morgen efter meget forudgaaende skænderi mellem parterne.« Saa bundet paa hænder og fødder var man altsaa under systemet.

Hvor fuldstændigt den enkelte bonde var under fællesskabets myndighed, fremgaar ogsaa af § 70 i Nordby bylov: »Hvilken mand, som findes i marken om høsten om natten, skal agtes som den, der ikke findes med troskab, uden saa er, han det med lovlig aarsag aflægger. Og skal oldermanden udlægge tvende mænd, som om høsten skal skiftes til at se sig om, hvor tilgaar i hegneden om nattetide«, d.v.s. hvordan det gaar til i de indhegnede kornvange om natten. Det var altsaa ikke tilladt den enkelte bonde at gaa ud og se til sine afgrøder efter solnedgang, i hvert fald ikke om høsten. Man har aabenbart været bange for, at der skulde blive flyttet neg fra en mands ager til en andens. Maaske er det heller ikke udelukkende omsorg for hviledagens helligholdelse, der ligger til grund for § 71: »Hvem som findes i marken, enten om høst eller bygsæd, under prædiken naar gudstjeneste forrettes, bøde 2 skip byg.«

Gadestævnet holdtes kun om sommeren, saa længe der blev arbejdet paa markerne, d.v.s. i de fem maaneder maj-september. Man begyndte nemlig ikke paa markarbejdet før Valborgdag (d. 1. maj), og man regnede almindeligvis med at være færdig i marken til Michelsdag (d. 29. september). Saa var høsten som regel tilendebragt og rugen saaet, og da man hverken kendte kartofler eller roer, var der ikke mere at gøre i bymarken for nogen, undtagen maaske for byhyrden. Følgelig var der heller ikke noget at holde bystævne om. I vinterhalvaaret var bonden optaget af indendørs sysler saasom husdyrenes røgt og kornets tærskning, og med hensyn til det var enhver sin egen herre. Dog blev der i vinterens løb holdt ét stævne, nemlig **Sankt Pouls-mødet**, der fandt sted

St. Pouls dag, d. 25. januar. Ved dette møde, som maa være blevet afholdt indendørs, rimeligvis paa kroen, vedtoges det bl. a., hvilken del af bymarken der i det aar skulde indhegnes til græsning for køerne (den saakaldte kolykke), saa at hver mand kunde faa sit stykke af hegnet gjort færdigt inden Valborgdag. Af og til blev der ligeledes vedtaget bestemmelser om, hvor mange kreaturer hver bonde maatte indsætte paa fællesgræsningen efter sin gaards størrelse. Desuden aflagde oldermændens byens regnskab for det svundne aar, og der blev valgt ny oldermænd for det kommende aar. Hvad der blev »vedtaget og samtykt«, indførtes i en forhandlingsprotokol, som kaldtes »Byens Bog«. En saadan findes opbevaret i sognets arkiv. Den begynder med mødet »Pauli Dag« 1781. Men der maa have eksisteret andre før den, for allerede i byloven af 1697 nævnes der en Byens Bog.

Byens regnskab drejede sig efter alt, hvad der foreligger, udelukkende om de bøder, der i henhold til bylovens straffebestemmelser var kommet ind i form af penge eller korn. Hvad de blev anvendt til, siges ikke. Men man faar en mistanke om, at de blev omsat til vaade varer og drukket op. I Fr. Poulsens »Efterretninger om Samsø« omtales St. Pouls-møderne paa Sydsamsø som drikkegilder, der ofte endte med klammeri og slagsmaal og i nogle tilfælde fik et efterspil ved retten. Fra Nordby kendes ingen retssager af den art. Men der er ingen tvivl om, at der ogsaa her blev drukket ved St. Pouls-møderne. Derom vidner de bødeforskrifter, der i bylovens to første paragraffer er knyttet til bestemmelserne om oldermændsvalg. § 1 lyder: »Oldermænd skal af fire af de ældste mænd udi sognet om St. Pauli Dag udlægges, og hvem som da til oldermænd bliver udlagt og ikke vil være, skal give derfor til byen 1 tønne øl for sin modvilligheds skyld.« Og § 2: »Bliver samme mand udlagt det andet aar til oldermænd igen og endda ikke vil være, bøde da til byen igen 1 tønne øl og siden være fri derfor al sin livstid«. Formodentlig er dette øl i tøndevis blevet konsumeret paa ste-

det, saa det har næppe vakt beklagelse, naar en mand nægtede at modtage valg. Senere blev bøden ændret til 3 mk. Det var nok mere overkommeligt, men samtidig mindre afskrækkende for dem, der nødtigt vilde paatage sig oldermandens brydsomme og utaknemmelige hverv. Nægtelser blev derfor mere almindelige. Dog maa oldermandsvalget i 1781 betegnes som et enestaaende tilfælde. Det refereres saaledes i Byens Bog (bortset fra parenteserne, som er tilføjet her):

»Aar 1781 blev udtagen til oldermand Michel Olesen (gaard nr. 21) og vilde ikke være. Bødte derfor 3 mk. Dernæst Ole Larsen (i nr. 71) og vilde ikke, bødte ogsaa 3 mk. Dernæst Adam Madsen (i nr. 60) og vilde ikke, bødte 3 mk. Dernæst Peder Kræmer (i nr. 85) og vilde ikke, bødte 3 mk. Dernæst Knud Jensen (i nr. 87) og vilde ikke, bødte 3 mk. Rasmus Pedersen (i nr. 88) blev udtagen og vilde ikke, bødte 3 mk. Dernæst Peder Bunde (i nr. 16) og vilde ikke, bødte 3 mk. Dernæst Peder Christensen (i nr. 13) og vilde ikke, bødte 3 mk. Dernæst blev Rasmus Jensen (i nr. 97) udtagen og vilde være. – Skaarsmændene ere Michel Pedersen (i nr. 65) og Christen Smed (i nr. 89), Bunde Peder (i nr. 16) og Rasmus Beyer (i nr. 15)«.

Hvis de indkomne bøder paa stedet er blevet omsat i drikkevarer, tør man gaa ud fra, at St. Pouls-mødet 1781 længe er blevet mindet som særlig vellykket.

Landgilde og hoveri

Der bestod paa Samsø det særegne forhold, at baade bønder og husmænd selv ejede deres bygninger med grund og tilhørende jordstykker inde i landsbyerne. Herom siges der under en synsforretning over grevskabet efter den første Grev Danneskiolds død (indført i tingbogen 23.10.1728):

»Alle bomændenes bygninger, item deres besætning til avlingens brug, samt jorden under deres gaarde, og tillig-

gende abild-, kaal- og græsgaarde og hauger, befindes alt at være deres egen fri ejendom. Desligeste befindes alle husmænds eller her saakaldte standsvendes boliger, samt grunden de have bygget paa, saavel som hvad tillæg de have af abild- eller kaalgaarde, at være deres fri ejendom«.

Mens markerne udenfor byerne tilhørte godsejeren og kun havdes i fæste af bønderne, var jorden inden for byernes grænser altsaa beboernes ejendom, og i Nordby kaldes et stykke jord inde i byen endnu et stykke ejendomsjord, skønt der med hensyn til ejendomsforholdet ikke længere er nogen forskel paa jorden inden og uden for bygrænsen.

At godsbesidderen ejede markerne uden at eje gaarden, var et forhold, der saa vidt vides ikke kendtes andetsteds i riget. Ifølge et gammelt sagn skulde det stamme fra Den sorte Døds tid (under Valdemar Atterdag). Pesten skulde nemlig have bortrevet hele befolkningen paa Samsø saa nær som en pige i Kolby og en karl i Nordby (der i parantes bemærket ikke vidste noget af hinanden at sige, men fandt sammen ved at ringe med øens kirkeklokker). Efter pestens ophør lod kongen da kundgøre over hele landet, at hvem der vilde drage til Samsø og overtage de øde gaarde der, skulde faa dem til fri ejendom og markerne i fæste. – Da der var øde gaarde og mangel paa folk overalt i landet, lyder den forklaring dog ikke sandsynlig.

Thurah gengiver i sin Samsø-beskrivelse (1758) en lignende forklaring, som imidlertid henfører begivenhederne til den tid, da venderne hærgede Danmark, altsaa et par hundrede aar før Den sorte Død. Paa den tid skal der, siger han, kun have været tre borge paa Samsø: Brattingsborg, Visborg og borgen paa Hjortholm, og dermed mener han aabenbart, at der ingen bøndergaarde fandtes. De tre borge blev ødelagt af venderne og andre fjender, og derefter blev der givet frihed for enhver til at nedsætte sig paa øen »og dem forundt ei alene fornøden tømmer til bygning, men endog al fornøden grund til bygning og have, paa hvilken maade de

første bønder ere blevne selvejere af deres gaarde og grunde«. – Hertil maa bemærkes følgende: Valdemar Sejrs jordebog, der er udarbejdet ca. 60 aar efter, at Valdemar den Store og Absalon ved Rygens erobring 1169 havde sat en stopper for vendernes plyndringstogter, opgør de kongelige indtægter af Samsø saaledes: »Samsø udreder aarlig 5 mark hvede (1 mk. = 36 tønder), 10 mk. malt, 3 mk. byg, 40 okser, 180 svin og lige saa mange faar, 800 oste (hver paa 5 »brikker«, d. e. portioner) og saa meget smør, som hører til disse oste, 800 stokfisk (tørrede torsk), 16 mesæ sild (mesæ = læster), 2 fothær honning (= 10 kg.), 100 gæs, 200 høns og 2 mark (penge)«. At Samsø skulde være i stand til at præstere saadanne aarlige ydelser til kongen, hvis øen for kun 60 aar siden havde henligget som kongelig vildtbane uden andre beboere end det mandskab, der fra de tre borge holdt øje med den sydlige indsejling til Kattegat, det synes simpelthen utænkeligt.

Men der foreligger en hidtil upaaagtet forklaring, som lyder mere realistisk. Den skyldes Poul Henckel, der var forvalter paa Samsø 1772-80, og den findes i et hoveri-reglement, som han i henhold til en forordning af 1773 indsendte gennem amtmanden til regeringen (Rentekammerets papirer i Rigsarkivet, pk. nr. 2485. 85). Efter at have nævnt, at bønderne paa Samsø selv ejede deres paaboende gaarde, tilføjer han, at denne ordning »skal efter beretning være foranstaltet og iværksat af Salig Geheimeraad Bilde som daværende ejer af Samsø land« (her maa være tale om Peder Bille, medlem af rigsraadet, lensmand over Kalundborg len med Samsø 1566-80) »og altsaa bør denne Herre – – considereres (anses) som den, der har udrettet meget godt til landets (øens) bedste, idet han i steden for lade og dovne træl-bønder har gjort landets jordbrugere til flittige og vindskibelige folk, en følge af – – at bonden ved, at hvad han forhverver sig, kommer ham eller hans arvinger til gode«.

Som fæstere maatte bønderne betale landgilde til gods-

ejeren og gøre hoveriarbejde paa herregaardens marker. Godsejeren var for Samsøs vedkommende Kronen eller Kronens lensmand, senere grevskabet, og hoveriarbejdet foregik paa Brattingsborgs eller Bisgaards marker.

Landgilden var en fast aarlig afgift, der betaltes i korn. Hvor meget det drejede sig om, fremgaar for Samsøs vedkommende af en jordebog fra 1675, der findes som bilag til »Samsø Lands Regnskab« i en pakke amtsregnskaber for Kalundborg amt i Rigsarkivet. Den indeholder en fortegnelse over alle øens fæstere, opført sognevis, med angivelse af, hvor mange otting jord hver af dem havde, og hvor meget hver betalte i landgilde. Det viser sig, at landgilden uden undtagelse udgjorde $1\frac{1}{4}$ td. byg pr. otting. Spørgsmaalet om, hvad en otting var, kan herudfra besvares saaledes: 1 otting var lig med $1\frac{1}{4}$ td. hartkorn, idet en tønde hartkorn oprindelig betød et areal, hvoraf krævedes 1 td. »haardt korn« (byg eller rug) i landgilde.

Derimod kan der ikke siges noget om, hvor stort et areal der gik paa en otting eller en td. hartkorn. Det maatte naturligvis afhænge af jordens bonitet. Og dertil kom, at landgilden var forskellig i de forskellige egne af landet. En td. hartkorn var ikke det samme alle vegne. Da der efter enevældens indførelse blev paalagt al bondejord en fast skat, udregnet paa grundlag af landgilden, blev resultatet (matriklen af 1664) derfor iøjnefaldende uretfærdigt, og allerede i 1681 begyndte man at træffe forberedelser til en ny matrikel, baseret paa en opmaaling og bonitering af al bondejord i landet. Hver eneste bondes mange agre skulde opmaales og boniteten undersøges for derefter at henføres til en af de bonitetstyper, der i forvejen var opstillet til bestemmelse af hartkornsansættelsen. Det var en formidabel opgave, og specielt uddannede landmaalere havde man ikke. Men matematikeren Ole Rømer (berømt for at have regnet sig til lysets hastighed) opstillede nogle simple grundregler for arbejdets udførelse, og et hold militærpersoner og andre fik et kursus

i disse reglers anvendelse, hvorefter arbejdet blev betroet dem. Der blev ikke tegnet kort over markerne, men maaleene og bonitetsbestemmelserne blev indført i de saakaldte markbøger.

Markbogen for Nordby sogn er fra 1683. Det ses af den, at arbejdet forestodes af tre landmaalere, som tog sig af hver sin del af sognet. Arealerne blev inddelt i »fald«, 131 i alt, og hvert »fald« blev boniteret for sig. Følgende eksempler viser, hvordan boniteten blev angivet i markbogen:

Tiende Agere (nu kaldet Tinnesager). Skarp rugjord af rød og hvid sand med leret muld, saas 1 aar, hviler 2 aar.

Dydelsagre (Dybdalsagre). MM (d. e. mellem, altsaa middelgod) bygjord af sort sand med lidet muld, iblandt og grus, saas 1 aar, hviler 3 aar.

Snekkehøjs fald. MM rugjord af graa sand og muldjord, mere sand end muld, saas 3 aar med boghvede, rug og havre, hviler 6 aar.

Skafsled (Skovsled). Skarp rugjord af graa sand og grus, saas 1 aar, hviler 4 aar.

Ørn Aas. Ond rugjord af graa sand og sten med høje banker, saas 2 aar, hviler 10 aar.

Langkragmosager. Ond boghvedejord, høje banker af sten og grus, saas 2 aar med boghvede og rug, hviler 30 aar.

Ballebjerg Agger. Ond boghvedejord, som mesten er ubrugelig, paa store høje banker og brinker, saas 1 aar med boghvede, hviler 40 aar.

Ballebjerg hørte til overdrevet, der laa udyrket hen til græsning for ungkreaturer og faar. At man der tog en boghvedeafgrøde hvert fyrretyvende aar, skal sikkert ikke forstaas bogstaveligt, men kun som en klassificering, et udtryk for, hvor ringe jordens kvalitet var. Og det samme gælder nok de andre angivelser af hviletider. Det maa anses for udelukket, at man under fællesskabets driftsform kunde have nogle agre, der hvilede i 2 eller 3 aar, og andre, der hvi-

lede i 4, 6 eller endnu flere aar. Betegnelsen »boghvedejord« og ordene »saas med boghvede«, der gaar igen atter og atter i markbogen, maa sikkert heller ikke opfattes anderledes end som en betegnelse for jordtypen. Intet tyder paa, at der i Nordby sogn dyrkedes boghvede i nævneværdigt omfang.

Sammen med resultatet af boniteringen anføres for hvert »fald« antallet af agre deri. For alle faldene til sammen drejer det sig om ca. 4000 agre. Senere i markbogen nævnes saa samtlige fæstere i sognet enkeltvis med oplysning om, i hvilke fald vedkommende havde agre, samt om maalene paa disse agre, udtrykt i kvadratalen. Som regel er der kun tale om en enkelt ager hvert sted, saa der er en lang række af stednavne at opføre for hver enkelt fæster. Eksempelvis kan nævnes, at Ib Jensen Holm i matr. nr. 65 i Nordby havde 100 agre, beliggende i 70 forskellige fald. Men hans gaard var ogsaa en af de største i sognet. Den var paa 4 otting. Agrenes udstrækning varierede fra 1043 til 21972 kvadratalen, d.v.s. fra under 1 til over 12 skp. ld. I alt udgjorde de 100 agre 707.609 kvadratalen eller ca. 50½ td. land.

De tre landmaalere, som stod for det store arbejdes udførelse, kaldes i markbogen »conducteurs« (ledere), og de har utvivlsomt været bistaaet af lokale hjælpere. De to's »forretninger« er underskrevet af 4 og den tredjes af 8 bønder fra sognet, om hvem det siges, at de har »udvist jorderne« for landmaalerne. Men de har rimeligvis ogsaa paa anden maade assisteret ved arbejdet. Deres indgaaende kendskab til jorderne kunde nok være til nytte for den fremmede under boniteringen, og opmaalingen af de mangfoldige agre, der foregik ved hjælp af kæder eller reb, var et arbejde, som en mand ikke ret vel kunde være ene om, hvis det skulde bringes til afslutning indenfor en rimelig tid.

Paa grundlag af markbøgerne blev hver bondes marker nu sat til saa og saa mange tønder hartkorn, og saaledes fremkom den nye matrikel af 1688. Efter den beregnedes jordskatten i de følgende halvandet hundrede aar. Men lo-

kalt, i alt fald paa Samsø, vedblev man at regne med begrebet otting i forholdet mellem fæster og godsejer, navnlig vedrørende landgilden. Begreberne en otting og en tønde hartkorn brugtes altsaa side om side, men paa hver sit omraade. Antallet af ottinger var uforandret det samme som før, men hartkornsansættelsen var blevet ændret ved den ny matrikel, og derved var forholdet mellem de to ting blevet forrykket, saa den gamle regel, at en otting var lig $1\frac{1}{4}$ td. hartkorn, nu kun gjaldt tilnærmelsesvis. Da landgilden til herremanden beregnedes pr. otting og altsaa forblev uforandret, mens hartkornsansættelsen ændredes, passede det heller ikke længere, at landgilden udgjorde en tønde korn af hver td. hartkorn. Regner man landgilden ud pr. td. hartkorn (som det fordredes i indberetninger til regeringen), viser det sig, at landgilden pr. td. hartkorn nu, under den ny matrikel, varierer fra gaard til gaard, fordi ændringerne i hartkornsansættelsen 1688 ikke var lige store for alle gaardes vedkommende.

Det maa være dette forhold, Thurah tænker paa, naar han skriver, at bønderne paa Samsø deler deres jorder i fjerdinge og halve fjerdinge eller ottinger, men at disse fjerdinge og ottinger »ere ulige, saavel i hartkorn som i afgift, da de, som ligge paa en frugtbar mark, ere større og skyldte (betaler) mere end de, der bestaa af skarp jord«. Men Thurah har ikke forstaaet forholdet. Det er rigtigt, at ottingerne (som forklaret ovenfor) var ulige i hartkorn, og som følge deraf blev jordskatten heller ikke ens pr. otting. Men »afgiften«, d.v.s. landgilden, var ens pr. otting, fordi den var beregnet efter antallet af otting. (Og selvfølgelig kan det ikke være rigtigt, at en otting var »større« paa den gode jord end paa den daarlige. Det maa tværtimod have været omvendt).

I 1795 fik Michel Rasmussen Poulsen i matr. nr. 82 i Nordby fæstebrev paa gaardens 2 otting jord og skulde ifølge det svare $2\frac{1}{2}$ td. byg aarligt i landgilde, altsaa $1\frac{1}{4}$ td. pr. otting, hvilket er præcist det samme som efter jordebo-

gen fra 1675. Ved udskiftningen 1797 fik han tildelt en mark paa $2\frac{1}{2}$ otting, og hans aarlige landgilde blev derefter sat til 3 tdr. og 1 skp. byg = 25 skp., altsaa stadig 10 skp.. eller $1\frac{1}{4}$ td. pr. otting. Dette eksempel viser, at landgilden var noget af det mest uforanderlige i denne verden. Den synes overhovedet aldrig at have været ændret. At dens pengeværdi svingede med kornpriserne, er en anden sag.

I modsætning til landgilden var hoveriet ikke af et bestemt, klart fastsat omfang. Bønderne skulde udføre det til hovedgaardens drift nødvendige arbejde, og hvis en herremand udvidede sine marker, øgedes bøndernes hoveripligt tilsvarende. Der krævedes »gangdage«, da der skulde stilles en karl eller pige til arbejdet, og der krævedes »spanddage«, da der skulde møde en mand med to heste og f. eks. en harve eller en vogn. Nogle af spanddagene var »pløjedage«, da der skulde møde en mand og en dreng med en plov, »forspændt som brug er«, d.v.s. med 4–6 heste, som var det antal, der udkrævedes til at trække datidens plov, hjulploven. Hvis en bonde ikke havde 4 heste, maatte han laane eller slaa sig sammen med en nabo i samme situation, saa de ved fælles hjælp kunde præstere en pløjedag, først for den ene og saa for den anden. Foruden det almindelige markarbejde omfattede hoveripligten ogsaa andre indfaldende arbejder, og at bønderne paa sine steder til tider blev misbrugt, er der nok ingen tvivl om. Men i det store og hele maa man tro, at der vedrørende hoveriets omfang dannede sig sædvaneregler, som ikke krævede det uoverkommelige af bønderne. I det lange løb kunde det ikke betale sig for herremanden at misbruge sine bønder. Hvis de over hoveriet maatte forsømme deres egen avling, kunde de hverken svare landgilde eller betale skat (og som jordernes ejer var herremanden ansvarlig for skatten til kongen).

I sidste halvdel af 1700-tallet, »Oplysningstiden«, begyndte nye tanker vedrørende samfundsforholdene at gøre sig gældende i de vesteuropæiske lande, særlig Frankrig og Eng-

land. Franske forfattere, de saakaldte fysiokrater, fremhævede landbrugets afgørende betydning for nationens velfærd og paaviste det ufornuftige i at holde bønderne nede i underkuelse og fattigdom. Ogsaa til Danmark naaede de nye ideer, og hoveriet, der fremfor noget andet stod som udtryk for bondens undertrykkelse, var det første, opmærksomheden samlede sig om. Den 6. maj 1769 udstedte Christian VII's regering, hvis ledende skikkelse var **J. H. E. Bernstorff**, en forordning med det erklærede formaal, »at hoveriet efterdags skulde blive saa bestemt som muligt og aldeles ikke vilkaarligt«. Regeringen gik dog ikke saa vidt som til selv at fastsætte hoveriets omfang, men overlod dette til hver enkelt godsejer »i det haab og den forsikring, at de alle vilde findes saa billige ikke at fordre mere, end bonden kunde taale i forhold til de fordele, som høstes af hans i fæste havende gaard«. Men det forordnedes, at enhver godsejer skulde indsende et »General-Hoveri-Reglement« med oplysninger om hovedgaardens størrelse og antallet af godsets bønder samt om hver enkelt bondegaards hartkorn og det antal gang- og spand-dage, der fordredes af den. Regeringens hensigt var aabenbart, at hoveriet senere skulde fastsættes paa grundlag af disse reglementer. Men inden der skete mere, blev Bernstorff afskediget, og Struensee overtog regeringsmagten (1770).

Struensee var stærkt paavirket af oplysningstidens nye tanker og fuld af reformiver. Den 20. febr. 1771 udsendte han i kongens navn sin hoveriforordning, hvis indledning (i let tillempet gengivelse) lyder: »Da Vi af de efter befaling indsendte General-Hoveri-Reglementer u-gierne have maattet erfare, hvorledes kun en ganske liden del af jordegods-ejerne her i Danmark have efterkommet Vores i forordningen af 6. maj 1769 allernaadigst ytrede vilje og hensigt til bondestandens lettelse, men at meget mere det største tal af dem have gjort paastand paa ubilligt og uproportioneret hoveri, og da det til agerbrugets og landvæsenets opkomst

ikke des mindre er lige saa uforbigængeligt fornødent, som det med den naturlige billighed er overensstemmende, at en bondes byrder og pligter bliver ikke alene visse og bestemte, men ogsaa proportionerede og taalelige« – – saa har kongen nu selv fastsat hoveriets højest tilladelige omfang. Efter forordningen maatte der ikke fordres mere end 8 spanddage og 16 gangdage aarligt for hver td. hrtkorn, bonden havde i fæste. Af gaarde paa 4 til 3 (i Jylland til 2) tdr. hartkorn maatte der ikke kræves mere end 5 pløjedage aarligt og af mindre gaarde slet ingen. Vedrørende de mest almindelige arbejder bestemtes det, hvad der skulde anses for en dagsgerning. En plov skulde overkomme 6 skp. land, og en harve det samme, hvis jorden var leret, saa der var klimper, som harvekøeren skulde slaa itu. Var jorden letmuldet, skulde der harves 12 skp. land. Der skulde køres 6 læs hø eller kornneg a 36–40 lispund (dog færre læs, hvis vejen var over 2000 alen). Af gødning skulde der køres 12 læs (dog færre, hvis vejen var over 1000 alen). Naar dagsgerningen var udført, var hovdagen forbi, men ikke før. I de tilfælde, hvor ingen dagsgerning var fastsat, bestemtes til gengæld arbejdsdagens længde: I nov.–febr. fra 8 morgen til 4 aften med 1 times hvil. I marts–april og sept.–okt. fra 7 morgen til 6 aften med 2 timers hvil. I maj–aug. fra 6 morgen til 7 aften med 2 timers hvil. I hviletiden skulde husbonden, saa længe græsning fandtes, anwise græsning for hestene. Endelig skal det nævnes, at der sattes faste grænser for, hvor meget hoveri der til de forskellige tider af aaret kunde fordres af den enkelte bonde indenfor én og samme uge.

At forordningen var tænkt som et værn for bonden, er tydeligt nok. Men dens krav betød dog, at der af en jævnt almindelig bondegaard paa 2 ½ td. hartkorn (= 2 otting) skulde præsteres 20 spanddage og 40 gangdage aarligt, og da hoveriet overvejende bestod i markarbejde, der ligesom bøndernes eget arbejde maatte udføres i de fem sommermaaneder maj–september, kan hoveriet fra en saadan gaard an-

slaas til gennemsnitlig 1 spanddag og 2 gangdage ugl., selv efter Struensees forordning. Der kunde altsaa kræves hoveriarbejde ca. hver anden dag.

Alligevel var herremændene meget misfornøjede med forordningen, og efter Struensees fald 1772 fik de den hurtigst muligt ophævet. Det skete ved en ny forordning, som **Guldbergs** regering udstedte 12.8.1773, og som indledtes med en motivering af følgende indhold: Erfarenhed har vist, at det efter hartkornet bestemte hoveri, som fastsattes ved forordningen af 20.2.1771, har været utilstrækkeligt til hovedgaardenes drift, saa at mange jorder er kommet til at ligge udyrkede hen, og høbjærgning, kornhøst samt andet arbejde er blevet forsømt til tab saavel for landet som for ejerne. Derfor ophæves bemeldte forordning aldeles, og de efter samme meddelte hoverireglements bliver herefter af ingen kraft. – Da jordegodsernes ejere besidde de dem tilhørende sæde- og avlsgaarde under den forsikring, som loven giver, nemlig at bønderne skal forrette det hertil behøvende ægt og arbejde, saa skal de til samme gaarde hørende hoveribønder være pligtige efter deres fæstebreve, uden videre betingelser, at forrette hoveri efter hver egns gamle skik og brug, med at pløje, saa, harve, tromle, afmeje, opbinde, paa ageren hensætte, samt de ved opbindingen tilbageblivende straa oprive og kornet i laden eller paa stakke indføre og imodtage, alt paa de aarsens tider og dage, som husbonden finder for godt at lade dem tilsiige. For **Guldbergs** regering var godserne, som det hedder i samme forordning »landets vigtigste og sikkerste rigdom«. Deres interesser maatte derfor gaa forud for bøndernes, og hoveriets omfang maatte rette sig efter godsernes behov. Dog blev arbejdsdagens længde fastsat (omtrent som i Struensees forordning, bortset fra, at der kun gaves 1 times middagshvil, selv i sommerhalvaaret), og lejlighedsvist indfaldende eller ekstraordinært arbejde som skovning af brænde, tørvegravning, hjemtransport af brændsel, tærskning og humleavl sattes der grænser for, idet der

krævedes udfærdiget et hoverireglement med maksimalbestemmelser desangaaende.

Efter at den følgende regering, **Kronprinsregeringen**, i 1788 havde ophævet stavnsbaandet, saa bonden var blevet en fri mand, der eventuelt kunde forlade godset, han var paa, blev herremændene mere medgørlige end før og indgik i stor udstrækning frivillige overenskomster med bønderne om hoveriets fastsættelse eller endog om dets afløsning med en pengeafgift, en udvikling, som regeringen tilskyndede til og støttede.

Om hoveriet paa Samsø findes der oplysning i en kommissionsbetænkning fra 1624 (aftrykt i Fr. Poulsens Efterretninger om Samsø, s. 269). Kommissionen har været paa Samsø sammen med lensmanden **Hans Lindenow**, og derom hedder det: »Paa Samsø har vi forfaret, at alle bønderne der paa landet, Nordby sogn undertagendes, har af alders tid gjort nogle faa dages værk med pløjning, sæd og kornhøst til Søllemarksgaard (Brattingborg). Nordby sogn, som derfra langt er beliggende, har aarligt udgivet hver bonde 8 skilling for samme hofferi«. I Nordby var hoveriet altsaa afløst tidligt – og billigt.

At Nordby sogn paa grund af sin afsides beliggenhed indtog en særstilling, bekræftes 100 aar senere ved en bemærkning i jordebogen for 1727 (paa Brattingborg): »Nordby sogn har for deres hofning altid givet arbejdspenge«. Beløbets størrelse angives ikke her. Men det »General-Hoverireglement«, som ifølge forordningen af 6 maj. 1769 blev udfærdiget for godset og underskrevet af F. Danneskiold-Samsøe 9. juni 1771, viser, at arbejdspengene da udgjorde ca. 1 rdl. og 60 sk. pr. td. hartkorn, dog med mange mindre og enkelte større afvigelser, som formodentlig skyldes, at beløbet er fastsat pr. otting, men i hoverireglementet krævedes angivet efter hartkorn. Forholdet mellem otting og hartkorn var som før omtalt blevet mere eller mindre forrykket ved

matriklen af 1688. – 1 rdl. og 60 sk. svarede i 1771 omtrent til prisen paa 10 skp. byg.

(Mærkeligt nok er der i hoverireglementet fra 1771 ogsaa for Sydsamsøs vedkommende tale om arbejdspenge i stedet for hovdage. Hvordan det skal forstaas, er ikke klart. Ganske vist var en del af det særlige hoveri ogsaa her afløst med en pengeafgift, men ikke det hele).

I 1774 indsendte forvalteren P. Henckel det hoverireglement vedrørende særlige arbejder, der som omtalt krævedes i Guldbergs forordning af 1773. I det er der for første gang tale om hovdage for bønderne i Nordby sogn. Men det drejer sig altsaa kun om de nævnte særlige arbejder (tilsammen ansat til $1\frac{1}{2}$ spanddag og 2 gangdage aarligt pr. otting fæstjord), og det er tvivlsomt, om det virkelig betyder, at Nordby-bønderne nu, trods deres lange vej til hovmarken, maatte tage deres tøm. Blandt de arbejder, som her ansættes hovdage til, nævnes nemlig ogsaa høravl, skønt det i en anden rubrik siges, at der ikke dyrkes hør paa godset. Det kunde tyde paa, at reglementet ikke er tænkt gennemført i praksis, men kun opstillet i henhold til forordningen, og saa maaske fordi det kunde bruges til at udregne et afløsningsbeløb efter.

P. Henckel ledsager hoverireglementet med nogle interessante historiske bemærkninger. En af dem er den tidligere anførte oplysning om, hvem det »efter beretning« skyldes, at bønderne paa Samsø selv ejede deres »paaboende gaarde«. En anden gaar ud paa, at hoveriarbejdet paa Samsø var, og fra »umindelige tider« havde været, fastsat til et bestemt omfang i forhold til det antal ottinger eller fjerdinger, hver bonde havde i fæste. Det er en værdifuld oplysning. Uden den vilde man i nutiden være uvidende derom. – I øvrigt er det ikke fri for at virke en smule demonstrativt, naar den gode forvalter med aabenlys stolthed og tilslutning fremholder forholdet for den regering, der netop havde ophævet Struensees fastsættelse af hoveriet over hele landet.

Den 8. nov. 1797, efter at udskiftningen var tilendebragt i Nordby sogn og dermed paa hele Samsø, blev der mellem herskabet og bønderne indgaaet en overenskomst vedrørende hoveriet. En trykt gengivelse af indholdet opbevares endnu i gaarden nr. 57 i Nordby. Formodentlig har samtlige fæstere paa øen faaet udleveret et saadant eksemplar.

Ved denne overenskomst blev hoveriet fastsat paa en ny maade. For Nordby sogns vedkommende bestemtes det, at de 62 fæstere her sammen med 13 andre, hovedsagelig fra Stauns og Taftebjerg, skulde udføre alt sædvanligt hoveriarbejde paa Bisgaards marker. De 75 fæstere blev delt i 5 hold, som hver fik sit markskifte at passe. Det ansloges til at blive ca. 6000 kvadratalen hovmark for hver otting fæstejord. Da de fleste gaarde i Nordby sogn efter udskiftningen var paa $2\frac{1}{2}$ otting, fik de fleste bønder herude altsaa ca. 15.000 kvadratalen hovmark eller godt og vel 1 td. land at passe. Dog maa man naturligvis ikke forestille sig, at hver bonde fik sit lille stykke jord at arbejde paa. Holdet skulde i fællesskab udføre arbejdet paa hele markskiftet, og det foregik antagelig paa den maade, at der efter tur blev tilsagt saa mange af holdet, som der var brug for. I overenskomsten, der jo gjaldt for hele øen, nævnes alle forekommende markarbejder og dertil en række mindre poster som f. eks. $1\frac{1}{2}$ gangdag til kornrensning, $1\frac{1}{2}$ gangdag til haandlangerarbejde, tilkørsel af 1 læs bygningsmateriale, bortkørsel til slæbested af 2 læs korn, alt aarligt pr. fjerding. Kornrensning var derimod afløst med en afgift paa 23 skilling pr. fjerding.

Et hoveri af det omfang maa nok kaldes overkommeligt for bønderne paa Sydsamsø, og professor Gr. Begtrup siger da ogsaa i sit store værk om »Agerdyrkningens Tilstand i Danmark« (1808), at »hoveriet paa Samsø er meget lempeligt«. Men for Nordby sogns vedkommende maa det tages i betragtning, at man herudefra havde en halv snes kilometer til Bisgaard, og da Nordby-bønderne havde ældgammel

hævd paa at betale sig fra hoveriarbejdet, forstaar man ikke, at der kunde gøres nogen forandring heri, netop paa en tid, da man andre steder gik den modsatte vej og afløste hoveriet med en pengeafgift. Det er simpelt hen uforstaaeligt, at Nordby-bønderne frivilligt gik med til en overenskomst af det indhold.

Sandsynligvis har hensigten da heller ikke været, at den skulde træde i kraft for Nordby-bøndernes vedkommende, men kun at deres hoveripligt skulde fastslaas, saa der var noget at gaa ud fra, naar arbejdspengene nu efter udskiftningen skulde beregnes paa ny. Der er ikke fundet noget bevis for denne antagelse. Men der foreligger heller intet vidnesbyrd om, at bønderne fra Nordby sogn nogen sinde virkelig kom paa hoveriarbejde.

Tiende og skatter

Tienden, datidens kirkeskat, var en afgift, der ifølge sin idé skulde udgøre en tiendedel af det korn, bonden høstede paa sin mark, saavel som af det kvæg, der fødtes i hans besætning. En tredjedel af tienden tilfaldt præsten og oppebæres umiddelbart af ham. En anden tredjedel reserveredes sognets kirke til vedligeholdelse m. m. Herom siger Nordby-præsten **Knud Christensen Friis** i en indberetning til bispem i Aarhus (landsarkivet i Viborg, pk. C 3/1097): »Kirkens aarlige indkomst er 18 ørte rug og 12 ørte byg, som kirkeværgen aarligen opbærger og derfor paa tilbørlige steder gør regnskab«. (1 ørte rug = 10 skp. 1 ørte byg = 12 skp.) Efterhaanden opstod begrebet »kirketiende-ejeren« som udtryk for, at herremanden nu fik kirketienden mod til gengæld at bekoste kirkens vedligeholdelse og udsmykning. – Den sidste tredjedel af tienden tilfaldt oprindelig bispem, men blev ved reformationen overtaget af kongen, som saa forpligtede sig til at lønne bisperne og understøtte de lærde

skoler deraf. Kongetienden oppebares som regel af lensmanden eller godsejeren paa Kronens eller egne vegne. I det gavebrev af 1.6.1676, hvorved Christian V skænkede Samsø til Sophie Amalie Moth, nævnes det udtrykkeligt, at gaven blandt mange andre herligheder ogsaa omfattede »Vores og Kirkernes Anpart-Tiender«. (Fr. Poulsens bog s. 58).

Naar tienden skulde udregnes, maatte man have alle negene paa bymarken talt, før det kunde tillades bønderne i samlet flok at begynde hjemkørslen af kornet. En saadan tælling, der formodentlig foretoges af ridefogedens folk og vedkommende bønder i forening, maatte naturligvis tage tid og kunde sinke høstarbejdet, især hvis man i dagevis maatte vente paa, at ridefogedens folk skulde blive færdige med negtællingen paa andre byers marker. Den situation kunde let indtræffe, at hjemagningen af kornet ikke kunde finde sted, naar det var tjenligt, fordi negene endnu ikke var talt. Under et klima saa ustadigt som det danske kunde det være fatalt, og derfor gik man tidligt over til at fiksere tienden som en fast aarlig afgift i form af en bestemt mængde korn, der dog kunde omregnes til penge efter en aarlig fastsat pris, den saakaldte kapitelstakst. Ved denne ordning undgik man negtællingen med dens ulemper, men samtidig mistede tienden sin karakter af at være en selvregulerende ydelse, der altid stod i samme forhold til aarets høstudbytte.

Med hensyn til kvægtienden kan man sikkert gaa ud fra, at den, i alt fald for en dels vedkommende, altid er blevet omregnet til et pengebeløb. Hvordan skulde det ellers lade sig gøre at regne ud, hvad f. eks. en tiendedel var af det par kalve, der aarligt fødtes paa en bondegaard dengang. Præsten **Hans Hellekande** i Nordby siger i en indberetning fra 1690 (i præstekaldsbogen i Samsø provstearkiv): »Kvægtienden, som præsten for kaldets ringhed nyder, saasom den annammes en del in natura, en del i penge, kan beløbe sig til 7 dlr«. Men hvad det var, der leveredes i naturalier, oplyses ikke. Det kan ikke være kyllinger eller æg, for Hr. Hans

tilføjer udtrykkeligt, at der ikke betales tiende af »høns etc«. Oplysninger, som senere vil blive anført, tyder paa, at det var lam.

I øvrigt er det ikke helt klart, hvad præsten egentlig mener med de citerede ord. Det er tydeligt nok, at han paa grund af kaldets ringhed faar mere end sin reglementerede tredjedel af kvægtienden. Men om han annammer den i sin helhed, er uklart. Og man bliver ikke stort klogere af at læse, hvad præsten C. A. Henckel skriver i en indberetning fra 1772 (Aarhus bispearkiv, landsarkivet i Viborg, pk. »Samsø Herred«): »Kvægtienden, da mig efter ansøgning var benaadet de tvende dele af landets høygrevelige herskab, (beløber sig) til en værdi af 16–20 daler«. Ogsaa her er det uklart, om præsten er blevet benaadet med de to dele (tredjedele) ud over den, han havde ret til, altsaa hele kvægtienden, eller om meningen er, at han faar to tredjedele i alt. Men i Gr. Begtrups før nævnte værk fra 1808 siges der klart: »Præsterne til Besser og Onsbjerg samt til Nordby nyde quægtienden heel, men de til Tranebjerg og Koldby kun en tredjedel«. Begtrup tilføjer: »I Nordby sogn er quægtienden betydelig, paa grund af at bønderne der have mange faar paa heden«.

Hvad korntienden kunde beløbe sig til, foreligger der forskellige, ikke helt overensstemmende oplysninger om. Som nævnt skriver Knud Christensen Friis i 1661, at Nordby kirkes aarlige indkomst udgjorde dengang 18 ørte rug og 12 ørte byg, hvilket svarer til 324 skp. korn (eller 40½ td.) i alt. Da kirketienden var en tredjedel af hele tienden, skulde sognets samlede tiendeydelse altsaa andrage 972 skp. korn aarligt. Fordelt ligeligt paa sognets 136 otting bondejord maatte det blive ca. 7 skp. pr. otting.

I 1690 skriver Hans Hellekande i sin før omtalte indberetning: »Tiendeyderne ere ikke her conditionerede saasom paa andre steder, hvor de sidde enten med hele eller halve gaarde (antagelig = hele eller halve fjerdinge) thi her er

den, hvis tiende ikke bedrager sig til mere end 2 skp. korn, ja, og (= ogsaa) den, som giver ikkun 1 skp. til præstens part i tiende. Dog findes her promisque (alt i alt) 45, hvis tiende kan være 36 tdr. rug og byg til hobe, dog dette aar ikke saa meget formedelst misvækst«.

Indberetningen er skrevet i en periode, da Nordby sogn var paa randen af hungersnød som følge af en række misvækstaar, der senere vil blive omtalt, og det har naturligvis paavirket tiendebetalingen. Desuden er det aabenbart, at Hr. Hans med flid maler billedet mørkt – i haab om, som han selv siger, at »kaldet med tiden kunde forbedres«. Men man studser over, at han kun opgiver antallet af tiendeydere til 45, eftersom matriklen af 1688 nævner 59 fæstere i Nordby og 14 i Maarup. Forklaringen maa søges i, hvad han skriver senere i indberetningen: »Decimantium formindskelse (d.v.s. tilbagegangen i antallet af tiendeydere) er her ikke ringe, thi nu gaar en, nu en anden ud af tilhørerne (dem, der har hørt til tiendeyderne). Aarsagen er, at nogle lider ildsvaade, andre søskade (skibsforlis), her ere og de, som har fristet begge. Over alt (fremfor alt) er her stor misvækst altid, som har gjort saa stor skade, at den snart er ubodelig«. Og under et andet punkt siger præsten, at sognet ikke har noget offentligt fattighus, »men private alt for mange, thi de, som tilforn har været vederhæftige folk, ere nu færdige at betle og ere præsten et ikke ringe gravamen (tab). Thi naar han skal have sin tiende, og de har ej mere end det samme, kan han, som skal være exemplar og gaa andre vel for, ej søge den yderste ret«. – Det er forstaaeligt, at Hr. Hans under saadanne forhold maatte ansætte sin indtægt af tienden lavere end normalt.

Omkring 1750 var der strid om tienden paa Samsø. Præsterne ønskede den fastsatte afgift forhøjet, fordi der efterhaanden var taget mere jord under plov, saa der avledes mere korn end før. Og da bønderne ikke vilde gaa ind paa deres krav, paastod præsterne sig berettigede til at tage tien-

den »i kærven«, d.v.s. paa marken, efter forudgaaende negtælling. Heroverfor hævdede bønderne, at den gældende praksis med en fast kornafgift havde aldershævd og ikke kunde ændres uden begge parter samtykke. Herskabet var naturligvis ogsaa, som modtager af kirke- og kongetienden, interesseret i sagen.

I et retsmøde d. 23.9.1752 førte bønderne gamle mænd som vidner paa, hvordan tiendebetalingen var foregaaet i mands minde. Fra Nordby mødte den 72-aarige **Rasmus Pedersen Thomesen** (fra gaarden matr. nr. 79), og han oplyste som svar paa et spørgsmaal, at herskabstienden i Nordby sogn i sin tid havde været bortforpagtet til birkeskriveren **Niels Hansen Bang** (som fra 1694 til 1713 var indehaver og beboer af matr. nr. 22 i Maarup), samt at »det var paa Bangs tid, den akkord blev gjort, som nu gælder«. Om indholdet af akkorden blev der ikke sagt noget, men det fremgaar af jordebogen fra 1727 i arkivet paa Brattingborg, hvori det siges, at »for tienden (til herskabet) gives penge, af hver otting paa Nordby og Søby marker 7 mk. og af hver otting paa sognets andre marker 6 mk.« Det kan altsaa fastslaaes, at fra Niels Bangs tid o. 1700 blev herskabstienden i Nordby sogn erlagt i penge.

Et andet vidne fra Nordby, **Mathias Jensen Degn** (matr. nr. 70) oplyste, at han af sine 2 tdr. hartkorn svarede 5 skp. rug og 5 skp. byg i tiende til præsten, altsaa 5 skp. korn pr. td. hartkorn, hvilket nok skal svare til $6\frac{1}{4}$ skp. pr. otting. Hvis der, som rimeligt er, betales tilsvarende af alle sognets 136 ottinger bondejord, udgjorde præstetienden altsaa nu 850 skp. eller $106\frac{1}{4}$ td. korn i alt, og det stemmer ret nøje med, hvad præsten **C. A. Henckel** skriver i sin før omtalte indberetning 1772, nemlig at han af 67 tiendeydere oppebærer 53 tdr. rug og 54 tdr. byg, i alt 107 tdr. Tilsyneladende skete der altsaa ingen forandring i tienden som følge af retssagen i 1752.

De her anførte tal betegner imidlertid en saa voldsom stig-

ning i forhold til Knud Friises 40½ tdr. i 1661 og Hans Hellekandes 36 tdr. i 1690, at man næsten maa tvivle om rigtigheden deraf, og tvivlen faar ny næring ved en oplysning i det tidligere omtalte hoverireglement fra 1771, som ikke alene omhandler hoveriet, men ogsaa andre forhold vedrørende godset. Det siges her, at der tilkommer grevskabet 270½ tdr. korn som kongetiende og 270½ tdr. som kirketiende. Følgelig maa præstetienden for øens fem sogne tilsammen ogsaa have udgjort 270½ tdr. korn, og da Nordby sogn var det magreste af dem, maa man antage, at præstetienden her ikke kan have oversteget en femtedel af 270 tdr., altsaa ikke udgjort over 54 tdr. Naar baade Mathias Degn i 1752 og pastor Henckel i 1772 nævner tal, som svarer til det dobbelte, kunde det faktisk se ud til, at herskabet har »benaadet« præsten i Nordby med en ekstra tredjedel af korntienden. Men da Henckel kun taler om begunstigelse med hensyn til kvægtienden, forbliver sagen dunkel.

Efter udskiftningen steg høstudbyttet betydeligt, men tienden ændredes ikke væsentligt. Som det senere vil blive omtalt, udskiftedes der i Nordby sogn 46 helgaarde og 16 halvgaarde, og præsten **Poul Henrich Heegaard** oplyser i en indberetning fra 1808 (i Samsø provstearkiv, Tranebjerg), at den gennemsnitlige høst kunde anslaas til 40 tdr. rug og 40 tdr. byg for en helgaard og halvt saa meget for en halvgaard, altsaa 4320 tdr. korn for hele sognet. Udregnet som en tiendedel deraf vilde tienden udgøre 432 tdr. og præstens part deraf 144 tdr. Men Heegaard siger i sin indberetning, at han af en helgaard kun fik 1 tdr. og 1 fdk. rug + lige så meget byg (og antagelig halvt saa meget af en halvgaard). Det bliver i alt for hele sognet 111 tdr. korn, hvilket ikke er nogen stor afvigelse fra de 107 tdr., som pastor Henckel oppebar i 1772.

Med hensyn til kvægtienden, der som nævnt tilfaldt præsten i sin helhed, oplyser Heegaard, at den udgjorde 8 skilling af et føl, 4 sk. af en kalv og 1 sk. af en gris, og at den

indbragte ham 9 rdl. foruden 6 rdl. i tiende af bier. Det var kun smaa penge i 1808, men taksterne var utvivlsomt fastsat i længst forsvundne tider, da pengene var mere værd. En del af kvægtienden blev imidlertid, som oplyst af Hans Hellekande i 1690, erlagt »in natura«, og det havde i tidens løb vist sig at være en stor fordel for embedet, idet disse ydelsers pengeværdi naturligvis havde holdt trit med prisudviklingen. Ifølge Heegaard drejede det sig om hvert tiende lam og hver tiende gaas, hvilket indbragte præsten 100 lam og 50 gæs. Den samlede pengeværdi sætter han til 108 rdl. for lammene og 50 rdl. for gæssene.

Blandt de byrder, der paahvilede bonden, maa endnu nævnes de kongelige skatter. De blev erlagt i penge og virkede derfor haardest i »daarlige tider«, naar priserne var smaa og pengene faa. Nationaløkonomen **V. Falbe-Hansen** hævder i sit højt ansete værk »Stavnsbaandsløsningen og Landboreformerne«, at af alle bondens byrder var skatterne mest tyngende.

Den ordinære skat var som før omtalt en skat paa jorden, beregnet efter hartkorn, og Falbe-Hansen giver følgende oplysninger om, hvordan den virkede:

I 1676 udgjorde skatten $2\frac{1}{2}$ rdl. pr. td. hartkorn (efter matriklen af 1664), hvilket svarede til 5 % af jordens salgsværdi.

Aar 1700 var skatten steget til 3 rdl. pr. td. hartkorn, hvilket var $6\frac{1}{2}$ % af jordværdien.

Første halvdel af 1700-tallet var (som det senere vil blive omtalt) en krisetid for landbruget paa grund af meget lave priser. Som følge deraf blev hartkornsskatten nedsat en smule. I 1731 beløb den sig til 2 rdl. 4 mk. pr. tønde. Men paa grund af landbrugets svigtende indtjeningsmuligheder var jordpriserne samtidig faldet saa meget, at skatten nu udgjorde 8,8 % af salgsværdien.

Ved aarhundredets slutning var en inflationsagtig prisstigning ved at sætte ind, og hartkornsskatten steg ogsaa. I

1801 udgjorde den 5 rdl. pr. tønde. Men paa den tid svarede det kun til 2 % af jordværdien.

Naar de ordinære skatter ikke forsløg til statens behov, blev der udskrevet **ekstraskatter**, og det skete jævnligt, i visse perioder hvert eller hvert andet aar. Her skal kun nævnes et par eksempler.

I 1690 og 1692 opkrævedes en »kop- og ildsted-skat«. Kop betyder hoved, og kopskatten blev beregnet efter antallet af personer over 12 aar i hver gaard. I den anledning blev der af præsten, **Hans Hellekande**, udarbejdet et »skatte-mandtal« (en skattemandtal), som viser, at skatten beløb sig til 1 a 2 rdl. for hver gaard. Af samme liste ses, at der som regel kun fandtes ét ildsted i hver gaard, hvilket dog nok skal forstaaes saaledes, at der kun fandtes én skorsten. Den kan saa have tjent som røgkanal baade for arnen i »solset« (som dengang var køkken og bryggers i ét) og for en bilæggerovn i en tilstødende stue. Bo-opgørelser i skifteprotokollerne viser, at der i stuehuse fra den tid (og fra det følgende aarhundrede) fandtes én, og kun én, kakkelovn. Ved vintertid maa det have været umuligt at opholde sig andre steder i huset end i kakkelstuen, og selv der maa de gennemvaaede, lerklinede bindingsværksmure i frostvejr havde glitret af is. Intet under, at folk døde tidligt, og at børnedødeligheden var uhyggelig stor. Man undrer sig snarere over, at der dog ogsaa dengang var mennesker, der opnaede en høj alder.

(I skifteprotokollerne kaldes stuehuset »ist-raden«, hvilket utvivlsomt betyder ildsted-raden eller ildsted-længen. Der hentydes maaske til raden af vinduer i stuehuset. Sml. »radlængen«, der i Vendsyssel er betegnelse for stuehuset. Ordet istraden har i Nordby været brugt af ældre folk lige op til nutiden).

I 1743 blev der udskrevet en »Formue-, Kop- og Carosse-skat«, og et skattemandtal udarbejdedes i Nordby af præsten **Jesper Clausen**. Formueskatten beregnedes af »midler« (formueværdier), »næring« (erhverv, dog ikke fæstebønders

landbrug) og »kgl. betienteres accidenser«. Skatteydere blev kun en smed og en farver, begge gaardmænd, samt en snedker og en hjulmand, begge husmænd, foruden 9 bønder og 5 bondesønner, som havde part i skibe. Skattebeløbene varierede fra 1 til 16 rdl.

De økonomiske forhold

Naar man læser, hvad tidligere tiders forfattere har skrevet om Samsø, faar man det indtryk, at de økonomiske og sociale forhold paa øen var særdeles gode efter den tids maalestok.

Nordmanden **Arent Berntsen** skriver i sit værk »Danmarks og Norges frugtbare Herlighed« (1656): »Landet (d. e. Samsø) er af alle slags sæd meget frugtbart, saa indbyggerne deraf, foruden deres eget forraad, hele skibsladninger kunne have at afhænde, som de gemenligen udi deres egne skuder til Tyskland, Norge og andre steder selv udføre. Der gives og der paa landet en mangfoldighed af fæ, hvortil der haves god lejlighed af eng og græsning. – Dette lands indbyggere ere vindskibelige og duelige folk, (som) vide deres gaarde at bygge og synderlig vel vedlige at holde«.

P. H. Resen, dansk retslærd og historiker, født i København, skriver i sit latinske værk »Atlas Danicus« (1675) om samsingerne: »Af gemyt er de raske, stundom endog djærve, og de taale intet mindre (daarliger) end underkuelse og fornærmelser. Denne djærvhed faar næring af deres velstand, thi de staar sig meget bedre, end indbyggerne paa smaaøer plejer«.

Og **Thurah**, dansk arkitekt og skribent, født i Aarhus, siger i sin »Beskrivelse af Øen Samsø« (1758): »Indbyggerne nære sig mest af agerdyrkning og nogle faa ved søfart. De ere i deres agerdyrkning saa duelige, flittige og klygtige, at de næst Guds forsyn ved deres utrættelige flid i at behandle og rygte jorden bringe saa velsignet en høst til veje, som de

gemenligen faar. – Indbyggernes tilstand er i almindelighed at sige temmelig god. Men at de just skulde være bemidlede, som nogle vil sige, haver sig ej saaledes. I forrige tider har der vel været en og anden, som kunde kaldes rig, men nuomstunder ere de næsten alle jævne og lige med hinanden. Dog gives der de, som staa sig bedre end andre, og de derimod, som kan kaldes fattige. De kan alle ansees som selvejere, som vel have jord i fæste, som de skatte og skyldte af, men dog selv eie deres gaarde og gaards grunde, besætning, meubler, haver og andet saadant. Deres huse og gaarde, hvorudi deres største rigdom bestaar, holde de vel vedlige, saa at bøndernes huse her paa landet have lige saa god anseelse som præste-gaarde andensteds. De have gemenligen to til tre smukke stuer, hvorigiennem en fremmed føres fra en i en anden, indtil han kommer i den øverste. Samme stuer ere smukt panelede og malede og besatte med boskab og kister, stole, borde, opredte senge og alt deslige. – Man deler indbyggerne her paa landet i gaard-mænd eller bønder og stand-svende – det er egentlig hus-mænd. Disse sidste eie iligemaade deres huse, grunde, haver og andet saadant, og ere deres boliger smukke og ziirlige. De have gemenligen foruden en daglig-stue en stadse-stue, dog ei saa store og rummelige som hos bønderne. – Indbyggernes levemaade i henseende til føde af øl og mad er visselig langt bedre her end nogen andensteds i riget«.

Det er tydeligt, at Thurah har besøgt baade gaarde og huse paa Samsø og ved selvsyn dannet sig et indtryk af forholdene – han er utvivlsomt selv den fremmede, der blev ført fra en stue i en anden, indtil han kom i den øverste – og man mærker hans vilje til at give en virkelighedstro skildring, idet han afviser forestillingen om, at samsingerne »just skulde være bemidlede«, og fremhæver, at der ogsaa fandtes fattige folk paa øen. I sin helhed er hans Samsø-beskrivelse et kildekrift af stor værdi. Alligevel er det billede, han tegner af de sociale forhold sikkert for lyst. Fattigdom var uden

tvivl et mere udbredt fænomen, end man faar indtryk af gennem hans fremstilling. Det er, som om han ikke med egne øjne har set fattigdommen, og det har han rimeligvis heller ikke. Naar en fremmed, oven i købet en fornem mand, kom til øen for at studere forholdene og skrive en bog derom, har man sikkert fra øboernes side ønsket, at alt skulde tage sig bedst muligt ud, og de lokalkendte folk, som han maa have sat sig i forbindelse med, har derfor nok taget ham med ud til de mest præsentable gaarde og huse, men forbigaaet dem, hvor der herskede armod.

Fra naturens haand var Nordby sogn den fattigste del af Samsø. Jorden her er for en stor dels vedkommende bakket og sandet, og da gødningstilførselen i fællesskabets tid var ringe, blev høsten som regel lille. I tørre somre var der fare for misvækst. Herom vidner følgende eksempler, der kan staa som et korrektiv til Berntsens, Resens og Thurahs lysere skildringer.

Som omtalt blev der i 1690 udskrevet en kop- og ildsted-skat, i hvilken anledning præsten **Hans Hellekande** udfærdigede et »skatte-mandtal«. Det indeholder imidlertid kun navnene paa 37 af sognets 73 bønder, og grunden dertil angives saaledes i en tilføjelse: »Saasom ei alene grøden (afgrøderne), men endog alle levnetsmidler her paa denne lands ende i nogle aar har slaget saa ganske fejl, og fornemmeligst i aar, saa at sognefolkene, de fleste, ei alene til yderste armod ere henkomne, men og ere nær ved hunger og elendighed, hvilke i aar ei vil blive mindre, end den var i fjor, og saasom her findes mange, som allerede nu ikke have en skip korn i deres hus, som er deres eget, have saadanne i grund ødeblivende bønder ikke ladet sig antegne, eftersom de gaa for hver mands dør at betle«.

Nordby, 9. nov. 1690.

Hans Hansen Hellekande.

(At kornet, de havde, ikke var deres eget, betyder formodentlig, at de skyldte det bort for landgilde og tiende).

Fra 1692 foreligger der et nyt skatte-mandtal med følgende tilføjelse: »Formedelst 5 aars misvækst, det ene aar større end det andet, haver hunger og armod saa taget overhaand i Nordby sogn, at ikkun ganske faa findes, som til paagaende skatter kan svare. (Jeg) haver derfor ikke de i grund ødeværende bønder og omløbende betlere samt borteblivende unge folk til nogen nytte kunnet notere. Men dette efter allerstørste mulighed forfattet, testerer allerunderdanigst

Hans Hansen Hellekande.
(2. Martii 1692)

(Udtrykket »omløbende betlere« skal sikkert forstaas som en anden betegnelse for de »ødeværende bønder«. – »Borteblivende unge folk« maa betyde, at de unge flygtede fra landbruget).

Oftest var det langvarig tørke, der foraarsagede misvækst, og saa var det som regel vaarsæden, det gik værst ud over. En undtagelse danner aaret 1709, da den haarde vinter ødelagde rugmarkerne. Den 27. juli begærede Nordby-bønderne paa birketinget, at der maatte blive udtaget nogle uvildige mænd til at syne deres rugmark. Formaalet var naturligvis at opnaa en erklæring, der kunde bruges ved en ansøgning om nedsættelse af landgilden (og maaske tienden). Retten udnævnte da fire mænd fra Taftbjerg, som en uge senere afgav følgende erklæring (tingbogen 3. aug. 1709): »Der er kun nogle faa agre, som noget lidet mere end sæden paa kan blive, som var det bedste, og nogle, som næppe sæden igen kunde bære, og nogle næsten halv sæd. Mens derimod fandtes saa meget, som snart intet var paa, saa at hvor de kunde have saaet 6 skip, ei igen kunde faaes 1 skip, og hvor 4 skip var saaet, ei kunde blive 1 fjerdingkar, saa at overalt (alt i alt) ei kan blive den halve sæd«.

Synsmændenes erklæring slutter: »Og bestaar deres rug-sæd af de tvende parter imod bygsæden, som ikkun er den

tredje part«. Selv en god byghøst, om der var mulighed for en saadan, kunde altsaa ikke opveje misvæksten paa rugmarkerne.

Tingbogen 9.8.1721: Fire synsmænd afgiver erklæring om byghøsten i Nordby sogn. Paa Nordby mark er saaet 128 tdr. byg, hvoraf udbyttet kan ventes at blive en fjerdedel mere end udsæden. Paa Søby mark er saaet 160 tdr. byg, som næppe vil give sædekornet igen. Af 96 tdr. byg, saaet paa Maarup mark, kan kun ventes det halve, og af 40 tdr. paa Glistrup mark ligeledes det halve. Paa Glistrup kongsbols mark er saaet 32 tdr. byg, hvoraf der maaske kan faaes to tredjedele.

I 1733 var der atter misvækst i Nordby sogn, og forvalteren lovede afslag i herskabets tiende til dem, »som uomgængelig hjælp behøvede«. To synsmænd blev udnævnt, og i et retsmøde 23.1.1734 vidnede de, at der var 5 bønder i Nordby og 3 i Maarup, »som endelig kan hjælpe dem selv uden gæld, men de har dog taget skade paa avlingen som de andre«.

Tingbogen 14.9.1737: Bønder fra Nordby vidner, at de aldrig kan mindes saa stor en misvækst i sognet. De kan ingen steder faa den halve udsæd igen, og af foder er der saa lidt, at det næppe udgør en tredjedel imod det almindelige. De fleste vil blive nødsaget til at skille sig ved det meste af deres kvæg, og mange har hverken at æde eller saa. – Det oplyses, at sommeren havde været tør med blæst og solhede, der afsved markerne fra St. Hansdag.

I 1751 meldes der paa ny om misvækst, og som sædvanlig var Nordby sogn haardest ramt. Sognets marker blev synet, og synsmændene afgav en lang erklæring, der blev indført i tingbogen d. 31. juli, men som ikke føjer nye træk til billedet fra tidligere misvækstaar.

Om høstudbyttet i mere normale aar kan man faa et begreb ved at studere skifteforretninger, der er afholdt om efteraaret efter høst.

Den 10. sept. 1755 holdtes der skifte efter **Peder Clemmensen** i matr. nr. 65 i Nordby, en gaard paa 3 1/2 otting, og boets kornforraad ansattes saaledes:

48 travet rug a 4 skp. = 24 tdr. a 1 rdl. 2 mk.	32 rdl.
82 travet byg a 2 skp. = 20 1/2 td. a 1 rdl.	20 rdl. 3 mk.
11 travet havre a 2 skp. = 2 tdr. 6 skp.	2 rdl. 4 mk.
30 læs ærter a 6 skp. = 22 1/2 td. a 1 rdl.	22 rdl. 3 mk.
2 tdr. aftærsket rug	2 rdl. 4 mk.
3 tdr. malt (af byg)	3 rdl.

Der var saaledes avlet i alt 52 1/4 td. korn og 22 1/2 td. ærter til en samlet værdi af 83 rdl. 2 mk. (hvortil maa lægges, hvad der evt. var brugt af den nye høst før 10. sept.). I betragtning af, at nr. 65 var en af sognets største gaarde, maa det kaldes en beskeden høst. Navnlig falder det i øjnene, hvor lidt byggen og havren anslaaes til at ville skæppe pr. trave (1 trave = 60 neg).

Den 12. juli 1768 blev der holdt skifte efter **Kirsten Michelsdatter** i samme gaard (hun var gift med Peder Clemmensens søn Michel Pedersen), og dette skifte viser, at gaarden i 1768 havde 11 tdr. land med rug, 15 tdr. bygland, 4 tdr. havreland og 6 tdr. ærteland. Udsæden udgjorde almindeligvis ca. 1 td. korn pr. td. land, og da den mængde korn, en bonde saaede, som regel var ret konstant fra aar til aar, især for rugens og byggens vedkommende, tør man maaske regne med, at der ogsaa i 1755 var saaet ca. 11 tdr. rug og 15 tdr. byg. Hvis det holder stik, var antallet af fold efter skiftet i 1755 mindre end 3 for rugens og mindre end 2 for byggens vedkommende. – Høsten, der stod paa marken d. 12. juli 1768, vurderedes saaledes: Rugen 37 rdl., byggen 40 rdl., havren 6 rdl. og ærterne 17 rdl. I alt 100 rdl. Det er en noget bedre høst end i 1755, især hvad vaarsæden angaar. Men en del af værdiforøgelsen maa tilskrives kornprisernes stigen i disse aar.

7. sept. 1762. Skifte efter Jens Sørensens kone **Mette Mi-**

chelsdatter i matr. nr. 86 i Nordby, en gaard paa 3 otting.
Den indhøstede sæd:

60 traver rug a 4 skp. = 30 tdr. a 2 rdl.	60 rdl.
70 traver byg a 3 skp. = $26\frac{1}{4}$ td. a 1 rdl. 2 mk.	35 rdl.
8 traver havre a 4 skp. = 4 tdr. a 1 rdl.	4 rdl.
6 læs ærter a 4 skp. = 3 tdr. a 1 rdl. 4 mk.	5 rdl.

I alt $60\frac{1}{4}$ td. korn og 3 tdr. ærter. Samlet værdi: 104 rdl.
(Man bemærker stigningen i kornpriserne i forhold til 1755).

12. juli 1768. Samme gaard. Skifte efter **Jens Sørensen** selv. Kornmarkerne omfattede 11 tdr. rugland, 15 tdr. bygland, 2 tdr. havreland, 6 tdr. ærteland, og høsten vurderedes saaledes: Rugen 37 rdl. – byggen 45 rdl. – havren 3 rdl. og 2 mk. – og ærterne 18 rdl. I alt 103 rdl. 2 mk.

Her maa formodes at være saaet ca. 11 tdr. rug. og 15 tdr. byg, og gaar man ud fra, at det samme var tilfældet i 1762, kommer man til det resultat, at foldudbyttet i nr. 86 i 1762 vel var noget bedre, end det var i nr. 65 i 1755, men at det dog ogsaa her (i nr. 86) var under 3 fold rug og under 2 fold byg.

Forudsætningen for, at man paa den maade kan drage slutninger ud fra en skifteforretning, er for det første, at der foreligger et skifte, som er holdt kort efter høst, saa det viser høstudbyttet, og for det andet, at der foreligger et andet skifte fra samme gaard, som viser, hvor meget korn man sædvanligvis saaede der. Af saadanne tilfælde er der imidlertid ikke fundet flere end de anførte, og det er naturligvis for faa, til at der kan drages almenlydige slutninger deraf. Navnlig synes det tvivlsomt, at et udbytte paa $1\frac{1}{2}$ a 2 fold byg kan have været almindeligt.

Falbe-Hansen gengiver i sit førnævnte værk nogle oplysninger om det gennemsnitlige høstudbytte hos bønder i tre sjællandske landsbyer i tiaaret 1772-81. Det var $3\frac{1}{3}$ fold rug, $5\frac{2}{3}$ fold byg og 3 fold havre. Men det er højst sandsynligt,

at de paagældende sjællandske jorder var mere ydedygtige end dem i Nordby sogn.

Sikker viden om, hvor meget der her kunde avles, faar man først efter fællesskabets ophør, nemlig i Gr. **Begtrup**s tidligere omtalte værk fra 1808 om agerdyrkningens tilstand i Danmark. Under et ophold paa Samsø, antagelig i forsommeren 1807, havde han henvendt sig til præsten i Nordby, **Poul Henrich Heegaard**, for at indhente oplysninger om præstegaardens landbrug, og præsten, der havde været kappellan hos sin fader i embedet fra 1793 og selv indehaver af embedet siden 1798, gav ham da bl. a. en oversigt over høst-udbyttet i de 9 aar, der var gaaet siden udskiftningen. Den gengives her med tilføjelse af det opnaaede antal fold.

RUG

	Udsæd		Høst		Antal fold
1798	17 tdr.	3 skp.	63 tdr.	5 skp.	3-4
1799	13	-	75	- 4½	5-6
1800	12	- 2	61	- 7½	5-6
1801	11	- 6	97	- 1	8-9
1802	13	- 2	84	- ½	6-7
1803	10	- 4	92	- 1½	9-10
1804	14	- 1	72	- ¾	5-6
1805	10	- 4½	86	- 7	8-9
1806	10	- 7	56	- 5	5-6

BYG

	Udsæd		Høst		Antal fold
1798	19 tdr.	0 skp.	51 tdr.	1 skp.	2-3
1799	17	- 3	129	- 2	7-8
1800	25	- 2	92	- 4	3-4
1801	36	- 7	137	- 1½	3-4
1802	34	- 1	166	- 5½	4-5
1803	34	- 4	166	- ¼	4-5
1804	32	- 6½	144	- 7¼	4-5
1805	36	- 5	234	- 6½	6-7
1806	34	- 3	139	- 5½	4-5

Efter nutidens maalestok var antallet af fold meget beskedent, men det har sikkert ligget betydeligt over gennemsnittet for sognet som helhed. Ved udskiftningen havde præstegaarden nemlig faaet hele sin mark udstukket paa forholdsviis god jord, og desuden var P. H. Heegaard en dygtig landmand, saa han rimeligviis fik mere ud af sin avling end mange andre.

Naar man har læst Hans Hellekandes tidligere anførte skildring af misvækstaarene omkring 1690, kan man ikke tro andet, end at disse aar maa høre til de allerfattigste i Nordby sogns historie. Men for dansk landbrug som helhed var ifølge Falbe-Hansen fattigdommen størst i tiden fra 1700 til 1750, og hovedgrunden dertil finder han i de stadigt faldende kornpriser, som altsaa er en faktor, der maa tages med i betragtning, naar talen er om de økonomiske forhold. Han opstiller paa grundlag af kapitelstaksterne en oversigt over kornpriserne i de 100 aar fra 1691 til 1790, »omregnet til nutids penge« (nutiden = 1888, da 1. del af værket om stavnsbaandsløsningen og landboreformerne udkom).

I tiaaret 1691-1700 var gennemsnitsprisen pr. tønde:

for rug 8,66 kr. – for byg 6,06 kr. – for havre 3,68 kr.

Efter 1700 faldt priserne støt og stadigt, til de i 1730 satte bundrekord med følgende tøndepriser:

for rug 4,85 kr. – for byg 3,52 kr. – for havre 1,62 kr.

Derefter begyndte priserne saa smaat at stige og vedblev dermed aarhundredet ud. De gennemsnitlige tøndepriser blev:

1741–50: for rug 7,00 kr. – for byg 4,62 kr. – for havre 2,70 kr.

1761–70: for rug 9,04 kr. – for byg 6,02 kr. – for havre 3,45 kr.

og 1781–90: for rug 9,75 kr. – for byg 7,56 kr. – for havre 4,89 kr.

Fra dødsbo-opgørelser i Nordby sogn anføres her efter skifteprotokollerne en række vurderingspriser for korn. Priserne er angivet i daler eller rigsdaler og mark, hvorved bemærkes, at den gamle mønt, daleren, svarede til 4 mark,

mens rigsdaleren, der indførtes o. 1700, var lig 6 mark (a 16 skilling). I den første tid brugtes de to møntsorter side om side, og daleren blev da til forskel for rigsdaleren kaldt en sletdaler, hvilket formentlig ikke betyder en daarlig daler, men: »ret og slet en daler«. Skifteprotokollernes priser i daler eller rigsdaler lader sig ikke uden videre sammenligne med dem, som Falbe-Hansen angiver i kroner og øre, men udviklingen i priserne kan følges. Mærkeligt nok er den ikke helt parallel med linjen i Falbe-Hansens oversigt. Der naar priserne lavpunktet i 1730. Her er de lavest i aarene 1750-53. – Da havre var af ringe betydning i Nordby sogn, nævnes her kun priserne paa rug og byg.

<i>Skiftets dato:</i>	<i>Rugpris pr. td.:</i>	<i>Bygpris pr. td.:</i>
3/7 1708 og 4/2 1717	2 dlr.	1 dlr. 2½ mk.
4/4 1730	1 rdl. 3 mk.	1 rdl.
17/12 1745	1 rdl. ½ mk.	5½ mk.
31/1 1748	1 rdl. 4 mk.	1 rdl. 2 mk.
11/12 1750 og 9/2 1751	1 rdl.	4½ mk.
13/12 1752 og 3/5 1753	1 rdl.	1 rdl.
10/9 1755	1 rdl. 2 mk.	1 rdl.
10/10 1758, 7/9 1762, 11/1 1769	2 rdl.	1 rdl. 2 mk.
24/11 1797	2 rdl. 2 mk.	1 rdl. 2 mk.
11/11 1801	4 rdl.	2 rdl. 5½ mk.
23/2 1816 og 4/3 1816	10 rdl.	6 rdl.

I skifteprotokollernes registreringer og vurderinger af »bæster og fæmon« finder man ogsaa oplysning om besættningernes størrelse og værdi. I nogle tilfælde kan man gennem en række skifter fra en og samme gaard følge husdyrholdets udvikling (eller mangel paa samme) gennem tiderne. Dog er der forholdsvis faa af den slags tilfælde, for det var langt fra alle dødsboer, der kom under skifterettens behandling. Ikke sjældent blev den efterlevende ægtefælle siddende i uskiftet bo, eller der blev holdt privat skifte, f. eks. naar arvingerne alle var myndige og kunde enes om arvedelingen, eller naar et gammelt ægtepar, inden det gik paa aftægt, selv

havde truffet en ordning med arvingerne. Den ældste skifteprotokol for Samsø gods er fra 1672, og i de første hundrede aar derefter findes kun indført ca. 250 skifter fra Nordby sogn, altsaa gennemsnitlig 2-3 stykker aarlig, hvilket langt fra svarer til det antal arvedelinger, der maa have fundet sted.

Et iøjnefaldende træk ved de besætninger, der registreres, er den store hestebestand i forhold til kvægbestanden. Aarsagen hertil var dels markernes opdeling i smaa, vidtsprede stykker (som medførte, at megen tid gik til spilde undervejs fra det ene stykke til det andet), dels de lidet effektive, men meget arbejdskrævende redskaber. Den tunge og klodsede hjulplov krævede et forspand paa 4-6 heste, og som følge deraf var det ønskeligt for enhver bonde at have mindst 4 heste. Var hans gaard for lille til det, kunde han nok slaa sig sammen med en anden smaabonde, saa de tilsammen raadede over et forspand til en plov. Men man foretrak naturligvis at være selvhjulpen. Der var imidlertid grænser for, hvor stor en besætning bonden kunde skaffe vinterfoder til, og ligeledes for, hvor mange »høveder« han maatte holde paa fællesgræsningen. Herom siger bylovens § 31: »Ingen maa sætte mere kvæg eller bæster til græs end hans fællig kan tilstrække«. Hvor meget der kunde tillades, synes at have været et spørgsmål, som St. Poulsmødet tog bestemmelse om. Forhandlingsprotokollen derfra, den saakaldte Byens Bog, der begynder 1781, viser i alt fald, at der i 1792 blev vedtaget bestemmelse om, hvor mange høveder pr. otting der maatte holdes, baade i »kolykken« (den del af marken, som det paa-gældende aar laa hen med græs) og paa fælleden (bakkerne i Balleskaars-omraadet og Heden). Jo flere heste en mand holdt, des færre kreaturer kunde han altsaa have, og det forringede selvfølgelig udbyttet af hans avling.

I 1716 udstedte **Sophie Amalie Moth** fra sin bopæl paa Jomfruens Egede paa Sjælland en forordning vedrørende samsingernes hestehold. Den er aftrykt i Fr. Poulsens Efter-

retninger om Samsø, s. 179–80, og har følgende indhold: Grevinden har først nu fornummet, at hendes undersaatte paa Samsø ganske har afskaffet den gamle sædvane at drive deres avling med stude, som dog var dem til stor fordel, bl. a. derved, at de kunde sælge stude og faa dem vel betalt, hvorimod de mange bæster, de nu holder, bare for at overkomme deres pløjning desto hastigere, er mange fattiges ruin og efter deres egen indrømmelse forringer deres forhen hafte gode avling. Grevinden befaler derfor, at bønderne paa Samsø, som hverken har mange eller lange rejser at gøre, skal sælge en del af deres heste og i stedet købe eller tillægge stude, som inden fem aar skal være i brug. Kun saa mange heste, som er højfornødne til bøndernes liden kørsel, maa beholdes.

I de første aar derefter ser det ud til, at der faktisk blev lagt et par stude til aarligt hos bønderne. Men efter grevindens død 1719 varede det ikke længe, inden samsingerne igen begyndte at følge deres eget hoved, og den ny forvalter, **G. Niemann**, der havde tiltraadt sin stilling i 1717, synes ikke at have haft noget derimod. Han udstedte ganske vist i 1724 en forordning om, at ingen maatte holde mere end 5 heste pr. fjerding jord. Men da det efter alt at dømme var nok, til at man nu kunde undvære stude, maa hans forbud nærmest opfattes som en tilladelse. Han har rimeligvis selv været interesseret i, at bøndernes ikke mødte med stude, men med heste, til hoveriarbejdet.

De efterfølgende eksempler fra skifteprotokollerne viser besætningernes sammensætning, og man faar desuden et begreb om priserne til forskellige tider, hvorved dog maa bemærkes, at prisen paa et dyr jo ikke alene afhænger af prisniveauet, men ogsaa af dyrets kvaliteter og tilstand, saa at en sammenligning mellem priserne ikke uden videre er mulig.

8.1.1694 holdtes der skifte efter **Søren Clemmensen** i matr. nr. 22 i Maarup, som dengang var sognets største bonde-

gaard, med et jordtilliggende paa 6 1/2 otting. Besætningen var den største, der er fundet registreret i Nordby sogn i fællesskabets tid. Da ingen af arvingerne var interesseret i at overtage gaarden, blev alt solgt ved auktion. Her anføres baade vurdering og den opnaaede pris.

	Vurderet til:	Solgt for:
2 vrinske heste	9+6 = 15 dlr.	16 dlr. 3 mk.
1 vrinsk hestklod	2 dlr. 2 mk.	2 - 2 -
4 heste	8+7+6+7 dlr. 1 mk. = 28 dlr. 1 mk.	30 -
3 hopper	9+7+6 dlr. = 22 dlr.	19 -
12 stude	à 5 til 7 1/2 dlr. = i alt 78 dlr.	79 - 2 -
8 køer	à 2 1/2 til 5 dlr. = i alt 33 dlr.	27 -
6 kvier	à 2 1/2 til 5 dlr. = i alt 22 dlr.	20 - 1 -
3 remplinger	à 2 til 3 dlr. = i alt 7 dlr. 2 mk.	6 - 1 -
4 kalve	à 1 til 2 dlr. = i alt 6 dlr. 2 mk.	5 - 3 -
20 faar	under eet 15 dlr.	19 - 1 -
7 lam	under eet 2 1/2 dlr.	2 -
2 unge svin		5 - 2 -
4 svin paa sti		6 -
10 gæs		6 -
3 gl. gæs og 1 gase		2 - 2 -
		<hr/>
	I alt	248 dlr. 1 mk.

Ordforklaring: En vrinsk hest er en hingst. Heste, i modsætning til hopper, betyder vallakker. Under ét kaldes de bæster. En hoppe kaldes ogsaa et øg eller en mær. En klod (udtalt kloj) er en mellemting mellem et føl og en plag. En rempling er en mellemting mellem en kalv og en kvie.

Brøndkærsgaarden (se under mark nr. 42). 2 1/2 otting. Skifte efter **Mette Søfrensdatter** 21.4.1674.

3 heste	vurd. til 10+8+5 = 23 dlr. 1 mk.
4 stude	36 dlr.
3 køer	18 dlr.
2 kalve	2 dlr.
6 faar	2 dlr. 1 mk.

1 so med 3 grise	1 dlr. 2 mk.
1 so uden grise	1 dlr. 1 mk.
3 grise	3 mk.
2 ungsvin	3 dlr.
2 grise	1 dlr. 2 mk.
	<hr/>
	I alt 89 dlr. 1 mk.

Samme gaard. Skifte efter Jørgen Ollesen 12.1.1693, alt-
saa efter de fem misvækstaar o. 1690. Af hornkvæg er der
intet tilbage.

3 hopper	vurderet til 16 dlr.	
1 gl. hest		3 mk.
6 faar	3 dlr.	
2 lam		2½ mk.
1 sosvin	1 dlr.	
2 smaa grise		2 mk.
	<hr/>	
	I alt 21 dlr. 3½ mk.	

Gaarden matr. nr. 86. 3 otting jord. Skifte efter Bold Jør-
gensdatter 19.2.1683.

4 heste	vurderet til 35 dlr.	
2 stude	14 dlr.	
4 køer	24 dlr.	
2 studeremplinger	7 dlr.	
1 liden do.	2 dlr. 2 mk.	
1 kvie	2 dlr. 2 mk	
1 kviekalv	1 dlr.	
20 faar	10 dlr.	
4 lam	1 dlr.	
1 so og 3 grise	2 dlr.	
	<hr/>	
	I alt 99 dlr.	

Samme gaard (matr. nr. 86).Oluf Michelsens konkursbo
23.10.1710.

2 heste, værdi	18 dlr.	
2 øg	13 dlr. 2	mk.
2 stude	10 dlr.	

3 køer	15 dlr.
2 remplinger	6 dlr.
2 spædkalve	3 dlr. 2 mk.
9 faar	6 dlr. 3 mk.
2 lam	2½ mk.
3 svin	3 dlr.
<hr/>	
I alt	76 dlr. 1½ mk.

Samme gaard (nr. 86). Skifte efter **Søren Olesen** 18.12. 1732 (under den omtalte lange prisfaldsperiode). Man vil bemærke, at besætningen er blevet meget betydeligt forøget siden 1710, men at pengeværdien langtfra er steget i samme forhold, selv om det tages i betragtning, at tallene nu angiver rigsdaler.

1 gl. hest, værdi	4 rdl.
1 ung do.	6 rdl. 4 mk.
1 gl. do.	4 mk.
2 hopper ($5\frac{1}{3} + 2\frac{2}{3}$ rdl.)	8 rdl.
1 ung plag	5 rdl. 2 mk.
1 klod	2 rdl.
1 liden do.	1 rdl. 2 mk.
1 føl	1 rdl.
6 køer	21 rdl.
2 studeremplinger	5 rdl. 2 mk.
2 kvier	5 rdl.
2 do.	2 rdl. 5 mk.
3 smaa do.	3 rdl.
2 kviekalve	1 rdl. 2 mk.
1 studekalv	4 mk.
2 svin	1 rdl. 4 mk.
2 smaa do.	1 rdl.
2 sosvin	1 rdl.
18 faar	9 rdl.
3 lam	1 rdl. 4 mk.
<hr/>	
I alt	82 rdl. 3 mk.

Samme gaard (nr. 86). Skifte efter **Jens Sørensen** 12.7. 1768. Priserne er nu ved at rette sig lidt.

4 heste, værdi	30 rdl.	
1 gl. do.		5 mk.
1 gl. hoppe med et føl	10 rdl.	
1 do. do.	7 rdl.	
1 hestplag	8 rdl.	
4 køer	23 rdl.	1 mk.
1 kvie	5 rdl.	2 mk.
1 do.	3 rdl.	2 mk.
2 do.	4 rdl.	2 mk.
2 kalve	2 rdl.	2 mk.
27 faar	13 rdl.	3 mk.
16 lam	3 rdl.	2 mk.
2 svin	2 rdl.	4 mk.
2 grise		2 mk.
<hr/>		
I alt	114 rdl.	1 mk.

Gaarden nr. 58. 3 otting jord. Skifte efter **Søren Madsen** 31.1.1747. (I aarene 1745–51 hærgedes landet af kvægpest, værst i 1745 og 1746. For Nordby sogns vedkommende synes epidemien at have raset voldsomt i 1746. Ifølge den lokale overlevering var der mange gaarde, hvor hele kvægbesætningen døde. I nr. 58 overlevede tilsyneladende 1 stk. hornkvæg).

3 heste, værdi	15 rdl.	
1 femaars hoppe	8 rdl.	
1 niaars do.	6 rdl.	
1 sekstenaars do.	4 rdl.	
1 hoppe	1 rdl.	
1 mærklod, 2 aar	3 rdl.	
1 føl	1 rdl.	
1 ko	4 rdl.	
14 faar	7 rdl.	
6 lam	1 rdl.	3 mk.
2 gl. svin	2 rdl.	
4 grise	2 rdl.	
<hr/>		
I alt	54 rdl.	3 mk.

Gaarden matr. nr. 68. 3 otting jord. Skifte 8.6.1718 efter Søren Jensen Tønnesen.

1 hest, værdi	4 dlr.
6 øg, værdi 10+8+6+2+1+1 dlr. =	28 dlr.
1 øg med et føl	6 dlr
3 køer	19 dlr.
2 kvier	6 dlr.
2 remplinger	7 dlr.
2 spædkalve	1 dlr. 2 mk.
7 svin	4 dlr. 2 mk.
8 faar og lam	6 dlr.
<hr/>	
I alt	82 dlr.

Samme gaard (nr. 68). Jens Michelsen Holms konkursbo 8.11.1749 (efter kvægpesten). Den faatallige besætning er efter priserne at dømme i yderst ringe stand.

1 hest	1 rdl.
1 hoppe	2 rdl. 4 mk.
1 øg	1 rdl.
1 føl	3 mk.
1 ko	4 rdl.
2 studekalve	2 rdl. 4 mk.
1 sogris	5 mk.
4 andre svin	4 mk.
<hr/>	
I alt	13 rdl. 2 mk.

Samme gaard (nr. 68). Skifte efter Jens Jensen 18.1.1763.

2 heste, værdi 8+4 rdl.	12 rdl.
3 hopper, 7+6+5 rdl.	18 rdl.
2 mærplage	7 rdl. 2 mk.
2 køer	7 rdl.
2 gl. do.	4 rdl. 5 mk.
1 kvie	3 rdl.
1 do.	2 rdl. 2 mk.

1 do.	1 rdl. 4 mk.
3 svin	2 rdl.
18 faar	9 rdl.
	<hr/>
	I alt 67 rdl. 1 mk.

Samme gaard (nr. 68). Skifte efter Bodil Jørgensdatter 16.7.1783.

4 heste, værdi	32 rdl.
1 hoppe med et føl	4 rdl.
4 køer	30 rdl.
2 remplinger	6 rdl.
2 vinterkalve	4 rdl.
3 spædekcalve	4 rdl.
14 faar à 4 mk.	9 rdl. 2 mk.
12 lam à 1 mk	2 rdl.
4 grise	4 rdl.
	<hr/>
	I alt 95 rdl. 2 mk.

Samme gaard (nr. 68). Skifte efter Clemmen Larsen 8.8. 1809. Det er nu tiden efter udskiftningen, og de store europæiske krige, som ogsaa Danmark blev inddraget i, medfører inflation.

1 hest, værdi	13 rdl.
3 hopper (24+16+10 rdl.) =	50 rdl.
3 køer	49 rdl.
2 kalve	4 rdl. 4 mk.
14 faar	24 rdl.
9 lam à 5 mk.	7 rdl. 3 mk.
1 so	3 rdl.
3 grise à 3 mk.	1 rdl. 3 mk.
	<hr/>
	I alt 152 rdl. 4 mk.

Gaarden nr. 84. 3 tdr. hartkorn. Skifte efter Kirsten Rasmusdatter 23.2. 1816. Trods statsbankerotten i 1813 med tilhørende pengeombytning i forholdet: 1 rigsbankdaler for 6

rigsdaler, fortsatte inflationen i stigende tempo til 1818, da der ved Nationalbankens oprettelse indledtes en 20-aarig deflationsperiode med ny krise for landbruget.

1 fireaars hoppe, værdi	140 rbd.
1 tiaars do.	70 rbd.
1 femaars do.	60 rbd.
1 gl. hest	20 rbd.
1 toaars klod.	30 rbd.
2 føl (30+20 rbd.) =	50 rbd.
5 køer	120 rbd.
2 toaars høveder	54 rbd.
2 kalve	12 rbd.
16 faar	64 rbd.
1 gris	10 rbd.
	I alt 630 rbd.

I et retsmøde d. 26.3. 1707 (omtalt i bogen om Nordby paa Peder Paarses tid, s. 80 ff.) udtalte forvalteren **Hans Mouritzen**: »Det er bekendt, at de fleste i Nordby snarere gaar tilbage end frem ved deres avling«. Og det skal nok have haft sin rigtighed det meste af aarhundredet igennem, dog især i dets første halvdel. Naar der ikke desto mindre findes adskillige skifter, som vidner om jævn velstand hos bønder i Nordby sogn, skyldes det i de fleste tilfælde, at der er tale om **skipperbønder**, som ved siden af landbruget drev baade skibsfart og handel. Nordby er en gammel skipperstad, siger Thorkild Gravlund i »Ransmænd om Samsø«, og den betegnelse kan der gives gode grunde for. I et »skatte-mandtal« fra Nordby 1743 hedder det f. eks.: »De søfarende og handlende her paa landet (d. e. paa øen) ere meget boende i dette sogn«, hvilket vil sige, at de fortrinsvis boede i Nordby sogn. Og under omtalen af de enkelte gaarde senere i nærværende bog nævnes talrige eksempler paa bønder, der enten sejlede eller havde part i et skib. Saadanne skipperbønder findes nævnt i følgende gaarde: Matr. nr. 55 - 57 - 58

- 60 - 61 - 62 - 63 - 64 - 65 - 66 - 67 - 69 - 70 - 81 - 82 - 83 - 84 - 86 - 87 og 94 i Nordby samt nr. 14 - 15 - 18 - 22 og 23 i Maarup. I nogle tilfælde drejer det sig kun om en enkelt mand i gaarden. I andre tilfælde er der tale om skippere i flere slægtled. – Thurah skriver i 1758, at »i forrige tider brugtes mere søfart paa Samsø, og mandskabet der paa landet var mest dertil genegen (tilbøjeligt). Men da Den store nordiske Krig (1709-20) skilte indbyggerne ved en stor del af deres fartøjer (idet de blev opbragt eller ødelagt af svenskerne) blev de fleste kede af søfarten og anvendte hellere deres flid og formue paa agerdyrkningen«. – Men i Nordby sogn fandtes der dog endnu skipperbønder efter 1800.

Skipperbønderne opkøbte korn, som de sejlede til Norge med og solgte der. Hovedparten deraf var rimeligvis landgilde- og tiende-korn, som de købte af grevskabet. En kontrakt fra 1783, som er omtalt under matr. nr. 82, drejer sig om en saadan handel: Tre skipperbønder i Nordby sogn har af herskabet købt 550 tdr. byg aarligt i 6 aar, og forvalteren skal udpege bønder til at levere kornet ved skibested paa Samsø – eller, om forlanges, i købernes huse. Det sidste er sandsynligvis tilføjet for det tilfældes skyld, at køberne eller en af dem skulde faa i sinde at brænde malt af en del af byggen. At en skipperbonde ogsaa gav sig af med at fremstille malt, ses nemlig af følgende eksempel: **Rasmus Jensen** i matr. nr. 62 sejlede i 1706 til Norge med en ladning bestaaende af 100 tdr. byg, 96 tdr. malt, 45 tdr. rug og 55 tdr. ærter, og det maa anses for en given ting, at han selv havde fremstillet malten, eftersom det vides, at han ved sin gaard havde et i brug værende maltbrænderi, en saakaldt maltkølle. Det var den, der foraarsagede den store brand i 1714, som er omtalt under nr. 62. – Et andet eksempel omtales i Fr. Poulsens Samsø-bog, s. 247 (efter toldregnskabet for Langøre havn 1705–06): Skipper **Ib Holm** af Nordby (gmd. i matr. nr. 65) sejler til Norge med 50 tdr. rug, 90 tdr. byg, 123 tdr. malt, 24 tdr. ærter, 1 td. boghvedegryn og ½ anker brændevin.

Om den samlede udførsel fra Samsø til Norge oplyser Fr. Poulsen (s. 237), at den i 1708 ifølge Samsøs toldregnskab udgjorde: 3444 tdr. byg, 1737 tdr. malt, 2132 tdr. ærter, 213 tdr. rug, 5 tdr. havre, 6 tdr. byggryn og 77 tdr. boghvedegryn foruden smaapartier af kød, saltet aal, ost, æbler og brændevin. – Fra Norge indførtes til Samsø varer som tømmer, brænde, kul, jærn, tjære, tørfisk (klipfisk), sild og torsk i tønder.

Skipperbønderne var som regel velstaaende, saa handelen (og maltbrændingen) maa have været indbringende. Men sejladsen med de ret smaa fartøjer, der almindeligvis kun lastede fra 8 til 16 læster (a 22 tdr. korn), var farefuld, og ikke sjældent meldes der om skibsforslis og tab af menneskeliv. Søfarten satte sit præg paa disse sejlene bønder. De lærte at forene vovemod med forsigtighed og raadsnarhed, og de fik en videre horisont end almindeligt hos den tids bønder.

Husmænd og haandværkere

Der var i Nordby sogn omtrent lige mange gaardmænd og husmænd. Men husmændene kan der ikke gøres rede for paa samme maade, som det i denne bog er sket for gaardmændenes vedkommende. Husmændene havde ingen fæstetjord, og derfor er de hverken opført i matrikler, jordebøger eller hartkornslister og som regel heller ikke i skattemandtalene. Indtil 1738 findes der overhovedet ingen fortegnelse over samtlige husmænd. Fra 1738 til 1801 foreligger fattigkassens regnskaber (Aarhus bispearkiv, landsarkivet i Viborg), og de indeholder for hvert aar to lister over bidragydere, en over gaardmændene (hvis aarsbidrag udgjorde 2 skilling fra hver) og en over husmændene, for saa vidt de da ikke hørte til dem, der fik af kassen i stedet for at betale til den (et husmandsbidrag var paa 1 skilling). – Dertil kommer saa senere folketællingslisterne fra 1787, 1801, 1834,

1840, 1845, 1850 og derefter hvert tiende aar. Fra 1738 til nutiden kendes saaledes navnene paa de fleste af sognets husmænd. Men medens man ved, hvor gaardene laa, og kan finde ud af, hvem der tid efter anden boede der, ved man ikke, hvor husmandshusene laa, eller hvem der boede der. Selv om man kender navnet paa denne eller hin husmand, har man altsaa ingen mulighed for at placere ham, og det lader sig ikke gøre at følge generationernes skiften i husene saadan som i gaardene. Derfor er det vanskeligt for ikke at sige umuligt at gøre rede for husmændene og husmandsslægterne. Det gør ogsaa noget, at de kun er smaat repræsenteret i skifteprotokollerne, vel sagtens fordi boet i mange tilfælde var saa fattigt, at man helst unddrog sig omkostningerne ved skifterettens mellemkomst.

Men af og til støder man paa oplysninger, som siger noget om husmændenes forhold i almindelighed. I 1704 blev der udskrevet en ekstra skat til landmilitsens mundering. Skatten, der bl. a. omfattede en kopskat (beregnet efter antallet af personer, baade tjenestefolk og familiemedlemmer, over 12 aar) samt en skat paa haandværk og paa renteindtægt, skulde paa landet betales af præster, selvejerbønder og »gadehusmænd«, som havde mere end 1 ko, eller som drev et haandværk. Fritaget var derimod fæstebønder. Forordningen regnede altsaa gadehusmændene med til selvejerne, vel sagtens fordi man gik ud fra, at de selv ejede deres huse. Men det gjorde bønderne paa Samsø jo ogsaa, saa det kunde være tvivlsomt, om fritagelsen gjaldt dem. Derom siger præsten, **Hans Hellekande**, imidlertid intet i det skattemandtal, som han i embeds medfør maatte udfærdige for Nordby sogn (Amtsregnskaber for Samsø, 1705-18, i Rigsarkivet). Han erklærede uden noget forbehold, at ingen af sognets bønder var selvejere, »og som de derfor i den Kgl. Forordning eximeres (fritages) for skatten at betale, agtes ei nødig dem ved navn at nævne«.

Om husmændene siger præsten: »Husmænd, som her og

kaldes standsvende, har ikke den mindste lods jord af ager eller eng til deres huse som paa andre steder, og derfor findes ingen af dennem her i sognet, som ejer hverken heste eller to køer«. Derefter nævner han 11 husmænd i Nordby og 5 i Maarup, »som enten har een eller ingen ko«, samt 17, der betegnes som »forarmede og højaldrede«. – (Hvorfor Hr. Hans nævner disse 33 skattefri husmænd ved navn, naar han ikke finder det paakrævet at nævne de skattefri bønder, er ikke let at se).

At der fandtes husmænd, som havde en ko, skønt de ingen jord havde, lyder mærkeligt. Veje med grøftekanter, som en ko kunde leve paa, hører formentlig en senere tid til. Men det forholder sig antagelig saadan, at en husmand arbejdede for en bestemt gaardmand og fik sin løn delvist i naturalier. (En rest af denne ordning holdt sig i Nordby sogn endnu i første tredjedel af indeværende aarhundrede, idet hver gaard havde sin faste høstmand, der hjalp til med høstarbejdet aar efter aar, og som fik en del af sin løn i korn). Saa hvis en bonde i fællesskabets tid ikke havde besætning nok til helt at udnytte sin græsningsret paa fælleden eller i kolykken, kunde det vel hænde, at gaardens husmand fik græsningsret og evt. vinterfoder til en ko som en del af sin betaling – forudsat naturligvis, at han kunde skaffe sig en ko.

Som nævnt hørte haandværkere til de skattepligtige. Men Hans Hellekande skriver: »Haandværksfolk haves her i sognet ikkun faa og noget slette, og kunne ei heller uden lidet til brødet fortiene, i henseende (= da) enhver bonde synes at fuske paa et og saa paa et andet haandværk til sin og sit huses fornødenhed. Dog findes hos os efterskrevne (haandværkere), hvis tilstand (dog) ikkun slet og ringe er, og for mig alt for vel bevidst er, ingen af dennem nogen penge paa rente at have:

Mads Sørensen, gammel og vanfør, syer vadmel det lidet han kan.

Jens Rasmussen, kan i trang smede et plovjern.

Laurs Rasmussen, kan gjøre en ligkiste, naar nogen hendør. Ovenskrevne forarmede haandværksfolk kan for deres ringe tilstand ei svare noget«.

Om Hr. Hanses fortegnelse over haandværkere er komplet, kan være tvivlsomt. I tingbogen for 18. 4. 1711 nævnes en husmand fra Nordby ved navn **Hans Christensen Hjulmand**, hvis søn **Oluf** havde været matros paa Iver Huitfeldts skib »Dannebrog« og var omkommet, da skibet sprang i luften under slaget i Køge Bugt 1710. Maaske var den husmand hjulmand, men det er ogsaa muligt, at han bare hed Hjulmand.

Hans Hellekande fortsætter: »Findes saa ei mere i sognet tilbage at angive – – end mig selv som sognepræst, hustru og 3 børn, 1 dreng og 1 tjenestepige«. Præsten blev altsaa den eneste skatteyder i sognet i denne omgang, og han beder for sig, idet han udtaler det haab, »at jeg for min person allerunderdanigst værer forskaanet. – Penge haver jeg ikke i daler eller skilling paa rente. Saa sandt hiælpe mig Gud!« Der svor præsten. Men om det hjalp noget, vides ikke.

Fra 1711 foreligger der et andet skattemandtal fra samme haand. Heri nævnes sognets haandværkere saaledes: »Jens Hjulmand, Jens Rasmussen Smed, Aleksander Skrædder. Skomagere ingen, eftersom man henter sit arbejde fra nærmeste kiøbstæder«.

I 1743 udarbejdede sognepræsten **Jesper Clausen** et skattemandtal, hvori følgende haandværkere nævnes:

Clemmen Clemmensen, husmand og snedker. (Det er den første bygningshaandværker, der er fundet nævnt).

Michel Rasmussen, husmand og skrædder. »Han ligesom al resten i dette sogn kludrer og fusker, men da han derhos skal være vanfør, beror det derhen, om han skal være fri« (for at betale skat). – Man bemærker, at præsten ikke af selvsyn ved, om manden er vanfør. Forklaringen er den, at Michel Rasmussen var en ret ny mand i sognet, tilflyttet fra Jylland.

Morten Jensen, fæstebonde og smed. Se under matr. nr. 59.

Jens Christensen, fæstegaardmand, farver derhos strømper etc. Se under nr. 76.

Vedrørende husmændenes forhold kan endnu anføres § 58 i byloven af 1697: »Ingen standsvend maa have mere end 10 faar aarlig til græs, 1 gammel gaas og ingen svin«. Da her kun er tale om græsningsret paa fælleden, var der vel intet i vejen for, at en husmand kunde holde en gris paa sti, hvis det var ham muligt at skaffe foder til den. Det tilladte antal faar var ret stort, og faareholdet maa have betydet meget for husmandshjemmenes økonomi. Der siges intet om hvorvidt der skulde betales til byen for græsningsretten. Men saadan blev det i alt fald senere, og samtidig blev rettigheden indskrænket en del. Herom hedder det i »Byens Bog« (i sognearkivet) i referatet fra St. Poulsmødet 1792: »Og samme dag blev afsagt, at enhver husmand maatte have 5 stk. faar for 4 skilling hver stk., og da somme af husmændene besværede sig at have mange børn, blev dem forundt 3 stk. mere a 8 sk. stykket i græspenge, 1 gl. gaas 2 sk. og hver ung 1 sk.«

Udskiftningen

De nye tanker og ideer vedrørende samfundsforholdene, som i løbet af det 18. aarh. brød frem i de vesteuropæiske lande, vakte ret hurtigt genklang i Danmark. Ikke mindst gjaldt det den drøftelse af bondestandens usle kaar og landbrugets kummerlige udbytte, som de franske »fysiokrater« havde sat i gang under devisen: »Fattig bonde, fattigt land. Rig bonde, rigt land«. Og da den største hindring for fremskridt paa dette omraade med rette mentes at være landsbyfællesskabet, begyndte man i de interesserede kredse her i landet at arbejde med tanken om fællesskabets ophævelse ved udskiftning af bøndernes marker. Bønderne selv var for uoplyste og bundne af gammel sædvane til at være med.

Men regeringen opmuntrede folk med indsigt i sagen til offentligt at fremsætte deres tanker om problemerne, og resultatet var en drøftelse, som ikke mindst præster paa landet leverede vigtige bidrag til.

I aarene 1758-61 udstedte Frederik Vs regering, hvis ledende skikkelse var den ældre Bernstorff, fire forordninger »angaaende landvæsenets forbedring ved ophævelse af fællesskabet«. De indeholdt ikke noget paabud om en almindelig udskiftning, men de indskærpede, at udskiftningen ikke alene var tilladt, men endog vilde være kongen til behag, hvorfor ingen maatte lægge hindringer i vejen, enten det saa drejede sig om, at bønderne i en hel landsby ønskede fællesskabet ophævet, eller det kun var en enkelt bonde, der ønskede sin mark udskiftet. Men en udskiftning var et vanskeligt og problemfyldt foretagende, saa bønderne var tilbageholdende overfor tanken, og foreløbigt blev forordningerne ikke udnyttet i nævneværdigt omfang.

Bernstorffs regering forblev ved magten efter Chr. VII's tronbestigelse 1766, og i 1769 udstedtes en ny forordning, der tilsigtede at lette udskiftningen ved nærmere bestemmelser om fremgangsmaaden. Men de forønskede store resultater udeblev stadig.

I 1770 fik Bernstorff sin afsked, for at Struensee kunde komme til magten. Struensee var reformivrig nok. Hans hoveriforordning af 1771 er tidligere omtalt. Men han regerede kun 16 mdr., og efter hans fald i 1772, overtoges regeringen af **Guldberg**, der sædvanligvis betegnes som reaktionær, og som da ogsaa hurtigst muligt ophævede de allerfleste af Struensees forordninger, deriblandt hoveriforordningen. Med hensyn til udskiftningen var eller blev Guldberg imidlertid tilhænger af fremskridtet, og i 1781 udstedte hans regering en forordning, der kom til at danne grundlaget for fællesskabets ophævelse over hele landet. Udskiftningen tog dog ikke rigtig fart straks, men først efter at kronprins Frederik med den yngre Bernstorff og den store Chr. D. F. Reventlow

ved sin side havde overtaget regeringen i 1784 og gennem først den lille og siden den store landbokommission havde forberedt det vældige reformværk, som under eet kaldes bondefrigørelsen.

Af de bestemmelser, der indeholdes og til dels gaar igen i forordningerne fra 1758 til 1781, skal her kun nævnes følgende: Enhver bonde har ret til at fordre sin mark udstukket i eet samlet stykke eller, hvis de stedlige forhold gør det paakrævet, i to, højst tre stykker. – Medfører udskiftningen, at en bonde faar jord af ringere bonitet, end han før havde, skal hans areal tilsvarende forøges, og omvendt: faar han bedre jord end før, skal hans areal formindskes. – Det gjaldt ogsaa, naar der var tale om udskiftning af en hel landsby, og naturligvis var det et priseligt udtryk for retsfølelse, men bestemmelsen kunde blive vanskelig nok at udføre i praksis, især hvor det drejede sig om en større landsby. Forstaaelsen heraf er formodentlig grunden til, at der i forordningen af 1781 aabnes en anden mulighed, idet § 20 fastslaar, at den ret, som forhen var givet godsejerne, til »at gøre deres fæstebønder lige i hartkorn, jorder, afgifter og hoveri«, fremdeles skal staa ved magt. – Det vil siden ses, at det var den fremgangsmaade, man fulgte, da det meget store fællesskab for Nordby og Maarup skulde ophæves.

I Nordby sogn var det Maarup-bønderne, der først fattede interesse for udskiftningstanken. Deres marker laa, som kort nr. 2 viser, spredt ud over hele sognet, side om side med Nordby-bøndernes, og da Maarup laa i den ene ende af sognet, fik bønderne derfra urimeligt langt til mange af deres agre. Ved en udskiftning ventede de naturligvis at faa tildelt jorden nærmest Maarup, og det var en tilløkkende tanke for dem, ikke blot fordi de paa den maade vilde faa en meget kortere vej til deres marker, men ogsaa fordi jorderne deromkring for en stor del hører til sognets bedste.

Bønderne i Nordby saa imidlertid anderledes paa sagen, og deres modstand kommer til udtryk i en skrivelse fra 1784,

som har været at finde i sognearkivet, stilet til herskabet og underskrevet af samtlige bønder i Nordby. Da den viser de tanker, som mange bønder gjorde sig om fællesskabets ophævelse, gengives den her i let tillempet form:

»Gaardmændene i Morup, med hvilke vi underskrevne Nordbyere ligger i fællesskab, har ladet dem forstaa med, at de efter underdanigst gjorte ansøgning skal have erholdet Deres højgrevelige Naades naadigste tilladelse, at de maa blive udskiftet fra bemeldte deres fællesskab med os, nemlig by fra by, saaledes at de skulde faa deres jorder til fælles for dem selv, adskilte fra vores. Der er ingen tvivl om, at bemeldte Moruper, om saa er, har forestillet Deres højgrevelige Naade sagen paa det bedste til deres egen fordel for at opnaa deres hensigt. Men imidlertid vilde dog Deres højgrevelige Naade tage i naadigst betragtning og overvejelse følgende poster, som vi underdanigst vil fremsætte for Dem for om muligt at vende sagen saaledes, at vi formedelst Deres højgrevelige Naades gunst og bevaagenhed for os kunde vord befriede og naadigst forskaanede for bemeldte Morupers attraaede udskiftning fra os.

Nordby og Morup byers jorder ligger ej som andre nabo-byers jorder samlet hver for sig, men derimod alle vegne til sammen, ganske indviklet i hverandre, saa at Nordbyerne og Moruperne har agre om agre til sammen med hverandre i marken. Som følge deraf vil en separation mellem by og by, som Moruperne taler om, vanskelig lade sig gøre, uden at det vil medføre en særdeles opmaaling, saa enhver af os kommer til at tage sin jord for sig selv. Men hvad bekostning det vil foraarsage os til landmaaleren, kan man noksom slutte af, hvad man ved fra de andre steder her paa landet. der er blevet udskiftede. Hvad vilde der ikke ogsaa medgaa til grøfters gravning og vedligeholdelse etc. samt til gaardes udflytning, som nødvendig maatte ske med ikke saa faa, helst her i Nordby, denne store og vidtløftig bebygte by. Slig bekostning vilde først sent kunne indvindes igen.

Det er bekendt, at den største del af beboerne her i sognet findes i Nordby, der har mere end fire gange saa mange gaardmænd som Morup og mere end seks gange saa mange husfolk. Det er desværre tillige bekendt, at de fleste iblandt os er fattige og uformuende. De vilde ved udskiftningens be-
kostelighed dobbelt nedtrykkes og vor fattigdom end mere forøges. Følgerne af en udskiftning vilde altsaa blive, at en ulige større by blev svækket, imod at en mindre maaske bedre kunde bære omkostningerne.

Moruperne har vel i deres fællesskab med os en del vanskelighed med deres malkning om sommeren, udkørsel af gødning samt pløjning og øvrige markarbejde, formedelst den lange vej de har til deres markeskjul og malkeplads. Men for det første er det ikke afgjort, at de ifølge omstændighederne her just fik deres jord saa meget nærmere og mælgeligere for dem, som de maaske selv formener. Og dernæst har de i deres fællesskab med os visse fordele, som vi ikke har. Thi dels har de heden saa nær hos dem, hvor de paa lyn-gen kan holde deres faar længere ude om efteraaret og ud paa vinteren, og lade dem igen gaa tidligere ud om foraaaret, end vi kan paa marken her hos os. Dels har de deres bedste jord, som ligger tæt ved byen, inde to gange i seks aar, imod at vi i samme tid ikkun har vores bedste jord inde een gang saa de i lige tid høster dobbelt fordel af deres jord imod os«. (Se kommentaren nedenfor).

I en tilføjelse til skrivelsen anføres endnu et argument imod udskiftningen: Der findes kun fire »vandsteder« (for kreaturerne) i sognet, to i den søndre mark og to i den nordre, og det vilde ved fællesskabets ophævelse frembyde den største vanskelighed af alt. Ved udskiftning vilde langt fra alle kunne faa en lod med adgang til vand, og »deraf vilde opstaa mangel paa saa uundværligt et element saavel for vore heste som for vort kvæg«.

Skrivelsen slutter med en erklæring af følgende indhold:
»Skulde Moruperne eller nogle af dem faa i sinde at opsigte

deres jorder, ifald den attraaede udskiftning ifølge denne vor underdanigste ansøgning skulde blive kuldkastet af Deres højgrevelige Naade, da skal det ingenlunde komme Deres højgrevelige Naade til besvær, naar det naadigst maatte behage Dem at henlægge saadanne opsagte jorder til os her i Nordby og omdele dem paa os efter underdanigst ansøgning. Der skal i saa fald findes nok iblandt os, som med glæde tog imod et saadant tillæg og deraf svarede saavel indfæstning som alle sædvanlige aarlige afgifter, langt hellere end at ville underkastes en udskiftning«.

Kommentar. Til forstaaelse af skrivelsen.

Den almindeligste driftsform under landsbyfællesskabet var det saakaldte **trevangsbrug**. Bymarken var inddelt i tre vange, der dyrkedes i en treaarig turnus, saa at hver af dem tilsaaedes det ene aar med rug, det andet aar med byg, og det tredje aar laa hen med græs. Der var altsaa hvert aar en vang med rug, en med byg og en med græs, græsfælleden, i Nordby kaldet kolykken, hvor alle bøndernes køer om sommeren græssede i samlet flok. Dog var den ikke tilsaaet med græs. Den fik bare lov at ligge og gro til med vildt græs og ukrudt. Man sagde, at jorden »hvilede« i denne tilstand. Naar hviletiden var omme, blev jorden igen taget »ind« til kornavl, og saa var den »inde« i de næste to aar. At Maarup-bønderne havde deres bedste jorder inde to gange i løbet af 6 aar, skal derfor antagelig forstaas saaledes, at hver »gang« omfattede 2 aar. Saa svarer ordningen til det almindelige trevangsbrug.

Men for sognet i sin helhed var forholdet mere kompliceret. Paa grund af Nordby-Maarup-fællesskabets usædvanligt store udstrækning var jorderne delt i to dele, nordre mark og søndre mark. Man kunde saa tænke sig, at de blev drevet som to trevangsbrug, saa der hvert aar var to rugvange, to bygvangene og to græsfællede. Men saa simpelt var forholdet ikke. Ganske vist er der i Byens Bog tale om to lykker (inde-

lukker), af hvilke den ene kaldtes østre lykke og den anden kolykken. Men der er andre omstændigheder, der ikke passer ind i mønsteret. Ifølge Byens Bog blev der hvert aar paa St. Pouls mødet taget bestemmelse om, hvor kolykken skulde være det aar, saa det synes ikke at have været noget, der automatisk fulgte af sædskiftet i en treaarig turnus. Og som tidligere nævnt udtalte de mænd, der i misvækstaaret 1709 synede høsten i Nordby sogn, at rugsæden udgjorde de tvende parter imod bygsæden, som kun var den tredje part. Her ser det altsaa ud til, at der vel var to rugvange, men kun een bygvang. Det vil sige, at det ikke som ved trevangsbrug andre steder var en tredjedel, men halvdelen af bygmarken, der laa hen til fællesgræsning, eller med andre ord, at jorden hvilede halvdelen af tiden. Dertil kommer saa den anførte skrivelser oplysning om, at Nordby-bøndernes marker, og det endda de bedste af dem, kun var »inde« een gang i løbet af 6 aar. Selv om man gaar ud fra, at en »gang« omfattede 2 aar, bliver resultatet dog, at markerne kun blev dyrket hvert tredje aar, og det har man vanskeligt ved at tro. At komme til fuld klarhed over driftsformen synes derefter ikke muligt. Kun saa meget kan siges, at det maa være forhold vedrørende sædskiftet, skrivelsen hentyder til.

Til de fleste landsbyer hørte i fællesskabets tid et »overdrev«, som til stadighed laa udyrket hen til græsning for ungkreaturer, ungheste og faar. Det var som regel de ringeste og fjerneste af byens jorder. I Nordby sogn var det bakkedraget fra Ballebjerg og nordpaa, det saakaldte Balle-skaarsomraade, og dertil Heden, som der tales om i skrivelserne. Til heden, der begynder lige syd for Maarup (og som nu for en stor del er beplantet med skov, tilhørende Brattingsborg) regnedes dengang ogsaa halvøen Armhoved ved Langøre. I gamle dokumenter kaldes den Ormhoved, fordi ordet arm i den stedlige dialekt udtales med en lyd, som fremmede tager for et o. Paa denne halvø, hvor der nu ligger et par bøndergaarde, har der rimeligvis været en god

græsgang, og pletvis har der maaske ogsaa vokset græs andre steder. Desuden forsmaar kvæget ikke ung lyng i mangel af græs. Saa omraadet var et betydeligt aktiv for sognet.

Retten for bønderne i Nordby og Maarup til at lade deres kreaturer, heste og faar græsse paa heden var af ældgammel oprindelse. Engang i 1500-tallet synes den paa en eller anden maade at have været truet, antagelig af lensmanden eller hans forvalter paa øen. Men faren blev afværget ved et kongebrev fra 1555, underskrevet i Kalundborg af **Christian III**. I dette brev, som opbevaredes i aarhundreder hos bønderne i Nordby, og som blev indført i tingbogen for Samsø d. 10. 2. 1753, hedder det (i let tillempet gengivelse): »Vore undersaatte udi Nordby og Morup paa Vort land Samsø har haft deres fuldmægtige hos Os og berettet, at der af gammel tid har været et overdrev til deres byer, kaldet Ornehoved, hvoraf de aarlig har givet til Os og Kronen en halv tønde smør, og de har beklaget sig, at de har ringe græsgang, saa dersom de skulde blive skilt ved samme Ornehoved, blev deres byer fordærvet. Da, paa det fornævnte Vore undersaatte kunde saa meget des bedre blive ved magt, har Vi af Vor synderlige gunst og naade tilladt, at fornævnte Ornehoved fremdeles som hidtil maa nydes og bruges til overdrev og græsgang for Nordby og Morup, dog med saadant skiel og vilkaar, at de skal aarligen give deraf til Os og Kronen 24 mark danske penninge, og dersom Vi kunde komme siden i forfaring, at de kan taale at give mere deraf til skyld og landgilde, skal de giøre og give deraf, som tilbørligt kan være. Thi forbyder Vi alle, ihvo det helst er eller være kunde, særdeles Vore fogeder og embedsmænd, at hindre fornævnte Vore undersaatte udi Nordby og Morup herimod paa fornævnte Ornehoved, eftersom forskrevet staar«.

(Afgiften blev senere sat op til 8 rdl. aarligt, og efterhaanden fik de 4 bønder i Stauns, ved en overenskomst med bønderne i Nordby sogn, lov til mod et vist vederlag ogsaa at lade deres dyr græsse paa heden).

Ifølge kongebrevet var Nordby og Maarup ligeberettigede til græsningen paa heden. Men paa grund af sin beliggenhed havde Maarup mulighed for at drage størst fordel deraf, og det er det, Nordby-bønderne finder aarsag til at fremhæve i skrivelsen af 1784.

Protesten fra Nordby synes at have virket efter hensigten. Maarup blev i alt fald ikke i denne omgang udskilt af fællesskabet. Men der spores i den følgende tid et vist modsætningsforhold imellem de to byer. I en skrivelse fra 1788 (i arkivet paa Brattingsborg) udtaler sognepræsten **Hans Wintther Clausen** sig saaledes om aarsagerne dertil: »Til fællesgræsning kan Maarup, som har de bedste jorder, ej udlægge saa mange tønder land som de andre marker, især Kongsbols mark. Dog paastaar Maarup markes brugere at faa lige del i de andre markers fællesgræsning, uagtet de bruger og benytter sig for det meste af deres egne gode jorder til sæd. Herover sker dette, at naar der af 1 otting paa Maarup mark udlægges til fællesgræsning for eksempels skyld 3 a 4 tønder land, saa udlægges derimod af 1 otting paa en af de andre marker 6 a 7 tønder land, og imod denne store ulighed vil Maarup markes brugere ej erlægge mindste godtgørelse. Maarup markes brugere burde enten betale for den græsning, de andre marker udlægger mere end de, eller ogsaa nøjes med at indsætte saa mange høveder, og ej flere, end deres udliggende jorder kunde strække til at tage imod.

Præsten stiller derpaa følgende forslag: »Kofælleden skulde først udlægges, dernæst vurderes og ansættes for et bestemt antal høveders græsning, hvilket antal høveder skulde lignes paa alle sognets ottinger, saaledes at der for hver otting skulde græsses lige mange høveder. Og som en fornøden følge deraf, saa skulde den, der har sin fulde besætning (der menes en besætning, som svarer til hans græsningsret) hverken give eller modtage græspenge, mens den, der har flere, skulde give, og den, der har mindre, skulde modtage græs-

penge. De græspenge, der skal svares af et høved, bliver efter den gamle gangbare pris 20 sk. for et høveds græsning. Ligeledes skulde forholdes med faarefælleden. Den skulde først udlægges og ansættes til at græsse et bestemt antal høveder, som repareres (lignes) paa sognets ottinger, og naar dette var sket, skulde det bestemmes, hvor mange stykker der skulde beregnes paa et høved, og hvad græspenge af et faar skulde beløbe sig til, og for samme pris skulde husmændene have deres faar græsset. Det vilde ogsaa være en fornødenhed, at svin blev ansat (paa samme maade), og at det blev bestemt, hvor mange gamle gæs der maatte have paa en otting og til et hus, samt hvor meget af hver gaas skulde svares i græspenge. Naar da saadan ligning var bestemt efter ottinger, saa skulde den ulighed, som findes mellem markernes udliggende tønder land, ej tages i betragtning, thi samme er et inevitable malum, et uundgaaeligt onde, der aldrig kan rettes, saa længe fællesskabet skal vedblive her i sognet.

(Referatet i Byens Bog af St. Poulsmødet 1795 tyder paa, at en ordning, der i store træk minder om præstens forslag, er blevet gennemført).

Naar der i Nordbyernes protestskrivelse fra 1784 henvises til de store omkostninger ved udskiftningen »andre steder her paa landet« som et afskrækkende eksempel, saa maa der være tænkt paa udskiftningen i Ørby og de tre smaabyer Tanderup, Selsinggaard og Vadstrup, hvormed fællesskabets ophævelse paa Samsø (ifølge Fr. Poulsens bog, s. 188) begyndte i 1783. Maaske har der virkelig været noget afskrækkende ved erfaringerne derfra, for i det følgende tiar blev der ikke foretaget flere udskiftninger paa øen. Men i 1793 begyndte man igen paa Sydsamsø, og i 1797 kom turen endelig til Nordby og Maarup.

Aaret før var en landinspektør ved navn **Lindenhan** kommet til sognet for at opmaale jorderne og tegne et kort til brug ved udskiftningen, og sidst paa aaret 1796 blev der af

retten udnævnt fire bønder fra Sydsamsø til at taksere (eller bonitere) jorden overalt i sognet. Taksationen fandt sted i dagene fra d. 4. til d. 17. april 1797 under ledelse af Lindenhan, og resultatet deraf var et dokument, som alle bønderne tiltraadte og underskrev. Men sognepræsten **Stephan Heegaard** var ikke tilfreds, og det samme gjaldt den forrige præsts enke **Madame Clausen**, som var indehaver af gaarden matr. nr. 65 og desuden havde jorden fra en nedlagt gaard i fæste (som omtalt under nr. 65). Under henvisning til forordningen af 1781 krævede præsten en ny taksation foretaget, og d. 11. maj udnævnte birkedommeren da et »oversyn«, bestaaende af 8 mænd fra Sydsamsø, som under ledelse af Lindenhan og i overværelse af de 4 forrige synsmænd skulde gaa deres vurdering efter, Den 8. juni mødte dette oversyn i retten med en ny taksation, som var underskrevet d. 1. juni. Den indeholdt en fortegnelse over alle sognets markstykker, nævnt ved navn og med angivelse af baa- de areal og bonitet. Boniteten var udtrykt ved et tal, som angav, hvor mange skæpper land af den paagældende jord der skulde til, for at værdien deraf kunde svare til værdien af 1 tdr. land god jord. Den bedste jord fik tallet 8, mens ringere jorder fik højere tal. Den mellemste del af Sandballe, der er af særdeles ringe bonitet, fik f. eks. tallet 88, hvilket altsaa betød, at der her skulde 88 skp. land til at opveje 1 td. land af bedste bonitet. Markstykkernes antal var ca. 160, og mange af dem var takseret i to-tre afdelinger, saa det var et stort arbejde, der var udført. De bakkeomraader, der hidtil havde ligget hen som udyrket overdrev eller fællede, blev dog ikke takseret.

Paa den her skitserede maade fik man opgjort, hvor mange enheder, svarende til en tønde land god jord, der var indeholdt i sognets dyrkede marker. En saadan enhed kaldte man en **tønde land boniteret jord**, mens det, man ellers forstaar ved en tønde land, blev kaldt en **tønde land geometrisk maal**, og forskellen er altsaa den, at mens en tønde land geo-

metrisk maalt er et areal af en bestemt udstrækning (14000 kvadratalen), varierer udstrækningen af en tønde land boniteret jord efter jordens godhed. Paa Sandballe kom en tønde land boniteret jord til at udgøre 11 gange 14000 = 154000 kvadratalen.

Nu gjaldt det jordens fordeling og loddernes udstikning. Der var i Maarup 12 fæstegaarde og i Nordby 49 (naar man regner Mme. Clausens to lodder for een, hvilket er rimeligt, da de blev udstukket i eet samlet stykke). Men de 61 lodder var ulige i størrelse. Mme Clausen havde 3+2 otting. Til matr. nr. 15 i Maarup hørte 4 otting og til nr. 61 i Nordby $3\frac{1}{2}$. 10 gaarde var paa 3 otting, 28 gaarde paa 2 a $2\frac{3}{4}$ otting og 20 gaarde paa 1 a $1\frac{1}{2}$ otting. Desuden var der 1 otting, som præstegaarden havde i fæste og 8 otting, som var præstegaardens »frie hartkorn«, d. v. s. selveje. I alt var der i sognet $144\frac{5}{8}$ otting jord (foruden de bakkeomraader, der havde ligget hen som udyrket overdrev, og som ikke var blevet boniteret).

Selvfølgelig var det en let sag at regne ud paa papiret, hvor mange tdr. land boniteret jord der kunde blive til hver af disse 144 ottinger. Men at udstikke 61 (eller 62) lodder i marken, saa hver fæster fik det samme antal ottinger, som han før havde haft, det var en vanskelig opgave, især paa grund af spørgsmaalet om, hvor den enkelte skulde have sin lod. Enhver vilde naturligvis gerne have en »indlod« nær ved byen, og alle foretrak en mindre lod paa den gode jord fremfor en større lod paa den daarlige jord. At bestemme, hvem der skulde have deres ønske opfyldt, og hvem der maatte finde sig i at blive skuffet, var et ubehageligt hverv, som hverken forvalteren eller nogen anden kunde ønske at paatage sig. Det kan derfor ikke undre, at man valgte den udvej, som § 20 i forordningen af 1781 aabnede mulighed for, nemlig at gods-ejeren gjorde sine fæstebønder »lige i hartkorn«. uanset den hidtil eksisterende ulighed. Det var et revolutionært skridt, men det var lovligt, og det var praktisk. For saa kunde man

paa forhaand udstikke alle lodderne i marken og derefter fordele dem – om saa skulde være, ved lodtrækning.

Een gaard var der dog, som det ikke kunde være rimeligt at inddrage under ligedelingen. Det var præstegaarden med sine 8 ottinger frit hartkorn og 1 otting fæstejord. Den havde været med i fællesskabet. Men nu maatte præsten gøre fordring paa en særstilling og kræve, at i alt fald de 8 otting som var embedets frie ejendom, blev sikret præstegaarden fuldt ud. Gennem forvalter **Johs. Friis** sendte præsten en skrivelse til amtmanden, baron **von Løvenskjold** til Løvenholm, og anmodede om, at amtets landvæsenskommission, hvis opgave det var at medvirke ved landboreformernes gennemførelse, vilde komme til stede og udtale sig om sagen. Den 26. aug. 1797 kom saa de to kammerraader **Windersleff** og **Lassen** til Nordby, hvor de havde et møde med de interesserede parter: Forvalteren, sognepræsten og samtlige fæstere i Nordby og Maarup. Efter at man havde set paa forholdene, kom kommissionen (kammerraaderne) til det resultat, at præstegaardens jord skulde udstikkes nordøst for Nordby (vel sagtens fordi præstegaarden ligger i den nordøstlige del af byen). Mod øst skulde marken naa ud til havet, og sydgrænsen blev bestemt ved sit østligste og vestligste punkt. Derefter blev det overladt til landmaaleren at beregne nordgrænsen, saa præstegaarden fik de 8 otting jord, den havde krav paa som ejendom. 1 otting, som den havde i fæste, blev tillagt langs nordsiden. For præsten maa det have været en meget tilfredsstillende ordning. Han havde før haft sine agre spredt ud over hele bakkeomraadet langs sognets vestsiden. Nu fik han dem samlet i eet stykke, adskilligt nærmere ved præstegaarden og paa god jord.

En skolelod blev ogsaa udlagt. Degnen, der siden 1727 tillige var skoleholder, havde ikke tidligere haft jord. Men han havde ligesom husmændene haft en vis græsningsret, og i stedet for den fik han nu 5 tdr. land (geometrisk maal) i en

striben fra byen mod øst til det sydvestlige hjørne af præstemarken.

Med hensyn til fæstjerdens fordeling mellem bønderne mente kommissionen (de to kammerraader) sig ikke beføjet til at udkaste nogen plan. Men paa grevskabets vegne forelagde forvalteren en udskiftningsplan, som byggede paa det foran skitserede princip om lighedeling, og den blev godkendt af kommissionen med den tilføjelse, at alle lodderne burde »afsættes paa marken og sammenlignes med hinanden, saaledes at alle ubekvemmeligheder kunde afhjælpes, førend nogen mand blev bestemt sin lod«. En af de ubekvemmeligheder, man navnlig skulle være paa vagt overfor, var vandmangel.

Lighedelsingsprincippet var dog ikke fuldt ud gennemført i den forelagte plan. Hvis alle gaardene skulle være lige i hartkorn, vilde nemlig lodderne paa den ringeste jord (paa højdedragene vest og nordvest for Nordby) blive meget store. Nogle af dem ville blive paa et par hundrede tdr. land, og det ansaas for upraktisk. Herude skulde der derfor afsættes 16 halvgaardslodder (som naturligvis var tiltænkt de bønder, der hidtil havde haft de mindste gaarde).

Som nævnt var alle sognets fæstere til stede ved forhandlingerne, og der kan ikke være tvivl om, at mange af dem har haft meget at indvende mod den nye tingenes orden. Derom meldes dog intet. De har vel indset, at tiden til fællesskabets ophævelse nu var kommet, og at de ikke kunde anvise nogen anden fremgangsmaade end den foreslaaede, som da ogsaa var blevet fulgt paa Sydsamsø om end maaske ikke helt paa samme maade i alle enkeltheder. Forretningen sluttede med, at forvalterens plan blev vedtaget, uden at nogen havde videre indvendinger derimod. Men man kan gaa ud fra, at hver eneste bonde i sognet med frygtblandet forventning og i stor spænding imødesaa, hvad resultatet af nyordningen vilde blive for hans vedkommende.

Lærer P. Michelsen, Nordby, giver i sin lille Samsø-be-

skrivelse af 1851 følgende skildring af stemningen i hans fødeby Brundby, da udskiftningen stod for døren: »Man skulde troet, at enhver ønskede udskiftningen, men det var langt fra. De fleste troede, at de ved den bleve rent ødelagte, og kun de, der levede paa den tid, kan forestille sig det røre, som da var i byerne. – Bonden spurgte: Hvor vil min lod falde? hvor stor? hvor langt borte osv. Enhver samtale drejede sig om den forestaaende udskiftning«.

Utvivlsomt kunde denne skildring lige saa godt have været møntet paa Nordby og Maarup som paa Brundby. Men der maa dog have været en del bønder, som glædede sig til at faa en samlet mark, som de kunde drive efter deres eget hoved, og alle var de selvfølgelig utaalmodige efter at faa omvæltningen overstaaet, saa de kunde begynde at lægge planer for fremtiden. Efter mødet d. 26. aug. henvendte bønderne i Nordby sig derfor til landinspektør Lindenhan, som var til stede, og spurgte ham, om han kunne paatage sig at gøre udskiftningen færdig til Michelsdag (d. 29. sept.). Det var unægtelig en anmodning med kort varsel. Men rugsæden skulde jo i jorden, og bønderne kunde intet foretage sig i den retning, før de vidste, hvor deres lodder vilde falde. Desværre maatte Lindenhan undslaa sig, da han havde andre presserende opgaver, der ventede paa ham. Men han havde en ung medhjælper, løjtnant Gottlieb, som mente sig i stand til at opfylde bøndernes ønske, og han fik saa arbejdet overdraget.

I løbet af den følgende maanedes tid blev der derpaa udstukket 46 helgaardslodder a $2\frac{1}{2}$ otting og 16 halvgaardslodder a $1\frac{1}{4}$ otting. Helgaardslodderne kom dog kun til at udgøre 45 matrikelnumre, idet Madame Clausen fik to sammenstødende lodder, der blev matrikuleret under ét som nr. 13, se kortet nr. 5. Halvgaardslodderne er dem, der paa kortet har numrene 36–51. Tilsammen udgjorde de 62 gaardlodder (eller 61 matrikelnumre) 135 otting, hvortil maa lægges den ene otting, som præstegaarden havde i fæste. Til-

bage var af fæstejord $\frac{5}{8}$ otting, der efter udstykningsplanen skulde fordeles paa 5 husmandslodder, 1 paa Maarup mark og 4 paa Nordby mark. Men om det skete, er ikke klart. Det ser ud til, at der kun blev 3 paa Nordby mark, nemlig 2 lidt større husmandslodder ved Issehoved (matr. nr. 53 og 54) og skolelodden (nr. 2). Den ene lod paa Maarup mark er muligvis den, der senere kaldtes skolelodden, ved Maaruphavn.

Husmændene havde som før omtalt ikke haft jord i fæste i fællesskabets tid. Men de havde haft en vis græsningsret paa overdrevet, og man fandt aabenbart, at der nu tilkom dem en kompensation for denne ret. Det blev ordnet paa den maade, at der paa den hidtidige overdrevsjord blev afsat 59 husmandslodder paa ca. 3 tdr. land hver, 8 i den sydligste del af Maarup bakker vest for dammen Store Flou, og 51 i Balleskaars-området, alle sammen lange, smalle jordstrimler, der endnu tegner sig som bæltter tværs over bakkerne fra Langdalen ud mod havet. Det var sognets allerdaarligste jord, der saaledes blev husmændene til del, og tilmed laa disse lodder 1 a 2 km fra byen, saa der var langt for husmanden eller hans kone at trække deres dyr. Som omtalt havde Balleskaars-området ligget udyrket hen i fællesskabets tid, og ved taksationen forud for udskiftningen i 1797 blev jorden her ikke boniteret, men vurderet paa den maade, at man anslog 20 skp. land til at yde græsning for ét høved. Men husmændene tog ufortrødent fat paa at dyrke jorden op, og efterhaanden fik de den til at bære ganske respektable om end beskedne afgrøder, bedst i vaade somre.

Ved fæstejordens fordeling fik bønderne i Maarup, som naturligt var, den sydlige del af sognet. Ved et dige fra »Østerhav« til »Vesterhav« blev 30 otting jord skilt fra den øvrige del af sognet og inddelt i 12 lodder a $2\frac{1}{2}$ otting til fordeling mellem de 12 Maarup-gaarde. Men hvordan denne fordeling gik for sig, foreligger der intet om.

For Nordbys vedkommende var det naturligvis en given sag, at de 16 halvgaaardslodder a $1\frac{1}{4}$ otting, der var afsat i

den nordlige ende af sognet og langs havet mod vest, skulde tildeles de bønder, som i forvejen havde de ringeste gaarde. Det drejede sig om fire, der hidtil havde haft 1 otting, én, som havde haft $1\frac{1}{4}$ otting, og elleve, som havde haft $1\frac{1}{2}$ otting. Fire andre, der ligeledes havde haft $1\frac{1}{2}$ otting, fik derimod helgaardslodder, fordi der ikke var flere halvgaarde. Sandsynligvis er disse fire heldige blevet udtaget ved lodtrækning, og maaske er det gaaet til paa samme maade ved fordelingen af halvgaardslodderne i det hele taget.

Med hensyn til fordelingen af helgaardslodderne er det tydeligt, at man i Nordby har taget hver af byens fire »roder« for sig. Søndebys rode (den sydvestlige del af byen) fik marker mod sydvest, og Nordenbys rode (den nordvestlige bydel) fik marker mod nordvest. Paa samme maade gik man frem i den østlige halvdel af byen. Kassundsroden fik sine marker mod sydøst, og Hæderligsroden (en nymodens tolkning af det gamle navn »Hørlesroden«) fik sine mod nordøst. Fra dette mønster er der dog afvigelser, fordi antallet af helgaarde i den enkelte rode ikke i alle tilfælde stemte med antallet af helgaardslodder i det tilsvarende verdenshjørne. En uregelmæssighed var det ogsaa, at Madame Clausen fik sine to lodder tildelt i ét sammenhængende stykke (mark nr. 13), skønt de faktisk hørte til hver sin rode. Ved fordelingen af lodderne inden for hver rode har man tilsyneladende saa vidt muligt rettet sig efter gaardenes beliggenhed, og hvor det ikke var gørligt, har man vel forhandlet sig til rette eller trukket lod.

Heden blev ikke udstykket. Den faldt tilbage til grevskaabet, og der blev senere oprettet et par fæstegaarde paa halvøen Armhoved.

Det ser ud til, at arbejdet med udskiftningen gik rask fra haanden. Der høres i alt fald ingen klager over, at løjtnant Gottlieb ikke blev færdig til Michelsdag, som han havde lovet. Men maaske skyndte han sig for meget, og nogle af bønderne, som aabenbart var i stand til at efterprøve hans ud-

regninger og opmaalinger, fandt efterhaanden ud af, at hans arbejde var behæftet med mange fejl. I 1799 sendte de en klage til lensgreven paa Gisselfeldt, som derpaa rettede henvendelse til en landinspektør ved navn **A. Schönning** om at undersøge de paaklagede forhold. Schönning kom samme aar til Samsø og begyndte undersøgelserne, men han naaede ikke at tilendebringe dem det aar, og næste aar lod han vente paa sig. Den 21. august 1800 udfærdigede fem Nordby-bønder en skrivelse derom, hvis form dog tyder paa, at præst eller degn har bistaæet dem. Den findes i arkivet paa Brattingborg og lyder saaledes:

Ærbødigst Promemoria.

Vi have ventet, at Hr. Inspecteur Schiønning skulde have kommet i denne Sommer for at fuldføre den Undersøgelse, som han i Fjor begyndte paa, men vi have hidtil ventet forgæves. Vores ærbødige Begiering er derfor til Hr. Forvalter Lund, at De vilde være af den Godhed at andrage for vort naadige Herskab den Forlegenhed, som vi i den Henseende befinder os udi, da vi endnu ikke med Vished ved, om vi have den Jord, som os kan tilkomme, eller ikke, paa det at højstsamme, bevæget af vor Trang til at faa Udskiftningen bragt i Rigtighed, kunde formaa bemældte Hr. Inspecteur Schönning til at komme her i dette Efteraar for at ende det begyndte Arbejde.

Vi undertegner os, Velædle Hr. Inspecteur Lund,

Deres tjenstskyldigste Tjenere
Christen Michelsen Beyer
(i matr. nr. 61)

Jens Sørensen Madsen
(i nr. 80)

Michel Sørensen Thunbo
(i nr. 64)

Søren Olesen
(i nr. 67)

Klemen Mikkelsen Foged
(i nr. 84)

Forvalteren lod denne skrivelse gaa videre til greven, som tilskrev Schiønning saaledes:

De tilgiver, Hr. Landinspecteur, at jeg tager mig den Frihed at bede om Deres bestemte Erklæring i Anledning af indlagte Brev fra Nordbyerne, som med saa megen Grund – og ikke mere end jeg – ønsker, at deres Udskiftning var tilendebragt.

Gisselfeldt, d. 20. Sept. 1800.

C. Danneskjold Samsøe.

Et halvt aar senere forelaa følgende skrivelse fra landinspektøren:

Højvelbaarne Hr. Kammerherre, Greve af Danneskjold Samsøe.

Ved at eftermaale Nordbye Byes paa Samsøe samtlige udskiftede lodder har jeg befundet, at alle til sammen tage beløber sig til 70 geometriske Tønder Land mere paa Marken end efter et af Landinspektør Lindenhan forfattet Situations-Carte. Ligeledes har jeg ved at conferere den passerede Taxations-Forretning over bemeldte Byes Jorder med ovenmeldte Carte (fundet), at der i Taxations-Forretningen mangler omtrent 50 Tønder Land, som slet ikke er taxerede. Da nu hverken Kortet, enten man tager det paa langs eller tværs, eller Taxations-Forretningen, var efterrettelige, saa er det naturligt, at den derefter udførte Udskiftning maa være højst uefterrettelig, og at den ikke paa anden Maade kan rettes end ved at foretage en ny Opmaaling og Taxation over Sognets samtlige Jorder. Til Oplysning følger hermed en specificeret Beregning over enhver Nordbye-Lod, som viser Forskellen af enhvers Areal efter min Opmaaling og efter bemeldte Carte.

Assendrup, den 2. Marts 1801.

A. Schønning, Landinspecteur

Efter den medfølgende beregning skulde samtlige lodder forandres, derunder ogsaa præstens, degnens og Issehovedhusmændenes. 35 skulde være større og 18 mindre, saa flertallet fik fordel af reguleringen.

Schønning's beregning slutter med en erklæring om, at »alt maa omgiøres og ansees for ugiort«, men beder i øvrigt ydmygt om, at han maa blive fritaget derfor, da han har andre arbejder for. Hvem der saa kom til at foretage den ny udskiftnings-forretning, er ikke oplyst. Men man tør gaa ud fra, at Grev Danneskjold har ladet udskiftningen efterregulere, for at ingen med grund skulle føle sig forurettet. Dette maal blev dog ikke naaet i første omgang. I november 1820 ses der at være foretaget en ny undersøgelse ved landmaaler F. Henckell, som kom til det resultat, at 8 gaardlodder maatte reguleres endnu en gang. 5 blev større og 3 mindre. Da var der forløbet over 23 aar, siden udskiftningen begyndte.

Avret

En lille rest af fællesskabet blev tilbage efter udskiftningen. Det var det saakaldte »avre«, der bestod i. at man hvert aar efter høst slap baade heste og kreaturer løs og lod dem gaa frit over hele sognet. De nylig tilsaae rugmarker led naturligvis derunder, og de bønder, som havde den bedste efteraarsgræsning, kan ikke have været tilfredse dermed. Men andre, og navnlig husmændene med deres magre jorder, var ivrige tilhængere af avret, og ingen turde sætte sig imod den ældgamle ordning, før sognepræsten, senere provst, **Fr. Jacobsen**, tog sagen op. Han tiltraadte embedet i Nordby 1851, og i 1853 sendte han følgende skrivelse til amtmanden:

»Jeg haaber, at Deres Højvelbaarenhed vil undskylde mig, at jeg uopfordret tillader mig at give Dem nogle Oplysninger om Agerbrugets Tilstand i Nordby Sogn, til Dels i Anledning af Indenrigsministeriets Cirkulære af 4. Juli d.A.

M.H.t. det i Cirkulæret fremførte Spørgsmaal under Nr. 2, da er det saa langt fra, at Markfreden har gjort Fremskridt, at der slet ingen Markfred eksisterer her. Hvor gamle Fordomme hersker, hjælper det kun lidt at tale om Nytte og Skade. Jeg har derfor baade offentligt og privat maattet indskrænke mig til at tale imod det ulovlige og umoralske i at krænke Ejendomsretten, men til ingen Nytte, da Folk ikke godt kan begribe, at hvad de fleste blandt dem anser for nyttigt, kan være ulovligt. Jeg havde, tillige med flere, dog gjort mig noget Haab om, at dette Uvæsen ville have hørt op i Aar. Men desværre har det vist sig, at en Majoritet, især af Husmænd, har terroriseret Mindretallet, saa ingen har turdet modsætte sig det saakaldte Avre – jeg alene har fordret Fred, og ved at holde Vogtere har jeg ogsaa en Slags Fred, dvs. om **Dagen**. Følgen har været, at Mænd, der i Haab om Fred paa Marken havde saet Rug og sørget for sildig Efteraarsgræsning, har maattet give deres frodige Marker til Pris at nedtrædes og afgræsses af andres Kreaturer. Ska-

den, der vil blive anrettet paa Vintersæden, vil jeg ikke omtale.

Af Frygt for alle Haande Ulemper og Molest tør ingen klage offentligt, og derfor skal det nu hedde sig, at alle var enige, og at ingen paa Grund deraf kan forbyde Vedtægten som en fælles Overenskomst. Men Gud og hver Mand ved, at det er en tvungen Overenskomst, hvorover bitre Klager høres.

Som Sognepræst kan jeg ikke føre offentlig Klage mod min Menighed uden at forstyrre min Virksomhed og det gode Forhold, der endnu bestaar, og jeg maa derfor indskrænke mig til at skildre Tilstanden og gaa til Cirkulærets 12. Spørgsmaal: »Gives der Hindringer for Agerbruget, der ved en eller anden offentlig Foranstaltning kunde blive hævet?« – At der gives Hindringer for Agerbruget ligger i ovenstaaende, thi det tør vel antages, at Ufred hører til en af de største Hindringer. Men hvilke Foranstaltninger kan der træffes, saa længe enhver for at have Fred med sin Nabo maa taale Ufred paa sin Mark? Der er saa mange, der længselsfuldt venter Befrielsens Stund fra Regeringen, og derfor høres saa jævnlig den Ytring: Bare der vilde komme et Forbud fra Øvrigheden, da vil vi faa Fred, thi da havde vi i Forbudet noget at støtte os til og kunde med større Sikkerhed træde op mod Ufredens Venner, hvis Tal da ikke vilde blive saa stort, som det nu synes.

Jeg beder derfor igen Deres Højvelbaarenhed, at De ikke ugunstigt vil modtage ovenstaaende Bemærkninger, og at De vil værdige dem den Opmærksomhed, som Sagens Vigtighed synes at kræve«.

Efter at præsten i 1853 havde sikret sig markfred »om dagen« ved selv at lade holde vagt, gik han i 1854 et skridt videre, idet han forlangte, at det løsgaaende kvægs ejere paa egen bekostning skulde sørge for, at deres kreaturer ikke kom ind paa præstemarken. Det var et rimeligt krav, som maatte efterkommes, hvor nødigt man end vilde, og der blev antaget

vogtere til at træde i funktion, naar løsdriften begyndte. Men den dag efter høst, da gadeklokken ringede til bekendtgørelse om, at nu maatte kreaturerne slippes løs i avret, traadte gaardmand **Poul Henrik Michelsen** (i matr. nr. 65) sammen med to andre bønder op ved klokken og fordrede, at der ogsaa skulde holdes vagt ved deres marker, da de ikke vilde være med til løsdriften længere. Det vakte et voldsomt røre. Skønt fællesskabet havde været afskaffet i over et halvt hundrede aar, var det endnu ikke sunket rigtig til bunds i bevidsthederne, at den enkelte paa egen grund var sin egen herre og uafhængig af flertalsbeslutninger. Husmændene var saa ophidsede og optraadte saa truende over for Poul Henrik Michelsen, at en dreng, som overværede optrinnet, løb hjem til hans kone og sagde, at de vilde slaa ham ihjel. Men de tre mænd lod sig ikke rokke fra deres standpunkt, og dermed var det afgørende slag slaaet imod avret. Det lod sig ikke opretholde, naar der blev flere marker at vogte mod kvæget, og efter endnu et aar maatte det opgives.

I udskiftningsplanen fra 1797 regnedes der med, at 24 gaarde maatte **udflyttes**, fordi de fik marker i stor afstand fra byen. I Nordby drejede det sig om de 16 halvgaarde og de 5 helgaarde, der fik marklodderne nr. 16, 24, 25, 26 og 27. I Maarup var det de tre gaarde, der fik lodderne nr. 4, 5 og 8. Herskabet tilbød at hjælpe dem, der inden for en vis frist flyttede ud, med tømmer. Men kun én mand tog imod tilbudet. Det var **Peder Thomesen** i Nordby, som havde en forfalden halvgaard. Han byggede i 1798 udflytterstedet Brøndkær paa mark nr. 42 (nedlagt 1906). De andre bønder derimod holdt sig tilbage. Hverken de eller deres koner var stemt for at ombytte livet i deres gamle by, hvor det nære samfund med andre mennesker gav dem en følelse af tryghed og hygge, med et liv i ensomhed langt ude paa marken. Og dertil kom, at de inde i byen boede paa deres egen grund, mens de som udflyttere vilde komme til at bo paa grevskabets jord, hvor de ikke i samme grad kunde føle sig frie og uafhængige.

Der gik derfor 30 aar hen, inden den næste udflyttergaard **Moesgaard**, rejste sig paa halvgaardslodden nr. 36 (1828), og atter 21 aar, før den tredje, **Søbygaard**, blev bygget paa helgaardslodden nr. 16 (1849).

Men da livsfæstet i 1860'erne blev afløst af arvefæste, der praktisk taget var det samme som selveje (bortset fra, at der skulde betales landgilde af jorden i stedet for som senere prioritetsrenter) saa kom der mere gang i udflytningen, som derefter er fortsat i jævnt tempo lige til nutiden. Endnu er der dog 12 af de gamle gaarde tilbage i Nordby, deriblandt 3 af dem, der allerede i 1797 var bestemt til udflytning, nemlig matr. nr. 79, 99 og 100 (med markerne nr. 27, 48 og 49). En fjerde, nr. 101, med marken nr. 50, blev heller ikke udflyttet, men den blev nedlagt o. 1920. Fra Maarup er udflyttet de tre gaarde, som i 1797 var udset dertil, og desuden er gaarden nr. 21 flyttet lige uden for bygrænsen paa marken nr. 9. – Som regel medførte udflytning ikke, at bygningerne inde i byen blev brudt ned. I de fleste tilfælde blev de, eller en del af dem, staaende og overtoges af husmænd med eller uden jord.

Nummerering og matrikulering

Grundlaget for denne bogs omtale af de enkelte gaarde og deres indehavere er en række arkivalier, hvori der findes lister over bønderne:

Frederik III's matrikel fra 1664 (i Rigsarkivet).

Markbogen fra 1683, et forarbejde til ny matrikel (ligeledes i R.A.).

Christian Vs matrikel fra 1688 (R.A.).

Jordebog fra 1675 i Samsø Lands regnskab (amtsregnskaber i R.A.).

Jordebøger fra 1716, 1723, 1726 og 1727 i arkivet paa Brattingsborg.

»Skattemandtal« fra 1762 med komplet liste over bønderne (R.A.). (Andre skattemandtal findes, men ikke med komplette lister).

Hoveri-reglementer fra 1771 og 1774 (Rentekammerets papirer, R.A.).

Hartkornslister fra 1778 og 1790 (R.A.).

Liste fra 1792 over bønderne med angivelse af deres græsningsret. (»Byens Bog« i sognearkivet).

Liste over bønderne ved udskiftningen 1797 (i arkivet paa Brattingsborg).

Fattiggassens regnskaber 1738–1801 med aarlige lister over bidragydere, derunder fortegnelser over samtlige bønder i sognet (Aarhus bispearkiv, C.3, 2955–2957, Landsarkivet i Viborg).

»Sogneprotokollen«, en slags sognematrikel fra o. 1815 (Matrikelsarkivet i København).

Lister over bøndernes skolebidrag 1821, 1828 og 1843 (i skolekommissionens protokol i sognearkivet).

Folketællingslisterne fra 1787, 1801, 1834, 1840, 1845 og 1850 og derefter hvert tiende aar (R.A.).

Desuden Nordby sogns kirkebøger, fra 1701 (Landsarkivet i Viborg, C 439), skifteprotokoller for Grevskabet Samsøs gods, fra 1672 (Landsarkivet i København) og Tingbøger (justitsprotokoller) 1657–65 og fra 1702, smsts.

Gennem disse mange lister faar man navnene paa de allerfleste bønder i Nordby sogn siden 1664. Men at finde ud af, hvilken gaard hver af dem var indehaver af, er en opgave, der ved første øjekast ser temmelig haabløs ud. Ganske vist er baade de to matrikler og de tre hartkornslister forsynet med et nummer for hver bonde og hans gaard, men det er ikke matrikelsnumre i den betydning, ordet nu har. Det er kun løbenumre, der ikke tjener andet formaal end at vise, hvor mange gaarde, den paagældende liste omfatter. Hvis antallet af gaarde ændres, enten ved nedlæggelse af en gammel eller ved oprettelse af en ny, vil numrene paa en senere

liste ogsaa forandres, eller rettere sagt: de vil forskubbes. Der var i 1664 58 gaarde i Nordby og 16 i Maarup – i 1688: 61 og 14 – i 1716: 58 og 10 – i 1727: 58 og 11 – i 1771: 56 og 12 – i 1778: 55 og 12 – i 1790: 53 og 12 og i 1797: 49 og 12. Og hvordan det paaavirkede nummereringen, kan ses af et enkelt, vilkaarligt valgt eksempel: nuværende matr. nr. 84 havde i 1664 nr. 30, i 1688 nr. 34, i 1771 nr. 28, i 1778 nr. 34 og i 1790 nr. 26. Man kan altsaa ikke ud fra en gaards nummer slutte sig til, hvilken gaard det er, men maa gaa andre veje for at finde ud af det.

I nærværende afhandling er udskiftningslisten fra 1797 valgt som udgangspunkt ved opgavens løsning. Alt vedrørende den liste ligger nemlig klart for dagen. Man ved (bl. a. fra de to bykort her i bogen), hvor de udskiftede gaarde var beliggende i Nordby og Maarup, før udflytningen satte ind, og man behøver heller ikke at være i tvivl om, hvem der var indehavere af dem. I en del tilfælde er det kendt gennem familieoverlevering, og desuden er det saa heldigt, at indehavernes navne er paaført samtlige gaardlodder paa matrikelskortet over Nordby sogn 1812. Enhver fejltagelse er derfor udelukket.

Listen fra 1797 begynder for Nordbys vedkommende med den sydligste gaard i byen (matr. nr. 74), og der fortsættes mod nord gennem hele den vestlige byhalvdel, hvis østgrænse dannes af gaden, der fører fra Søndensbysled mod nord forbi vestsiden af gadekæret og videre til Nordenbysled. Derefter gennemgaas den østlige byhalvdel fra nord til syd, saa der sluttes med garden matr. nr. 71. For Maarups vedkommende begynder listen med den nordligste gaard øst for vejen og gaar derfra mod syd for til sidst at fortsætte fra syd til nord vest for vejen.

Sammenligner man nu listen fra 1797 med de nærmest forudgaaende lister (fra 1792, 1790, 1787, 1778 og 1771), viser det sig naturligvis, at der stadig er navne, der gaar igen fra den ene liste til den næste, og ved at lægge mærke til

deres placering i rækken, konstaterer man, at alle listerne nævner gaardene i samme orden som den fra 1797. Derimod er skattemandtallet fra 1762 og fattiggassens aarlige gaardmandslistes fra 1738–1801 indrettet paa en maade, der ser helt anderledes ud og straks virker noget desorienterende. Det viser sig imidlertid ved nøjere eftersyn, at forskellen kun er tilsyneladende, idet den blot bestaar i, at man her begynder med den nordligste gaard øst for gaden i Nordby, saa at den østlige byhalvdel bliver gennemgaaet først og den vestlige sidst. Det er klart, at denne faste orden i rækkefølgen af gaardene er en god hjælp til at finde ud af, hvilken gaard et nyopdukkende ejernavn staaer for. Faldgruber er der dog stadig, naar det sker, at antallet af gaarde ændres, eller at et par gaarde nævnes i omvendt rækkefølge. Derfor kan intet resultat betragtes som sikkert, før det er underbygget med oplysninger fra kirkebøger eller skifteprotokoller.

I jordebøgerne fra 1723, 1726 og 1727 begyndes der igen med den sydligste gaard vest for gaden i Nordby og sluttes med den sydligste øst for gaden. Kun i jordebogen fra 1716 er gaardenes rækkefølge for Nordbys vedkommende saa konfus, at der slet ikke kan øjnes nogen orden eller plan. Det er imidlertid uden betydning, idet bønderne i 1716 for de allerflestes vedkommende er de samme som i 1723.

Om jordebogen fra 1675 og de to matrikler fra 1664 og 1688 (saavel som markbogen fra 1683) kan under ét siges, at ogsaa de begynder med en gennemgang sydfra af den vestlige halvdel af Nordby og fortsætter gennem den østlige halvdel fra nord til syd. Saa meget er sikkert. Men paa grund af den store tidsafstand har de kun faa navne fælles med jordebøgerne fra 1716–27. Kun faa navne kan altsaa uden videre henføres til bestemte gaarde og tjene som holdepunkter at orientere sig efter, og et forsøg paa at knytte de øvrige navne til bestemte gaarde vil derfor kun føre til usikre resultater, hvis man ikke kan finde andet at holde sig til end disse navnelister. Det nytter ikke at gaa til kirkebogen, for

den begynder først 1701. Men skifteprotokollerne rækker tilbage til 1672, og det viser sig, at man her finder god hjælp i mange tilfælde. Et eksempel vil vise hvordan:

I matriklen fra 1664 nævnes en gaardmand ved navn **Jens Søffrensen Holmb** som nr. 47, og hans fæstelod ansættes til $3\frac{1}{2}$ otting. Han nævnes ogsaa i jordebogen 1675, men ikke i markbogen 1683. I skifteprotokollen finder man saa skiftet efter ham under 18.12.1682. Det indeholder fyldige oplysninger, baade om hans økonomiske forhold og om hans familie. Han var en velhavende mand, der ejede to tredjeparter i et skib. Hans kone hed Margrethe Mortensdatter, og de havde fem sønner og en datter.

En af sønnerne hed **Ib Jensen Holm**. Han er nævnt i jordebogen 1675 som indehaver af $\frac{1}{2}$ otting fæstejord. Det kunne tyde paa, at han sejlede og derfor ikke fandt det bekvemt at have et større landbrug. Men i markbogen 1683 og matriklen 1688 staar han opført med hele 4 ottinger. Det maa forstaaes saaledes, at han efter faderens død har overtaget hjemmet og forøget dets jordtilliggender med sin halve otting. Hans placering i de to navnerækker er ganske vist ikke den samme som faderens, idet han er nr. 52, mens faderen som nævnt var nr. 47. Men næsten alle numrene paa de lister er ændret i forhold til tidligere, saa det siger ikke noget. Antallet af ottinger, som er stort efter Nordby-forhold, viser, at det maa være den samme gaard. Desuden findes alle Ib Holms søskende anbragt i andre gaarde, saa der var i alt fald ingen af dem, der fik fødegaarden. Rimeligvis har Ib tjent penge ved skibsfart, saa at han var den af søskendeflokken, der bedst kunde overtage hjemmet og udbetale arv til de andre. I jordebøgerne fra 1716–17 nævnes Ib Jensen Holms enke og svigersønnen Peder Clemmensen som indehavere af en gaard, der kun kan være nuværende matr. nr. 65. Dermed er det godtgjort, at det var i denne gaard, Jens Søffrensen Holmb hørte hjemme.

En anden af Jens Søffrensens sønner hed (stadig ifølge

skiftet 1682) **Søren Jensen Holm**. Han er nævnt i matriklen 1664 som indehaver af 2 otting fæstejord. Hans navn findes ogsaa i jordebogen af 1675, men det er aabenbart gaaet tilbage for ham, for nu er gaarden kun paa 1½ otting, og tilmed har han to medfæstere, hvilket vel maa betyde, at han har »fremlejet« noget af jorden til dem. Muligvis har han været svagelig. Skiftet efter faderen 18.12.1682 viser nemlig, at Søren Jensen paa det tidspunkt var død. Men han havde efterladt sig et enebarn, datteren **Anne Sørensdatter Holm**, som var gift med en mand ved navn **Michel Michelsen**.

Søren Jensen Holm var i matriklen 1664 placeret som nr. 30, lige efter en mand ved navn Michel Madsen, som altsaa var nr. 29, og som havde en gaard paa 3 ottinger. I markbogen 1683 og matriklen 1688 er gaarden med de tre ottinger nr. 33, og indehaveren hedder nu Mads Michelsen, aabenbart en søn af Michel Madsen. Derefter følger som nr. 34 **Michel Michelsen Svensk**. At der her er tale om Anne Sørensdatter Holms mand, fremgaar klart af kirkebogen, som i 1723 har en indførsel om, at »Michel Svenskes enke Anne Holm« er død, 64 aar gl. Michel Svensk har altsaa som svigersøn overtaget Søren Jensen Holms gaard. Dens jordtiliggende sættes nu kun til 1 otting, saa den var stadig i tilbagegang.

Det gik ogsaa tilbage for Michel Svensk. I 1710 maatte han give op, og gaarden blev solgt til Ib Jensen Holms søn **Søren Ibsen**, som altsaa var Søren Jensens brodersøn og fætter til Anne Sørensdatter, saa gaarden blev i familien. Fra jordebøgerne 1716–27, sammenholdt med oplysninger fra skifteprotokollen, vides det, at Søren Ibsens gaard var nuværende matr. nr. 84. Følgelig maa baade Søren Jensen Holm og Michel Michelsen Svensk henføres til denne gaard.

Om gaarden med de 3 otting jord kan tilføjes, at jordebøgerne 1716–27 nævner **Søren Madsen** (Mads Michelsens søn) som indehaver, og at den har været i samme slægts eje til den dag i dag. Det er nuværende matr. nr. 58.

Paa den her antydede maade har det været muligt at henføre et betydeligt antal ejernavne fra de to matrikler til bestemte gaarde. Det drejer sig for Nordbys vedkommende om ca. 40 (eller to tredjedele) af navnene fra 1688 og ca. 20 (en tredjedel) af dem fra 1664, og for Maarups vedkommende om 8 fra 1688 og 4 fra 1664. Resten af navnene i de to matrikler har ikke kunnet stedfæstes med sikkerhed.

I de to matrikler er gaardenes størrelse angivet i ottinger, men i hartkornslisterne fra 1778 og 1790 angives størrelsen i hartkorn. Listen fra 1778 indeholder to rubrikker, den ene med overskriften: »Hartkornet efter den nye Matricul« og den anden med overskriften: »Hartkornet som det nu befindes«. Man var nemlig paa den tid i gang med en revision af matriklen fra 1688. Men dette arbejde blev aldrig fuldført, og i listen fra 1790 nævnes den reviderede hartkornsansættelse slet ikke. Matriklen fra 1688 vedblev at være gældende til 1844.

Ved udskiftningen blev som omtalt alle helgaardene sat til $2\frac{1}{2}$ otting og halvgaardene til $1\frac{1}{4}$ otting. Hartkornet beregnedes til 2 tdr. 5 skp. 3 fdk. og $\frac{7}{8}$ album for en helgaard og 1 td. 2 skp. 3 fdk. og $1\frac{5}{16}$ album for en halvgaard. Men i 1802 udstedtes en forordning om udarbejdelse af en ny matrikel. Paa grund af de urolige forhold i aarene derefter, med krig, statsbankerot og landbrugskrise, trak arbejdet imidlertid ud til 1826, og den ny matrikel traadte først i kraft 1844. Det er den, der gælder endnu. I Nordby sogn var udarbejdelsen tilendebragt 1812, og resultatet findes indført i den saakaldte sogneprotokol (i Matrikelsarkivet), som ikke er dateret, men som formentlig stammer fra o. 1815. Efter den ny matrikel var der atter en betydelig forskel mellem gaardenes hartkorn. Madame Clausen staar for $7\frac{1}{2}$ td. (Hun havde jo faaet 2 lodder og raadede over 52 tdr. land god jord). Gaarden matr. nr. 79 i Nordby med mark nr. 27 havde ved udskiftningen faaet 109 tdr. ld. bakkejord ud mod Vesterhav, men en del af jorden var ret god, og den blev nu

sat til godt 6 tdr. htk. Nr. 80 (mark nr. 28) sattes til 5 tdr. htk. 9 gaarde i Nordby og 3 i Maarup sattes til 4 eller lidt over 4 tdr. htk. Resten af helgaardene vurderedes til omkring 3 tdr. htk., og halvgaardene varierede mellem $1\frac{1}{2}$ og 3 tdr.

De nye matrikelsnumre placeredes paa følgende maade:

I Nordby fik baade præstemarken og præstegaarden nr. 1, fordi de begge tilhørte samme ejer (embedet). Af samme grund fik baade skolen og skolelødden nr. 2. Men for bøndergaardernes vedkommende fik gaard og mark hver sit nummer, fordi gaarden ejedes af bonden og marken af grevskabet. Som det fremgaar af kortet over marklodderne placeredes numrene 3–10 i en kreds rundt om byen, 11–16 i en række fra nord til syd langs Østerhav og 17–20 i en række fra syd til nord længere inde i landet. Derefter følger 21–31 i to rækker vest for landevejen og 32–35 i en skraa række norden for byen. Til sidst kommer halvgaardsnumrene: 36–45 i to rækker langs nordvestkysten, 46–49 langs havet mod vest og 50–51 lidt inde i landet, hvor de forbinder de to andre grupper af halvgaarde med hinanden. Den otting fæstejord, som præstegaarden havde, fik nr. 52, og de to lidt større husmandslodder ved Issehoved fik numrene 53 og 54.

Efter denne klare og overskuelige nummerering af husmandslodderne kom turen til selve gaardene inde i byen. Dem tog man i samme orden som markerne, saa den gaard, der havde mark nr. 3, blev nr. 55, den, der havde mark nr. 4, blev nr. 56 osv. Men da gaardene inde i byen ikke laa i samme orden som markerne, kom nummereringen i byen til at se ret kaotisk ud.

Brøndkærngaarden var flyttet ud, før matrikuleringen fandt sted, og den fik derfor intet matrikelsnummer i byen, men kun nummeret paa marken. Den er her i bogen betegnet ved navn og marknummeret 42. Skønt der ved udskiftningen var 49 bøndergaarde i Nordby, blev der altsaa kun 48 gaardnumre i byen. Det er numrene 55–102 paa bykortet.

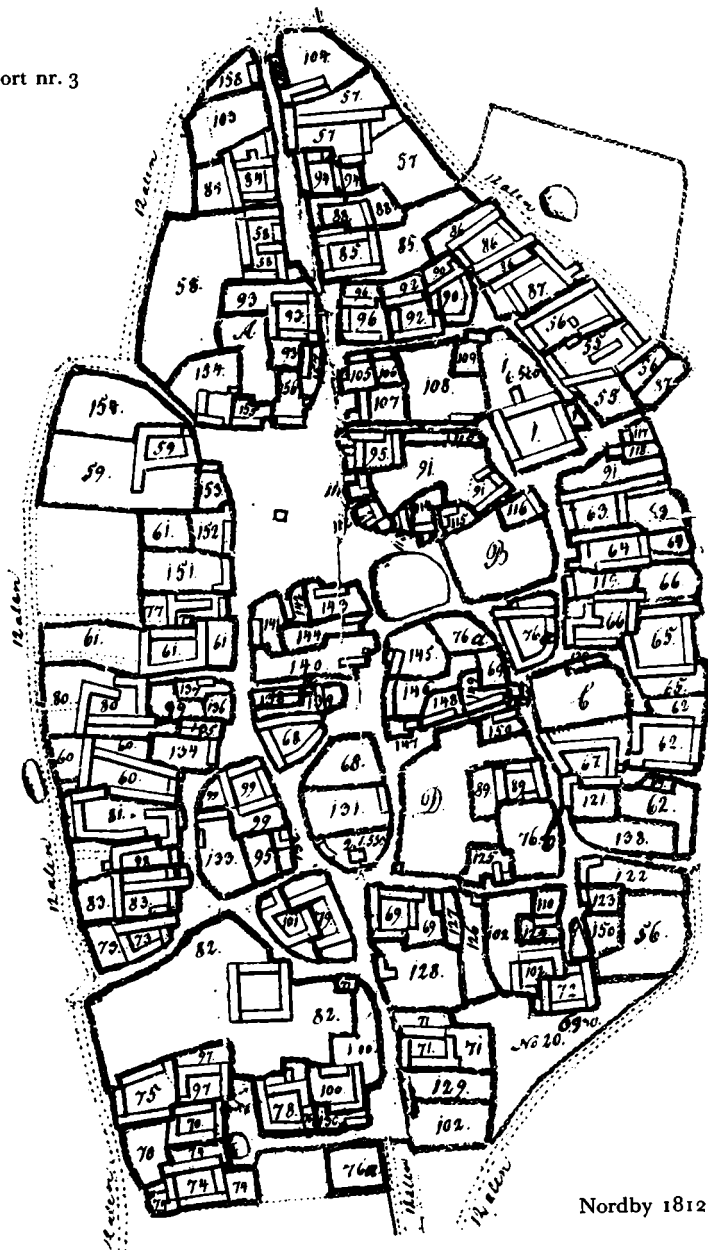
Nr. 103–158 er huse inde i byen. Byens to møller fik nr.

159 og 160, og husmandslodderne i Ballekskaars-området fik numrene 161–212.

I Maarup ser det ud til, at man først nummererede gaardene i byen. Her er det nemlig ikke som i Nordby marknumrene, men gaardnumrene, der følger efter hinanden i orden. Øst for gaden ligger fra nord til syd nr. 13–18 og vest for gaden fra syd til nord nr. 19–24. Man har aabenbart ment, at herskabets ejendom, fæstejorden, ligesom i Nordby maatte have de første (de laveste) numre). Derfor har man reserveret numrene 1–12 for markerne og fordelt dem saaledes, at den mark, der var tildelt gaard nr. 13, fik nr. 1, den, der var tildelt nr. 14, fik nr. 2, og saaledes videre. Resultatet var, at marknumrene her ligger uordentligt mellem hverandre, se kortet nr. 6.

Numrene 25–34 er huse i byen. Nr. 35 er en jordlod ved Maarup havn, der antagelig maa opfattes som en lidt større husmandslod. Nr. 36 er den sandede Vestermade, der er delt i parcellerne a–o. Nr. 37 a–i er husmandslodder i Maarup bakker.

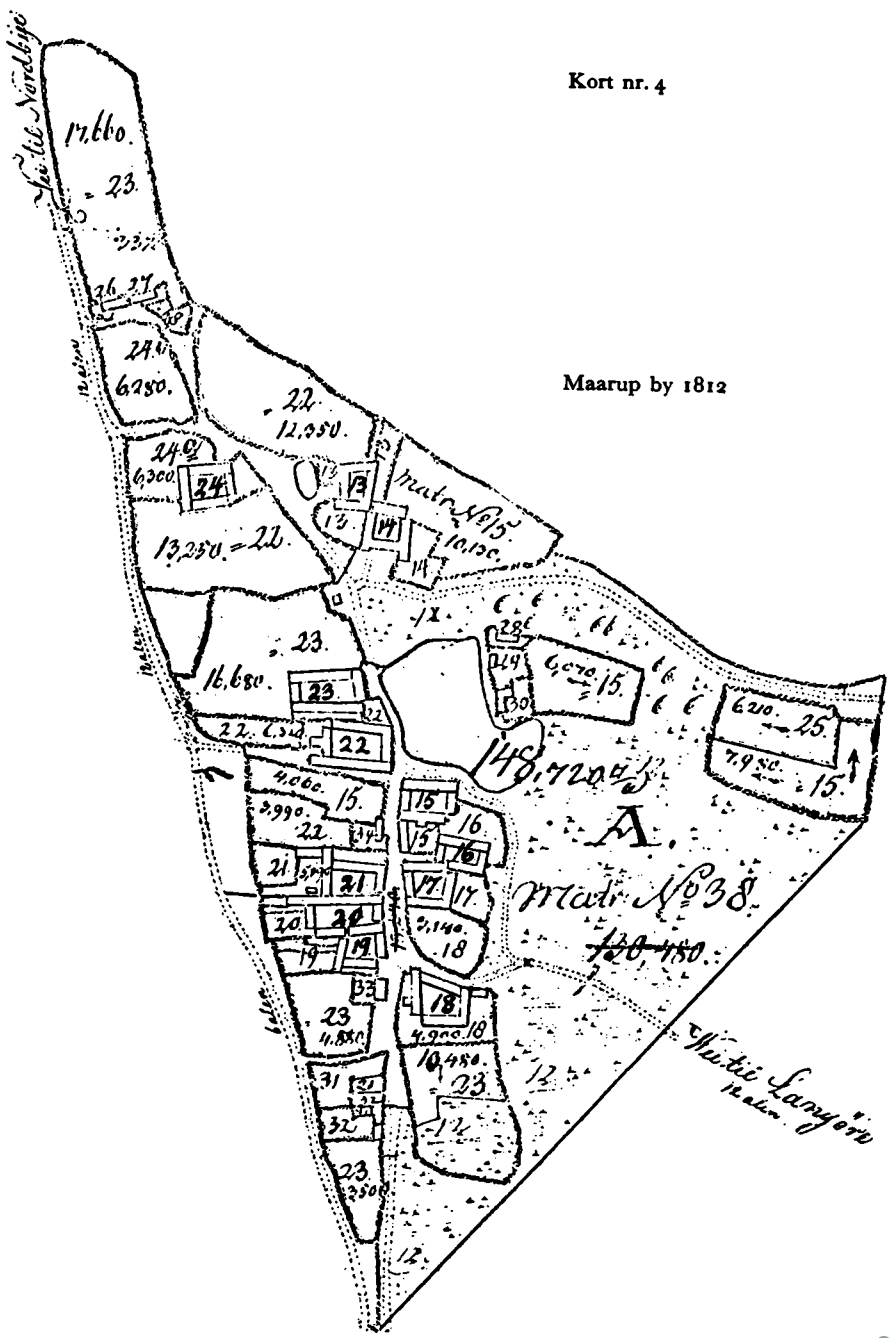
Kort nr. 3

Nordby 1812

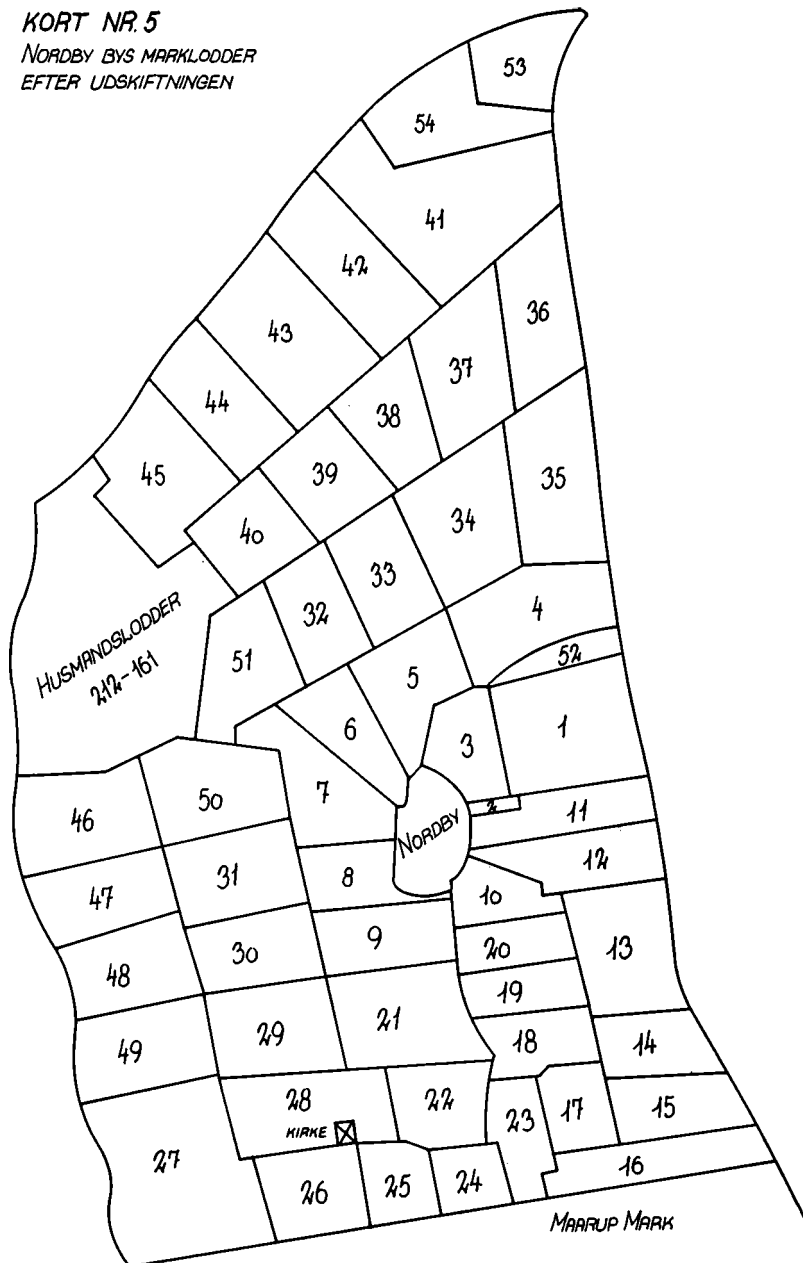
Kort nr. 4

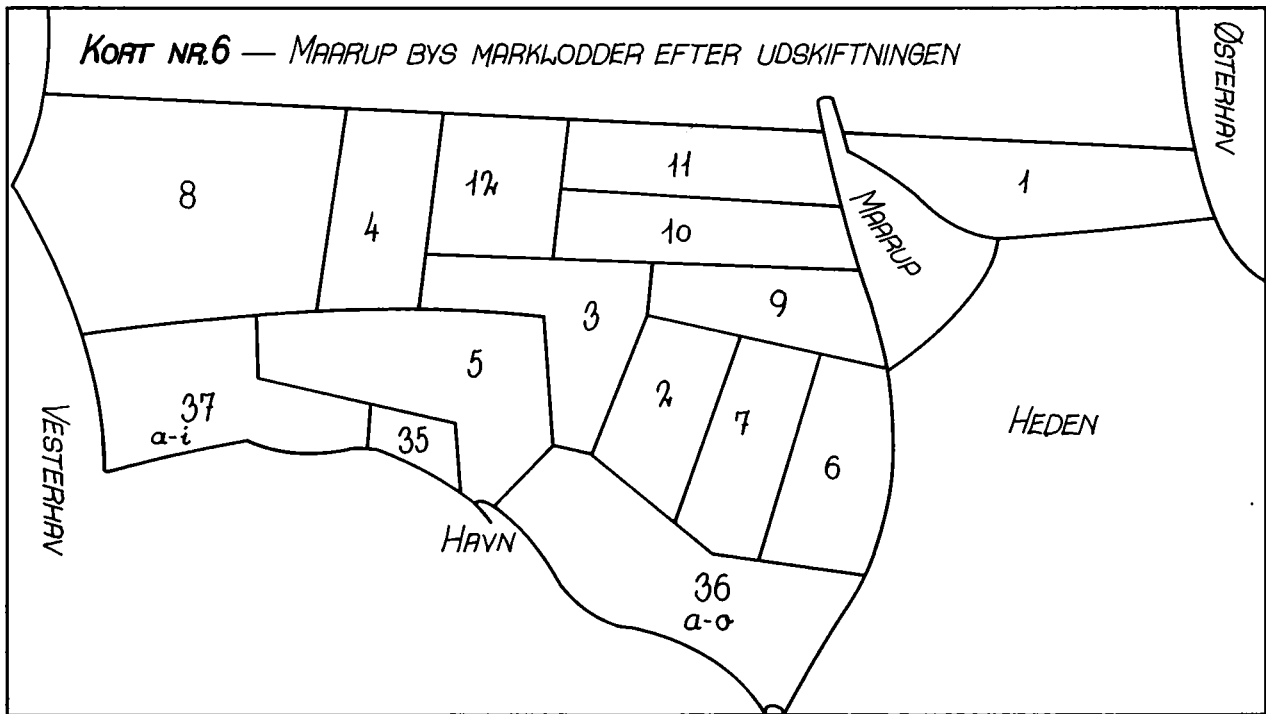
Maarup by 1812

KORT NR. 5

NORDBY BYS MARKLODDER
EFTER UDSKIFTNINGEN

Gaarde og gaardfolk

*Et menneskes dage er som græssets,
som et blomster paa marken blomstrer han.
Naar et vejr farer over det, er det ej mere,
og dets sted kender det ej længer.*

Ps. 103.

Forhaandsbemærkninger

1. De anførte matrikelnumre for gaarde og marker er hele bogen igennem de samme, som findes paa kortene nr. 3–6, og som er gældende endnu. Det er for saa vidt historisk ukorrekt, som de kun har været gældende siden 1812. For de udflyttede gaardes vedkommende maa desuden bemærkes, at de ved udflytningen naturligvis fik nummer fælles med markerne, som de blev bygget paa. Men alt det er der set bort fra her i bogen, hvor det vilde virke meget forvirrende, om hver enkelt gaard ikke hele tiden betegnedes med et og samme nummer.

2. Romertallene, hvormed gaardenes indehavere er nummereret, skal kun tjene til at lette henvisninger, især i navne-registeret. Bortset fra de faa tilfælde, hvor der er tale om en ny gaards opstaaen, betyder romertal I altsaa ikke, at vedkommende ejer er den første mand i den paagældende gaard, men kun at han er den første, som der vides noget om.

3. Gennem det meste af 1700-tallet indførtes et barns fødselsdato ikke i kirkebogen, men kun daabsdatoen. Men paa grund af den store børnedødelighed lod man som regel børnene døbe meget snart efter fødselen, og her i bogen er for den tids vedkommende daabsaaret angivet som fødselsaar.

Nordby kirkebog begynder med aaret 1701. For personer, der var født tidligere, men døde efter 1700, er fødselsaaret udregnet ved hjælp af den aldersangivelse, der som regel ledsager begravelsesnotatet. Men de efterlevende vidste ikke altid saa nøje, hvor gammel den afdøde var, og længere frem-

me i kirkebogen, hvor aldersangivelserne kan kontrolleres, viser det sig gang paa gang, at de er mere eller mindre fejlagtige. Derfor er de udregnede aarstal betegnet som omtrentlige.

4. De fortegnelser over børn, der ved omtalen af gaardene er anført for hvert ægtepar, gør ikke krav paa at være fuldstændige. De er kun i mindre omfang baseret paa en systematisk eftersøgning i kirkebogen. Det vilde have været et overmaade tidkrævende arbejde at gennemføre en saadan eftersøgning i fuld udstrækning, og det vilde ikke have været umagen værd. En meget stor del af de mange børn, der fødtes, døde nemlig som smaa, og deres navne vilde kun være af liden interesse for senere tider.

Af disse grunde er de anførte børnefortegnelser fortrinsvis hentet fra skifteprotokollerne. Her nævnes ved hvert skifte den afdødes efterlevende børn, mens de, der eventuelt er døde før arveladeren, ikke nævnes, med mindre de har været gift og har efterladt sig arvinger. – Desværre foreligger der i mange tilfælde intet skifte. Men saa er der (fra 1787) folketællingslisterne, som nævner samtlige personer i hvert hjem. Ogsaa her er der dog mulighed for, at en del børn kan »forsvinde« ubemærket, nemlig hvis de baade er født og afgaaet ved døden i tiden mellem to paa hinanden følgende folketællinger.

5. I kirkebøger saavel som i skifteprotokoller og folketællingslister er navnet paa en og samme person ofte stavet paa flere forskellige maader, naar vedkommende nævnes paa flere steder. Navne som Lars, Laurs og Laurids bruges i flæng. Ligeledes Ib, Ip, Jep og Jeppe, eller Ole, Olle og Oluf. Her i bogen er stavemaaden normaliseret saa meget, at den samme persons navn er stavet ens, hver gang vedkommende nævnes. Af de to navneformer Clemen og Clemmen er valgt den sidste. Af de fem former An, Ann, Ane, Anne og Anna er for den ældre tids vedkommende valgt den næstsidste, Anne.

Maarup matr. nr. 13

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 1
Ikke udflyttet

I. Michel Søffrensen, f. o. 1628, d. 1701. Nævnt i matriklen baade 1664 og 1688. Gift med **Maren Jacobsdatter**, efter hvem der holdtes skifte 11.9.1692.

Børn:

1. Niels Michelsen, se nedenfor.
2. Jens Michelsen.
3. Anne Michelsdatter, død 1746 som 77-aarig enke efter hmd. Søren Poulsen, Nordby, der var en søn af Poul Madsen i nr. 69 og døde 1706. En søn af dette ægteskab var Michel Sørensen Poulsen i nr. 62.

II. Niels Michelsen, f. o. 1656, d. 1734. Søn i gaarden. Gift med **Anne Knudsdatter**, f. o. 1658, d. 1735.

Af børn kendes kun nedennævnte datter Maren Nielsdatter.

Natten til d. 22. juli 1711 opstod der brand i nabogaarden nr. 14, og ilden, som greb om sig med stor hast, bredte sig til nr. 13, der nedbrændte paa et lidet udhus nær, saa at folkene geraadede i største armod.

III. Søren Sørensen Skonning, f. o. 1691, d. 1763 (i marts). Svingersøn, gift 1725 med **Maren Nielsdatter**, f. o. 1697, d. 1763 (i februar). Han var søn af hmd. Søren Skonning i Maarup.

Søren Sørensen fik fæstebrev som Niels Michelsens efterfølger allerede 1724, aabenbart i sin egenskab af tilkommende svingersøn.

Af børn kendes to:

1. Rasmus Sørensen Skonning, se nedenfor.
2. Maren Sørensdatter Skonning, g. m. Jens Mortensen (se under nr. 102: Kassundsgaarden IV).

IV. Rasmus Sørensen Skonning, f. 1733, d. 1780. Søn i gaarden. Gift 1761 med **Karen Larsdatter**, f. 1735, d. 1778, datter af Laurs Jensen Bakmand, hmd. i Nordby (en stedsøn af Jens Michelsen Bakmand i nr. 56).

Ægteparret ses ikke at have efterladt sig børn, men ifølge kirkebogen døde Karen i barnsnød uden at blive forløst. – Efter hendes død synes Rs. Skonning at være kørt fast ved gaarden, og i 1779 blev den solgt ved auktion for 187 rdl. Køberen var en gmd. fra Stauns ved navn Rs. Pedersen, som imidlertid ret snart maa have afhændet gaarden igen til nedenævnte Peder Christensen. – Efter gaardsalget blev Rs. Skonning i 1780 trolovet med husmandsenken Mette Rasmusdatter i Nordby. Men inden de naaede at blive gift, døde han (4. okt. 1780).

V. Peder Christensen, kaldet **Skonning**, f. 1754, d. 1812. Søn af Christen Jensen i nr. 97 i Nordby. Gift 1. gang med enken **Kirsten Christensdatter**, f. o. 1724, d. 1806. – Gift 2. gang 1807 med **Ane Jensdatter**, f. 1777, d. 1864, datter af Jens Jørgensen Haukrog i nr. 96. – Begge ægteskaber var barnløse, men Kirsten havde fra sit første ægteskab en søn ved navn Christen Christensen.

Hverken Kirstens fødsel eller hendes to ægteskaber findes indført i Nordby kirkebog. Heraf maa man slutte, at hun var født udensojns, og at begge hendes brylluper ligeledes havde fundet sted udensojns. Som enke efter sin første mand har hun sandsynligvis siddet med en gaard. Ellers er det uforstaaeligt – ud fra den tids tankegang – hvad der skulde have bevæget ungkarlen Peder Christensen til at gifte sig med den 30 aar ældre enke. – Han kan saa have mageskiftet hendes gaard med den i Maarup.

VI. Christen Søren Sørensen, f. 1789, d. 1850, **Ane Jensdatters** 2. mand, gift med hende 1813. Han var søn af gmd. og skipper Søren Christensen i nr. 57 i Nordby. – Ægteskabet

var barnløst. Men Ane tog sin broderdatter Maren Olesdatter fra Pillemark (omtalt under nr. 96 III) til sig som en slags plejedatter.

Christen Søren Sørensen var drikfældig og omtaltes som „den gale Christen Søren“. Da plejedatteren havde udvalgt sig nedennævnte Søren Rasmussen til sin fæstemand, vilde Ane Jensdatter, at gaarden skulde tilskrives dem. Men Christen Søren sagde nej. Ane satte dog igennem, at de unge efter deres bryllup i 1849 fik deres ophold i gaarden, og da en blodstyrtning aaret efter havde gjort ende paa Christen Søren's liv, overdrog hun dem ejendommen.

VII. Søren Rasmussen Beyer, f. 1821, d. 1862. Søn af Rasmus Sørensen Beyer i nr. 58 i Nordby. Gift 1849 med ovennævnte **Maren Olesdatter, f. 1823, d. 1903,** datter af Ane Jensdatters broder, hmd. Ole Jensen Haukrog i Pillemark.

Børn:

1. Ane Mette Beyer, g. m. gmd. Clemmen Sørensen, Langøre. En søn af dem var Søren Peter Sørensen i nr. 59 i Nordby.
2. Christen Søren Beyer, gmd. i nr. 15 i Maarup.
3. Rasmus Sørensen Beyer, vognmand i Aarhus.
4. Peder Christian Beyer, gmd. i nr. 81 i Nordby.

VIII. Lars Foged, f. 1835, d. 1914, Maren Olesdatters 2. mand, gift med hende 1862. Han var søn af Peder Jacobsen i nr. 100.

Børn:

1. Søren Foged, hmd. ved Fiskerstien.
2. Dorthe Marie Foged, se nedenfor.

IX. Anton Beyer, f. 1865, d. 1941. Svigersøn, gift 1890 med **Dorthe Marie Foged, f. 1867, d. 1954.** Han var søn af Jacob Jensen Molbo i nr. 15.

Børn:

1. Lars Jacob Beyer. Ugift. Gmd. i udflyttergaarden øst for Maarup. Se tilføjelsen under nr. 100 VII.
2. Barbara Beyer, se nedenfor.

X. **Ingvar Gommesen**, f. 1898. Svigersøn, gift 1918 med **Barbara Beyer**, f. 1899. Søn af **Anders Gommesen**, Mossletgaard, se under nr. 93.

Eneste barn: **Alice Gommesen**, se nedenfor.

XI. **Tido Jørgensen**, f. 1909. Svigersøn, gift 1938 med **Alice Gommesen**, f. 1918. Søn af **Niels Jensen Jørgensen**, Landlyst, se under nr. 87.

Maarup matr. nr. 14

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 2
Ikke udflyttet

I. **Jørgen Michelsen**. Nævnt i matriklen baade 1664 og 1688. Skifte efter ham holdtes 24.7.1691, saa han er antagelig død det aar. Hans kone **Karen Jørgensdatter** var født o. 1633 og døde 1711.

Børn (ifølge skifteprotokollen):

1. **Anne Jørgensdatter**, se nedenfor.
2. **Michel Jørgensen** „af Aars“ (d. e. Aarhus).

II. **Kield Rasmussen**, f. o. 1661, d. 1727. Svigersøn, gift med **Anne Jørgensdatter**, f. o. 1655, d. 1738. Af deres to døtre (som omtales under nr. 71 i Nordby) var den ældste født o. 1691, altsaa det aar, da hendes morfader **Jørgen Michelsen** døde. Det er derfor sandsynligt, at **Kield Rasmussen** blev gift med **Anne** og overtog gaarden omtrent ved den tid.

Lørdag d. 25. juli 1711 fremstod **Kield Rasmussen** for birketinget og gav vemodelig til kende den store ulykkelige ildebrand, som var overgaaet ham natten til onsdag d. 22. juli. Ilden, hvis aarsag var ukendt, opstod i „istraden“ (d. e. stuehuset), mens folkene laa i deres tryggeste og bedste søvn, og den omløb hele gaarden med en saadan hast, at de nær var brændt inde. Det lykkedes dem dog at bjærge sig ud „men de redede ikke saa meget, at de deres legemer deri kunde skjule, saa de, som før levede vel, nu i største elendighed er geraaden“. Det var dengang almindeligt, at folk, i hvert fald paa landet, laa nøgne i deres senge for at

spare paa nattøjet, saa det skal rimeligvis forstaaes bogstaveligt, at de kom ud af det brændende hus uden en trævl paa kroppen.

Fra nr. 14 bredte ilden sig til nabogaarden nr. 13, som ligeledes nedbrændte. Den store hast, hvormed det hele foregik, kunde tyde paa, at der blæste en frisk vind den nat. Men selv uden det var det nærmest en selvfølge, at de to gaarde maatte dele skæbne i tilfælde af brand, hvis de laa lige saa tæt sammenbygget dengang som nu.

12 dage efter branden blev den 78-aarige Karen Jørgensdatter begravet, men om hendes død stod i forbindelse med oplevelserne i brandnatten, vides ikke.

Kield Rasmussen genopbyggede ikke sin gaard, men købte i stedet gaarden nr. 71 i Nordby, som paa den tid var uden jordtilliggende (se under nr. 71, hvor der fortælles videre om ham og hans efterkommere). Men han beholdt sin hidtidige fæstelod, der altsaa fra nu af blev drevet under en Nordby-gaard i stedet for som før under en Maarup-gaard. Med andre ord: Nr. 14 i Maarup ophørte at bestaa som fæstegaard. Dog kun for en tid. Efter en aarrækkes forløb blev den genoprettet af nedenævnte Peder Ibsen.

III. Peder Ibsen Holm, f. o. 1686, d. 1746. Søn af Ib Jensen Holm i nr. 65 i Nordby. Gift 1717 med Johanne Clemmendsdatter, f. o. 1694, d. 1773, datter af Clemmen Pedersen Jyde i nr. 20 i Maarup.

Børn:

1. Ib Pedersen Holm, gmd. i nr. 85.
2. Clemmen Pedersen Holm, se nedenfor under IV.
3. Michel Pedersen Holm.
4. Johanne Pedersdatter.
5. Kirsten Pedersdatter.
6. Margrethe Pedersdatter.

Peder Ibsen var af en sejlene slægt, og han sejlede selv i mange aar. Saa længe han var ungarl, har han antagelig opholdt sig i hjemmet, nr. 65, naar han ikke var paa søen. Maaske har han dengang sejlet med et af de to skibe, som faderen havde part i, se under nr. 65. Men i 1716 døde faderen, og aaret efter var det, Peder giftede sig. Samtidig købte han „det ejendom, som Kield Rasmussens gaard udi Maarup paastod“ før branden, samt et par stykker dertil hørende kaalgaardsjord, for i alt 34 slettedaler, og der kan ikke være tvivl om, at han derefter byggede et hus paa brandtomten for sig og sin unge kone. Ved skiftet efter hans svi-gerfader 1723 nævnes han i alt fald som boende i Maarup, og at det kun

var et hus, han havde, fremgaar af, at jordebøgerne fra 1723–1727 ikke nævner ham mellem fæstebønderne. Men han vedblev at sejle. Et kongebrev (i Aarhus bispearkiv, Landsarkivet, Viborg) viser, at han sejlede med eget skib, og at han gentagne gange led store tab. I brevet, der er underskrevet af Fr. IV „paa Vort Slot Kiøbenhavn 18. Maji 1726“, nævnes det, at „Peder Ibsen af Maarup paa Vort Land Samsø -- foruden nogle gange erlidte Søeskade, saavel ved Udplyndring af Fienden i seene-ste Krigs Tiid som ved et Skiberums forliis ved Ebeltoft, nu atter skal være overgaaen den Ulykke, at han d. 18. Maji nestafvigte Aar skal have mist Skib og Gods ved Fladstrand (Frederikshavn) i Vort Land Nørre Jylland, hvorover han med Hustrue og smaa Børn i største Armod skal være geraaden.“ I sin nød har han indsendt en ansøgning til kongen. Dens indhold refereres ikke, men det har selvfølgelig drejet sig om hjælp paa en eller anden maade, og kongen tillader nu ved sit brev, at der maa udsættes indsamlingsbøsser „for Kirkedørene overalt, saavel i Kiøbstæderne som paa Landet, udi de fire Stifter i Vort Land Nørre Jylland -- for alle og enhver, som hannem noget derudi til Hielp og Undsætning af christen Kierlighed og Medlidenhed give og meddele ville.“

En privat mand kunde altsaa dengang faa kongelig bevilling til at lade foretage en landsindsamling til sig selv. For staten var det jo en billig maade at yde hjælp paa. Desværre foreligger der intet om, hvormegit der indkom i de fremsatte „bækkener“ ved kirkedørene. Det har næppe været store beløb.

I 1743 fik Peder Ibsen fæstebrev paa en otting jord, som hans svigermoder, Clemmen Jydes enke, hidtil havde haft. Ved overtagelsen af denne jordlod, som altsaa havde hørt til nr. 20, blev han fæster, og paa den maade genopstod nr. 14 som fæstegaard. Men det maa være sket mindst fire aar før fæstebrevets udstedelse, for svigermoderen døde i 1739, og i fattigkassens aarlige bidragslister, der begynder 1738, nævnes Peder Ibsen lige fra begyndelsen som gaardmand i Maarup.

Alt dette synes klart nok. Men der er en gaadefuld omstændighed, som maa nævnes. Fæsteprotokollen paa Brattingsborg indeholder nemlig et fæstebrev fra 1737, hvorved Clemmen Pedersen, Maarup, faar tilfæstet en otting jord, som hans fader, Peder Ibsen i Nordby, hidtil har haft. For det første lyder det mærkeligt, at sønnen allerede som 18-aarig ungkarl blev selvstændig fæster. For det andet vides Peder Ibsen ikke nogen sinde at have boet i Nordby, lige saa lidt som der foreligger noget om, at han skulde have haft fæstejord eller gaard, før han fik den omtalte otting af svigermoderens jord. Og for det tredje nævner fattigkassens bidragslister ikke Clemmen Pedersen som fæster, hverken i Nordby eller Maarup, før hans moder som enke havde overdraget ham nr. 14 i 1749. Der maa være en forklaring paa forholdet, men den er skjult for nutidsøjne.

IV. Clemmen Pedersen Holm, f. 1719, d. 1757. Søn i gaarden. Gift 1750 med **Inger Jensdatter**, f. 1731, d. 1803, datter af **Jens Michelsen Haukrog** i nr. 60 i Nordby.

Børn:

1. Anne Clemmensdatter (Molbo), g. m. Søren Poulsen i Brøndkær-gaarden, se under mark nr. 42.
2. Jens Clemmensen (Molbo), gmd. i nr. 20.
(Tilnavnet Molbo fik de efter deres nedennævnte stedfader).
3. Peder Clemmensen Holm (ikke kaldet Molbo), hmd. i Nordby.

En del af denne Peder Clemmensens efterkommere vil senere blive omtalt som gaardmandsfolk i Nordby, og her skal derfor meddeles nærmere oplysninger om ham og hans familie. Han var født 1757 (faderens dødsaar) og blev i en alder af 24 eller 25 aar gift med **Barbara Sørens-datter**, f. o. 1758, datter af hmd. **Søren Mortensen Holm** i Stauns, hvis fa-der, gmd. **Morten Sørensen Holm** i Stauns, var en søn af **Søren Morten-sen Holm** i Holmgaarden i Nordby, se under nr. 57. Begge ægtefællerne var saaledes efterkommere af **Jens Søffrensen Holmb** i nr. 65. De fik fem børn: 1. **Clemmen Pedersen Holm**, gmd. i nr. 73. – 2. **Mette Johanne Pedersdatter Holm**, g. m. **Michel Pedersen Bonde** i nr. 98. – 3. **Søren Pedersen Holm**, f. 1787, d. 1855, hmd. i Nordby. Gift 1810 med **Maren Jensdatter**, datter af **Jens Jensen Farver** i nr. 81. I dette ægteskab fødtes **Barbara Holm**, g. m. lærer og gmd. **Ths. Michelsen**, se under nr. 95 VII, og **Dorthe Holm**, g. m. hmd. **Peder Michelsen Skrædder**, søn af **Michel Pedersen Skrædder** i nr. 76. En søn af dem var skipper **Michel Holm**, f. 1843, d. 1921, gift med **Abelone Gommesen**, datter af **Gomme Andersen** i nr. 102). Foruden døtrene **Barbara** og **Dorthe** havde **Søren Pedersen Holm** en søn **Peder Holm**, der blev husmand og gift med **Johanne Gomme-sen**, en datter af skipper og gmd. **Anders Gommesen** i nr. 64. I dette ægteskab fødtes **Johan P. Holm**, gmd. i nr. 67. – 4. **Inger Pedersdatter Holm**, f. o. 1793, g. m. hmd. **Peder Jensen Kræmmer**, en søn af **Jens Ras-mussen Kræmmer** i nr. 63. – 5. **Michel Pedersen Holm**, f. 1797, g. m. **Andrea Christiane Kjeldsen**, datter af sognedegnen **Johan Georg Kjeld-sen**. En søn af dem var **Johannes Holm**, gmd. i nr. 91. **Michel Pedersen Holm** var skipper og omkom 1849 paa hjemtur fra Aarhus.

V. Christen Rasmussen Molbo, f. 1722, d. 1797, **Inger Jensdatters** 2. mand, gift med hende 1758. Han kom fra Taf-tebjerg.

Børn:

1. Clemmen Christensen Molbo, gmd. i nr. 102.
2. Rasmus Christensen Molbo, gmd. i nr. 19.
3. Niels Christensen Molbo.
4. Villads Christensen Molbo, se nedenfor.
5. Christen Christensen Molbo, gmd. i nr. 81.

VI. Villads Christensen Molbo, f. 1767, d. 1853. Søn i gaarden. Gift 11. nov. 1802 med **Barbara Michelsdatter**, f. 1768, død allerede 25. aug. 1803, efter at hun d. 17. aug. havde født et barn, som døde d. 24. aug. Hun var datter af Michel Poulsen i nr. 19. – En maaned efter hendes død (23. sept. 1803) blev Villads Molbo viet til en anden **Barbara Michelsdatter**, f. 1780, d. 1855, datter af Michel Olesen i nr. 21.

Børn:

1. Barbara Villadsdatter, se nedenfor.
2. Inger Villadsdatter, g. m. Niels Nielsen i nr. 23.
3. Christen Villadsen, se nedenfor under VIII.

VII. Rasmus Michelsen Kræmmer, kaldet **Molbo**, f. 1802, d. 1846. Svingersøn, gift 1831 med **Barbara Villadsdatter**, f. 1804, d. 1846. Han var søn af Michel Michelsen Kræmmer i nr. 68.

Børn:

1. Villads Rasmussen (Molbo), gift med en enke i Ørby.
2. Karen Rasmusdatter (Molbo) se nedenfor.

De to børn var henholdsvis 15 og 12 aar, da deres forældre døde. Deres morbroder Christen Villadsen fik saa gaarden, og børnene fik foreløbig deres ophold hos ham, ligesom deres bedsteforældre, Villads og Barbara, endnu levede i gaarden som aftægtsfolk.

VIII. Christen Villadsen, f. 1814, d. 1859. Han var ugift, da han i 1846 overtog gaarden, men i 1851 ægtede den 37-aarige mand sin nu 17-aarige søsterdatter **Karen Rasmusdatter Molbo**, der som nævnt havde sit ophold i gaarden. Hun var født 1834 og døde 1905.

Dette ulige ægteskab mellem onkel og niece var gennemtrumfet af den gamle bedstemoder Barbara. Karen selv var ulykkelig ved tanken derom og græd sin fortvivlelse ud hos aftægtskonen Ane Jensdatter i nabogaarden nr. 13. Men bedstemoderen var ubøjelig. Tanken om, at hendes søn og datterdatter skulde fortsætte slægten i gaarden uden indblanding af fremmed blod, havde besat hende, og Karen maatte føje sig efter den gamles vilje. Der kom dog intet godt ud deraf. Ægteskabet blev ikke lykkeligt, børn kom der ingen af, Christen Villadsen blev drikkældig, og om hans død melder kirkebogen: „Fandtes død ved Øster Strand, druknet i Havet. Ifølge Øvrighedens Attest hæderlig begravet.“ Den sidste tilføjelse viser, at der har været formodning om selvmord.

IX. Michel Clemmensen Jyde, f. 1829, d. 1919, **Karen Molbøs** 2. mand, gift med hende 1859. Søn af Clemmen Jensen Jyde i nr. 20.

I dette ægteskab fødtes nedennævnte søn Christen Clemmensen.

X. Christen Clemmensen, f. 1861, d. 1938. Søn i gaarden. Gift 1884 med **Bodil Margrethe Snedker**, f. 1853, d. 1933, datter af hmd. Rasmus Jensen Gyes.

Børn:

1. Barbara Anine Clemmensen, g. m. sømand, senere parcellist og vognmand Jørgen Barfred Kræmmer, Maarup.
2. Karen Margrethe Clemmensen, g. m. parcellist Vilhelm Andersen, Nordby, senere Brundby.
3. Mikkel Clemmensen, se nedenfor.

XI. Mikkel Clemmensen (eller Klemmensen), f. 1893. Søn i gaarden. Gift 1921 med **Kristine Møller Jensen**, f. 1901, datter af Kristian Jensen i nr. 85 i Nordby.

I 1943 mageskiftede Mikkel Clemmensen hjemmet med gaarden Søholm paa marken nr. 23 (se under nr. 67 i Nordby). Der er ægteparrets børn omtalt.

XII. Den nye ejer af nr. 14 var skipper **Hans Christian Rasmussen**, der sammen med sin hustru **Ellen Frederiksen** var kommet til Samsø fra Fejø og havde købt et hus ved

Maarup havn, hvorfra han drev smaaskibsfart. I 1943 købte han gaarden Søholm (se under nr. 67), men mageskiftede den samme aar med nr. 14. Denne gaard havde han saa i to aar, til han i 1945 solgte den og byggede sig et hus i Maarup.

XIII. Køberen var **Jens Snedker**, gift med **Laura Bonde**. Omtalt under nr. 20 som ejer af Højendal. Han ejede nr. 14 fra 1945 til 1952, da han solgte gaarden til nedennævnte køber og flyttede tilbage til sit fødesogn Tranebjerg.

XIV. **Jens Jørgen Ørnstrup**, f. 1923 i Fillerup i Jylland, søn af **Jens Jørgen Ørnstrup**, se under nr. 20. Gift 1949 med **Mitte Madsen**, f. 1928, datter af **Peter Madsen** i nr. 21.

Maarup matr. nr. 15

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 3

Ikke udflyttet

Ubrudt slægtsforbindelse

I. **Michel Jensen**, f. o. 1642, d. 1722. Nævnt i matriklen 1688. Gift 1. gang med **Kirsten Clemmendsdatter**, som var datter af **Clemmen Rasmussen** i nr. 22. Hun døde 1679. Derefter ægtede han **Mette Clemmendsdatter**, f. o. 1656, d. 1736, datter af **Clemmen Jensen** i nr. 62 i Nordby.

Det fremgaar af en udtalelse, som Michel Jensen i 1710 fremsatte i retten, at han havde overtaget nr. 15 i 1673, da hans forgænger **Chresten Rasmussen** opsagde sit fæste for at flytte til Tunø. Ved sin død havde Michel Jensen altsaa boet i nr. 15 i næsten et halvt aarhundrede. Efterhaanden blev han kaldt Gamle Michel Jensen til forskel fra Unge Michel Jensen i nr. 17. Gamle Michel Jensen nød stor anseelse og tillid. Da der i aarene omkring 1710 blev ført en række processer mellem birkeskriveren **Niels Hansen Bang** i nr. 22 og bønderne i sognet, optraadte Michel Jensen hele tiden som bymændenes udvalgte talsmand. – Han havde part i et skib sammen med **Mads Michelsen** i nr. 58 og **Knud Haukrog** i nr. 70 i Nordby.

Børn af 1. ægteskab:

1. Jens Michelsen, død før faderen, antagelig ugift, i hvert fald uden arvinger.
2. Margrethe Michelsdatter, g. m. kromanden og fogeden Jacob Mortensen Holm (omtalt under gaarden ved Maren Finds Led, se til-lægget om nedlagte gaarde sidst i bogen).

Af 2. ægteskab:

3. Kirsten Michelsdatter, g. m. Rasmus Andersen i Onsbjerg.
4. Mette Michelsdatter, se nedenfor.

Michel Jensen havde før sin død overdraget gaarden til nedennævnte svigersøn Michel Clemmensen, som ved skiftet fremlagde købekontrakten. Paa denne havde Michel Jensen kvitteret for 250 rdl. af købesummen. De andre arvinger, Rs. Andersen, Onsbjerg, og Jacob Mortensen Holm, protesterede. De vilde ikke tro, at den afdøde havde modtaget dette beløb, og der kunde vel ogsaa være grund til tvivl, da dødsboets nettoformue kun udgjorde 347 rdl. Men skifteforvalteren turde ikke underkende kvitteringens gyldighed. Han henviste sagen til „lands lov og ret“. Der er dog intet fundet om, at det kom til proces mellem arvingerne.

II. Michel Clemmensen, f. o. 1692, d. 1770. Svigersøn, gift 1717 med Mette Michelsdatter, f. o. 1692, d. 1745. Han var søn af Clemmen Pedersen Jyde i nr. 20.

I skøde- og panteprotokollen for 1717 betegnes Michel Clemmensen et sted som „ungkarl og skipper“, saa han har sejlet i sin ungdom. Om han ogsaa for til søs efter at være blevet gift og have overtaget gaard og fæste, kan ikke siges, men han havde i hvert fald stadig forbindelse med skibsfarten. Af skiftet efter hans kone i 1745 fremgaar det, at han paa det tidspunkt ejede en tredjepart i skuden „Machrellen“. Det er muligvis den samme tredjepart i nævnte skib, som i 1753 ses at tilhøre hans ældste søn, Clemmen. (En anden tredjepart tilhørte samme aar Michels broder Christen Clemmensen i nr. 61 i Nordby).

Ved skiftet 1745 skete i øvrigt følgende: Ole Pedersen, Kolby, fremlagde en fordring paa 2 rdl. og 2 mk. for en leverance af sild, som Michel Clemmensen skulde have modtaget af Ole Pedersens sl. formand Christen Rougaard. Michel erkendte at have modtaget sildene, men kun for at gøre Rougaard den tjeneste at befordre dem til sin (Michels) moder, der paa den tid sad som enke ved nr. 20. Han forklarede, at Niels Kornmaaler i Aarhus, der var enkens svigersøn (se under nr. 23 V) havde købt sildene hos Rougaard, som vel har været i Aarhus, og som (efter

sin hjemkomst til Samsø) skulde levere dem til enken i Maarup. En dag havde Michel Clemmensen saa truffet Rougaard, aabenbart paa Sydsamsø, og Rougaard havde da bedt ham om at tage sildene, som formodentlig var spegesild, med til Maarup til enken. Det havde han gjort, og det var alt, hvad han havde haft med den sag at gøre, saa han nægtede at skyldte noget paa den konto. Skifteretten turde ikke tage stilling til sagen, men henviste den til eventuelt søgsmaal (som der dog intet høres om).

Michel Clemmensens børn:

1. Anne Michelsdatter, gift to gange i nr. 20.
2. Clemmen Michelsen (Clemmensen), f. 1720, gift 1754 med Karen Michelsdatter, som var datter af skipper og gmd. Michel Sørensen Holm i genbogaarden nr. 23. De unge boede først i nr. 15 hos Michel Clemmensen, der nu var enkemand, men efter at Karens eneste broder i 1756 var omkommet til søs, flyttede de i 1758 over til hendes fader, hvor de begge døde 1762, se under nr. 23.
3. Johanne Michelsdatter, død 1745, 23 aar gl. Det var samme aar, hendes moder døde.
4. Michel Michelsen (Clemmensen), kaldet Foged, gmd. i nr. 67 i Nordby.
5. Mette Michelsdatter, f. 1729, gift 1752 med Søren Michelsen Holm, eneste søn af Michel Holm i nr. 23. Her boede de i fire aar, men efter at den unge mand i 1756 var omkommet til søs, flyttede Mette i 1758 tilbage til sin fader med sine tre smaa børn, samtidig med, at hendes broder Clemmen og hans kone som nævnt flyttede den modsatte vej fra nr. 15 til nr. 23.
6. Søren Michelsen (Clemmensen), gmd. i nr. 57 i Nordby fra 1761 til sin død 1763.

III. Søren Michelsen Holm, f. 1735, d. 1763. Svingersøn, gift 1760 med **Mette Michelsdatter**, der som nævnt foran var flyttet hjem til sin fader i 1758 som enke med tre børn. Hendes nye mand, der var søn af skipper og gmd. Michel Rasmussen i nr. 69, hed altsaa ligesom hendes første mand, og ligesom denne var han ogsaa skipper og omkom til søs.

Herom beretter kirkebogen: Den 30. okt. 1763 omkom 6 mennesker i en baad paa hjemvej fra Tunø til Maarup, „formodentlig i en haard Kuul fra S.S.O. i Aftenstunden“ (kuul = stormbyge). Baade folkene og baaden forsvandt sporløst og blev ingen tid fundet. – Blandt de om-

komne var foruden den 28-aarige skipper (Søren Michelsen Holm) hans 10-aarige steddatter Mette Johanne og den 24-aarige pige Kirsten Jensdatter, datter af Jens Michelsen Haukrog, se under nr. 60.

Børn af Mette Michelsdatters 1. ægteskab:

1. Mette Johanne Sørensdatte, omkommet sammen med sin stedfader.
2. Michel Sørensen.
3. Barbara Sørensdatte, g. m. gmd. Søren Kjeldsen i Taftebjerg.

Af Mette Michelsdatters 2. ægteskab:

1. Anne Sørensdatte, gift tre gange i nr. 57 i Nordby.
2. Mette Johanne Sørensdatte, født 8½ maaned efter faderens død, gift med Søren Olesen i nr. 67 i Nordby.

Søren Michelsens fæstebrev paa nr. 15 er dateret 1761, saa han maa have overtaget gaarden samtidig med, at han flyttede ind som sviger-søn. – Skiftet efter ham blev udsat paa grund af enkens graviditet. Det fandt sted 24.7.1764, 9 dage efter det ventede barns fødsel. Da mødte Mette Michelsdatte allerede med nedennævnte Rs. Christensen som sin fæstemand.

IV. Rasmus Christensen Beyer, f. 1735, d. 1816, Mette Michelsdatters 3. mand, gift med hende 20.9.1764. Søn af Christen Rasmussen i nr. 17 (hvis sønner fik tilnavnet Beyer efter deres moders 2. mand).

Børn af Mette Michelsdatters 3. ægteskab:

1. Dorthe Rasmusdatte, g. m. Michel Michelsen Foged i nr. 86.
2. Søren Rasmussen Beyer, se nedenfor.

Mette Michelsdatte, der kun var 35 aar gl., da hun blev gift 3. gang, døde 1795, 66 aar gl. – Hendes to sidste mænd var indbyrdes fætre, begge sønnesønner af skipper og gmd. Rasmus Jensen i nr. 62.

Rs. Christensen Beyer drev baade skibsfart og handel. En kontrakt, der opbevares i nr. 82, viser, at han i 1783 sammen med Rs. Michelsen Poulsen i nr. 82 og Adam Madsen i nr. 60 afkøbte herskabet 550 tdr. korn aarligt i 6 aar, antagelig med salg til Norge for øje. Rs. Christensens part udgjorde 200 tdr. aarligt. – O. 1788 ses han at have solgt en halvpart i galeasen „St. Johannes“ til Jens Erichsen, Kolby.

V. Søren Rasmussen Beyer, f. 1768, d. 1835. Søn i gaarden. Gift 1791 med **Margrethe Sørensdatter**, f. 1769, d. 1850, datter af Søren Pedersen Smed i nr. 24.

Børn:

1. Christen Sørensen Beyer, se nedenfor.
2. Karen Sørensdatter.
3. Rasmus Sørensen Beyer, gmd. i nr. 77 i Nordby.
4. Mette Johanne Sørensdatter, g. m. Clemmen Michelsen Foged i nr. 84.
5. Dorthé Sørensdatter, g. m. Ole Haukrog (søn af Jens Jørgensen Haukrog i nr. 96). De fik et hus i Pillemark. Deres ældste datter, Maren Olesdatter, blev gift med Søren Rasmussen Beyer i nr. 13 i Maarup.
6. Søren Sørensen Beyer, gmd. i nr. 67 i Nordby.
7. Johanne Sørensdatter, gift to gange i nr. 62.
8. Ane Sørensdatter, g. m. Ib Rasmussen, se under nr. 58 IV.
9. Margrethe Sørensdatter.

Søren Rasmussen Beyer afløste Michel Thunbo i nr. 64 som sognefoged.

VI. Christen Sørensen Beyer, f. 1791, d. 1847. Søn i gaarden. Gift 1836 med **Barbara Michelsdatter**, f. 1815, d. 1854, datter af Michel Pedersen Skrædder i nr. 76 i Nordby.

Christen Sørensen var 45 aar gl., da han aaret efter sin faders død ægtede den 21-aarige Barbara. Indtil da havde han været karl i hjemmet, og endnu ved folketællingen 1850 nævnes han kun som Margr. Sørensdatters søn. Den 15.7.1841 fik den nu 50-aarige mand endelig tinglæst skøde paa gaarden. Det er imidlertid dateret 1.11.1834 og underskrevet af hans fader, saa man faar det indtryk, at moderen har forholdt ham skødet i 7 aar – og at sønnen skikkeligt har fundet sig deri.

Børn:

1. Søren Beyer.
2. Margrethe Beyer.
3. Michel Beyer.
4. Rasmus Beyer, hmd., farfader til gmd. Rs. Beyer, se nr. 64 VIII.
5. Jens Christian Beyer.

VII. Jacob Jensen Molbo, f. 1818, d. 1883, **Barbara Mi-**

chelsdatters 2. mand, gift med hende 1847. Søn af Jens Rasmussen Molbo i nr. 17.

Børn (døbt Beyer ligesom deres ældre halvsøskende):

1. Christen Beyer, hmd. og skipper i Maarup.
2. Bodil Beyer, g. m. havnefoged Ole Degn, Maarup havn.

Barbara Michelsdatter blev efterhaanden svagsindet og hængte sig til sidst. Jacob Molbo ægtede derefter **Martha Villadsdatter**, f. 1829, d. 1915, datter af boelsmand Villads Jørgensen Høj, Besser mark. (Hendes farfader, gmd. Jørgen Sørensen Høj, Besser, var gift med Maren Sørensdatter fra Nordby, en datter af Søren Jørgensen Thunbo i nr. 64, hvis oldebarn Martha altsaa var).

Børnene af dette ægteskab blev ogsaa døbt Beyer:

1. Barbara Beyer, se nedenfor.
2. Villads Beyer, købmand i Maarup.
3. Anton Beyer, gmd. i nr. 13.

VIII. Christen Søren Beyer, f. 1852, d. 1923. Svingersøn, gift 1877 med **Barbara Beyer**, f. 1855, d. 1885. Søn af Søren Rasmussen Beyer i nr. 13. – Efter Barbaras død ægtede han samme aar **Maren Jørgensen**, f. 1854, d. 1940, datter af gmd. Jørgen Tønnesen, Tranebjerg.

Begge ægteskaber var barnløse.

IX. Søren Beyer, f. 1885, d. 1960, søn af Christen Søren Beyers broder, vognmand Rs. Sørensen Beyer i Aarhus. Gift 1908 med **Alma Degn**, f. 1884, d. 1963, datter af Nordbys sidste vægter, hmd. Jens Peter Degn.

Børn:

1. Rasmus Beyer, se nedenfor.
2. Tage Beyer, skipper i Aarhus.
3. Marie Beyer, g. m. gmd. Victor Thommesen, se under nr. 17 XIII.
4. Margrethe Beyer, gift paa Sjælland.
5. Kristian Beyer, skipper i Aarhus.

X. Rasmus Beyer, f. 1908. Søn i gaarden. Ugift

Maarup matr. nr. 16

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 4

Udflyttet 1872

Ubrudt slægtsforbindelse

I. Jens Terkelsen, f. i Saxild o. 1665, d. 1752. Gift 1691 med **Ellen Pedersdatter**, f. o. 1670, d. 1741, af ukendt herkomst.

Af børn kendes to, begge født i Nordby sogn:

1. Terkel Jensen, død ugift 1734, 29 aar gl.
2. Anne Jensdatter, se nedenfor.

II. Jørgen Rasmussen Thomesen, f. 1712, d. 1787. Svigersøn, gift 1740 med **Anne Jensdatter**, f. 1712, d. 1790. Søn af Rs. Pedersen Thomesen i nr. 79 i Nordby. – Ægteskabet barnløst.

III. Peder Michelsen Bonde (kaldet Bund-Peder), f. 1754, d. 1828. Søn af Michel Jensen Bonde i nr. 75. Gift 1780 med **Karen Pedersdatter**, f. 1752, d. 1832, datter af Jørgen Rasmussens broder Peder Rasmussen Thomesen i nr. 83.

Børn:

1. Michel Pedersen Bonde, gmd. i nr. 98.
2. Anne Pedersdatter, se nedenfor.
3. Maren Pedersdatter.

IV. Michel Madsen, f. 1781, d. 1847. Svigersøn, gift 1808 med **Anne Pedersdatter**, f. 1784, d. 1855. – Michel Madsen var søn af Mads Poulsen i »Hæderligsgyde«, hvis gaard blev nedlagt ved udskiftningen, da Mads havde frasagt sig fæstet, efter at hans kone (som var datter af Peder Jensen Smed i nr. 92) var sat i fængsel. Nærmere herom kan læses under nr. 62.

Børn:

1. Rasmus Michelsen.
2. Karen Michelsdatter, se nedenfor.
3. Peder Michelsen, hmd. i Maarup, fader til Søren Moesgaards kone i nr. 17.
4. Mariane Michelsdatter, g. m. hmd. Søren Sørensen Moesgaard, Nordby.

V. **Ole Jensen Thunbo**, f. 1811, d. 1893. Svigersøn, gift 1838 med **Karen Michelsdatter**, f. 1813, d. 1899. Han var søn af Jens Jørgensen Thunbo i nr. 18.

Børn:

1. Jørgen Thunbo.
2. Anne Thunbo.
3. Mette Thunbo.
4. Karen Margr. Thunbo, se nedenfor.
5. Michel Madsen Thunbo, se under nr. 94.
6. Jens Peter Thunbo.

VI. **Niels Holm**, f. 1840, d. 1917. Svigersøn, gift 1871 med **Karen Margrethe Thunbo**, f. 1847, d. 1920. Han var søn af Niels Nielsen i nr. 23. Det var Niels Holm, der flyttede gaarden ud og kaldte den Holmegaard.

Børn:

1. Karoline Holm, død som hjemmевærende gl. pige.
2. Oline Holm, ligesaa.
3. Niels Nielsen Holm, se nedenfor.

VII. **Niels Nielsen Holm**, f. 1881, d. 1954. Søn i gaarden. Gift 1917 med **Kristine Mortensen**, født i Mønsted i Jylland, datter af boelsmand Niels Mortensen.

Eneste barn: nedennævnte Karen Holm.

VIII. **Gunner Stabel**, f. 1916. Svigersøn, gift 1944 med **Karen Holm**, f. 1918. Søn af arbmd. Anton Stabel, Ballen, og hst. Abelone Grønfeldt, datter af gmd. Jørgen P. Grønfeldt, Nordby (se under nr. 62).

Maarup matr. nr. 17

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 5
Udflyttet 1885

I. Michel Jensen (kaldet Unge Michel Jensen til forskel fra Gamle Michel Jensen i nr. 15), f. o. 1661, d. 1739. Gift med **Maren Jensdatter**, f. o. 1662, d. 1733.

Nedennævnte Dorthe Michelsdatter maa formodes at være deres datter.

II. Christen Rasmussen, f. 1701, d. 1745. Svigersøn, gift 1734 med **Dorthe Michelsdatter**, f. o. 1700, d. 1786. Han var søn af gmd. og skipper Rasmus Jensen i nr. 62 i Nordby.

Børn:

1. Rasmus Christensen, gmd. i nr. 15.
2. Michel Christensen, se nedenfor.
3. Maren Christensdatter, g. m. Michel Pedersen Clemmensen i nr. 65.

De fik alle tre tilnavnet Beyer efter deres nedennævnte stedfader, hos hvem de voksede op.

III. Jacob Sørensen Beyer, f. 1717, d. 1774, **Dorthe Michelsdatters** 2. mand, gift med hende 1745. Hans fader hed Søren Jensen Beyer og var formodentlig husmand. En søster til Jacob Sørensen, gift med hmd. Søren Degn, blev moder til Søren Sørensen Degn i nr. 90. – Ægteskabet mellem Jacob Sørensen og Dorthe Michelsdatter var barnløst.

IV: Michel Christensen Beyer, f. 1739, d. 1803. Søn i gaarden. Gift 1768 med **Maren Christensdatter**, f. 1742, d. 1811, datter af Christen Clemmensen i nr. 61 i Nordby.

Børn:

1. Christen Michelsen Beyer, se nedenfor under V.
2. Søren Michelsen Beyer, se nedenfor under VI.
3. Jacob Michelsen Beyer, se nedenfor under VII.

4. Clemmen Michelsen Beyer, gmd. i nr. 86.
5. Jens Michelsen Beyer, gmd. i nr. 68.

Michel Christensen fandtes død i strandkanten vest for Maarup 17.7. 1803. Han led af forkalkning, og det mentes, at han selv var gaaet ud i vandet, hvor han saa var faldet og havde været ude af stand til at komme op igen.

V. Christen Michelsen Beyer, f. 1769, d. 1827. Søn i gaarden. Gift 1797 med **Anne Michelsdatter**, f. 1770, d. 1836, datter af »Unge Michel Michelsen« (se under nr. 81 V).

Ved udskiftningen 1797 nævnes Christen Michelsen som indehaver af gaarden. Man han har formodentlig ikke faaet skøde paa den, for paa folketællingslisten 1801 er hans alderdomssvækkede fader atter opført som mand i nr. 17, mens Christen Michelsen paa samme liste staar som indehaver af nr. 61 i Nordby. Der var nemlig sket det, at hans moster Kirsten Christensdatter i nr. 61 var død, og hendes efterlevende mand, Søren Jørgensen Holm, (som var uden livsarvinger, idet ægteparrets eneste barn, sønnen Jørgen, var død 16 aar gl.) havde derefter overdraget Christen Michelsen sin gaard.

Gaarden i Maarup blev af faderen overdraget til Christens broder, Søren, ved et skøde, som er tinglæst 26.11.1801.

VI. Søren Michelsen Beyer, f. 1770, d. 1804. Søn i gaarden. Gift 1801 med **Maren Michelsdatter**, f. 1779, datter af Michel Jørgensen Haukrog i nr. 99 i Nordby.

Efter tre aars barnløst ægteskab døde Søren Michelsen, og aaret derefter indgik enken nyt ægteskab med enkemand Michel Sørensen Thunbo i nr. 64 i Nordby, hvorpaa gaarden i Maarup overtoges af Michel Christensens tredje søn, Jacob.

VII. Jacob Michelsen Beyer, f. 1774, d. 1815. Broder til de to forrige ejere. Hans moder levede endnu, og hun har aabenbart holdt hus for ham. Men hun døde 23.3.1811, og 21. nov. samme aar ægtede han saa den 16-aarige **Bodil Rasmusdatter**, f. 1795, d. 1847, datter af Rs. Jensen Farver i nr. 76 i Nordby.

Efter fire aars ægteskab druknede Jacob Beyer 1.10.1815 paa en rejse til Jylland. Et halvt aar senere fødte enken deres eneste barn, en søn, der imidlertid kun levede i tre maaneder.

VIII. **Jens Rasmussen Molbo**, f. 1794, d. 1842, **Bodil Rasmussdatters** 2. mand, gift med hende 1816. Han var søn af Rs. Christensen Molbo i nr. 14.

Børn:

1. Maren Jensdatter.
2. Jacob Jensen Molbo, gmd. i nr. 15.
3. Bodil Jensdatter, se nedenfor.
4. Barbara Jensdatter.
5. Rasmus Jensen Molbo, gmd. i nr. 19.
6. Christen Jensen Molbo, hmd. i Maarup.
7. Margrethe Jensdatter, se nedenfor.
8. Michel Søren Jensen Molbo.

(Som et kuriosum skal her efter kirkebogen nævnes, hvad ovennævnte Christen Jensen Molbo naaede at opleve i løbet af aaret 1853:

25. marts blev han trolovet med Kirsten Ibsdatter, datter af Ib Rasmussen fra nr. 58 i Nordby.

29. april blev de viet.

22. juli fødte Kirsten Ibsdatter ham en datter.

23. juli døde Kirsten Ibsdatter.

24. juli blev hun begravet.

Samme dag blev barnet hjemmedøbt: Kirsten Molbo.

25. sept. blev den lille fremstillet i kirken.

7. okt. døde hun.

10. okt. blev hun begravet.

14. okt. blev Christen Jensen Molbo trolovet med Johanne Foged, datter af Clemmen Michelsen Foged i nr. 84.

17. okt. blev de viet).

IX. **Jens Søren Clemmensen Jyde**, f. 1826, d. 1907. Svigersøn, gift 1. gang 1848 med **Bodil Jensdatter**, f. 1821, d. 1850. – Gift 2. gang 1850 med sin afdøde kones søster **Margrethe Jensdatter**, f. 1829, d. 1867. – Han var søn af Clemmen Jensen Jyde i nr. 20.

Kun en datter af 2. ægteskab overlevede barneaarene: Bodil Clemmensen, se nedenfor.

X. **Rasmus Kornmaaler**, f. 1852, d. 1933. Svigersøn, gift 1876 med **Bodil Clemmensen**, f. 1857, d. 1913. Han var søn af Knud Kornmaaler i nr. 87 i Nordby. – Ingen børn.

Rs. Kornmaaler flyttede gaarden ud i 1885. Men i 1890erne bortforpagtede han den til nedennævnte Søren Moesgaard og byggede selv et hus i Maarup.

XI. Søren Moesgaard, f. 1850, d. 1907. Søn af Peder Larsen Johnsen, Moesgaard (se under nr. 88). Gift 1874 med enken **Ane Johanne Molbo**, f. 1842, d. 1878, hvis fader, hmd. Peder Michelsen i Maarup, var søn af Michel Madsen i nr. 16. – Gift 2. gang 1878 med **Maren Pedersen**, f. 1849, d. 1934, datter af hmd. Michel Pedersen, Brundby. – Endnu ved sin død kaldes Søren Moesgaard forpagter. Men hans søn blev ejer af gaarden.

Børn (af 1. ægteskab):

1. Peter Moesgaard, se nedenfor.
2. Anton Moesgaard, Mossletgaard, se under nr. 93.

XII. Peter Moesgaard, f. 1874, d. 1948. Søn i gaarden. Gift 1899 med **Johanne Snedker**, f. 1878, d. 1948, datter af hmd. Niels Peter Snedker, Nordby (hvis kone, Petrine Snedker, var en datter af Jens Snedker i nr. 66).

Børn:

1. Anna Moesgaard, g. m. Mikkel Peter Jensen, se under nr. 81.
2. Marie Moesgaard, g. m. Christian Kornmaaler, se under nr. 72.
3. Gerhardt Moesgaard, gmd. i nr. 100.
4. Søren Rasmussen Moesgaard, død ung.

I 1940 solgte Peter Moesgaard gaarden til nedennævnte Victor Thommesen og købte et hus i Nordby.

XIII. Victor Thommesen, f. i Levring 1906, søn af tømrer Jakob Peter Thommesen. Gift 1941 med **Marie Beyer**, f. 1917, datter af Søren Beyer i nr. 15 i Maarup.

Maarup matr. nr. 18
Ved udskiftningen tildelt mark nr. 6
Ikke udflyttet
Ubrudt slægtsforbindelse

Som omtalt i indledningen varierede antallet af gaarde i tidens løb noget, baade i Nordby og i Maarup. Jordebøgerne fra 1716 og 1723 nævner kun 10 gaarde i Maarup, men i den fra 1726 nævnes der 11. Den nytilkomne fæster hed Jens Rasmussen, og som hans placering i navnerækken viser, boede han der, hvor nu nr. 18 ligger. Dette bekræftes ogsaa af den ubrudte slægtsfølge i gaarden.

I. **Jens Rasmussen**, f. o. 1688, d. 1765. Søn af skipper og gmd. Rasmus Jensen i nr. 62 i Nordby. Gift 1716 med **Bodil Jensdatter**, f. o. 1684, d. 1762. – Gift 2. gang 1762 med **Margrethe Jensdatter**, f. 1733, d. 1818, datter af Jens Christensen Farver i nr. 76 i Nordby.

Jens Rasmussen og hans første kone maa i den første halve snes aar af deres ægteskab have boet i et jordløst hus, for han nævnes ikke som fæster før 1726. Rimeligvis har han sejlet ligesom sin fader og sin broder Michel Rasmussen i nr. 69. Men i 1726 fik han fæstebrev paa en otting jord, som Peder Smed, Nordby, indtil da havde haft. Da bønderne i Nordby og Maarup drev hele sognets jord under eet fællesskab, var der nemlig intet i vejen for, at jord kunde overdrages fra en fæster i den ene by til en fæster i den anden. Den nævnte Peder Smed maa være Peder Jensen Smed i nr. 92, og det er muligt, men ubevisligt, at han var en broder til Bodil Jensdatter.

Fra 1726 nævnes Jens Rasmussen saa imellem gaardmændene. Foreløbig havde han kun 1 otting jord, men han skaffede sig efterhaanden mere, som fæsteprotokollen paa Brattingsborg viser. I 1737 fik han $\frac{1}{2}$ otting fra Michel Sørensen i Nordby (sandsynligvis hans søsters mand, Michel Sørensen Poulsen i nr. 62). I 1743 fik han $\frac{1}{2}$ otting til fra Peder Smed, og endelig i 1759 nok $\frac{1}{2}$ otting, som Jens Sørensen Kræmmer havde haft (se under nr. 91). Derefter maa nr. 18 have været en gaard paa $2\frac{1}{2}$ otting, svarende til over 3 tdr. hartkorn.

I 1749 kom Jens Rasmussen galt af sted med en husmandsenke. Herom foreligger følgende skrivelse fra præsten i Nordby til forvalteren, som repræsenterede øvrigheden paa øen:

„Næstafvigte Søndag den 7. September er Maren Michelsdatter

i Nordby, afg. Søren Strandtzes Enke, publice absolveret (d.v.s. at hun har staaet offentligt skrifte i kirken) for begangen Lejermaal med Jens Rasmussen, Bonde og gift Mand i Maarup, som ogsaa paa hendes Bekiendelse har imodtaget sin Absolution publice som hendes Barnefader (ifølge kirkebogen skete det onsdag d. 10. sept., sikkert ved den maanedlige bededags-gudstjeneste) – hvilket jeg hermed skyldigst og allertjenstligst har at indberette som Velædle, Høystærede og Elskelige Vens tjenstforbundne og ærbødige tiener.

Nordby, den 12. Sept. 1749.

Jesper Clausen.

Hor var dengang strafbart .Loven fastsatte bøder paa 12 rdl. for manden og 6 rdl. for kvinden, hvilket var store penge paa den tid. Naar det som her drejede sig om en gift mand, stillede sagen sig endda mere alvorligt. I saa tilfælde skulde han betale dobbelt bøde og dertil straffes „paa sin yderste formue.“ Forvalteren lod derfor tillyse en „undersøgningsforretning“ hos Jens Rasmussen d. 24. sept. for at faa rede paa hans formueforhold, og der blev udstedt plakater af følgende indhold:

„Herved advares de, som noget haver at fordre hos Bonden Jens Rasmussen i Maarup, eller til hannem kan være skyldig, at de paa førstkommende Onsdag Formiddag Kl. 11, som er den 24. September, have at møde i hans paaboende Huus og Gaard - -de første at angive deres bevislige Krav, de sidste hvis (= hvad) de til hannem kan være Debit. Skulde nogen forsætlig eller af Forsømmelse udeblive, maa de tilskrive sig selv al den Uleilighed og Skade, som deraf vil flyde og følge.

Brattingsborg, den 20. Sept. 1749.

T. Rud“.

Ved den indvarslede undersøgelse blev aktiverne vurderet til 191 rdl. og gælden opgjort til 102 rdl., saa der var en nettoformue paa 89 rdl. Det lyder ikke af meget. Men for det første maa det erindres, at marken ikke var ejendom, men fæstejord. For det andet synes det en rimelig antagelse, at hustruens halvpart af boet ikke blev medregnet. Desuden tør det maaske nok antages, at vurderingsmændene har været ret lempelige i deres skøn. Øvrighedens strenge haandhævelse af moralen var ikke populær.

Den 8. nov. kom sagen for retten, hvor forvalteren krævede Jens Rasmussen dømt til efter loven at betale dobbelt lejermaalsbøde med 24 rdl. og desuden at straffes paa yderste formue med et beløb, der androg 9 rdl. saa nær som nogle faa skilling. (Den drabeligt lydende formel „paa yderste formue“, som oprindelig betød konfiskation af hele formuen, var nemlig i tidernes løb blevet reduceret til kun at betyde en tiendedel af formuen). Til sagens omkostninger skulde Jens Rasmussen endvidere betale 2 rdl. Det samlede beløb blev altsaa 35 rdl. og det paa en tid, da en

tønde rug kostede ca. 1 rdl. Kvinden Maren Michelsdatter krævedes dømt til at bøde 6 rdl. og betale 4 mk. til sagsomkostninger. Forvalterens paastand sluttede med disse ord: „I Mangel af saadan for enhver anførte Betaling vil Vedkommende være at straffes paa Kroppen, saaledes som den høje Øvrighed efter allerhøjeste Forordning behager at til-sige.“

Dommeren fandt, at han i henhold til loven maatte følge forvalteren paa alle punkter, og dommen blev derefter. Desværre vides det ikke, om de dømte saa sig i stand til at betale, eller om det endte med, at de maatte undergaa straf paa kroppen.

Skønt Jens Rasmussen var 74 aar gl., da han efter Bodil Jensdatters død ægtede den 29-aarige Margrethe Jensdatter, blev han dog i løbet af de tre aar, han endnu levede, fader til to børn, som synes at have staaet hans hjerte særlig nær. Ved skiftet efter ham (15. nov. 1765) fremlagde enken følgende gavebrev fra ham:

„Da Sygdom og Alderdom erindrer mig, at min Levetid vil hastig tage Ende, og jeg haver tvende spæde og diende Børn, navnlig Rasmus og Bodil, den første 2 aar gl. og den anden ikkun 6–7 uger, som jeg for Svagheds Skyld nu snart maa forlade, da ligger det mig særdeles paa Hiertet at besørge, hvorledes disse mine tvende umyndige Børns Opdragelse i Guds frygt og Christendom kan beforders uden at være Sognet og Menigheden til Byrde. Til den Ende haver jeg, Jens Rasmussen, med min Hustrue Margrethe Jensdatters Vilje og Samtykke, af faderlig og moderlig Omhu og Forsorg besluttet at give dem forlods ud for deres andre Søkende, som allerede er kommet til Skels Aar og Alder og blevet forsørget, det Stykke Jordmon, som ligger sønden for Jørgen Møllers“ - -. (Jørgen Møller var en husmand i Maarup).

Gavebrevet var underskrevet af baade Jens Rasmussen og Margrethe Jensdatter samt til vitterlighed af Michel Thunbo (i nr. 22), Ole Rasmussen (Jens Rasmussens broder i nr. 19) og Søren Jørgensen Thunbo (i nr. 64 i Nordby). Dog maa det betragtes som udelukket, at Jens Rasmussen selv har formuleret skrivelsen, men den er formodentlig affattet i samraad med ham og efter hans vilje. Hans to svigersønner, Lars Olesen og Rs. Kornmaaler, der er nævnt nedenfor, protesterede imidlertid mod dokumentets gyldighed „paa Fundament, at samme Arvebrev og Instrument ei af dennem har været bekiendt om dets oprettelse, og dels at det ei af dennem er underskrevet“. Skifteretten gav dem medhold. Gavebrevet blev ikke taget gyldigt.

Boets aktiver blev vurderet til 545 rdl. Ogsaa herimod protesterede svigersønnerne, som vel var vrede over, at Jens Rasmussen havde giftet sig igen i sin høje alder. Retten forordnede derfor en ny vurdering. Men det vandt de misfornøjede intet ved. Vurderingssummen blev nu kun

510 rdl. Gælden udgjorde 116 rdl., saa nettoformuen blev 394 rd. (hvoraf halvdelen jo var enkens ejendom, foruden at hun var arveberettiget til en broderpart af resten).

Jens Rasmussens børn af 1. ægteskab:

1. Clemmen Jensen, omkommet 1745, 28 aar gl., sammen med sin farbroder Michel Rasmussen, da dennes skib forliste med 5 mand, se under nr. 69 III.
2. Maren Jensdatter, g. m. Lars Olesen i nr. 21.
3. Bodil Jensdatter, g. m. Rs. Nielsen Kornmaaler, se under nr. 23 V. Hun døde 1757.

Af 2. ægteskab:

4. Rasmus Jensen, død ugift 1788, 24 aar gl.
5. Bodil Jensdatter, død 2. juledag 1765, 4 mdr. gl.

II. Jens Mathiesen, f. 1741, d. 1776, Margrethe Jensdatters 2. mand, gift med hende 1766. Søn af Mathias Degn i nr. 70.

Ægteskabet synes at have været barnløst.

III. Jørgen Sørensen Thunbo, f. 1751, d. 1820, Margrethe Jensdatters 3. mand, gift med hende 1777. Søn af Søren Jørgensen Thunbo i nr. 64.

Eneste barn: Jens Jørgensen, se nedenfor.

Den 8. jan. 1801, da sønnen endnu manglede et par aar i at være fuldmyndig, lod Jørgen Thunbo tinglyse en declaration, hvorved han bekendtgjorde, at da hans eneste søn, Jens Jørgensen, ved adskillige lejligheder ikke havde vist sønlig agtelse for ham, men havde indladt sig i handel uden sin faders minde og samtykke, saa fralagde han (faderen) sig herved ethvert ansvar for sønnens handeler. Ingen maatte vente, at faderen vilde staa inde for eventuelle forpligtelser, som sønnen paatog sig.

Men tre aar senere, efter at sønnen var blevet gift, declarerede Jørgen Thunbo, at da hans søn, Jens Thunbo, som han ved retten havde ladet erklære umyndig, nu opførte sig saa vel og i alle maader forholdt sig saaledes, som en søn bør, saa tilbagekaldte faderen med fornøjelse sin første declaration og gav til kende, at sønnen herefter i alle handlinger var at anse som en myndig mand, med hvem enhver kunde handle og slutte gyldige kontrakter. – I og for sig maatte en saadan erklæring være overflødig, da sønnen nu var myndig ifølge loven. Men det styrkede vel

sønnens kredit, at folk vidste, han nu var kommet til forstaaelse med sin fader.

Jørgen Thunbo var en holden mand. Han ejede et skib, der ganske vist betegnes som et mindre fartøj, men som dog vurderedes til 1650 rdl., da det i 1808, under krigen med engelskmændene, blev udskrevet til kgl. transport. Og i 1810 laante han Grev Danneskiold 1200 rdl. (som imidlertid efter statsbankerotten i 1813 blev nedskrevet til 540 rdl).

IV. Jens Jørgensen Thunbo, f. 1777, d. 1854. Søn i gaarden. Gift 1803 med **Mette Michelsdatter**, f. 1771, d. 1849, datter af Michel Sørensen Madsen i nr. 71 i Nordby.

Af børn kan nævnes:

1. Jørgen Søren Jensen, se nedenfor.
2. Ole Jensen, gmd. i nr. 16.

V. Jørgen Søren Jensen Thunbo, f. 1804, d. 1859. Søn i gaarden. Gift o. 1835 med **Ane Johanne Pedersdatter**, f. i Kolby o. 1807, d. 1888.

Børn:

1. Bodil Margrethe Thunbo, g. m. Jørgen Michelsen Thunbo i nr. 99.
2. Mette Thunbo, se nedenfor.
3. Ane Margrethe Thunbo, g. m. Rs. Søren Brøndkjær (mark nr. 42).
4. Michel Jørgen Thunbo.
5. Kirstine Marie Thunbo.

Jørgen Søren Thunbo overlevede kun sin fader i 5 aar, men han havde faaet gaarden overdraget allerede i 1834.

VI. Henrik Rasmussen Kræmmer, f. 1831, d. 1906. Svigersøn, gift 1861 med **Mette Thunbo**, f. 1836, d. 1915. Han var søn af Rs. Jensen Kræmmer i nr. 86 og havde sejlet i sin ungdom.

Børn:

1. Ane Mette Kræmmer, se nedenfor.
2. Johanne Kræmmer.
3. Jørgine Kræmmer, g. m. hmd. Peder Chr. Smed, Maarup.

VII. Jens Kristian Michaelsen, f. 1862, d. 1897. Svigersøn, gift 1888 med **Ane Mette Kræmmer**, f. 1862, d. 1936. Søn af

Michael Michelsen, Stauns, som var søn af Michel Pedersen Skrædder i nr. 76 i Nordby.

Børn: Kristine Michaelsen, gift med Jørgen Holm i Stauns.

VIII. **Vilhelm Michelsen**, f. 1868, d. 1915, **Ane Mette Kræmmers** 2. mand, gift med hende 1899. Søn af lærer og gmd. Ths. Michelsen (se under nr. 95).

Børn: Jenny Henriette Michelsen, se nedenfor.

IX. **Christian Kræmmer**, f. 1896, d. 1964. Svigersøn, gift 1919 med **Jenny Henriette Michelsen**, f. 1900, d. 1943. Søn af Søren Thunbo Kræmmer, Moesgaard (se under nr. 88).

Børn:

1. Vera Kræmmer, g. m. Anders Gommesen, Solhøj (se under nr. 78).
2. Svend Kræmmer, se nedenfor.

X. **Svend Kræmmer**, f. 1926. Søn i gaarden. Ugift.

Maarup matr. nr. 19

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 7

Ikke udflyttet

I. **Clemmen Christensen Herredsfoged**, f. o. 1680, d. 1751 (i april). Søn af Christen Rasmussen Herredsfoged i nr. 83 i Nordby. Gift 1707 med **Margrethe Poulsdatter**, f. o. 1675, d. 1751 (i december), datter af Poul Jensen i nr. 61 i Nordby.

Børn:

1. Christen Clemmensen.
2. Barbara Clemmendsdatter, se nedenfor.

II. **Ole Rasmussen**, f. o. 1697, d. 1777. Svigersøn. Gift 1729 med **Barbara Clemmendsdatter**, f. 1710, d. 1763. Søn af Rs. Jensen i nr. 62 i Nordby.

Børn:

1. Maren Olesdatter, g. m. Rs. Jørgensen Thunbo i nr. 87.
2. Clemmen Olesen, gmd. i Pillemark.
3. Christen Olesen, ogsaa bosat i Pillemark.

4. Margrethe Olesdatter, se nedenfor.
5. Michel Olesen, gmd. i nr. 21.

III. Michel Poulsen, f. 1733, d. 1802. Svingersøn, gift 1765 med **Margrethe Olesdatter**, f. 1742, d. 1809. Han var broder til Søren Poulsen i Brøndkær, se under mark nr. 42. Faderen hed Poul Sørensen og havde en gaard »i Gyden«, omtalt i tillægget om nedlagte gaarde sidst i bogen. Poul Sørensen var søn af Søren Michelsen Holm i nr. 61.

Børn:

1. Poul Michelsen, gmd. i nr. 91.
2. Barbara Michelsdatter, g. m. Villads Molbo i nr. 14.
3. Kirsten Michelsdatter.
4. Ole Michelsen.

I fattigkassens gaardmandsliste nævnes Michel Poulsen sidste gang 1788. Derefter findes han opført mellem husmændene. Maaske har han ikke kunnet klare sig ved gaarden, men har maattet sælge den til nedenævnte Rs. Christensen, der fra 1789 nævnes som ejer.

IV. Rasmus Christensen Molbo, f. 1763, d. 1829. Søn af Chr. Rasmussen Molbo i nr. 14. Gift 1789 med **Bodil Larsdatter**, f. 1752, d. 1828, datter af Lars Olesen i nr. 21.

Børn:

1. Christen Rasmussen Molbo, gmd. i nr. 83.
2. Jens Rasmussen Molbo, gmd. i nr. 17.
3. Maren Rasmusdatter, se nedenfor.

V. Jens Jacobsen Farver, f. 1785, d. 1875. Svingersøn, gift 1818 med **Maren Rasmusdatter**, f. 1797, d. 1876. Han var søn af Jacob Jensen Farver i nr. 83.

Børn:

1. Rasmus Jensen, kaldet Molbo, gmd. i nr. 100.
2. Maren Jensdatter, g. m. Søren Olesen Gaard i nr. 21.
3. Jacob Farver.
4. Christen Farver.
5. Bodil Farver.
6. Mette Marie Farver, se nedenfor.
7. Peder Farver.

8. Jens Farver.
9. Villads Farver, hmd. i Nordby.
10. Bodil Margrethe Farver.
11. Inger Farver, g. m. Gomme Andersen i nr. 102.

VI. Rasmus Jensen Molbo, f. 1825, d. 1908. Svigersøn, gift 1854 med **Mette Marie Farver**, f. 1828, d. 1919. Han var søn af Mette Maries morbroder Jens Rasmussen Molbo i nr. 17.

I 1893 brændte gaarden ved lynnedslag. Slukningsarbejdet var forgæves, men bagefter fik mandskabet tørsten slukket. Herom hed det i en vise, som blev gjort over begivenheden: „Ved den store Maarup-brand var de fulde alle mand.“

VII. Rasmus Printz, f. 1866, d. 1950. Søn af Søren Printz i nr. 55 i Nordby. Gift 1890 med Mette Marie Farvers søsterdatter, **Inger Marie Gommesen**, f. 1868, d. 1954, datter af Gomme Andersen i nr. 102.

Hun var i 1887 blevet gift med Rs. Printzes ældre broder Kristian Søren Printz, og de fik et parcelliststed, se under Præstemarken, matr. nr. 52. Men han døde 1888, efterladende hende med en lille pige, Margrethe, der snart døde. Ved sit ægteskab med den unge enke fik Rs. Printz parcelliststedet, som han derefter havde til 1903. I det aar døde den barnløse enke Maren Christiansen i nr. 22 i Maarup. Hun havde været gift to gange, og hendes 1. mand var morbroder til Rs. Printz, hvis datter Margrethe i nogen tid havde opholdt sig hos enken. Margrethe arvede nu som 13-aarig nr. 22, hvorefter Rs. Printz bortforpagtede parcelliststedet og overtog nr. 22 som formynder og forpagter for sin datter. Fem aar efter blev hans kones moster, Mette Marie Farver, enke (se ovenfor under VI), og da hun var barnløs, overdrog hun nr. 19 til Rs. Printz. Samtidig blev hans datter, Margrethe, gift med Clemmen Holm, som saa overtog nr. 22. Parcelliststedet paa Præstemarken tilhørte stadig Rs. Printz, men var bortforpagtet.

Rs. Printzes børn:

1. Margrethe Printz, g. m. Clemmen Holm i nr. 22.
2. Kristian Printz, se nedenfor.
3. Agnes Printz, død som ung pige.
4. Gerda Printz, g. m. parcellist Johs .Nielsen, Maarup. En datter af dem, Inger Printz Nielsen, blev gift med Knud Landschoff, se under nr. 89.

VIII. Kristian Printz, f. 1891. Gift 1915 med **Barbara Skrædder**, f. 1895, d. 1968, datter af hmd. Mikkel Skrædder, Maarup.

Som gift mand overtog Kr. Printz faderens omtalte parcelliststed paa Præstemarken. Men i 1918 byttede han ejendom med gmd. Rs. Beyer, Højendal (se under nr. 20 i Maarup), og i 1930 solgte han Højendal for at overtage nr. 19 efter sin fader.

Børn:

1. Frede Printz, sømand, bosat i Aarhus.
2. Arne Printz, gmd. i Vendsyssel.
3. Vagn Printz, se nedenfor.

IX. Vagn Printz, f. 1925. Søn i gaarden. Gift 1954 med **Lilian Pedersen**, f. 1933, datter af mejerist, senere Decca-assistent, Ejnar Pedersen, og hst. Edith Kræmmer (en datterdatter af Christen Clemmensen i nr. 14).

Maarup matr. nr. 20

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 8
Udflyttet 1869

I. Clemmen Pedersen Jyde, f. o. 1632, d. 1721. Nævnt i markbogen 1683. Gift 1. gang med **Dorthe Nielsdatter**, som var en søster til Jørgen Nielsen i nr. 85. Skifte efter hende holdtes 15.5.1690. Hun døde barnløs. – Derefter indgik Clemmen Pedersen nyt ægteskab med **Johanne Michelsdatter**, f. o. 1666, d. 1739, datter af Michel Søffrensen i nr. 82 i Nordby. Hun var ca. 25 aar, han nær de 60. Men de fik 6 børn sammen:

1. Michel Clemmensen, gmd. i nr. 15.
2. Peder Clemmensen, gmd. i nr. 65 i Nordby.
3. Johanne Clemmensdatter, g. m. Peder Ibsen Holm, se under nr. 14. Han var fra nr. 65, og Johannes broder Peder var gift med en søster til ham.
4. Dorthe Clemmensdatter, g. m. Niels Rasmussen Kornmaaler i Aarhus, se under nr. 23 V.

5. Kirsten Clemmensdatter.
6. Christen Clemmensen. Han nævnes fra 1723 som moderens medfæster, saa det har utvivlsomt været meningen, at han skulde overtage gaarden. Men i 1731 giftede han sig med en datter af den i 1726 omkomne skipper og gmd. Søren Michelsen Holm og fik dennes gaard, se under nr. 61 i Nordby. Moderen sad derefter som enke ved nr. 20 til sin død, hvorefter hendes nedennævnte sønne-datter Anne Michelsdatter og dennes mand Clemmen Olesen fik gaarden.

II. Clemmen Olesen, kaldet **Jyde**, f. 1707, d. 1758. Søn af Ole Larsen i nr. 21. Gift 1740 med **Anne Michelsdatter**, f. 1718, d. 1791, datter af Michel Clemmensen i nr. 15, altsaa en sønne-datter af Clemmen Pedersen.

Børn:

1. Clemmen Clemmensen.
2. Ole Clemmensen, se nedenfor under IV.
3. Apollone Clemmensdatter, g. m. Søren Pedersen Clausen i nr. 69, Nordby.
4. Mette Clemmensdatter, se nedenfor under V.

III. Jens Larsen, f. 1734, d. 1801, **Anne Michelsdatters** 2. mand, gift med hende 1759. Søn af Laurids Sørensen i Kas-sundsgaarden, se under nr. 102.

Ægteskabet var barnløst.

IV. Ole Clemmensen, f. 1748, d. 1779. Søn af Anne Mi-chelsdatters 1. ægteskab. Gift 1778 med **Birthe Michelsdat-ter**, f. 1754, d. 1819, datter af Michel Rasmussen Kræmmer i nr. 91 i Nordby. Men efter kun ét aars ægteskab døde Ole, efterladende Birthe med en 2 mdr. gl. søn, Jørgen Olesen.

Ole Clemmensen nævnes ved sin død som gaardmand, men rimelig-vis var han kun medejer eller medfæster, for Jens Larsen beholdt efter hans død gaarden, og den unge enke blev gift med Søren Jensen Gaard i nr. 78 i Nordby.

V. Jens Clemmensen Molbo, f. 1754, d. 1829, gift 1787 med Anne Michelsdatters datter af 1. ægteskab, **Mette Clem-**

mensdatter, f. 1756, d. 1821. Han var søn af Clemmen Pedersen Holm i nr. 14, men havde faaet tilnavnet Molbo efter sin stedfader Chr. Rasmussen Molbo.

Jens Clemmensens fik nr. 20 overdraget 1790 ved en „fledføringskontrakt“ (aftægtskontrakt) med Jens Larsen som formodentlig gik paa aftægt, fordi Anne Michelsdatter var blevet svagelig. Hun døde aaret efter.

Jens Clemmensens børn:

1. Anne Jensdatter, se nedenfor under VI.
2. Clemmen Jensen Jyde, se nedenfor under VII. Tilnavnet Jyde stammer fra Anne Michelsdatters slægt, idet hun var en sønne-datter af Clemmen Pedersen Jyde.

VI. Søren Pedersen, f. 1778, d. 1827. Svigersøn, gift 1808 med **Anne Jensdatter**, f. 1791, d. 1845. Søn af Peder Nielsen i nr. 66 i Nordby.

Af deres 13 børn levede kun 3:

1. Mette Sørensdaughter.
2. Jens Sørensen.
3. Mette Kirstine Sørensdaughter, død 1885 som 59-aarig ugift hus-ejerske.

VII. Clemmen Jensen Jyde, f. 1794, d. 1868. Broder til Anne Jensdatter. Han var i 1820 blevet gift med enken **Barbara Jensdatter Farver** i nr. 81 i Nordby og havde med hende faaet denne gaard. Efter hendes død 1825 ægtede han samme aar **Anne Michelsdatter**, f. 1797, d. 1855, datter af Michel Sørensen Thunbo i nr. 64. Men da Søren Pedersen to aar senere døde, og Anne Jensdatter manglede evner til at drive en gaard, afhændede Clemmen Jensen gaarden i Nordby og overtog hjemmet i Maarup fra søsteren, som dog fortsat fik sit ophold der.

Clemmen Jensens børn af 1. ægteskab:

1. Christian Clemmensens.
2. Hans Clemmensens.

Af 2. ægteskab:

3. Jens Søren Clemmensen Jyde, gmd. i nr. 17.
4. Michel Clemmensen Jyde, gmd. i nr. 14.
5. Søren Clemmensen Jyde, se nedenfor.

VIII. Søren Clemmensen Jyde, f. 1833, d. 1909. Søn i gaarden. Gift 1855 med **Dorthe Marie Smed**, f. 1833, d. 1896, datter af Christen Sørensen Smed i nr. 89 i Nordby. – Søren Clemmensen flyttede gaarden ud, og den fik navnet Højendal.

Børn:

1. Clemmen Christian Clemmensen, bosat i Jylland.
2. Ane Clemmensen, g. m. Jens Johan Foged i gaarden Godthaab, se under nr. 77.
3. Christen Søren Clemmensen, udvandret til U.S.A.
4. Inger Marie Clemmensen, se nedenfor.
5. Barbara Margrethe Clemmensen, gift 1. gang med hmd. Hans Nielsen Skrædder, Nordby, og 2. gang med skrædder Morten Kjerulff.

IX. Rasmus Beyer, f. 1865, d. 1936. Svigersøn, gift 1891 med **Inger Marie Clemmensen**, f. 1868, d. 1948. Søn af Jens Rasmussen Beyer i nr. 70.

Eneste barn: Johanne Beyer, g. m. Laurits Gommesen, søn af drejer Mikkel Gommesen, Nordby.

I 1918 byttede Rs. Beyer ejendom med parcellist Kristian Printz på Præstemarken og overdrog derefter parcelliststedet til svigersønnen, se tillægget om Præstemarken, matr. nr. 52.

X. Kristian Printz, f. 1891. Søn af Rasmus Printz i nr. 19. Gift 1915 med **Barbara Skrædder**, f. 1895, d. 1968, datter af hmd. Mikkel Skrædder, Maarup.

De havde Højendal i 12 aar, men i 1930 solgte Kristian Printz ejendommen for at overtage sin faders gaard i Maarup, se nærmere herom under nr. 19, hvor deres børn er omtalt.

XI. Jens Snedker, født i Tranebjerg sogn. Gift med **Laura**

Bonde, født i Nordby 1909, datter af hmd. Anton Bonde (der var søn af Jørgen Søren Bonde i nr. 97).

Efter at have haft Højendal i 15 aar solgte Jens Snedker gaarden i 1945 til nedennævnte Ørnstrup og købte i stedet nr. 14 i Maarup. (se under dette nr.)

XII. Jens Jørgen Ørnstrup, f. 1888 i Fillerup i Jylland. Gift med **Agnethe Marie Jensen**, f. 1893 i Halling.

Efter 7 aar paa Højendal solgte Ørnstrup atter gaarden til nedennævnte Mogens Madsen og flyttede selv ind i nr. 14 i Maarup, som hans søn Jens Jørgen Ørnstrup samme aar (1952) havde købt.

XIII. Mogens Madsen, f. 1925 i Tranebjerg sogn. Gift 1951 med **Kirstine Villumsen**, f. 1925 i Kolby sogn.

Den 20. marts 1955 brændte Højendal paa grund af en utæt skorsten. Mogens Madsen byggede gaarden op igen. Men i 1964 solgte han den til den nuværende ejer *Andrew Jensen*.

Maarup matr. nr. 21

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 9

Udflyttet i 1890'erne

Ubrudt slægtsforbindelse til 1911

I. Mouritz Michelsen. Ikke nævnt i matriklen 1664, saa han har antagelig været død før den tid. Hans kone hed **Anne Clemmensdatter**. Skifte efter hende holdtes 31.10.1679, og det viser, at hun var en rig enke. Formuen blev opgjort til 1545 dlr., mens gælden kun beløb sig til 77 dlr.

I et „tingsvidne“, som er indført i tingbogen 4. 2. 1708, nævnes ægteparret med angivelse af, at de havde boet i Maarup, og det slaar næppe fejl, at det maa have været i nr. 21, hvor deres efterkommere holdt sig til 1911. – Nævnte tingsvidne viser i øvrigt, at Mouritz var broder til Christen Michelsen i nr. 23.

Børn:

1. Clemmen Mouritzen, se nedenfor under II.
2. Christen Mouritzen, død som ungarl.

3. Michel Mouritzen, se nedenstaaende tilføjelse.
4. Karen Mouritzdatter, g. m. Villads Sørensen, Pillemarklille (Permelille).

Tilføjelse (til dels efter optegnelser af Fr. Poulsen):

Den tredje af sønnerne, Michel Mouritzen, var født 1632 og er i matriklen fra 1664 nævnt som fæster i en gaard i Maarup, der ikke nu kan placeres. Hans kone, Karen Jensdatter, født 1648, stammede fra Taftbjerg og var søster til den Mette Jensdatter, der er omtalt under nr. 87 I-II i Nordby. Michels gaard var kun paa 1 otting jord, men han var ogsaa skipper og handelsmand, og derved tjente han sig rig. Til sidst købte han den ret store Vadstrupgaard på Sydsamsø, og her døde han 1679. Karen Jensdatter havde født ham to døtre: Maren, der døde som barn paa Vadstrupgaard, og Anne Michelsdatter, der ikke kan have været over 10-12 aar gl. ved faderens død. – Den 31-årige, rige enke indgik derpaa nyt ægteskab med „Kgl. Majestæts Tolder og Forvalter over Samsø“ Laurits Fogh, og i dette ægteskab blev hun moder til endnu en datter samt en søn, Niels Lauritsen, der imidlertid døde som lille dreng. Karen Jensdatter selv døde 1685, kun 37 aar gl. Til „taknemmeligt Æreminde“ lod Laurits Fogh i Onsbjerg kirke ophænge en lysekroner med en indskrift, som oplyser, at „herunder“, d. v. s. under kirkegulvet foran alteret, hviler Michel Mouritzen og Karen Jensdatter samt de to børn, Maren Michelsdatter og Niels Lauritsen. Som enkemand flyttede Laurits Fogh med sin datter og steddatter til København, hvor han blev brygger, senere raadmand og kvæsthusdirektør (Kvæsthuset var et hospital for saarede), og da hans broder, Jørgen Fogh, var borgmester i hovedstaden og desuden gift med en søster til Griffenfeldt, kom de to Samsø-piger til at færdes i stadens allerformeste kredse. Anne Michelsdatter, Maarup-bondens datter, gjorde sin lykke der, idet hun i 1693 blev gift med den jydsk herremand Thyge Jespersen til Mattrup m. m. Men hun slap ikke forbindelsen med Samsø. Skifteprotokollen for 24. 2. 1711 nævner hende som en af kreditorerne i Michel Michelsen Svenskes konkursbo (i nr. 84 i Nordby), saa hun har antagelig forstrakt ham med laan. Paa det tidspunkt var hun enke, idet Hr. Thyge var død 1706. En tid sad hun selv som indehaver af Mattrup, men saa indgik hun nyt ægteskab med en anden jydsk herremand, Daniel Fischer til Silkeborg og Vinderslevgaard. I 1721 døde hun. En søn af hendes 1. ægteskab fik senere Mattrup, og fra ham nedstammede slægten Thygesen, der blev adlet under navnet „de Thygesen“.

II. Clemmen Mouritzen. Mouritz Michelsens søn. Nævnt i matriklen 1664 og i markbogen 1683. Men netop i 1683

holdtes der skifte efter ham. Hans kone, **Mette Jensdatter**, var født o. 1625 og døde 1704.

Børn:

1. Karen Clemmensdatter, g. m. Søren Jensen Jyde i Maarup. Han findes ikke nævnt mellem gaardmændene, saa han var vel husmand og maaske skipper.
2. Anne Clemmensdatter, g. m. Peder Sørensen i Ørby.
3. Maren Clemmensdatter, gift to gange i nr. 80 i Nordby.
4. Morten Clemmensen.
5. Apollone Clemmensdatter, se nedenfor.

Ved skiftet 1704 efter Mette Jensdatter undslog den ugifte søn Morten sig for at overtage hjemmet, „da han ikke havde midler dertil“. Det blev saa hans søster Apollone og hendes fæstemand Ole Larsen, der fik gaarden.

III. Ole Larsen, f. o. 1676, d. 1753. Svigersøn, gift 1705 med **Apollone Clemmensdatter**. Hun døde 1727, men kirkebogen nævner ikke hendes alder.

Børn:

1. Lars Olesen, se nedenfor.
2. Clemmen Olesen, gmd. i nr. 20.
3. Mouritz Olesen, gmd. i nr. 99 i Nordby.
4. Kirsten Olesdatter, der betegnes som vanvittig og blind, og som fik sit ophold hos broderen Lars i hjemmet.

IV. Lars Olesen, f. 1705, d. o. 1770 (dødsfaldet er ikke fundet indført i kirkebogen, men der holdtes skifte efter ham 17.1.1771). Søn i gaarden. Gift 1741 med **Maren Jensdatter**, f. 1720, d. 1803, datter af Jens Rasmussen i nr. 18.

Børn:

1. Ole Larsen, gmd. i nr. 71.
2. Jens Larsen, død som ung.
3. Clemmen Larsen, gmd. i nr. 68.
4. Apollone Larsdatter, se nedenfor.
5. Bodil Larsdatter, g. m. Rs. Christensen Molbo i nr. 19.
6. Maren Larsdatter, g. m. Rs. Jensen Farver i nr. 76.

V. Jørgen Olesen Foged, f. o. 1745, d. 1777. Svigersøn, gift

1776 med **Apollone Larsdatter**, f. 1747, d. 1816. – Efter navnet at dømme, skulle **Jørgen Olesen** være søn af **Ole Hansen Foged** (se under **Brøndkær**, mark nr. 42), men hans fødsel er ikke fundet indført i kirkebogen.

I sit kortvarige ægteskab blev han fader til en datter, **Kirsten Jørgensdatter**, der imidlertid døde som ung pige.

VI. Michael Olesen, ogsaa kaldet **Herredsfoged**, f. 1750, d. 1830, **Apollone Larsdatters** 2. mand, gift med hende 1780. Han var søn af **Ole Rasmussen** og **Barbara Clemmensdatter** (**Herredsfoged**) i nr. 19.

Børn:

1. **Barbara Michelsdatter**, g. m. **Villads Molbo** i nr. 14 som hans 2. kone.
2. **Maren Michelsdatter**, se nedenfor.
3. **Lars Michelsen**, gmd. i nr. 78 i **Nordby**.

VII. Ole Sørensen Gaard, f. 1782, d. 1863. **Svigerson**, gift 1810 med **Maren Michelsdatter**, f. 1782, d. 1819. Han var søn af **Søren Jensen Gaard** i nr. 78 i **Nordby**. (En søster til ham blev, ligeledes i 1810, gift med **Marens** broder).

Børn:

1. **Michel Olesen Gaard**.
2. **Søren Olesen Gaard**, se nedenfor.

VII. Søren Olesen Gaard, f. 1816, d. 1867. Søn i **gaarden**. Gift 1841 med **Maren Jensdatter**, f. 1820, d. 1878, datter af **Jens Jacobsen Farver** i nr. 19.

Børn:

1. **Ole Gaard**.
2. **Birthe Marie Gaard**, se nedenfor under **X**.

IX. Morten Jørgen Rolandsen, f. 1823, d. 1875, **Maren Jensdatters** 2. mand, gift med hende 1868. Søn af gmd. **Roland Mortensen**, **Pillemark**.

Ingen børn.

X. Rasmus Gaard, f. 1852, d. 1891. Svingersøn (af Maren Jensdatter), gift 1877 med **Birthe Marie Gaard**, f. 1855, d. 1899. Han var søn af Niels Søren Kormmaaler i nr. 72, men havde tilnavnet Gaard efter sin moders slægt.

Eneste barn: Maren Gaard, se nedenfor.

XI. Sofus Sørensen, f. 1876. Svingersøn, gift 1900 med **Maren Gaard**, f. 1878, d. 1911. Han var søn af hmd. Ole Sørensen i Stauns.

Børn:

1. Anna Sørensen.
2. Ninna Sørensen.
3. Lydia Sørensen.

Efter Marens død solgte Sofus Sørensen gaarden til nedennævnte Peter Madsen og udvandrede til U.S.A.

XII. Peter Madsen, f. 1888, d. 1950, søn af Mikkel Madsen i nr. 64. Gift 1910 med **Margrethe Foged**, f. 1889, d. 1960, datter af Clemmen Foged Kræmmer, indsidder i nr. 84.

Peter Madsen var født i Røgen ved Sporup, hvor hans fader dengang var præstegaardsforpagter. Hans død indtraf pludseligt under et besøg hos sønnen Fritz Madsen nytårsaften 1950.

Børn:

1. Henry Madsen, udvandret til Canada og omkommet der ved en udgravnings sammenstyrtning.
2. Fritz Madsen, se under nr. 87.
3. Clemmen Madsen, Fritzes tvillingebroder, se nedenfor.
4. Mitte Madsen, g. m. J. J. Ørnstrup i nr. 14.
5. Arne Madsen, parcellist i Maarup, kommunekasserer i Nordby 1958-62, derefter kontorassistent paa Samsø kommunkontor i Tranebjerg.

XIII. Clemmen Madsen, f. 1913. Søn i gaarden. Ugift.

Maarup matr. nr. 22

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 10
Ikke udflyttet

I. Clemmen Rasmussen. Nævnt i matriklen 1664 og jorbogen 1675, hvor gaarden er opført med 5 otting fæstejord (den største gaard i hele sognet paa den tid). Hans kone hed **Margrethe Clemmensdatter**. Ifølge skifteprotokollen 8.1.1694 døde hun som enke d. 16. nov. 1692. Men hendes alder nævnes ikke. Clemmen Rasmussen maa formodes at være død før 1683, da markbogen fra det aar nævner hans søn **Søren Clemmensen** som indehaver af gaarden.

Børn (ifølge skifteprotokollen 1694):

1. Søren Clemmensen, se nedenfor.
2. Rasmus Clemmensen, bosat i Øster Risør i Norge.
3. Olle Clemmensen, ligeledes bosat i Øster Risør.
4. Clemmen Clemmensen, bosat i Laurvigen i Norge.
5. Kirsten Clemmensdatter, g. m. Michel Jensen i nr. 15. Hun var død 1679, altsaa 13 aar før moderen, men havde efterladt sig arvinger, se under nr. 15.

Forbindelserne med Norge tyder paa, at familien har drevet skibsfart og handel.

II. Søren Clemmensen. Søn i gaarden. Nævnt i markbogen 1683 som fæster af 6½ otting jord. Jordtilliggendet er altsaa paa en eller anden maade blevet forøget med 1½ otting siden 1675. Søren Clemmensen døde d. 11. nov. 1692, 5 dage før moderen. Der nævnes ingen enke eller børn efter ham, ej heller omtales han som enkemand, saa han har næppe været gift. Maaske holdt moderen hus for ham.

Det fremgaar af skifteprotokollen, at dødsboet blev „besejlet“ (forsejlet) d. 12. og 13. nov., rimeligvis fordi moderen laa for døden. Den 12. dec. blev registreringen foretaget, men selve skiftet, der foregik efter moder og søn undet eet, blev udsat til d. 23. dec. 1693, som var „aar og seks ugers dagen efter Søren Clemmensens død“. Det har nok været den længste udsættelse, loven tillod, og formodentlig gjorde man den saa lang, for at arvingerne fra Norge kunde naa at indfinde sig eller lade sig

repræsentere. Men d. 23. dec. 1693 var tingdag, saa rettens folk var optaget hele dagen, og desuden var det „hellig aften“ (Lillejuleaften). Derfor blev skiftet atter udsat, denne gang til første søgnedag efter Helligtrekonger. Skiftetbrevet er som før nævnt dateret 8. 1. 1694. Det har et vældigt omfang. Inclusive registrering, vurdering og de opnaaede auktion priser samt gældsposter fylder det ikke mindre end 100 sider i skifteprotokollen.

Den ualmindelige store besætning af „Bæster og Fæmon“ er omtalt i nærværende bogs 1. del (s. 56). Her skal nævnes, hvad der fandtes af sølv i det rige bo. (Det blev ikke solgt ved auktionen, men overladt arvingerne til vurderingspris).

1 kande, vægt 20 lod, vurderet til 30 dlr. (1 lod = godt 15 gram). – 17 skeer, i alt 48 lod, 36 dlr. – 3 sølvbælter og 2 sølvkæder, i alt 64 lod, 28 dlr. – 2 skaale og 2 smaa bægre samt et rundt laag til et bæger, 1 par maller, 1 sølvpenge, 1 laas til et bælte og 2 andre smaa stykker, i alt 32 lod, 22 dlr. – Alt i alt: sølv til en værdi af 116 dlr. (Til sammenligning tjener, at gaardens 10 heste ved auktionen indbragte i alt 67 dlr.).

Af bøger fandtes kun fire: „en af de store Bibler“, vurderet til 3 dlr. – „en postil af Brochmand“, utvivlsomt Jesper Brochmands bekendte huspostil (2 dlr.) – „en Bog af Testamentet“, formodentlig Det ny Testamente (2 mk.) og „Sielens Aandelige Betænkning“ (2 mk.).

Af rede penge forefandtes 553 dlr. 3 mk. og 8 sk.

Gældsposternes antal er forbavsende. De fylder 38 protokolsider og udgør i alt lidt over 700 dlr. Alligevel var nettoresultatet, at hver af de tre broderparter, der gik til Norge, blev paa godt 700 dlr., mens søsterens efterladte børn i Maarup fik en søsterlod paa 350 dlr. til deling.

III. Niels Hansen Bang. Købte gaarden i 1694 og solgte den igen 1713. Gift med Hedvig Dorthe Willumsdatter Riis. Hun døde i Maarup 1713.

Børn:

1. Mette Dorthe Nielsdatter Bang, f. o. 1695.
2. Sophie Amalie Nielsdatter Bang, f. o. 1697.

Niels Hansen Bang kom til Samsø fra Fyn i 1694 (formodentlig som nygift) for at overtage stillingen som birkeskriver, og da ingen af Søren Clemmensens arvinger ønskede at overtage gaarden i Maarup, fik skriveren den. Bygningerne med grund og toft maatte han selvfølgelig købe af arvingerne. Men den tilhørende fæstejord overlod herskabet ham, fri for landgilde og hoveripenge, som vederlag for hans arbejde ved birket, som hørte under grevskabet. Derudover har han formodentlig modtaget

honorar af folk, der skulle have skrevet kontrakter, skøder eller udskrifter af skrifteprotokol og tingbog. En eller anden uddannelse maa han have haft. Han tituleredes med betegnelsen „Seigneur“, hvilket kunde tyde paa, at han havde gennemgaaet en eller anden latinskole, og han følte sig utvivlsomt hævet over de andre bymænd i Maarup. Derfor havde han vanskeligt ved at indordne sig under byloven og andre vedtægter, som gjaldt for fællesskabet, og da han desuden var paastaaelig og manglede evne eller vilje til at se en sag fra andres side, kom han efterhaanden paa kant med bønderne. I 1710 begyndte en række processer mellem ham og dem. Men trods det, at han var en slags tjenestemand under godset og knyttet til birkeretten, vandt bønderne alle sagerne, hvilket er et smukt vidnesbyrd om retstilstanden paa Samsø.

Processerne kostede Niels Hansen mange penge, dels til bøder, dels til sagsomkostninger. Til sidst kom han i gæld, og efter at han i 1713 var blevet enkemand, skilte han sig af med gaarden. Men det skete under ejendommelige omstændigheder, som viser, at han blev sig selv lig til det sidste. Herom, saavel som om nogle af hans processer, er der fortalt i bogen om Nordby paa Peder Paarses Tid.

Niels Hansen døde 1716 i et lejet hus i Selsinggaard, dog ingenlunde særlig fattig. Formuen udgjorde efter afholdt auktion 475 dlr. og gælden 230 dlr, saa der blev 245 dlr. til deling mellem de to døtre. Skiftet viser, at de havde en morbroder i Jylland, Hr. Johan Riis, sognepræst til Nebsager og Bjerre, og en Faster paa Sjælland, gift med „Edle Seign. Franz Loumand paa Ottestrup“.

Det var tre bønder, der købte birkeskriverens gaard, nemlig Michel Madsen i nr. 66 og de to brødre Jørgen Sørensen Thunbo i nr. 87 og Jens Sørensen Thunbo i Krogsgaard. Formaalet med købet ses af, at de straks overlod gaarden til Michel Sørensen Thunbo, som var en broder til de to andre Thunboer, og som aaret efter blev gift med Michel Madsens datter.

IV. Michel Sørensen Thunbo, f. o. 1679, d. 1749. Søn af Søren Jørgensen i nr. 87. Gift 1714 med Mette Michelsdatter, f. o. 1694, d. 1755, datter af Michel Madsen i nr. 66.

Michel Thunbo drev baade handel og skibsfart. En tid var han med-ejer af kreyerten Fortuna paa 16 læster. Da der i 1743 blev udskrevet en ekstra formueskat, maatte han betale 12 rdl. Kun een mand i sognet betalte mere og kun een lige saa meget.

Børn:

1. Mette Michelsdatter, g. m. gmd. Jens Sørensen i nr. 86.

2. Johanne Michelsdatter, g. m. gmd. Ole Sørensen i nr. 60 (en broder til søsterens mand).
3. Søren Michelsen Thunbo, vanfør, død 1787 som 64-årig hjemmeværende ungarl.
4. Michel Michelsen Thunbo, se nedenfor.
5. Kirsten Michelsdatter, g. m. Michel Michelsen Clemmensen i nr. 67.

V. Michel Michelsen Thunbo, f. 1727, d. 1787. Søn i gaarden. Gift 1756 med **Barbara Christensdatter, f. 1733, d. 1808,** datter af gmd. og skipper Christen Clemmensen i nr. 61.

Som 19-årig købte Michel Michelsen sin faders fjerdepart i kreyerten Fortuna. Men den nævnes ikke i skiftet efter ham. Derimod ses det, at han ved sin død ejede en tredjepart i jagten Else Marie. Den var paa 9 læster og laa ved Langøre, lastet med 50 tdr. byg, som var købt af herskabets landgildekorn til en pris af 10 mk. pr. td. Boets nettoformue beløb sig til 928 rdl.

Eneste barn: Michel Michelsen Thunbo, se nedenfor.

VI. Michel Michelsen Thunbo, f. 1765, d. 1826. Søn i gaarden. Gift 1792 med **Johanne Rasmusdatter, f. 1767, d. 1819,** datter af Rs. Michelsen Poulsen i nr. 82. Efter hendes død ægtede den 54-årige enkemand samme aar den 24-årige **Bodil Jensdatter, f. 1795, d. 1837,** datter af Jens Gies i nr. 79.

Begge ægteskaber var barnløse.

Michel Michelsen Thunbo den yngre overtog som eneste arving sin faders tredjepart i jagten Else Marie. Hans medejere var Søren Olesen i nr. 67 og Adam Madsen i nr. 60. I 1808, under krigen med engelskmændene, blev fartøjet udskrevet til kgl. transport og ved den lejlighed vurderet til 2500 rdl. I 1812 ser det dog ud til, at jagten er tilbageleveret. I mellemtiden havde Michel haft et andet skib, jagten De tvende Brødre, som han ejede sammen med Rs. Jensen Foged i nr. 80 og Anders Gommesen (se under nr. 64). Sidstnævnte førte skibet.

VII. Christian Nielsen, f. 1794, d. 1866, Bodil Jensdatters 2. mand, gift med hende 1826. – Gift 2. gang 1839 med

Margrethe Mortensdatter, f. 1814, d. 1892, datter af gmd. Morten Mortensen Skipper i Besser (hvis kone Anne Mette Jørgensdatter stammede fra Nordby). Christian Nielsen var søn af Niels Christiansen i nr. 23 i Maarup.

Børn af 1. ægteskab:

1. Ane Johanne Thunbo.
2. Michel Thunbo.

Af 2. ægteskab:

3. Niels Christian Thunbo.
4. Bodil Thunbo, g. m. Søren Printz i nr. 55.
5. Ane Mette Thunbo, g. m. Niels Kjeldsen, se under nr. 89.
6. Morten Thunbo, se nedenfor.

Alle børnene fik altsaa navnet Thunbo, skønt ingen af dem var af Thunbo-slægten. Det navn havde hørt til i nr 22 i over 100 år.

Christian Nielsen nævnes i 1821 som gmd. i nr. 23, saa paa det tidspunkt havde han overtaget sit hjem efter faderen. Men efter at han havde giftet sig med enken i nr. 22, solgte han hjemmet til sin broder Niels Nielsen.

Allerede som 13-aarig sejlede Christian Nielsen som skibsdreng med skipperen Jens Sørensen Degn i Nordby, og han har antagelig sejlet hele sin ungdom. Som gmd. i nr. 22 udfoldede han en stadigt voksende virksomhed som skibsreder, storhandelsmand og købmand, efterhaanden ogsaa som pengeudlaaner. Fr. Poulsens optegnelser i Samsø museum indeholder en hel del notitser fra tingbøgerne med eksempler paa hans foretagsomhed:

1829 købte han en tredjepart i sluppen Sophie Amalia af Søren Mathiesen i Laurvigen for 350 rdl. Senere maa han have købt resten, for i 1840 solgte han hele sluppen for 900 rdl. til en købmand i Korsør.

1831 købte han en halvpart i Tanderup mølle for 600 rdl.

1838 udlejede han Besser mølle paa 20 aar for 60 rdl. aarlig, saa ogsaa den maa han have ejet.

1835 udlaante han og Morten Pedersen, Vadstrup, 600 rdl. til kaptajn Pedersen, Vadstrup.

1829 udlaante han 400 rdl. til Michel Madsen i nr. 16 i Maarup, i 1845 350 rdl. til Md. Sørensen, Besser, 1846 400 rdl. til Michel Frier, Klejstrupgaard, og i 1850 100 rdl. til murer Jens Astrup, Onsbjerg.

1852 købte han et stort pakhus ved Ballen af handelshuset Ploug & Richardt.

I lærer P. Michelsens lille „Beskrivelse over Øen Samsø“ fra 1851 hed-

der det: „Maarup By har den største Handel paa Øen: 3 Kornmagasiner, 2 Dæksfartøjer og flere Møller paa Landet høre til den.“ Men i et tillæg fra 1882 skriver forfatterens søn, lærer Ths. Michelsen: „Den i Faders Beskrivelse ommeldte store Kjøbmandshandel (i Maarup) er nu, siden Christian Nielsens Død for omtrent 15 a 16 Aar siden, aldeles op-hørt. De ham tilhørende Kornmagasiner samt Dæksfartøjerne og Møl-lerne ere solgte, saa der nu i denne By kun er en lille Handlende.“

VIII. Morten Christiansen Thunbo, f. 1851, d. 1892. Søn i gaarden. Gift med **Maren Christiansen**, f. 1850, d. 1903, datter af gmd. Christian Philipsen og hst. Mariane Mortensdatter, Besser. – Ingen børn.

IX. Karl Anton Foged, f. 1868, d. 1901, **Maren Christiansens** 2. mand, gift med hende 1895. Han var søn af Jens Foged i udflyttergaarden øst for Maarup. Se tilføjelsen til nr. 100 VII. – Ingen børn.

X. Clemmen Holm, f. 1884, d. 1963. Søn af Johan Holm, se under nr. 67. Gift 1908 med **Margrethe Printz**, f. 1890, datter af Rs. Printz i nr. 19.

Margr. Printzes farmoder var en søster til Morten Christiansen Thunbo, og Margrethe havde som barn og ung pige opholdt sig hos hans enke Maren Christiansen og dennes 2. mand, Karl A. Foged. Da Maren Christiansen døde som enke for anden gang og ingen børn efterlod sig, arvede den 13-aarige Margrethe derfor gaarden, og hendes fader, der indtil da havde haft et parcelliststed (se under Præstemarken, matr. nr. 52), overtog saa nr. 22 som hendes formynder og forpagter. Fem aar senere arvede hans kone nr. 19 efter sin moster, enken Mette Marie Farver, og samme aar var det, at Margrethe blev gift med Clemmen Holm, og de overtog nr. 22. Deres ægteskab var barnløst.

I 1958 solgte Clemmen Holm gaarden til nedennævnte Henning Petersen og byggede sig et hus i Maarup.

XI. Henning Gejl Petersen, f. 1935 i Aadum, Jylland. Gift 1959 med **Signe Jensen**, f. 1934 i Onsbjerg sogn.

Maarup matr. nr. 23

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 11

Ikke udflyttet

Ubrudt slægtsforbindelse til 1962

I. Christen Michelsen. Ikke nævnt i matriklen 1664, saa han har antagelig været død paa den tid. Gift med **Maren Rasmusdatter.** Deres navne kendes fra et »tingsvidne« i tingbogen 4.2.1708, hvoraf det fremgaar, at de døde hos deres datter og svigersøn i nr. 23, og desuden at Christen var broder til Mouritz Michelsen i nr. 21.

Børn:

1. Karen Christensdatter, se nedenfor.
2. Maren Christensdatter, død i hjemmet.

II. Søffren Michelsen Thomesen. Svigersøn, gift med **Karen Christensdatter.** Han er nævnt i matriklen 1664, mens markbogen 1683 og matriklen 1688 nævner hans enke som fæster.

I Ewald Tang Kristensens Danske Sagn (Ny Række, bd. IV, nr. 1230) læses følgende: „1677, den 22. Nov., blev begravet Søren Michelsen Thomasen af Morup i sin Alders 65nde Aar. Han var fundet død Vesten for Lars Degns Aalegaard den 14. Nov. om Formiddagen, efter at han Dagen tilforn var gaaet af hans Hus ved 10 eller 11 slæt. Om hans Død gik underlig Snak“. Men hvad snakken gik ud paa, faar man ikke at vide. – Tang Kristensen anfører Nordby kirkebog som kilde, men da den først begynder med 1701, maa der snarere være tale om en saakaldt liber daticus, hvori præsten har optegnet særlige begivenheder. Desværre er den forsvundet.

Skifte efter Søffren Michelsen holdtes først 18 aar efter hans død, nemlig 15.1.1695. Formodentlig har enken siddet i uskiftet bo, til hendes søn overtog gaarden. Hun døde 1704, 80 aar gl.

Børn (ifølge skiftet 1695):

1. Michel Sørensen, se nedenfor.
2. Anne Sørensdatter.

III. Michel Sørensen Thomesen, f. o. 1664, d. 1748. Søn

i gaarden. Gift med **Bodil Poulsdatter**, f. o. 1669, d. 1732, datter af Poul Jensen i nr. 61 i Nordby.

Børn:

1. Poul Michelsen. Nævnt i jordebogen 1716 som faderens medfæster, men nævnes ikke i jordebogen 1723. Antagelig er han død i mellemtiden, men dødsfaldet er ikke indført i kirkebogen.
2. Karen Michelsdatter, d. 1721, 26 aar gl. Ugift.
3. Barbara Michelsdatter, se nedenfor.

IV. Michel Sørensen Holm, f. o. 1693, d. 1762. Svingersøn, gift 1723 med **Barbara Michelsdatter**, f. o. 1697, d. 1768. Han var søn af Søren Mortensen Holm i Holmgaarden, se under nr. 57 i Nordby, og ligesom sin fader var han baade skipper og gaardmand.

Af ægteparrets 8 børn naaede kun følgende 5 den voksne alder:

1. Søren Michelsen Holm, f. 1725, omkommet til søs 1756.
2. Bodil Michelsdatter, f. 1727, g. m. Ole Sørensen i nr. 60.
3. Anne Michelsdatter, f. 1729, g. m. Jens Jensen i nr. 68.
4. Karen Michelsdatter, f. 1732, g. m. Clemmen Michelsen Clemmensen fra nr. 15.
5. Margrethe Michelsdatter, f. 1734, g. m. Rs. Nielsen Kornmaaler, se nedenfor.

Beretningen om Michel Holm og hans børn er en sand Jobs historie.

Bodil var den første af de fem søskende, der kom i ægtestand, idet hun d. 20. juli 1746 blev gift med Ole Sørensen, Nordby, efter at hendes fader havde købt gaard til dem (som omtalt under nr. 60). Men allerede d. 7. maj døde Bodil efter at have født et pigebarn, der kun levede ganske kort.

Michel Holms anden datter Anne blev gift d. 28. august 1750 med Jens Jensen, der aaret før havde købt gaarden nr. 68 i Nordby. Men efter kun 4 maaneders ægteskab døde ogsaa hun efter at have født en pige (der blev døbt Bodil). Dødsfaldet indtraf i dagene mellem jul og nytaar.

I 1752 blev sønnen Søren Michelsen Holm gift med Mette Michelsdatter, der var datter af genboen Michel Clemmensen i nr. 15. Det unge par kom til at bo hos Michel Holms. Dog fik Søren Michelsen ikke endnu part i gaarden. Derimod sejlede han med faderens skib. Men i 1756 omkom han paa rejse hjem fra Norge. Omstændighederne ved ulykken ken-

des ikke, udover at den unge mand blev begravet i Fladstrand, nu Frederikshavn. Han efterlod Mette Michelsdatter med tre smaa børn, som er omtalt under nr. 15.

Imidlertid var Michel Holms tredje datter, Karen, i 1754 blevet gift med genbosønnen Clemmen Michelsen Clemmensen fra nr. 15, og de boede som unge folk i gaarden hos hans fader, der siden 1745 var enke-mand. Men efter Michel Holms ønske blev der i 1758 truffet den ordning, at Clemmen og Karen skulde flytte over vejen til ham i nr. 23, mens til gengæld hans søns enke, Mette Michelsdatter, med sine tre børn skulde flytte den modsatte vej over til sin fader i nr. 15 (under hvilket nr. der er berettet om hendes videre skæbne). Michel Clemmensen fik paa den maade en datter i huset i stedet for en svigerdatter, og Michel Holm fik i stedet for sin omkomne søn en svigersøn som ung mand i gaarden. Da Clemmen betegnes som skipper, kunde han ogsaa, om saa skulde være, føre skib for svigerfaderen. (I Fredrik Poulsens „Efterretninger om Samsø“, s. 131, omtales Clemmen Michelsen fejlagtigt under navnet Clemmen Foged).

Clemmen Michelsen og Karen Holm flyttede ind i nr. 23 med en lille søn, Michel Clemmensen (død ung), og de fik senere to piger, Anne Clemmensdatter og Mette Clemmensdatter (af hvilke den første siden blev gift med skipper og gmd. Tønnes Henrichsen i Stauns). Men det blev ikke nogen lang tid, Clemmen og Karen fik i nr. 23. Efter kun fire aar døde hun d. 3. okt. 1762. 17 dage senere fulgte hendes fader, Michel Holm, hende i graven, maaske tyngt til døde af sine sorger. Og to maaneder derefter, dagen før Lillejuleaften, lukkede ogsaa Clemmen sine øjne for stedse. Om aarsagen til disse dødsfald meldes intet.

Michel Holm var sognets rigeste mand. Da der i 1743 blev udskrevet en ekstra skat paa formuer, var han den største skatteyder, idet han maatte betale 16 rdl., mens kun to andre betalte over 10. Hans dødsbo i 1762 udviste en nettoformue paa 1654 rdl. – Svigersønnen Clemmen Michelsen var ogsaa særdeles velstillet. Hans og hans kones dødsbo, der blev opgjort under eet, viste en nettoformue paa 1122 rdl., heri dog medregnet hans børns arv efter Michel. Ved sin død kaldes han gaardmand. Men af skiftet efter Michel Holm fremgaar det, at han kun kan have været medfæster. Han kaldes imidlertid ogsaa skipper, og det er sandsynligvis ved skibsfart og handel, han har tjent sine penge.

Tilbage i nr. 23 var nu kun Michel Holms enke, Barbara Michelsdatter, med de tre forældreløse smaabørn, og hun betegnes i skifteprotokollen som „en gammel udlevet kone, der ikke kan være af sengen“ (faktisk var hun dog 65). Lykkeligvis var hendes yngste datter, Margrethe, endnu i live. Hun var i 1760 blevet gift med enkemanden Ras-

mus Nielsen Kornmaaler i nr. 71 i Nordby. Men de solgte nu denne gaard og overtog hjemmet i Maarup, og hos dem levede den gamle Barbara sine sidste 6 aar.

V. Rasmus Nielsen Kornmaaler, f. 1727, d. 1769. Svigersøn, gift 1760 med Margrethe Michelsdatter, f. 1734, d. 1793.

Rasmus Nielsen var den første af navnet Kornmaaler i Nordby sogn (og vistnok paa hele Samsø). Hans fader, „discreete Karl og Skipper“ Niels Rasmussen Kornmaaler fra Aarhus, blev ifølge Nordby kirkebog trolovet 2. juli 1727 og viet 19. nov. samme aar til „dydzirede Mø“ Dorthe Clemmensdatter (som dog var gravid), datter af Clemmen Pedersen Jyde i nr. 20 i Maarup. En maanedstid efter brylluppet (3. søndag i advent) blev de nygiftes førstefødte døbt i Nordby kirke. Det var Rasmus Nielsen. Hans moder og muligvis ogsaa hans fader er aabenbart efter brylluppet blevet i hjemmet i Maarup, hvor mormoderen sad enke, indtil fødselen og barnedaaben var overstaet (og maaske julen med). Men ægteparret boede ellers i Aarhus. Omkring 1733 fik de en datter, Karen, der senere blev gaardmandskone i nr. 24 i Maarup. Hendes daab er ikke indført i Nordby kirkebog, saa hun er rimeligvis født i Aarhus. Der døde Niels Rasmussen formodentlig ogsaa. Men Dorthe Clemmensdatter døde som 70-aarig enke i Maarup i 1768, saa hun er vel flyttet tilbage hertil, efter at hun var blevet ene. Det mest sandsynlige er, at hun fik ophold hos datteren i nr. 24.

Hvad Rs. Nielsen Kornmaaler tog sig for i sin ungdom, vides ikke. Da hans fader var skipper, er det tænkeligt, at han sejlede. Men han maa have holdt forbindelsen med Maarup ved lige, for som 24-aarig blev han i 1751 gift med *Bodil Jensdatter*, f. 1725 som datter af Jens Rasmussen i nr. 18. Maaske boede de som unge folk i gaarden hos Jens Rasmussen. Men allerede i 1757 døde Bodil, og fra 1759 nævnes Rs. Nielsen i fattiggassens bidraglister som gmd. i nr. 71 i Nordby. Det er troligt, at han er blevet hjulpet til denne gaard af Michel Holm, hvis svigersøn han som omtalt blev i 1760. Et par aar efter var det, han overtog nr. 23.

Rs. Kornmaalers børn af 1. ægteskab:

1. Bodil Rasmusdatter, g. m. Peder Jørgensen Møller, Taftebjerg.
2. Dorthe Rasmusdatter, gift to gange i nr. 81.

Af 2. ægteskab:

3. Barbara Rasmusdatter, se nedenfor under VII.

VI. Niels Jensen Farver, f. 1736, d. 1791, **Margrethe Michelsdatters** 2. mand, gift med hende 1770. Søn af Jens Christensen Farver i nr. 76.

Eneste barn: Rasmus Nielsen, gmd. i nr. 56.

VII. Niels Christensen, f. o. 1763, d. 1839. Svigersøn, gift 1792 med Margrethe Michelsdatters datter af 1. ægteskab, **Barbara Rasmusdatter**, f. 1767, d. 1840. Han var født i Taftbjerg. En stor gravsten, der nu findes i Nordby kirkes vaabenhus, bærer en længere indskrift til minde om ægteparret.

Børn:

1. Rasmus Nielsen (Kornmaaler), gmd. i nr. 87.
2. Christian Nielsen, se nedenfor og under nr. 22.
3. Margrethe Nielsdatter, g. m. Søren Sørensen Moesgaard, se under nr. 88.
4. Niels Nielsen, se nedenfor under IX.
5. Michel Nielsen.

VIII. Christian Nielsen, f. 1794. Søn i gaarden. Han fik som ungkarl gaarden tilskødet af sin fader i 1817. Men efter at han i 1826 havde giftet sig med den rige enke **Bodil Jensdatter** i nr. 22, flyttede han ind i denne nabogaard og solgte hjemmet til sin broder Niels. (Skødet til broderen er dog først tinglyst 1834, saa maaske har Niels i nogle aar været forpagter).

IX. Niels Nielsen, f. 1799, d. 1881. Broder til den forrige ejer. Gift 1830 med **Inger Villadsdatter**, f. 1806, d. 1892, datter af Villads Molbo i nr. 14.

Børn:

1. Barbara Holm, se nedenfor.
2. Villads Holm, gmd. i nr. 62.
3. Niels Holm, gmd. i nr. 16.

(Her er altsaa slægtsnavnet Holm taget op igen, maaske fordi den daværende sognepræst var ivrig for at faa navne paa -sen erstattet med mere særprægede familienavne).

X. Morten Kornmaaler, f. 1836, d. 1901. Svigersøn, gift 1861 med **Barbara Holm**, f. 1832, d. 1899. Han var søn af Rs. Nielsen Kornmaaler i nr. 87 og altsaa fætter til Barbara.

Børn:

1. Inger Mette Kornmaaler, gift med Søren Kornmaaler, se Præstemarken 1 b.
2. Nielsine Rasmine Kornmaaler, se nedenfor.

XI. Morten Holm Farver, f. 1870, d. 1952. Svigersøn, gift 1892 med **Nielsine Rasmine Kornmaaler**, f. 1870, d. 1936. Han var søn af Jacob Farver i nr. 73.

Børn:

1. Jakob Martin Holm (ejer af gaarden Godthaab, se under nr. 77).
2. Barbara Holm, se nedenfor.
3. Morten Holm, gmd. i nr. 85.

XII. Julius Møller, f. 1902. Svigersøn, gift 1936 med **Barbara Holm**, f. 1896. Søn af smeden Tønnes Møller, Nordby (hvis fader Julius Møller er nævnt under nr. 60 som sønnesøn af Niels Jensen Skrædder).

Eneste barn: Mona Møller, g. m. en gmd. paa Sjælland.

I 1962 solgte Julius Møller gaarden til nedennævnte køber.

XIII. Knud Landschoff, f. 1921, søn af gmd. Hans Andreas Jensen og hustru Adolfe Elisabeth Landschoff, Vester Marie paa Bornholm. Gift 1948 med **Inger Printz Nielsen**, f. 1922, datter af parcellist Johs. Nielsen og hustru Gerda Printz, Maarup. (Gerda Printz, datter af Rs. Printz i nr. 19).

Knud Landschoff havde først en gaard i forpagtning paa Bornholm, men i 1956 købte han udflyttergaarden Rosendal ved Issehoved (se under nr. 89). Den solgte han i 1962 til arkitekt Schwanenflügel, København.

Maarup matr. nr. 24

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 12
Nedlagt 1935

I. Jens Jensen, nævnt i markbogen i 1683 og matriklen 1688. Gift med **Inger Rasmusdatter**, f. o. 1638, d. 1704. Hun havde været gift før. Efter hendes død overdrog Jens Jensen gaarden til sin søn Peder. Jens Jensens død er ikke fundet indført i kirkebogen.

Af ægteparrets børn kendes to sønner:

1. Clemmen Jensen Røver, hmd. i Maarup, fader til Peder Clemmensen Færgemand i nr. 89 og til Inger Clemmensedatter, der er nævnt under nr. 91 som gift med Michel Rasmussen.
2. Peder Jensen Røver, se nedenfor.

Tilnavnet Røver, der formentlig betyder reber, hørte til i nr. 24, og det er sandsynligt, at Inger Rasmusdatter var datter af den Rasmus Røver, som omtales i følgende optegnelse fra en gammel liber daticus, der tidligere skal have været at finde i Nordby præstegaard, men nu er forsvundet:

„Anno 1660, 22. søndag efter trinitatis, d. 21. november, omkom tvende mennesker i et snefog, da de vilde gaa hjem fra kirken og havde været til alters samme dag. Den ene var Rasmus Røver i Maarup, 72 aar gl., den anden Kirsten Suders i Nordby, 48 aar gl.“ – (Optegnelsen beretter videre, at sognepræsten, Hr. Knud Christensen Friis, tillige med sin kone og to kvindelige slægtninge samt en del andre kirkegæster blev i kirken hele dagen og natten over. Det strenge vejr varede fra søndag formiddag klokken 10 slæt til om mandagen ved samme tid).

II. Peder Jensen Røver, f. o. 1681, d. 1732. Søn i gaarden. Gift 1706 med **Margrethe Michelsdatter**, f. o. 1679, d. 1729, datter af Michel Jensen Holm i Holmgaarden, se under nr. 57. – Gift 2. gang 1730 med **Margrethe Hansdatter**, f. o. 1698, d. 1763, datter af Hans Sørensen Foged i nr. 80.

Børn af 1. ægteskab:

1. Michel Pedersen Røver, d. 1725, 19 aar gl.
2. Jens Pedersen Røver.
3. Rasmus Pedersen Røver, gmd. i nr. 80, gift med en søster til sin stedmoder.

4. Inger Pedersdatter Røver, ugift, d. 1783 i nr. 80, 67 aar gl.

Af 2. ægteskab:

5. Michel Pedersen Foged, gmd. i nr. 62. Han fik altsaa sin moders slægtsnavn.

III. Michel Michelsen Haukrog, f. 1707, d. 1763. Margrethe Hansdatters 2. mand, gift med hende 1732. Søn af Michel Jørgensen Haukrog i nr. 73.

Børn:

1. Peder Michelsen Haukrog.
2. Michel Michelsen Haukrog, se nedenfor.
3. Kirsten Michelsdatter.
4. Dorthe Michelsdatter.

IV. Michel Michelsen Haukrog, f. 1737, d. 1768. Søn i gaarden. Gift 1763 med Karen Nielsdatter Kornmaaler, f. o. 1733, antagelig i Aarhus, d. 1790. Søster til Rasmus Nielsen Kornmaaler, se under nr. 23 V.

Eneste barn: Michel Michelsen Haukrog, gmd. i nr. 57 i Nordby.

V. Søren Pedersen Smed, f. 1745, d. 1824, Karen Nielsdatters 2. mand, gift med hende 1768. Søn af smeden Peder Christensen og broder til Chr. Pedersen i nr. 89. – Gift 2. gang med Mette Pedersdatter, f. 1765, d. 1832, datter af Peder Rasmussen Foged (den ældre) i nr. 56. Vielsen findes ikke indført i kirkebogen, men har antagelig fundet sted i 1790.

Børn af 1. ægteskab:

1. Margrethe Sørensdatter, g. m. Søren Rasmussen Beyer i nr. 15.

Af 2. ægteskab:

2. Karen Sørensdatter.
3. Peder Sørensen, se nedenfor under VII.
4. Rasmus Sørensen, gmd. i nr. 55.
5. Morten Sørensen.
6. Mette Kirstine Sørensdatter, se nedenfor under VI.
7. Anne Sørensdatter.

VI. Michel Foged Jensen Gyes, f. 1798, d. o. 1836. Svigersøn, gift 1823 med **Mette Kirstine Sørensdatter**, f. 1800, d. 1866. Han var søn af Jens Jensen Gies i nr. 79. Ægteskabet var barnløst. Michels død findes ikke indført i kirkebogen. Ved folketællingen i 1834 nævnes han som mand i gaarden, og ved tællingen i 1840 nævnes Mette Kirstine som enke. (I et privatbrev fra 1836, opbevaret i gaarden nr. 82, siges det, at Michel skal være gaaet til søs. Maaske døde han i det fremmede).

VII. Peder Sørensen, f. 1793, d. 1866. Broder til Mette Kirstine. Gift 1831 med **Dorthe Sørensdatter**, f. 1808, d. 1850, datter af hmd. Søren Clemmensen, Nordby.

Af børn vides der at have været en søn: Søren Pedersen.

Peder Sørensen overtog gaarden fra søsteren, efter at hun var blevet enke. Ved folketællingen 1840 nævnes han som ejer, og det ses, at Mette Kirstine havde sit ophold i gaarden, hvilket hun blev ved at have, ogsaa under den følgende ejer.

I 1843 solgte Peder Sørensen gaarden til nedennævnte Peder Pedersen og blev husmand.

VIII. Peder Pedersen, f. 1819, d. 1893. Søn af Peder Pedersen i nr. 58. Gift 1843 med **Ane Mette Michelsen**, f. 1820, d. 1900, datter af lærer og gmd. Peter Michelsen (se under nr. 95).

Børn:

1. Ane Mette Pedersen, g. m. Lars Grønfeldt, se under nr. 93 VII.
2. Maren Pedersen.
3. Petrine Pedersen, g. m. Morten Søren Smed, se Præstemarken 1 f.
4. Ida Rasmine Pedersen, se nedenfor.

IX. Michel Søren Grønfeldt, f. 1851, d. 1930. Svigersøn, gift 1878 med **Ida Rasmine Pedersen**, f. 1859, d. 1934. Han var søn af Jørgen Rytter (se under nr. 93).

Børn:

1. Peder Pedersen Grønfeldt, købmand i Torup, senere manufakturhandler i Odder.

2. Margrethe Grønfeldt, gift i Aarhus.
3. Ane Mette Grønfeldt, se nedenfor.
4. Jørgen Peter Grønfeldt, død ung.

X. Jens Rasmussen Kornmaaler, f. 1891. Svigersøn, gift med Ane Mette Grønfeldt, f. 1890. Søn af Kristian Kornmaaler i nr. 70.

Jens Rasmussen overtog efter sin faders død i 1914 sit hjem, nr. 70 i Nordby. I 1922 fik han ogsaa overdraget sin kones hjem, altsaa nr. 24, hvorefter han flyttede til Maarup og drev gaarden der sammen med den mark, der hørte til gaarden i Nordby. Hans moder blev boende i nr. 70. Men i 1934 døde baade hun og hans svigermoder i Maarup (som enke). Jens Rasmussen havde efterhaanden solgt en del jord fra nr. 24, og nu, i 1935, solgte han selve gaarden med den tilbageværende jord og flyttede tilbage til nr. 70, som han aaret efter flyttede ud. Køberen af nr. 24 var Rasmus Foged Jensen, søn af Jens Jensen, Søbygaard, se under nr. 68. Han byggede nr. 24 om til et parcelliststed. Men da han i 1949 havde overtaget Søbygaard fra sin fader, solgte han parcelliststedet til den nuværende ejer, Arne Madsen, søn af Peter Madsen i nr. 21.

Nordby matr. nr. 55

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 3
Udflyttet 1916
Ubrudt slægtsforbindelse

I. Rasmus Andersen Printz, f. o. 1683, d. 1772. Gift 1709 med **Anne Esbendsdatter**, f. o. 1684, d. 1765. Om hendes slægt haves ingen oplysninger. Rasmus Printz var søn af Anders Printz og Maren Hansdatter, der rimeligvis var husmandsfolk, eftersom de ikke er nævnt på nogen gaardmandsliste.

Børn:

1. Karen Rasmusdatter Printz, gift 1. gang med Rasmus Sørensen Degn og 2. gang med Jens Rasmussen Fast, begge husmænd i Nordby.
2. Anne Rasmusdatter Printz, se nedenfor.
3. Esben Rasmussen Printz.
4. Maren Rasmusdatter Printz, g. m. hmd. Jens Ipsen Skrædder, Nordby.

Det ser ikke ud til, at gaarden nr. 55 eksisterede, da matriklen 1688 blev udarbejdet, saa den er muligvis grundlagt af Rs. Andersen.

II. Villads Rasmussen, f. i Onsbjerg 1709, d. 1754. Svi-gersøn, gift 1734 med **Anne Rasmusdatter Printz**, f. 1713, d. 1784. Han er ikke nævnt i fattigkassens gaardmandslistor før 1750. Indtil da staar han opført mellem husmændene, saa hans tid som mand i gaarden var kun kort.

Børnene fik deres moders slægtsnavn:

1. Niels Villadsen Printz, se nedenfor.
2. Rasmus Villadsen Printz, antagelig død som spæd.

3. Rasmus Villadsen Printz, hmd. og sømand i Nordby. I juli 1796 forliste han, formedelst bygevej og kastevinde, med en baad mellem Samsø og Jylland. Sammen med ham omkom Michel Jensen Svensk i nr. 84, der ejede baaden i fællesskab med to andre gaardmænd i Nordby. Rs. Villadsen efterlod sig enken Birthe Clemmensdatter og to voksne sønner, Villads og Clemmen Printz. (Sidstnævnte blev fader til Birte Marie Printz, gift med Poul Henrik Michelsen i nr. 65).
4. Christen Villadsen Printz. Ifølge Aarhus borgerskabsprotokol fik han i 1770 næringsbrev som skipper. Senere blev han ved ægteskab med enken Giertrud Clemmensdatter gmd. i Stauns. Han var part-haver i jagten „Lammet“. Som enkemand solgte han i 1809 sin gaard og blev hmd. i Besser, hvor han døde 1812.
5. Villads Villadsen Printz, bosat og død i Aarhus.
6. Jens Villadsen Printz, skomagermester i Aarhus (Borgerskab 1781).
7. Anne Villadsdatter Printz, g. m. hmd. Søren Kramer, Nordby, og moder til Hans Sørensen Kramer i nr. 92.
8. Hans Villadsen Printz, skipper (Aarhus borgerskabsprotokol 1785).

Skønt Anne Rasmusdatter kun var 41 aar gl., da hun blev enke, giftede hun sig ikke igen, men blev siddende ved gaarden og drev den selv, antagelig bistaet af sin fader og moder, der jo overlevede hendes mand i mange aar. Efterhaanden har ogsaa sønnerne kunnet hjælpe til. Omkring 1770 fik den ældste gaarden overdraget (hans fæstebrev er dateret 1771).

III Niels Villadsen Printz, f. 1735, d. 1815. Søn i gaarden. Gift 1767 med Maren Jensdatter, f. 1732, d. 1794, datter af Jens Jensen Degn i nr. 99. Efter hendes død ægtede den 60-aarige enkemand i 1795 den 21-aarige Mette Jensdatter, f. 1774, datter af Jens Sørensen Madsen i nr. 80.

1. ægteskab var barnløst.

I 2. ægteskab fødtes datteren Mariane Nielsdatter.

Niels Villadsen var baade gaardmand og skipper, og som andre skipperbønder har han utvivlsomt drevet handel paa Norge. At han var en velstaaende mand, ses af, at han ved flere lejligheder fik tinglæst gælds-breve fra folk, som han havde udlaant penge til.

I Nationalmuseets 3. afd. ved siden af døren ind til Samsøstuen hænger et maleri, forestillende familien Printz. Det er malet paa en træplade og delt i to halvdele, den ene over den anden. Øverst ses en mand, staa-

ende til venstre med 6 drenge ved sin side, og en kvinde, staaende til højre med en pige hos sig. Nederst ses ligeledes en mand til venstre og en kvinde til højre, men ingen børn. En lang paamaalet indskrift oplyser, at maleriet er bekostet af „Søe- og Landmand Nels Wellasen Prins og Mareren Jensdatter 1789“ som et minde „Guds Huus og Kirke med at Pryde“. Det øverste billede skal aabenbart forestille Niels Villadsens forældre og hans 7 søskende, det nederste ham selv og hans første kone. Tydeligvis er der dog ikke tale om nogen portrætlighed. Ansigterne er udtryksløse masker uden særpræg, og de 7 søskende var jo ikke børn i 1789. Formodentlig er maleriet gjort efter bestilling af en udenøs maler, der vel aldrig har set de afbildede personer, bortset maaske fra Niels Villadsen selv. Billedet hang i omtrent 100 aar i Nordby kirke, men blev saa med familiens billigelse overladt til Nationalmuseet.

IV. Jens Michelsen Grønfeldt, f. 1770, Mette Jensdatters 2. mand, gift med hende 1816. Han var søn af Michel Jensen Grønfeldt i nr. 93. Skønt ungkarl havde han siden 1810 været ejer af gaarden nr. 100. Den solgte han nu (se under nr. 100). – Ægteskabet mellem ham og Mette Jensdatter var barnløst. Hun døde 1836 og han 1848.

V. Rasmus Sørensen (Printz), f. 1796, d. 1861. Svigersøn, gift 1823 med Mariane Nielsdatter, f. 1803, d. 1887, datter af Mette Jensdatters ægteskab med Niels V. Printz. Rs. Sørensen var søn af Søren Pedersen Smed i nr. 24 i Maarup. Hans slægtsnavn var altsaa Smed, men han blev kaldt Rs. Printz.

Børn:

1. Niels Printz, død som spædbarn.
2. Niels Printz, bosat paa Sydsamsø, senere i Nordby som butikshandlende.
3. Søren Printz, se nedenfor.
4. Mette Printz, g. m. skipper Jørgen Degn, som var søn af Ole Sørensen Degn og dennes 3. kone Maren Jørgensdatter, se under nr. 86 V.
5. Margrethe Printz, død som gammel pige i hjemmet.
6. Maren Printz, g. m. parcellist Michel Søren Kræmmer, se under Præstemarken 1 h.

VI. Søren Printz, f. 1836, d. 1892. Søn i gaarden. Gift 1861 med **Bodil Thunbo**, f. 1842, d. 1894, datter af storkøbmanden Christian Nielsen i nr. 22 i Maarup og dennes 2. kone Margrethe Mortensdatter.

Børn:

1. Kristian Søren Printz, parcellist, se under Præstemarken, matr. nr. 52.
2. Rasmus Printz, se samme sted og under nr. 19 i Maarup.
3. Anton Printz, krøbling, død som barn.
4. Morten Printz, se nedenfor.
5. Martin Printz, se under nr. 65 IX.
6. Mariane Printz, død som barn.

VII. Morten Printz, f. 1874, d. 1938. Søn i gaarden. Gift 1894 med **Anna Theodora Møller**, f. 1875, d. 1945, datter af gmd. og gæstgiver Hans Møller i nr. 61.

Børn:

1. Julie Printz, g. m. Rasmus Jensen (søn af Jens Johan Kræmmer i nr. 57) men død 24 aar gl. af „Den spanske Syge“ i 1919.
2. Marie Printz, se nedenfor.

VIII. Georg Kornmaaler, f. 1894. Svingersøn, gift 1919 med **Marie Printz**, f. 1898. Søn af Thomas Kornmaaler i nr. 72.

Nordby matr. nr. 56

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 4

Udflyttet 1937

Ubrudt slægtsforbindelse

I. Peder Clemmensen. Nævnt i markbogen 1683 og matriklen 1688. Skifte efter ham holdtes 11.1.1693, saa han er antagelig død 1692. Han efterlod sig enken **Anne Bendtsdatter** og to døtre:

1. Mette Pedersdatter, se nedenfor.
2. Bold Pedersdatter.

II. Jens Mortensen, f. o. 1664, d. 1708. Svigersøn, gift med **Mette Pedersdatter**, f. o. 1669, d. 1736. Ifølge skiftet efter ham, 3.7.1708, efterlod han Mette med 5 børn, det ældste 10 aar og det yngste 12 uger gammelt:

1. Maren Jensdatter, g. m. hmd. Jens Kiær, Nordby.
2. Dorthe Jensdatter, g. m. Søren Jensen, Tanderup.
3. Peder Jensen, død ung.
4. Morten Jensen, se nedenfor.
5. Laurs Jensen, hmd. i Nordby.

Alle de fem børn fik tilnavnet Bakmand efter deres nedennævnte stedfader, hos hvem de voksede op.

III. Jens Michelsen Bakmand, f. o. 1684, d. 1760, **Mette Pedersdatters** 2. mand, gift med hende 1708. Efter hendes død ægtede han i 1737 **Mette Sørensdatter Skonning**, f. o. 1698, d. 1784, efter navn og alder at dømme en søster til Søren Sørensen Skonning i nr. 13 i Maarup.

Begge ægteskaber synes at have været barnløse.

Rimeligvis har Jens Bakmand givet gaarden fra sig til stedsønnen Morten i forbindelse med Margrethe Pedersdatters svagelighed og tilstundende død, og det er formodentlig sket i 1735, da stedsønnen blev gift. Efter at Jens Bakmand selv havde indgaaet nyt ægteskab, blev han husmand, saa hans 2. kone har næppe nogen sinde været gaardkone i nr. 56. Fattiggasseregnskaberne gaardmandslistes, der begynder 1738, nævner i alt fald Morten Bakmand som mand i gaarden lige fra det aar.

IV. Morten Jensen Bakmand, f. 1706, d. 1782. Søn af Jens Mortensen og Margr. Pedersdatter. Gift 1735 med **Kirsten Michelsdatter**, f. 1708, d. 1759, datter af Michel Jensen paa Bakken (i nr. 99.).

Eneste barn: Mette Mortensdatter, se nedenfor.

V. Peder Rasmussen Foged, f. 1737, d. 1811. Svigersøn, gift 1760 med **Mette Mortensdatter Bakmand**, f. 1736, d. 1785. Søn af Rasmus Pedersen Røver i nr. 80. – Han fik

gaarden overdraget allerede i 1759 som tilkommende svigersøn.

Børn (fem døtre):

1. Kirsten Pedersdatter, gift to gange i nr. 102.
2. Maren Pedersdatter, g. m. Jacob Jensen Farver i nr. 83.
3. Mette Pedersdatter, g. m. enkemanden Søren Pedersen Smed i nr. 24 i Maarup.
4. Margrethe Pedersdatter („Foged-Grethe“), gift 1788 med Jens Nielssohn Møller (møllersøn og vistnok selv møller) og efter hans død 3 aar senere gift med enkemanden Peder Michelsen Kræmmer i nr. 85.
5. Bodil Pedersdatter, se nedenfor.

VI. Rasmus Nielsen (Foged), f. 1774, d. 1837. Svigersøn, gift 1795 med **Bodil Pedersdatter Foged**, f. 1774, d. 1851. Søn af Niels Jensen Farver i nr. 23 i Maarup. – Tilnavnet Foged fik han som mand i nr. 56.

Eneste barn: Peder Rasmussen Foged, se nedenfor.

VII. Peder Rasmussen Foged, f. 1809, d. 1861. Søn i gaarden. Gift 1829 med **Mette Clemmensdatter**, f. 1808, d. 1877, datter af Clemmen Michelsen Foged i nr. 84. (Hun kaldtes ogsaa Svensk-Mette, fordi navnet Svensk hørte til i nr. 84 fra gammel tid).

Eneste barn: Rasmus Foged, se nedenfor.

VIII. Rasmus Foged, f. 1830, d. 1906. Søn i gaarden. Gift 1. gang 1852 med **Maren Molbo**, f. 1827, d. 1855, datter af Christen Rasmussen Molbo i nr. 83. – Gift 2. gang 1855 med **Mette Johanne Foged**, f. 1836, d. 1870, datter af Jens Hansen Foged i nr. 59. – Gift 3. gang 1874 med enken **Mariane Smed**, døbt **Fisker**, f. 1837, d. 1901, datter af fisker og baadfører (lods) Rasmus Jørgen Jensen, enke efter hmd. Mikael Smed, Nordby.

Marianes fader var søn af hmd. og kramhandler Jens Christensen (Bakmand) som igen var søn af Christen Jensen i nr. 97 (af Herredsfogedslægten). Tilnavnet Bakmand fik Jens Christensen, fordi hans 1. kone Anne Jensdatter var datter af Morten Bakmands søster Maren i

hendes ægteskab med Jens Kiær. – Marianes farmoder, som var Jens Christensens 3. kone, hed Mette Hansdatter og var datter af Hans Rasmussen Foged i nr. 81, der var broder til den første Peder Rasmussen Foged i nr. 56.

Rasmus Fogeds børn af 1. ægteskab:

1. Mette Foged, død som lille.
2. Peder Christian Foged, gmd. i nr. 101.

Af 2. ægteskab:

3. Maren Foged, g. m. Anders Gommesen, Mossletgaard, se under nr. 93.
4. Mette Foged, død som lille.
5. Jens Johan Foged, gmd. i „Godthaab“, se under nr. 77.
6. Mette Foged, g. m. hmd. Villads Jensen Farver, se nr. 19 V 9.
7. Johanne Foged, g. m. hmd. Anton Kornmaaler, se nr. 58 VIII 4.
8. Bodil Margrethe Foged, død som gammel pige.

Af 3. ægteskab:

9. Karl Foged, se nedenfor.

IX. Karl Foged, f. 1879. Søn i gaarden. Gift 1900 med Olga Madsen, f. 1877, d. 1927, datter af Mikkell Madsen i nr. 64.

Børn:

1. Mary Foged, g. m. skibskaptajn Rasmus Klemmensen, søn af hmd. Jørgen Clemmensen, som var en sønnesøn af Clemmen Molbo i nr. 102.
2. Harald Foged, skipper paa eget skib, Kbh.
3. Agnete Foged, gift i Kbh.
4. Regner Foged, se nedenfor.
5. Mikael Foged, udvandret, død i Canada.
6. Eva Foged, gift i Seest ved Kolding, død tidligt.

I 1937 blev gaarden udflyttet og overtaget af sønnen Regner. – Karl Foged blev boende i det gamle stuehus, men overlod halvdelen af det til svigersønnen, kapt. Klemmensen, der imidlertid døde efter faa aar, efterladende Mary som enke med en datter.

X. Regnar Foged, f. 1909. Gift 1937 med Edith Vaaben Andersen, f. 1909, datter af gmd. Anders P. Andersen i Seest ved Kolding.

Nordby matr. nr. 57

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 5 Ikke udflyttet

Gaarden nr. 57 nævnes ikke i markbogen 1683 og heller ikke i jordebøgerne 1716-27. Men i fattiggassens gaardmandslist, der omfatter tiden 1738-1801, er den med lige fra begyndelsen. Den maa altsaa være opstaaet engang imellem 1727 og 1738, og som det senere vil blive vist, kan tidspunktet med stor sandsynlighed sættes til 1729.

Gaarden er nu den nordligste i byen, men fra ældre tid laa der nord for den, paa det nuværende matr. nr. 104, en anden gaard, som ikke kan betegnes ved noget matrikelsnummer, fordi den blev nedlagt før udskiftningen og den paafølgende matrikulering. Da de to gaardes historie griber ind i hinanden, skal den nedlagte gaard omtales her. Det sker under betegnelsen Holmgaarden, som vel at mærke er et frit opfundet navn.

Holmgaardens ejere

I. Michel Jensen Holm, søn af Jens Søffrensen Holmb i nr. 65. Gift med **Bodil Sørensdatte**, som var søster til skrædderen Mads Sørens, der er omtalt under nr. 92 I. Michel Jensen nævnes i markbogen 1683 og matriklen 1688, men døde før 1695, hvilket ses af skiftet efter hans moder 16. 1. 1695. Bodil Sørensdatte sad som enke i uskiftet bo til sin død, hvorpaa der blev holdt skifte efter hende og Michel Jensen under eet d. 18. jan. 1698.

Efterladte børn:

1. Søren Michelsen Holm, skipper og gmd. i nr. 61.
2. Mads Michelsen Holm, bosat i Agerup.
3. Jens Michelsen Holm, gmd. i nr. 68.
4. Morten Michelsen Holm, gmd. i nr. 72.
5. Anne Michelsdatte. (En pige af det navn blev i 1706 gift med en mand ved navn Michel Frandsen, maaske er det hende. Parret er omtalt i bogen om Nordby paa Peder Paarses tid, s. 84-85).
6. Margrethe Michelsdatte, g. m. Peder Jensen Røver i nr. 24 i Maarup.

Alle de seks søskende var ugifte ved forældrenes død, og ingen af dem

fik hjemmet, som i stedet blev overtaget af deres fætter Søren Mortensen.

II. Søren Mortensen Holm, f. o. 1665, d. 1734. Søn af Michel Jensen Holms broder Morten Jensen Holm i gaarden ved Maren Finds Led, se tillægget om nedlagte gaarde sidst i bogen. Gift med **Anne Michelsdatter**, f. o. 1667, d. 1722. Hvem hun var datter af, vides ikke.

Søren Mortensen var baade gmd. og skipper, og hans børn fulgte i hans spor:

1. Morten Sørensen Holm. Som omtalt under Svenskgarden i tillægget om nedlagte gaarde giftede han sig med Søren Pedersen Svenskes enke i Stauns (der maa have været mere end dobbelt saa gammel som han). Han kaldes baade gmd. og skipper.
2. Michel Sørensen Holm, gmd. og skipper i nr. 23 i Maarup.
3. Jørgen Sørensen Holm, gmd. og skipper i Holmgarden, se nedenfor.
4. Anne Sørensdatter, g. m. gmd. og skipper Michel Rasmussen i nr. 69.

III. Jørgen Sørensen Holm, f. 1701, d. 1754. Søn i gaarden. Gift 1726 med **Bodil Jørgensdatter**, f. 1706, d. 1732, datter af Jørgen Sørensen Mortensen i nr. 82. – Gift 2. gang 1734 med **Johanne Michelsdatter**, f. 1710, d. 1780, datter af Michel Madsen i nr. 66.

Børn af 1. ægteskab:

1. Anne Jørgensdatter, g. m. Søren Jørgensen Thunbo i nr. 64.
2. Bodil Jørgensdatter, gift to gange i nr. 68.

Af 2. ægteskab:

3. Kirsten Jørgensdatter, gift to gange i nr. 57, se nedenfor.
4. Søren Jørgensen Holm, gmd. i nr. 61.
5. Johanne Jørgensdatter, g. m. Hans Rasmussen Foged, se under nr. 57 og 81.

Ifølge kirkebogen var Jørgen Sørensen Holm ikke selv til stede ved sin troløvelse i 1726, fordi han „med sin broder (rimeligvis Michel) fører deres faders skib“. Han har altsaa sejlet, i alt fald i sine unge aar, og han var ved sin død ejer af skuden „Løven“. Hans enke beholdt baade gaar-

den og skibet i en aarrække. I 1760 solgte hun en tredjepart i fartøjet til sin søn Søren, som dengang endnu var ungarl. Men de to tredjeparter beholdt hun til 1775, da hun solgte dem til en mand i Tanderup.

I 1769 blev datteren Johanne gift med Hans Rasmussen Foged, der var en søn af Rasmus Pedersen (Røver) i nr. 80, og denne svigersøn er i 1772 nævnt i fattiggassens gaardmandsliste som mand i Holmgaarden. Han har dog næppe faaet papirer paa den, i alt fald ikke fæstebrev, og efter at han samme aar, 1772, havde faaet overdraget nr. 81 af sin kones fætter, Unge Michel Michelsen, nævnes Jørgen Holms enke atter som Holmgaardens indehaver, dog ikke straks, men først fra 1777. Om dette skyldes efterladenhed med ajourføringen af fattiggassens liste, eller det har noget at gøre med den omstændighed, at datteren Johanne Jørgensdatter døde 1776, kan ikke afgøres.

Efter enken Johanne Michelsdatters død blev der d. 17. juli 1780 holdt auktion over hendes ejendom. Sønnen Søren Jørgensen i nr. 61 købte gaard, ejendomsjord og afgrøden paa marken for 250 rdl. Men fæstejorden, som hørte til gaarden, synes at være blevet delt mellem ham og den afdødes svigersøn Søren Christensen i nr. 57. Hartkornslister fra 1778 og 1790 viser nemlig, at Søren Jørgensen i 1778 havde 2 tdr. 5 skp. hartkorn i fæste, men i 1790 3 tdr. 6 skp. – en forøgelse paa 1 td. 1 skp. – mens Søren Christensen i 1778 havde 2 tdr. 2 skp., men i 1790 3 tdr. 7 skp. – en forøgelse paa 1 td. 5 skp. Tilsammen forøgede de to svogre altsaa deres hartkorn med 2 tdr. 6 skp., hvilket netop svarer til den afdøde enkes hartkorn.

Saaledes ophørte Holmgaarden at eksistere som fæstegaard.

Ejere af nr. 57

I. Søren Jørgensen, f. o. 1699, d. 1762. Søn af Jørgen Sørensen Mortensen i nr. 82 (og altsaa broder til Jørgen Sørensen Holms 1. kone i Holmgaarden). Gift 1729 med **Margrethe Sørensdatter**, f. o. 1685, d. 1761, datter af Søren Rasmussen Visiterer i nr. 94. – Ægteskabet barnløst.

Søren Jørgensen nævnes i fattiggassens gaardmandsliste som mand i nr. 57 lige fra disse listers begyndelse 1738, og det er utvivlsomt ham, der er gaardens grundlægger. Fæsteprotokollen paa Brattingsborg viser, hvordan han erhvervede det ene stykke fæstejord efter det andet. Det begyndte med, at han i 1730 fik fæstebrev paa 1 otting, der havde tilhørt hans kones broder Søren Sørensen, der døde 1728 som medfæster af nr. 94. Da fæstebreve sjældent blev udstedt omgaaende, tør man nok gaa ud

fra, at Søren Jørgensen har overtaget den omhandlede otting jord 1729, som var det aar, da han ægtede den nys afdøde Søren Sørensens søster. Grundlæggelsen af gaarden nr. 57 kan altsaa med ret stor sikkerhed sættes til aaret 1729. – I 1739 fik Søren Jørgensen fæstebrev paa $\frac{1}{2}$ otting jord, som havde tilhørt Jens Pedersen Smed i nr. 96, der var død samme aar, og i 1753 blev der atter udstedt fæstebrev til Søren Jørgensen paa $\frac{1}{2}$ otting, som havde tilhørt Jens Pedersen Smed. Det sidste lyder mærkeligt, eftersom Jens Pedersen paa det tidspunkt havde været død i 14 aar. Forklaringen er maaske den, at hans søn Peder Jensen Smed endnu sad ved nr. 96 paa sin faders fæstebrev, fordi han ikke havde set sig i stand til at betale ny indfæstning. – Men for Søren Jørgensen gik det aabenbart støt og stadig fremad, hvilket troligt nok hænger sammen med, at han havde part i et skib. Fra sit hjem havde han arvet en tredjepart i galleriothen „Haabet“, der førtes af Michel Michelsen den ældre i nr. 81, og som Michel Pedersen i nr. 65 og Jens Jensen i nr. 68 ogsaa havde part i. Ligeledes havde Søren Jørgensen hjemmefra arvet en sjettedpart i den søndre mølle (syd for Nordby).

I 1760 overdrog den barnløse Søren Jørgensen gaarden til nedenævnte Søren Michelsen Clemmensen, der fra det aar nævnes som ejer. Aarsagen til afstaaelsen var sandsynligvis svigtende helbred hos baade Søren Jørgensen og hans kone. Inden to aar derefter var de begge døde.

II. Søren Michelsen Clemmensen, f. 1733, d. 1763. Søn af Michel Clemmensen i nr. 15 i Maarup. Gift 1761 med Kirsten Jørgensdatter, f. 1735, d. 1779, datter af Jørgen Holm og Johanne Michelsdatter i Holmgaarden.

Søren Michelsen var en slægtning af Søren Jørgensen, idet dennes moder var søster til Søren Michelsens farmoder, og det var formodentlig grunden til, at han fik gaarden. – Ved sin tidlige død, hvis aarsag ikke kendes, efterlod han Kirsten Jørgensdatter med en lille søn, Jørgen, der betegnes som „vanfør og skrøbelig“, og som efter moderens indgaaelse af nyt ægteskab fik sit ophold hos mormoderen Johanne Michelsdatter, der sad som enke ved Holmgaarden. Da denne gaard efter hendes død blev nedlagt og bygningerne solgt ved auktion til drengens morbroder Søren Jørgensen Holm i nr. 61, blev den vanføre, som nu var 18 aar, boende der. Maaske skal forholdet forstaaes saaledes, at morbroderen simpelthen som hans formynder købte gaarden til ham. En tid havde Jørgen sin neddennævnte halvsøster Bodil og hendes mand, Ole Sørensen Degn, boende hos sig. Om han efter hendes tidlige død (1785) og svogerens derpaa følgende overtagelse af nr. 86 fik andre i huset, vides ikke. Ved folketællin-

gen 1787 nævnes han som enlig husbeboer. Men sine sidste aar tilbragte han hos morbroderen i nr. 61, hvor han døde som 30-aarig ungkarl 1792.

III. Søren Christensen, f. 1736, d. 1792, Kirsten Jørgensdatters 2. mand, gift med hende 1764. Han var søn af Christen Clemmensen i nr. 61, som var broder til Kirstens første svigerfader, saa hendes to mænd var fætre. – Efter Kirstens død 4. aug. 1779 ægtede den 44-aarige Søren Christensen d. 30. sept. samme aar den 18-aarige **Anne Sørensdatter, f. 1761, datter af Søren Michelsen Holm i nr. 15 i Maarup, som var gift med Michel Clemmensens datter Mette.** Annes moder var altsaa en kusine til Søren Christensen.

Man kan vanskeligt forestille sig, at Anne Sørensdatter med glæde indvilligede i planen om det ulige ægteskab, og det usædvanlige hastværk med dens udførelse skyldtes utvivlsomt ikke hende. Men intet tyder paa, at hun følte sig knuget under sin lod. Hun fødte Søren Christensen et barn hvert andet aar, og efter hans død 1792 indlod hun sig uden tøven i nyt ægteskab, endda to gange, se under IV og V.

Søren Christensens børn:

I 1. ægteskab fødtes 3 børn, af hvilke kun datteren Bodil Sørensdatter naaede den voksne alder. Hun blev i 1785 gift med Ole Sørensen Degn, som var søn af Søren Clemmensen i nr. 63. Men hun døde samme aar efter at have født en søn, Søren Olesen. Ole Sørensen Degn blev senere gmd. i nr. 86.

I sit andet ægteskab blev Søren Christensen fader til 6 børn, af hvilke dog kun 3 overlevede ham:

1. Mette Kirstine Sørensdatter, gift tre gange i nr. 97.
2. Christen Søren Sørensen, gmd. i nr. 13 i Maarup.
3. Bodil Margrethe Sørensdatter, g. m. hmd. Jens Rasmussen, Nordby.

Søren Christensen var baade gmd. og skipper ligesom hans fader. Ved skiftet efter hans første kone nævnes en jagt „Christine“ som tilhørende ham. Desuden var han en stor handelsmand, der opkøbte korn (formodentlig af herskabets landgildekorn) og udskibede det til Norge over en dengang eksisterende anløbsbro ved Kragmose. Det fortælles, at bøndervogne med korn til ham kunde holde i en lang række fra gaarden helt hen til gadeklokken. (Som regel har han vel nok faaet kornet leveret ved udskibningsstedet, men til tider kan han naturligvis have ønsket at oplagre det i haab om prisstigning). Stor i slaget og flot i tøjet skal han

have været. Engang fik han fra herskabets forvalter paalæg om at klæde sig efter sin stand og nøjes med vadmestøj ligesom andre bønder. Men om han rettede sig derefter, vides ikke. Der fortælles ogsaa om ham, at han engang fik et nyt skib bygget i Flensborg. Da det var færdigt til aflevering, rejste han til Aarhus, hvor han skaffede sig en hest, og saa red han den lange vej til Flensborg for selv at sejle fartøjet hjem. Men det kan vel ikke kaldes utidig flothed, for hvad skulde han ellers have gjort! – Naar han fik for meget at drikke, kunde han være ubehagelig. Da han i 1785 var til stede ved skiftet efter datteren Bodil, var der vrøvl med ham. Først accepterede han villigt en beskikkelse til at være tilsynsværge for den afdødes 6 uger gamle søn. Men senere brød han ind i de fortsatte forhandlinger med en erklæring om, at det hverv vilde han ikke have noget med at gøre. Nærmere enkeltheder gives ikke i skifteprotokollen, men der siges: „Retten, som ansaa bemeldte Søren Christensen for at være fuld, viste ham bort“. Forinden havde han skænket barnet to sølvspænder og „et dito hovedvands-æg“!

I kirkebogen 1792 hedder det, at Søren Christensen blev begravet den 18. juli med ligprædiken af Hr. Kragh fra Kolby (som tidligere havde været præst i Nordby). Sognepræsten, Hans Winther Clausen, var nemlig død 28. juni (og var blevet begravet med jordpaakastelse ved provst Evens, Besser, men besynderligt nok „uden prædiken og sang“).

Dødsboet efter Søren Christensen var ikke overvættets rigt. Aktiverne blev vurderet til 431 rdl. Men gælden udgjorde ca. 200 rdl. Der nævnes ikke noget skib mellem aktiverne.

Den nuværende gaard nr. 57 er antagelig, helt eller delvist, opført af Søren Christensen. Hans og Anne Sørensdatters forbogstaver findes indhugget i en portbjælke.

IV. Søren Mortensen (fra Brundby), f. o. 1749, d. 1797, Anne Sørensdatters 2. mand, gift med hende 1792.

Børn:

1. Karen Sørensdatter, g. m. hmd. Jens Alfastsen, Besser.
2. Giertrud Sørensdatter, g. m. gmd. Søren Jensen Greve i nr. 88 og efter hans død med møller Morten Jørgensen Buur, som passede „møllen sønden for Nordby“. Han var selv medejer af den, efter at han i 1817 havde købt en ottendepart i den af Jørgen Thunbo i nr. 18 i Maarup for 351 rdl (det var under inflationen efter statsbanrotten 1813). – Den 14. jan. 1819 om aftenen brændte møllen ved selvantændelse under en brandstorm, og mølleren, som dengang endnu var ugift, flyttede derefter til Sydsamsø, hvorfra han aaben-

bart var kommet. I 1820 fik han der tilskødet en mølle, Høftsmøllen, af Jørgen Mortensen Buur (formodentlig hans fader) for 700 rdl. sølv. Men han vendte senere tilbage til Nordby, hvor han i 1827 købte 3 ottende-parter i sin tidligere, nu genopbyggede mølle af gmd. Michel Skrædder i nr. 76. Nu var deflationen sat ind, og købesummen var kun 150 rbd. – mindre end halvdelen af, hvad een ottendepart kostede i 1817.

V. Michel Michelsen Haukrog, f. 1765, d. 1838, **Anne Sørensdatters** 3. mand, gift med hende 1798. Søn af Michel Michelsen Haukrog i nr. 24 i Maarup. Anne Sørensdatter var kun 38 aar, da hun blev gift tredje gang, og dette ægteskab varede i 29 aar til hendes død 1827.

Børn:

1. Søren Michelsen.
2. Anne Kathrine Michelsdatter, g. m. hmd. Michel Kræmmer, Nordby.
3. Margrethe Michelsdatter, se nedenfor.

VI. Søren Michelsen Thunbo, f. 1806, d. 1851. Svingersøn, gift 1831 med **Margrethe Michelsdatter Haukrog**, f. 1807, d. 1849. Søren Michelsen var søn af Michel Sørensen i nr. 64.

Børn:

1. Mariane Thunbo, g. m. Knud Kornmaaler i nr. 87.
2. Margrethe Thunbo, se nedenfor.

VII. Lars Rasmussen Kræmmer, f. 1826, d. 1896. Svingersøn, gift 1851 med **Margrethe Thunbo**, f. 1833, d. 1883. Søn af Rs. Jensen Kræmmer i nr. 86.

Børn:

1. Søren Thunbo Kræmmer, gmd. i nr. 88.
2. Ane Margrethe Kræmmer, se nedenfor.
3. Kirsten Marie Kræmmer, g. m. Clemmen Gommesen, se under Præstemarken 1 d.
4. Rasmine Kræmmer, g. m. købmand Villads Beyer, Maarup (søn af gmd. Jacob Jensen Molbo i nr. 15 i Maarup).

VIII. Jens Johan Kræmmer, f. 1852, d. 1928. Svigersøn, gift 1886 med Ane Margrethe Kræmmer, f. 1860, d. 1894. Søn af Jens Sørensen Kræmmer i nr. 84.

Børn:

1. Marinus Jensen, parcellist i Nordby, sogneraadformand 1921–57.
2. Rasmus Jensen, gift 1. gang med Julie Printz, datter af Morten Printz i nr. 55, og 2. gang med Marie Clemmensen, datter af hmd. Jørgen Clemmensen, Nordby (hvis fader, Jørgen Clemmensen Gyes, var søn af Clemmen Christensen Molbo i nr. 102). Med sin 2. kone drog Rs. Jensen til Sjælland, hvor de først fik en landejendom ved Gershøj og senere en viktualiehandel i Frederiksværk.
3. Ane Margrethe Jensen, se nedenfor.

IX. Tønnes Nielsen Møller, f. 1887. Svigersøn, gift 1912 med Ane Margrethe Jensen, f. 1894, d. 1933. Søn af gmd. og gæstgiver Hans Møller i nr. 61.

Børn:

1. Arno Møller, prokurist i Holbæk.
2. Johannes Møller, gmd. i nr. 58.
3. Asta Møller, se nedenfor.
4. Harry Møller, salgsinspektør i Holbæk.

X. Robert Poulsen, f. 1912. Svigersøn, gift 1941 med Asta Møller, f. 1916. Søn af hmd. og mangeaarig kommunekasserer Charles Poulsen og hst. Agnes Snedker.

Nordby matr. nr. 58

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 6

Ikke udflyttet

Ubrudt slægtsforbindelse

I. Michel Madsen. Nævnt i matriklen 1664. Hans kones navn er ukendt.

Af børn kendes kun nedennævnte søn Mads Michelsen.

Michel Madsen var sikkert en velstaaende mand. Hans gaard var paa 3 otting jord, og han var rimeligvis parthaver i et skib, ligesom sønnen vi-

des at have været det, se nedenfor. I 1660 var han medlem af det 7-mandsudvalg, der blev „udnævnt og samtykt af menige sognemænd“ til i samraad med øens provst at „kejse og kalde“ en ny præst til sognet (som nærmere omtalt under nr. 70 I).

II. Mads Michelsen, f. o. 1646, d. 1704. Søn i gaarden. Nævnt i jordebogen 1675 og matriklen 1688. Gift med **Mette Jensdatter Holm**, f. o. 1640, d. 1725, datter af Jens Søffrensen Holmb i nr. 65.

Børn:

1. Michel Madsen, gmd. i nr. 66.
2. Søren Madsen, se nedenfor.
3. Jens Madsen, bosat i Alstrup, sandsynligvis som gmd.
- (4). Desuden maa det formodes, at Mette Madsdatter, gift med Søren Pedersen Svensk i Svenskgaarden (se tillægget om nedlagte gaarde D II) var Mads Michelsens datter.

Mads Michelsen ejede et skib sammen med Knud Haukrog i nr. 70 og Michel Jensen i nr. 15 i Maarup.

III. Søren Madsen, f. o. 1670, d. 1746. Søn i gaarden. Gift med **Kirsten Rasmusdatter**, f. o. 1682, d. 1750. Hendes herkomst er ukendt.

Børn:

1. Mads Sørensen, gmd. i nr. 82.
2. Rasmus Sørensen, død som hjemmевærende karl 1750, 30 aar gl.
3. Barbara Sørensdatter, se nedenfor.

IV. Ib Pedersen Holm, ogsaa kaldet **Madsen**, f. 1725, d. 1794. Svigersøn, gift 1750 med **Barbara Sørensdatter**, f. 1715, d. 1790. (De blev altsaa gift det aar, da hendes moder og broderen Rasmus døde). Ib Pedersen var søn af Peder Clemensen i nr. 65. Han vides at have ejet en tredjepart i skuden Machrellen fra 1747 til 1753, saa han har nok sejlet, i alt fald i sine unge aar.

Børn:

1. Kirsten Ibsdatter, se nedenfor.
2. Mette Ibsdatter, død som ung pige.

V. Rasmus Pedersen Smed, ogsaa kaldet **Madsen**, f. 1753, d. 1810. Svigersøn, gift 1776 med **Kirsten Ibsdatter**, f. 1752, d. 1780. Efter hendes tidlige død ægtede Rs. Pedersen i 1782 **Anne Jensdatter**, f. 1760, d. 1829, datter af **Jens Sørensen** i nr. 86. – Rs. Pedersen var søn af hmd. **Peder Smed**.

Børn (kun af 2. ægteskab):

1. **Kirsten Rasmusdatter**, g. m. **Clemmen Michelsen Foged** i nr. 84.
2. **Mette Rasmusdatter**, se nedenfor.
3. **Ib Rasmussen**, gift 1825 med **Ane Sørensdatter**, som var datter af **Søren Rasmussen Beyer** i nr. 15 i Maarup. I 1826 flyttede ægteparret til **Selsinggaarde**. En datter af dem, **Kirsten Ibsdatter**, er omtalt under nr. 17 VIII i Maarup som gift med **Christen Jensen Molbo**.

VI. Peder Pedersen, f. 1782, d. 1819. Svigersøn, gift 1810 med **Mette Rasmusdatter**, f. 1789, d. 1861. Søn af **Peder Jensen Smed** i nr. 59.

Børn:

1. **Rasmus Pedersen**, gmd. i nr. 68.
2. **Margrethe Pedersdatter**, gift to gange i nr. 92.
3. **Anne Pedersdatter**.
4. **Peder Pedersen**, født 6 uger før faderens død. Gmd. i nr. 24 i Maarup.

Faderen døde under den samme tyfus-epidemi, der bortrev hans søster og svoger i nr. 59.

VII. Rasmus Sørensen Beyer, ogsaa kaldet **Olesen**, f. 1795, d. 1868, **Mette Rasmusdatters** 2. mand, gift med hende 1819. Søn af **Søren Olesen** i nr. 67. Beyer blev han kaldt efter sin moders slægt, **Olesen** efter sin fader (til forskel fra Rs. **Sørensen Beyer** i nr. 77). – I 1838 afløste han **Ole Sørensen** i nr. 71 som sognefoged.

Børn:

1. **Søren Rasmussen Beyer**, ogsaa kaldet **Søren Olesen**, gmd. i nr. 13 i Maarup.
2. **Jens Rasmussen Beyer**, gmd. i nr. 70.
3. **Mette Johanne Beyer**, se nedenfor.

Som et kuriosum kan det nævnes, at **Mette Rasmusdatters** fire sønner

i omtale kaldtes med fire forskellige efternavne: Rasmus Madsen, Peder Pedersen, Søren Olesen og Jens Rasmussen.

VIII. Rasmus Kornmaaler, f. 1831, d. 1890. Svigerson, gift 1851 med **Mette Johanne Beyer**, f. 1830, d. 1914. Søn af Rs. Nielsen Kornmaaler i nr. 87. Han efterfulgte sin svigerfader som sognefoged.

Børn:

1. Mette Johanne Beyer Kornmaaler, se nedenfor.
2. Rasmus Beyer Kornmaaler, gmd. i Onsbjerg.
3. Søren Peder Beyer Kornmaaler, gmd. i Glistrupgaard, se under nr. 73.
4. Anton Beyer Kornmaaler, hmd. i Nordby.
5. Johanne Rasmine Beyer Kornmaaler, g. m. Kristen Molbo Foged i nr. 83.

Navnet Mette Johanne optræder i hvert slægtled i Beyer-familien (se under nr. 67 og nr. 15 i Maarup) lige tilbage til den Mette Johanne fra nr. 15, der som 10-aarig omkom sammen med fem andre paa vej hjem fra Tunø d. 30. okt. 1763.

IX. Anders Gommesen, f. 1853, d. 1933. Svigerson, gift 1878 med **Mette Johanne Beyer Kornmaaler**, f. 1852, d. 1914. Søn af hmd. og købmand Rasmus Michael Gommesen, Nordby (der var en søn af skipper og gmd. Anders Gommesen i nr. 64).

Børn:

1. Johanne Marie Gommesen, g. m. Thomas Michelsen i Pedershjem ved Issehoved, se under nr. 93.
2. Rasmus Gommesen, gmd. i nr. 78.
3. Jenny Gommesen, se nedenfor.

X. Jens Barfred Snedker, f. 1893, d. 1962. Svigerson, gift 1914 med **Jenny Gommesen**, f. 1894. Søn af Ole Snedker, hmd. i Nordby.

Eneste barn: Merry Snedker, se nedenfor.

XI. Johannes Møller, f. 1913. Svigerson, gift 1939 med **Merry Snedker**, f. 1914. Søn af Tønnes Møller i nr. 57.

Nordby matr. nr. 59

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 7

Ikke udflyttet

Ubrudt slægtsforbindelse

I. Niels Michelsen Skrædder, f. o. 1676, d. 1737. Gift 1712 med **Anne Mortensdatter Holm**, f. o. 1662, d. 1730, enke efter Niels Jensen Skrædder, der døde 1712 som mand i gaarden ved Maren Finds Led, se tillægget om nedlagte gaarde sidst i bogen. Anne Mortensdatter omtales som jordemoder. – Efter hendes død ægtede Niels Michelsen i 1731 **Kirsten Pedersdatter**, f. 1703, d. 1773, datter af Peder Michelsen i den senere nedlagte »Kiærgaard« i Præstegyden, der er omtalt under nr. 91.

Niels Michelsens 1. kone var datter af Morten Jensen Holm i gaarden ved Maren Finds Led, mens Niels Michelsen selv formodentlig var søn af Michel Sørensen Skrædder, der i markbogen 1683 nævntes som nabo til Morten Jensen (eller rettere til Mortens enke, Anne Jacobsdatter). Efter de to naboers placering i navnerækken maa man tro, at Michel Sørensen var indehaver af nr. 59. Niels Michelsen maa altsaa formodes at have overtaget nr. 59 efter sin fader, der døde 1709. Deri er der intet mærkeligt. Men det er uforstaaeligt, at Niels som ungarl giftede sig med en 51-aarig enke, naar det ikke var for at faa hendes gaard. Selvfølgelig var den et aktiv, som kunde gøres i penge, og solgt maa den være blevet, se tillægget om nedlagte gaarde. Men man kan alligevel ikke frigøre sig for en følelse af, at forholdet ikke er helt klarlagt.

Niels Michelsens børn af 2. ægteskab:

1. Michel Nielsen.
2. Anne Nielsdatter, g. m. Jens Sørensen i nr. 86.
3. Peder Nielsen, gmd. i nr. 66.

II. Morten Jensen Smed, f. 1707, d. 1768, **Kirsten Pedersdatters** 2. mand, gift med hende 1739. Han var søn af Jens Pedersen Smed i nr. 96. I en skatteliste fra 1743 kaldes Morten Jensen fæstebonde og smed, og skiftet efter ham viser, at han havde en smedje med smedeværktøj ved gaarden.

Børn:

1. Niels Mortensen, bosat i Tranebjerg.
2. Margrethe Mortensdatter, se nedenfor.
3. Jens Mortensen, hmd. i Nordby, fader til Morten Jensen Møller i nr. 89.

III. Peder Jensen (Smed), f. 1748, d. 1822. Svigersøn, gift 1769 med Margrethe Mortensdatter, f. 1742, d. 1807. Søn af Jens Jensen Jøensen i nr. 90.

Børn:

1. Morten Pedersen, gmd. i nr. 92.
2. Barbara Pedersdatter, se nedenfor.
3. Michel Pedersen, gmd. i nr. 76.
4. Peder Pedersen, gmd. i nr. 58.

IV. Hans Jensen Foged, f. 1776, d. 1819. Svigersøn, gift 1804 med Barbara Pedersdatter, f. 1778, d. 1819. Søn af Jens Sørensen Madsen i nr. 80.

Hans Jensen (ogsaa kaldet Hans Madsen) og Barbara Pedersdatter døde begge, med faa timers mellemrum, den 21. april 1819 „af en smitsom sygdom“ (en tyfus-epidemi, der bortrev mange i Nordby, deriblandt ogsaa Barbaras broder Peder Pedersen i nr. 58). Den 23. april blev de to ægtefæller begravet i een og samme grav. De efterlod sig 7 børn i alder fra 6 mdr. til 12 aar. Men dagen efter forældrenes begravelse døde den 9-aarige Maren, ligeledes af tyfus, og 5 aar senere døde søsteren Barbara, 8 aar gammel, saa kun fem naaede den voksne alder:

1. Jens Hansen Foged, se nedenfor.
2. Michel Hansen Foged, se under nr. 66.
3. Margrethe Hansdatter, gift to gange i nr. 101.
4. Kirsten Hansdatter, g. m. Morten Clemmensen Holm i nr. 73.
5. Peder Hansen Foged, gmd. i nr. 80.

Slægtninge tog sig af de forældreløse. Den 6 mdr. gamle Peder blev i et forklæde baaret fra hjemmet, hvor forældrene laa lig. Han fik et nyt hjem som plejesøn hos sin farbroder Rs. Jensen Foged og dennes barnløse hustru i nr. 80. – Gaarden nr. 59 blev ved auktion solgt til samme farbroder, der købte den til den 12-aarige Jens Hansen og bestyrede den for ham i 8 aar, i begyndelsen maaske bistaet af den gamle Peder Jensen, der endnu levede som aftægtsmand i gaarden. Købesummen var 2060 rdl. sedler (et vidnesbyrd om den dengang herskende inflation).

V. Jens Hansen Foged, f. 1807, d. 1864. Søn i gaarden. Gift 1827 med **Johanne Sørensdatter**, f. 1800, d. 1862, datter af Søren Olesen i nr. 67.

Børn:

1. Barbara Foged, g. m. lærer og gmd. Ths. Michelsen i nr. 95.
2. Hans Foged, gmd. i nr. 83.
3. Mette Johanne Foged, g. m. Rs. Foged i nr. 56.
4. Margrethe Foged, se nedenfor.

VI. Hans Foged Holm, f. 1837, d. 1891. Svingersøn, gift 1860 med **Margrethe Foged**, f. 1839, d. 1872. – Efter hendes død ægtede Hans Holm i 1873 **Bodil Margrethe Kræmmer**, f. 1847, d. 1930, datter af Jens Sørensen Kræmmer i nr. 84. Hans Holm var søn af Morten Clemmensen Holm i nr. 73 (og saaledes fætter til sin første kone).

Børn:

1. Af 1. ægteskab: Johanne Holm, g. m. indsidder Clemmen Foged Kræmmer i nr. 84.
2. Af 2. ægteskab: Margrethe Holm, se nedenfor.

VII. Søren Peter Sørensen, f. 1877, d. 1955. Svingersøn, gift 1903 med **Margrethe Holm**, f. 1874, d. 1961. Han var søn af gmd. Clemmen Sørensen i Frederiksdal ved Langøre, og hst. Ane Mette Beyer, som var en datter af Søren Rasmussen Beyer i nr. 13 i Maarup.

Eneste barn: Hilda Sørensen, se nedenfor.

S. P. Sørensen og Margrethe Holm blev viet i Council Bluffs, Iowa, U.S.A., hvortil først han og senere hun var udvandret, da hendes moder (som var blevet enke) satte sig imod deres forbindelse, formodentlig fordi svingersønnen ikke forekom hende bemidlet nok. (Hans hjem var en lille gaard, og der var mange søskende). Men undvære de unge kunde enken dog ikke, og da deres ægteskab var en fuldbyrdet kendsgerning, varede det ikke længe, før hun kaldte dem hjem og overdrog dem gaarden, saa deres datter blev født i Nordby. I mere end et kvart aarhundrede levede den gamle derefter lykkeligt sammen med de unge.

VIII. Karl Farver, f. 1906, d. 1966. Svigersøn, gift 1928 med **Hilda Sørensen**, f. 1904. Han var søn af fisker Johan Farver, Nordby (hvis fader, maler Lars Peter Farver, var en søn af Hans Larsen Farver, se under nr. 96). Karl Farvers moder, Hanne Magdalene Clemmensen, var datter af smeden Clemmen Jørgen Clemmensen (hvis fader, hmd. Jørgen Clemmensen Gyese, var en søn af Clemmen Christensen Molbo i nr. 102).

Karl Farver efterfulgte P. Barfred Møller i nr. 100 som sognefoged.

Nordby matr. nr. 60

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 8
Nedlagt o. 1815

I. Rasmus Jensen Svensk, f. o. 1640, d. 1727. Gift med **Inger Mouridtsdatter**, f. o. 1650, d. 1713, datter af Mouridts Kieldmand i nr. 67.

En udskrift af skiftet efter Rs. Jensen Svensk 1718 er bevaret til nutiden, men ikke i nr. 60. Den findes i gaarden nr. 59 mellem andre gamle dokumenter vedrørende denne ejendom, og man maatte derfor gaa ud fra som en selvfølge, at Rs. Jensen var død som indehaver af nr. 59. De foretagne arkivundersøgelser viser imidlertid noget andet. Saavel i markbogen 1683 som i matriklen 1688 og i jordebøgerne 1716–27 er han opført paa en plads i navnerækken, der ikke svarer til beliggenheden af nr. 59, men derimod til beliggenheden af nr. 60, og stillet overfor saa mange samstemmende vidnesbyrd maa man opgive den tanke, at der skulde være tale om en fejlplacering. Dertil kommer, at der simpelt hen ikke er plads til Rs. Jensen og hans efterkommere imellem ejerne af nr. 59, hvorimod alt bliver klart og indlysende rigtigt, naar de placeres i nr. 60. – Hvordan det omtalte skiftebrev fra 1728 saa er havnet i nr. 59, bliver til gengæld en gaade, hvis løsning man maa nøjes med at gætte paa. En saadan gætning er forsøgt under omtalen af den sidste indehaver af nr. 60.

Samme skifte viser i øvrigt, at Rs. Jensen var en fattig mand. Boets aktiver blev vurderet til 179 rdl. Men gælden udgjorde 157 rdl., deraf 34 rdl. i restancer til herskabet, 31 rdl. til den hjemmевærende søn Jens som løn for 24 aar, og 20 rdl. til den ligeledes hjemmевærende datter Anne, som var 52 aar og utvivlsomt havde forestaaet husholdningen siden moderens død.

Der var 7 søskende om at dele de ca. 22 rdl., som udgjorde boets nettoformue:

1. Birgitte Rasmusdatter, g. m. Ole Michelsen Kieldmand i nr. 71.
2. Anne Rasmusdatter, død ugift 1736, 60 aar gl.
3. Jens Rasmussen, se nedenfor under II.
4. Inger Rasmusdatter, se nedenfor under III.
- 5–6–7. Tre døtre, Maren, Kirsten og Johanne var alle gift i Sundby paa Falster, hvilket sikkert maa ses i forbindelse med den omstændighed, at en søster til Rs. Jensen ved navn Kirsten Jensdatter havde været gift med herredsfogeden over Falsters Nørreherred, Jørgen Jeppesen.

Om denne herredsfoged findes følgende oplysninger i Samsøs tingbog d. 16. 12. 1712: Jørgen Jeppesen, der paa det tidspunkt var død, havde været gift to gange, sidst med Kirsten Jensdatter, som levede endnu. Hans første kone nævnes ikke ved navn, men det ser ud til, at ogsaa hun stammede fra Nordby, for det oplyses, at hendes moder Giertrud Andersdatter var død i Nordby og havde efterladt sig et stykke kaalgaardsjord, som Rs. Jensen Svensk nu havde haft i brug i 30 aar. Om Jørgen Jeppesen selv var fra Nordby, oplyses ikke. Han havde efterladt sig en datter af 1. ægteskab, Margrethe Jørgensdatter, og en søn af 2. ægteskab, Alexander Jørgensen. Enken og hendes steddatter boede endnu paa Falster, men sønnen havde taget bopæl i Nordby, hvor han nu gjorde krav paa den ovennævnte kaalgaard (uden dog at faa den). I en skatteliste fra 1711 nævnes han som skrædder. Hans kone, Birthe Thomasdatter, døde 1739, 69 aar gammel. Hun var antagelig falstring, eftersom navnet Thomas ikke kendes fra den tids Nordby. Alexander Jørgensen Skrædder døde 1748, 72 aar gl.

II. Jens Rasmussen Svensk, f. o. 1682, d. 1732. Søn i gaarden. Ugift.

Ved skiftet efter Rs. Jensen fik sønnen Jens gaarden overladt mod at paatage sig de paahvilende gældsforpligtelser og udbetale 25 rdl. til deling mellem de andre arvinger. Men det viste sig, at han ikke kunne klare udbetalingerne, og inden der var gaaet et aar, maatte han afstaa gaarden til nedennævnte Jens Michelsen Haukrog, der samme aar (1729) blev gift med hans hjemmевærende søster Inger. Jens Rasmussen og den anden søster, Anne, skulle fremdeles have deres ophold i gaarden, vel sagtens mod at hjælpe til

med arbejdet. Men i 1730 giftede Jens Rasmussen sig med en kvinde (pige eller enke?) ved navn Maren Hansdatter. Om han saa blev boende i nr. 60 eller fik et hus at bo i sine to sidste aar, vides ikke.

III. Jens Michelsen Haukrog, f. o. 1697, d. 1746. Svigersøn, gift med Rs. Jensens datter **Inger Rasmusdatter Svensk**, f. o. 1688. Vielsen fandt sted den 22. dec. 1729, men allerede 3. juledag, altsaa kun 5 dage senere, blev Inger begravet, saa det maa have været en vielse paa dødslejet. De nærmere omstændigheder ved denne mærkelige sag kendes ikke. Man kunne maaske tænke sig, at bryllupet er blevet udsat paa grund af Ingers sygdom, men at vielsen er blevet foretaget i sidste øjeblik for at sikre Jens Michelsen arveret til gaarden, som han formodentlig allerede havde overtaget og indskudt ny kapital i. Han var søn af Michel Jørgensen Haukrog i nr. 73. – I 1730 indgik Jens Michelsen nyt ægteskab med **Kirsten Nielsdatter**, f. o. 1698, d. 1745, datter af Niels Jørgensen i nr. 76. Hun fødte Jens Michelsen flere børn, men kun to piger overlevede forældrene:

1. Inger Jensdatter, g. m. Clemmen Pedersen Holm i nr. 14 i Maarup.
2. Kirsten Jensdatter, omkommet som 24-aarig pige sammen med fem andre paa hjemtur fra Tunø til Maarup 30. okt. 1763, se under nr. 15 i Maarup.

Efter Jens Michelsen Haukrogs død blev gaarden i 1746 solgt ved auktion for 330 rdl. Dens værdi var altsaa blevet betydelig forøget, siden han overtog den. Køberen var den rige gmd. og skipper Michel Holm i nr. 23 i Maarup, men han overlod med det samme gaarden i Nordby til sin neddennævnte svigersøn Ole Sørensen.

IV. Ole Sørensen, f. 1713, d. 1772. Søn af skipper og gmd. Søren Olesen i nr. 86. Gift 20.7.1746 med **Bodil Michelsdatter**, f. 1727, datter af Michel Sørensen Holm i nr. 23 i Maarup. Men hun døde allerede 7.5.1747 efter at have født et pigebarn (der døde som spæd). – Derefter ægtede Ole Sørensen i 1748 **Johanne Michelsdatter**, f. 1719, d. 1768, datter af Michel Sørensen Thunbo i nr. 22 i Maarup.

Børn (af 2. ægteskab):

1. Bodil Olesdatter, se nedenfor.
2. Søren Olesen, gmd. i nr. 67.
3. Mette Olesdatter, vistnok død ugift, i alt fald uden arvinger.

Ole Sørensen har sikkert i sine unge aar sejlet sammen med sin fader. Allerede som ungkarl ses han at have købt en tredjepart i krejerten „Fortuna“ af Søren Olufsen Lassen i Alstrup. Men i 1747 tilbagesolgte han den til samme mand (for 150 rdl). Ved den lejlighed kaldes skibet en jagt, og det oplyses, at den var paa 8 læster (en læst = 22 tdr. korn), samt at den var bygget paa Samsø og laa ved Gammelholm. Senere maa Ole Sørensen have købt part i et andet skib, for i 1755 ses det, at han og Morten Sørensen Holm i Stauns solgte deres halvpart i galiothen „Enigheden“ til „Køb- og handelsmand Peter Kall i Flensborg og velfornemme Morten Villadsen i Jørgensby“ (ved Flensborg). Den var paa 14 læster og tømret af „Mester Jacob i Obenrade“ (Aabenraa).

V. Michel Christensen Frier fra Pillemark, f. o. 1740, d. 1779. Svigersøn, gift 1773 med **Bodil Olesdatter**, f. 1751.

Michel Frier efterlod sig ingen børn.

VI. Adam Madsen, f. o. 1748, **Bodil Olesdatters** 2. mand, gift med hende 1780. Han kom fra Hjarnø og betegnes som skipper. Ægteparret er ved folketællingen 1787 opført med to børn: den 6-aarige Mette og den 4-aarige Ingeborg.

I forbindelse med sin skippervirksomhed drev Adam Madsen ogsaa handel. Fra 1783 foreligger der en kontrakt, hvoraf det fremgaar, at han sammen med Rs. Michelsen Poulsen i nr. 82 og Rs. Christensen Beyer i nr. 15 i Maarup har afkøbt herskabet 550 tdr. byg aarligt i 6 aar, antagelig med salg til Norge for øje. Adam Madsens part i købet udgjorde 150 tdr. aarligt. Handelen er nærmere omtalt under nr. 82.

I udskiftningsaaret 1797 solgte Adam Madsen gaarden i Nordby til nedennævnte Niels Jensen for 990 rdl. og købte i stedet Frants Lassens gaard i Alstrup for 1500 rdl. Dermed forsvinder familien fra Nordby sogn.

VII. Niels Jensen Skrædder, f. 1767, d. 1813. Søn af Jens Sørensen Skrædder (der maa have været husmand). Gift 1797 med **Margrethe Hansdatter**, f. 1774, d. 1847, datter af

gmd. Hans Rasmussen Foged, se under nr. 81. Vielsen fandt sted i Besser, fordi hun paa den tid havde sit ophold i Alstrup. (Hendes forældre havde været døde i omtrent 20 aar).

Niels Jensen Skrædder kaldes i 1811 „underbefalingsmand“ (under krigen med engelskmændene), og i Th. Thaulows bog om Samsø i krigsaarene 1801–14 nævnes han som anfører for den i 1808 oprettede kystmiliti i „Nordby kystforstanderi“. (Kystmilitiets opgave var vagt- og patruljetjeneste langs stranden samt alarm- og signaltjeneste, til hvilket formaal en signalstation var indrettet paa Klævelt Maalhøj nordøst for Nordby).

Efter Niels Jensens død beholdt Margrethe Hansdatter nr. 60, men hun maa ret snart have solgt marken fra, saa gaarden blev til et jordløst hus (bortset maaske fra et par stykker „ejendomsjord“ inden for bygrænsen). Paa en liste fra 1821 over bøndernes skolebidrag nævnes nr. 60 slet ikke, og nogle optegnelser af provst Jacobsen fra o. 1860 viser, at marken nr. 8 paa hans tid var delt i to dele, hvoraf Hans P. Michelsen i nr. 76 ejede den ene og Clemmen Holm i nr. 67 den anden. H. P. Michelsens part blev senere udstykket i husmandslokker, mens Clemmen Holm mageskiftede sin part med marken nr. 23, der før hørte til gaarden nr. 75.

Den 22. 7. 1817 stod Niels Skrædders enke sammen med 6–7 husmænd fra Nordby sogn og mange fra Sydsamsø tiltalt ved retten for ulovligt krohold og brændevinssalg.

Niels Skrædders børn:

1. Jørgen Andreas Nielsen, tømmermand i Nordby, senere gmd. i Stauns, gift med Margrethe Jensdatter Snedker og fader til Jens Snedker i nr. 66.
2. Jens Nielsen Skrædder.
3. Hans Nielsen Skrædder, træskomand i Nordby. Han fik sin moders hus, matr. nr. 60, og hun boede hos ham til sin død. Efter ham boede først hans søn, snedker Niels Hansen, i huset og senere dennes søn, snedker Rasmus Nielsen, hvis ugifte datter, syersken Hansine Nielsen, endnu bor i huset.
4. Ole Nielsen Skrædder.
5. Tønnes Nielsen, møller i Nordby. Han antog navnet Møller, og det navn fik hans 6 børn. En af sønnerne var gmd. og gæstgiver Hans Møller i nr. 61. En anden var smeden Julius Møller, hvis datter Ane blev gift med Kristian Jensen i nr. 85, og hvis søn, smeden Tønnes Møller, blev fader til Julius Møller i nr. 23 i Maarup.

Margrethe Hansdatter var kusine til Hans Jensen Foged i nr. 59, idet hendes fader var broder til hans moder. Det er derfor tænkeligt, at hun kan have søgt raad og bistand hos ham, da hun solgte sine jorder. Ved saadan lejlighed kan hun have medbragt sine papirer vedrørende gaarden, deriblandt ogsaa det tidligere omtalte skiftebrev efter Rasmus Jensen Svensk, og da det jo ikke længere havde nogen betydning, kan hun have efterladt det hos fætteren. Saaledes kan det maaske være gaaet til, at det nu findes i nr. 59.

Nordby matr. nr. 61

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 9

Udflyttet 1914

Ubrudt slægtsforbindelse

I. Poul Jensen, f. o. 1624, d. 1709. Nævnt i matriklen baade 1664 og 1688. Gift med **Barbara Olufsdatter**, efter hvem der holdtes skifte 23.5.1698.

Børn:

1. Anne Poulsdatter, g. m. gmd. Peder Jensen Tønnesen i en senere nedlagt gaard. Moder til Jens Pedersen Tønnesen i nr. 95 og Poul Pedersen i nr. 85. Hun var enke, allerede da der holdtes skifte efter hendes moder.
2. Kirsten Poulsdatter, g. m. Niels Jørgensen i nr. 76.
3. Bodil Poulsdatter, g. m. Michel Sørensen Thomesen i nr. 23 i Maarup.
4. Jens Poulsen. Betegnes som myndig i 1698, men der findes ikke mere om ham, saa han er maaske død inden 1701.
5. Maren Poulsdatter, gift to gange i nr. 97.
6. Johanne Poulsdatter, se nedenfor.
7. Margrethe Poulsdatter, g. m. Clemmen Herredsfoged i nr. 19 i Maarup.
8. Karen Poulsdatter, g. m. hmd. Christen Andersen, der var søn af Anders Christensen i nr. 101.

II. Søren Michelsen Holm, f. o. 1675, d. 1726. Svingersøn, gift med **Johanne Poulsdatter**, f. o. 1672, d. 1738. Søn af Michel Jensen Holm i Holmgarden, se under nr. 57.

Børn:

1. Poul Sørensen, se under „Gaarden i Gyden“ (i tillægget om nedlagte gaarde: C II).
2. Bodil Sørensdatte, se nedenfor.

Søren Michelsen Holm var baade gmd. og skipper. I Fr. Poulsens „Efterretninger om Samsø“, s. 242, er gengivet et brev fra ham til forvalteren paa øen, og af dette brev, som er dateret Nyborg d. 22. sept. 1712, altsaa under Den store nordiske Krig, fremgaar det, at skipperen er paa vej til Lybæk med en last korn for forvalteren. I Nyborg har han imidlertid faaet advarsel om, at svenske fregatter krydser i farvandet under den pommerske kyst, hvorfor han melder forvalteren, at han ikke tør fortsætte rejsen. – En anden samsing, Oluf Sletting, søn af en tidligere præst i Nordby, kom samtidig til Nyborg med 3 laster korn for forvalteren. Han blev ogsaa advaret, men de høje kornpriser hinsides Østersøen fristede ham til at tage chancen. Resultatet var, at alle hans tre fartøjer blev opbragt af svenskerne, mens Søren Michelsen naaede tilbage til Samsø med skib og ladning i god behold.

Om Søren Michelsens død hedder det i skifteprotokollen 12. 2. 1728, at han „ved Michelstider 1726 med Jørgen Nielsens Galiøth af Alstrup paa rejse til Norge ulykkelig er omkommen“.

III. Christen Clemmensen, f. 1702, d. 1769. Svigersøn, gift 1731 med **Bodil Sørensdatte**, f. 1704, d. 1783. Søn af Clemmen Pedersen Jyde i nr. 20 i Maarup. Ligesom sin forgænger var han skipper. Ved hans død siges det i kirkebogen, at han havde sejlet siden sit 16. aar.

Børn:

1. Barbara Christensdatte, g. m. Michel Michelsen Thunbo i nr. 22 i Maarup.
2. Søren Christensen, gmd. og skipper i nr. 57.
3. Kirsten Christensdatte, se nedenfor.
4. Maren Christensdatte, g. m. Michel Christensen Beyer i nr. 17 i Maarup.

IV. Søren Jørgensen Holm, f. 1741, d. o. 1800. Svigersøn, gift 1769 med **Kirsten Christensdatte**, f. 1738, d. 1796. Søn af Jørgen Sørensen Holm i Holmgaarden, se under nr. 57.

Eneste barn: Jørgen Sørensen Holm, d. 1789, 16 aar gl.

Efter sønnens død tog forældrene Søren Jørgensens vanføre søstersøn Jørgen Sørensen til sig, se under nr. 57, men han døde 1792, 30 aar gl.

V. Christen Michelsen Beyer, f. 1770, d. 1827. Søn af Michel Christensen Beyer og Kirsten Christensdatters søster Maren i nr. 17 i Maarup. Gift 1797 med **Anne Michelsdatter**, f. 1770, d. 1836, datter af Unge Michel Michelsen i nr. 81.

Eneste barn: Michel Christensen Beyer, se nedenfor.

VI. Michel Christensen Beyer, f. 1802, d. 1834. Søn i gaarden. Gift 1830 med **Dorthe Andersdatter Gommesen**, f. 1812, d. 1895, datter af skipper, senere gmd. Anders Gommesen, se under nr. 64.

Det fortælles, at Dorthes svigermoder havde ladet sig overtale af slægtninge til at forholde Dorthe gaarden, da hun efter kun fire aars ægteskab blev enke. Hendes afdøde mand skulde altsaa ikke have faaet skøde paa den. Men da skifteretten gik ud fra som en selvfølge, at Dorthe som enke overtog gaarden, havde svigermoderen ikke mod til at gøre indvendinger.

Eneste barn af dette ægteskab: Christen Søren Beyer, hmd. i Nordby.

VII. Michel Søren Michelsen, f. 1813, d. 1850, **Dorthe Andersdatters** 2. mand, gift med hende 1835. Søn af lærer og gmd. P. Michelsen (se under nr. 95).

Børn:

1. Ane Dorthe Michelsen, g. m. hmd. Peter Tolder, Nordby.
2. Michel Beyer Michelsen, skrædder og jordemodermænd.
3. Kirsten Michelsen, g. m. skrædder Jens Kjeldsen.
4. Anders Michelsen.
5. Peter Michelsen.
6. Barbara Michelsen, se nedenfor under IX.

Michel Søren Michelsen var drikkfældig, og forholdet mellem de to ægtefæller var daarligt. Til sidst foretog de det dengang usædvanlige skridt at søge skilsmisse. De havde været i retten om sagen. Men da Michel ved hjemkomsten derfra spændte hestene fra, faldt han over vognstangen og kom saaledes til skade, at han døde af det.

VIII. Christen Rasmussen, f. 1815, d. 1878, Dorthe Andersdatters 3. mand, gift med hende 1854. Han betegnes som væver og handelsmand fra Nedre Randlev i Jylland, og ifølge et privatbrev fra den tid hed det sig, at han var ejer af 2000 rdl. Ligesom Dorthe havde han været gift to gange før, og han medførte en 14-aarig søn Peder (som i Nordby blev kaldt Yvde-Per, d. e. Jyde-Per, og som blev gift med Maren Gaard, datter af Niels Søren Kornmaaler i nr. 72).

Christen Rasmussen og Dorthe fik ingen børn sammen.

Chr. Rasmussen opnaaede bevilling som kromand og gæstgiver i nr. 61. Senere drev han ogsaa købmandsforretning.

IX. Hans Møller, f. 1850, d. 1917. Svigersøn, gift 1875 med Dorthes datter af 2. ægteskab, **Barbara Michelsen**, f. 1849, d. 1936. Hans Møller var søn af mølleren Tønnes Nielsen Møller, der er nævnt under nr. 60 som søn af Niels Jensen Skrædder.

Børn:

1. Anna Theodora Møller, g. m. gmd. Morten Printz i nr. 55.
2. Peter Barfred Møller, gmd. i nr. 100.
3. Christian Møller, købmand i nr. 61, se nedenfor.
4. Johanne Møller, g. m. lærer L. P. Andersen, Nordby, senere Grevinge.
5. Tønnes Nielsen Møller, gmd. i nr. 57.
6. Otto Møller, se nedenfor.

Hans Møller havde i sin ungdom været sømand. Han og Barbara fortsatte gæstgiveriet i nr. 61, men opgav købmandsforretningen, der imidlertid o. 1900 blev genoptaget af deres søn Christian Møller. – I 1914 flyttede Hans Møller gaarden ud, og kroen blev nedlagt, mens Chr. Møller fortsatte som købmand i nr. 61.

X. Otto Møller, f. 1889, d. 1963. Søn i gaarden. Ugift. Da han med aarene blev invalid paa grund af gift, overlod han i 1950 gaarden til nedennævnte svigersøn af hans broder Christian Møller.

XI. Carl Madsen, f. 1905. Søn af gmd. Mads Madsen, Haardmark. Gift 1932 med **Barbara Møller**, f. 1909, datter af købmand Chr. Møller, se nedenfor.

Købmandsforretningen i nr. 61

I. Christian Møller, f. 1881, d. 1955. Gift 1908 med **Kristine Jensen**, f. 1878, d. 1950, datter af hmd. Peder Jensen Ruby i Fjaltring. Hun var kommet til Nordby som mejerske paa mejeriet.

Børn:

1. **Barbara Møller**, se ovenfor under XI.
2. **Hans Møller**, se nedenfor.

II. Hans Møller, f. 1913, overtog forretningen efter faderens død. Gift 1958 med **Anna Lise Hansen Skov**, født Pedersen, f. 1931 i Aalborg.

Nordby matr. nr. 62

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 10

Udflyttet 1894

Ubrudt slægtsforbindelse

I. Clemmen Jensen. Nævnt i markbogen 1683 og matriklen 1688. Hans kone er nævnt som enke i et par retssager fra 1697-98 (som i sig selv er uden interesse). Hun hed **Bodil Rasmusdatter**, og det fremgaar af tingbogen, at ægteparret havde fire døtre:

1. Anne Clemmensdatter, g. m. Søren Jensen Tønnesen i nr. 68.
2. Mette Clemmensdatter, g. m. Michel Jensen i nr. 15 i Maarup.
3. Maren Clemmensdatter, g. m. sognedegn og gmd. Jens Sørensen i nr. 90.
4. Bodil Clemmensdatter, se nedenfor.

II. Rasmus Jensen, f. o. 1660, d. 1731. Svigersøn, gift med **Bodil Clemmensdatter**, f. o. 1664, d. 1741. Om Rs. Jensens

slægt vides kun, at han havde en broder, Oluf Jensen, der boede i Torup.

Børn:

1. Jens Rasmussen, gmd. i nr. 18 i Maarup.
2. Michel Rasmussen, skipper og gmd. i nr. 69.
3. Ole Rasmussen, gmd. i nr. 19 i Maarup.
4. Christen Rasmussen, gmd. i nr. 17 i Maarup.
5. Johanne Rasmusdatter, se nedenfor.

Rs. Jensen var baade skipper og gaardmand. En retssag fra 1697 viser, at han da var ejer af et skib, som han selv førte paa en rejse til Norge, og han blev efterhaanden en rig mand. Men i marts 1706, mens han var paa rejse til Norge, denne gang med et skib, som tilhørte hans broder i Torup, blev der gjort et slemt indhug i hans velstand, idet „tifagtige mennesker“ en mørk regnvejrsnat begik indbrud i hans gaard og stjal 700 rdl. i rede penge, deraf 450 rdl. i otteskillinger. En vældig sum paa en tid, da der skulde en god hest til at koste 10 rdl. Sporene viste, at der havde været to om tyveriet, og at de havde været paa hosesokker. De havde trykket en rude ind, netop i den stue, hvor Rs. Jensens pengebøsse stod, og efter at de derpaa havde aabnet vinduet, var den ene af dem steget ind i stuen, „som om morgenen af føddernes urenhed kunde kendes“. Ved fælles hjælp fik de det tunge og solide skrin ud gennem vinduet, hvorefter de bar det gennem haven ud paa marken mod øst, som begyndte lige uden for havediget paa den modsatte side af ringvejen omkring byen. Med økse og brækjern opbrød de her kisten og tømte den for penge. Men nogle dokumenter, der laa sammen med pengene, dækkede de omhyggeligt mod regnen og blæsten ved at forvare dem under kisten, før de gik derfra. De to mørkets mænd havde aabenbart deres gode sider! – Senere blev det oplyst, at byens vægttere, „thi om vinteren gik to personer vagt hver nat“, nok havde hørt tyvenes banken, da de brød skrinet op. „Men saasom det var uden for byen, kerte de sig ej derom“. Man skulde ellers tro, det netop maatte have vakt deres mistanke, at der foregik noget ude paa marken, hvor ingen, absolut ingen, kunde have noget lovligt ærinde paa den tid af døgnet. Modet har nok svigtet dem.

Adskillige omstændigheder ved tyveriet viste tydeligt, at tyvene var stedkendte folk. Men de blev aldrig fundet og pengene heller ikke. Rasmus Jensen maatte bære sit tab. „Jeg nu fattige mand“, kalder han sig i en skrivelse til retten 1708. (Mere om den gaadefulde sag kan læses under nr. 71 og især i bogen om Nordby paa Peder Paarses Tid).

Den 18. jan. 1714 blev Rs. Jensen ramt af et nyt slag, idet hans gaard brændte. Ilden, der mentes at være opstaaet i gaardens „kølle“ (d. e.

maltbrænderi), brød ud lige over middag, og da der paa grund af haard frost ikke kunde skaffes vand til slukning, og der desuden blæste en frisk kuling fra øst, ompændte flammerne hastigt hele gaarden, saa næsten intet blev bjærget ud derfra. Og ikke nok dermed. Baaret frem af den kraftige vind bredte ilden sig til naboejendommene i den tæt sammenbyggede, straaatækte by, saa man til sidst maatte gribe til den udvej at nedbryde en gaard i farezonen for at frembringe en aabning, som flammerne ikke kunde naa over. Paa den maade fik man endelig ildens fremtrængen standset, men da var der nedbrændt 3 gaarde og 5 huse – foruden at en fjerde gaard altsaa var lagt øde. Rasmus Jensen og hans kone var ilde forbrændt, hed det i tingbogen. De to nedbrændte nabogaarde var Søren Jensen Fogeds (nr. 67) og Jep Rasmussens. Den nedbrudte gaard tilhørte Rasmus Hohle. (De to sidstnævnte gaarde er omtalt i tillægget om nedlagte gaarde bag i bogen).

Man havde ingen brandforsikring dengang, saa brand var en økonomisk katastrofe for dem, det gik ud over. Men som en selvfølge blev der ydet privat hjælp (næste gang kunde det gælde en selv), og d. 20. jan. 1714 blev der paa Samsø birketing indvarslet en indsamling over hele øen til støtte for de brandlidte.

Trods sine store tab arbejdede Rs. Jensen sig op igen. Ved skiftet efter ham 10. 7. 1731 blev boets aktiver vurderet til 488 rdl. og gælden opgjort til kun 84 rdl., hvilket viser, at han døde som en efter den tids forhold velstaaende mand. Alle hans børn blev gaardmandsfolk. Tre af hans sønner ejede tilsammen en fjerdedel af hele Maarup.

III. Michel Sørensen Poulsen, f. o. 1692, d. 1773. Svigersøn, gift 1728 med Rs. Jensens datter Johanne Rasmusdatter, f. 1704 (hendes død er ikke fundet indført i kirkebogen). – Michel Sørensen var søn af Søren Poulsen, der er nævnt under nr. 69 som søn af Poul Madsen.

Børn:

1. Bodil Michelsdatter, se nedenfor.
2. Søren Michelsen, død 1758, 26 aar gl.
3. Rasmus Michelsen Poulsen, gmd. i nr. 82.
4. Anne Michelsdatter.

IV. Michel Pedersen Foged, f. 1731, d. 1800. Svigersøn, gift 1761 med Bodil Michelsdatter Poulsen, f. 1730, d. 1799. Han var søn af Peder Jensen Røver i nr. 24 i Maarup og

dennes 2. hustru Margrethe Hansdatter Foged. Han gik altsaa under sin moders slægtsnavn, hvilket ogsaa kunne være naturligt nok, eftersom han i mange aar var sognefoged.

Børn:

1. Peder Michelsen Foged, død som gammel, hjemmевærende ungkarl. Det fremgaar af gamle familiebreve i slægtens eje, at han var lidt „til en side“.
2. Anne Michelsdatter, g. m. Jens Jensen Gies i nr. 79.
3. Margrethe Michelsdatter, blev i hjemmet, se under V.

Bodil Michelsdatter Poulsen var drikkfældig. Allehelgensdag 1784 stod hun offentligt skrifte i kirken „for hendes forhen givne forargelse ved daglig drukkenskab og tillige afhold fra det højværdige alterens sakramente“. Af tingbogen 1786 fremgaar det, at hun brød sin mands aflaa-sede gemmer op, naar han var fraværende, og tilegnede sig korn, kul og jernstænger, som hun solgte for at skaffe sig brændevin. Ogsaa i den sag, som her nu skal berettes om, var sognefogedkonen indblandet.

Der laa dengang i „Hæderligsgyden“ en gaard, som tilhørte en mand ved navn Mads Poulsen. Hans kone hed Margrethe Pedersdatter og var datter af Peder Jensen Smed i nr. 96, hvorfor hun blev kaldt Smedde-Margrethe. I 1787 stod hun tiltalt ved retten for at have stjaalet 2 skp. byg fra gmd. Michel Pedersens lade i nr. 65. Hun havde overtalt en ugift kvinde, Kirsten Jensdatter, der boede i et hus sammen med sin vanføre gamle moder, til at være med ved tyveriet, som fandt sted en mørk vinteraften ved 8-tiden. Men da de to kvinder med de skumle hensigter kom til Michel Pedersens gaard, vilde Kirsten alligevel ikke med ind, men blev udenfor og holdt vagt, mens Margrethe gik ind i loen og fyldte korn i et pudevaar, som hun havde bragt med. Ved fælles hjælp bar de to derefter kornet hjem til Kirsten, da Margrethe var bange for, at hendes mand skulde opdage, hvad hun havde gjort, dersom hun straks fik det med hjem (saa de har vel ikke haft aftærsket korn i huset). – For retten nægtede Margrethe haardnakket, men Kirsten, hos hvem pudevaaret med kornet i var blevet fundet, tilstod alt. Dommen er ikke fundet indført i tingbogen, men det ses senere i en anden forbindelse, at Margrethe blev pisket i arresten paa Brattingsborg. – Ni aar efter, i 1796, var Margrethe Pedersdatter atter i retten, denne gang anklaget for at have stjaalet et par skp. rug fra sognefogeden Michel Pedersen Foged samt en ny skjorte til en værdi af 5 mk. fra Ole Sørensen Degn (i nr. 86). Af vidneudsagn fremgik det, at hun paa dette tidspunkt var 47 aar gl., og at hun havde haft 6 børn, af hvilke de 4 imidlertid var død som smaa. Ingen af vidnerne sagde noget godt om hende. Hun blev karakteriseret som

„skarnagtig“, „ond“, og hun „var ikke meget for“ at bestille noget, naar hun kunde undgaa det (hvilket hun dog næppe har haft mange muligheder for, fattig som hun var). Videre vidnedes der om hende, at hun gik omkring i gaardene og forledte konerne til at drikke. Det gjaldt saaledes sognefogedens kone Bodil Michelsdatter og Ole Degns kone Anne Jensdatter. I denne forbindelse blev det oplyst, at den tiltalte i 1794 havde staaet i gabestokken i Nordby (i mindre sager udøvede bymændene nemlig en vis selvjustits, formodentlig gennem bytinget). Selv drak Margrethe sig ikke fuld, men hun var konerne behjælpelig med at skaffe dem brændevin. Sognefogeden havde forbudt hende at vise sig i hans gaard, da han vilde forhindre sin kones drikkeri. Men Margrethe blev ved at komme der i smug. Det har han dog nok haft en mistanke om, og ved flere lejligheder maatte hun i hast skjule sig, fordi han kom uventet til stede. En gang gemte hun sig i bageovnen, en anden gang under væven og en tredje gang paa loftet. Men hun blev formodentlig fundet, siden man nu vidste besked derom. – Margrethe nægtede at have stjaalet det ommeldte korn. Sognefogedkone havde selv bedt hende gaa paa loftet og tage det til at skaffe hende brændevin for. Ligesaa havde Ole Degns kone selv givet hende skjorten for en pot brændevin. Men Ole Degn (der nok har holdt øje med hendes vasketøj) havde opdaget den mellem noget tøj, som hun havde hængt til tørre, efter at det havde været i tvæt, og saa havde han taget skjorten til sig, uden til gengæld at betale noget for brændevinen, som hans kone havde faaet. Naturligvis benægtede de to nævnte koner, hvad arrestanten havde sagt om dem, og i dommen, som faldt 11. 9. 1796, hedder det, at en paastand af „et menneske som Margrethe Pedersdatter“ ikke skønnes at kunne anses imod de to koners forklaring. Paa dette punkt har man vanskeligt ved at følge dommeren. Efter alt, hvad der foreligger, skulde man ikke synes, de tos vidnesbyrd kunde gøre krav paa særlig tiltro. Men dommerens udtryk: „et menneske som Margrethe Pedersdatter“ tyder paa, at den anklagede rent personligt har gjort et meget daarligt indtryk. Anklageren havde nedlagt paastand om 5 aars strafarbejde, mens forsvareren paa sin side fandt, at tiltalte nok burde straffes „til afsky for andre ligesindede redskaber eller tjenstfærdige aander“, men mente, at 1 maanedes strafarbejde kunde være passende. Dommeren valgte et mellemstandpunkt: Da tiltalte tidligere havde været straffet for tyveri, kendtes det for ret, at hun skulde arbejde 3 aar i Københavns forbedringshus samt betale sagens omkostninger, derunder ogsaa arrest, forplejning og bortsendelse.

Desværre er det ikke lykkedes at følge Smedde-Margrethes skæbne videre. Men et par maaneder efter domsafsigelsen anmodede Mads Poulsen om, at der maatte blive holdt auktion over hans ejendom, da han

nu maatte arbejde for andre og derfor ikke kunde have tilsyn med sine egne sager. Saaledes blev gaarden nedlagt, og ved udskiftningen det følgende aar blev der ikke afsat nogen marklod til den.

V. Rasmus Nielsen (Foged), f. o. 1768, d. 1832. Svigersøn, gift 1796 med **Margrethe Michelsdatter**, f. 1768, d. 1834.

Rs. Nielsen kom fra Stødou paa Helgenæs. Foged-navnet fik han efter sin forgænger i gaarden. Hvad der førte ham til Samsø, vides ikke. Men en broder til ham ved navn Lars Nielsen var i 1795 blevet gift med enken Kirsten Sørensdatter i nr. 100.

Børn:

1. Michel Rasmussen (omtalt nærmere i nedenstaaende tilføjelse).
2. Niels Rasmussen Foged, se nedenfor under VI.
3. Karen Rasmusdatter, g. m. Rs. Michelsen Poulsen den yngre i nr. 82.

Tilføjelse:

Den ældste søn, Michel Rasmussen, f. 1798, blev uddannet til lærer paa det daværende seminarium hos provst Hammer i Besser og dimitteret derfra 1817. Samme aar blev han kaldet til skolelærer og kirkesanger i Herlufmagle paa Sjælland, hvor en broder til provst Hammer var præst. I 1819 ægtede Michel Rasmussen den 17-aarige Dorthe Michelsdatter, som var datter af hmd. og skrædder Michel Jensen Kræmmer i Nordby (en sønnesøn af Jens Jensen Gies i nr. 79), og som fødte ham 6 børn. I 1840 erhvervede M. Rasmussen en fæstegaard i Torpe ved Herlufmagle, som han drev ved sine sønners hjælp, mens han selv passede skolen, indtil han efterhaanden fik saa mange tillidshverv, at han maatte holde hjælpelærer. 1842-47 var han i sogneforstanderskabet, fra 1843 til lige sognefoged, 1847-48 deputeret til stænderforsamlingen i Roskilde, 1848-49 medlem af den grundlovgivende rigsdag, 1852-55 folketingsmand og fra 1856 til sin død 1859 medlem af Præstø amtsraad. - I gaarden nr. 82 i Nordby, hvor hans søster fik sit hjem, opbevares der over 180 breve, som han i aarenes løb skrev hjem til familien.

VI. Niels Rasmussen Foged, f. 1800, d. 1834. Søn i gaarden. Gift 1830 med **Johanne Sørensdatter**, f. 1801, d. 1867, datter af Søren Rasmussen Beyer i nr. 15 i Maarup.

Eneste barn: Rasmus Nielsen Foged, hmd. i Nordby.

Niels Rasmussen døde i april 1834, kun 1½ aar efter faderen. Han

havde ikke faaet papirer paa gaarden, men han drev den for egen regning, dog saaledes at hans moder stod som dens indehaver (paa sin afdøde mands fæstebrev). Men i juni 1834 overdrog hun gaarden til sønnens enke paa følgende betingelser: Johanne Sørensdatte skulde betale 200 rdl. sølv til Niels Rasmussens søster Karen Rasmussen (i nr. 82) og 250 dito til hans broder Michel Rasmussen i Herlufmagle. Desuden skulde Karen Rasmussdatte have forskellige ting, der var lovet hende ved faderens død, og en rød hoppe skulde tilhøre Michel Rasmussen, der som nævnt ikke blot var degn, men ogsaa var fæstegaardmand. Endvidere sikrede Niels Rasmussens moder sig, at hans og Johanne Sørensdatte 2-aarige søn fik tilskrevet 300 rdl. sølv som sin fædrearv. Den gamle enke skulde have sit ophold i gaarden for livstid, eller 80 rdl. aarligt, hvis hun fik i sinde at flytte derfra. Og det gjorde hun snart. Ved sin død, som indtraf den 18. dec. samme aar, opholdt hun sig hos datteren og svigersønnen i nr. 82. Hun har maaske følt sig fremmedgjort i hjemmet, da Johanne Sørensdatte i november giftede sig igen. Eller hun har maaske følt døden nærme sig og har ønsket at tilbringe sine sidste dage hos en af sine egne.

VII. Michel Sørensen, f. 1810, d. 1875, Johanne Sørensdatte 2. mand, gift med hende 1834. Han var søn af Søren Michelsen i nr. 69.

Ægteparrets børn blev døbt Foged:

1. Ane Margrethe Foged. Gift 1855 med Ole Kræmmer, søn af Jens Pedersen Kræmmer i nr. 85. Efter hans død 1857 ægtede hun i 1859 hmd. Niels Moesgaard, søn af Søren Sørensen, Moesgaard, se under nr. 88 VII.
2. Søren Foged, hmd. i Nordby.
3. Abelone Foged, se nedenfor.
4. Karen Foged.
5. Niels Søren Foged, gmd. i nr. 78.

VIII. Villads Holm, f. 1836, d. 1913. Svigersøn, gift 1862 med Abelone Foged, f. 1839, d. 1897. Han var søn af Niels Nielsen i nr. 23 i Maarup.

Børn:

1. Inger Johanne Holm, g. m. Lars Sørensen Gaard, se tillægget til nr. 67.
2. Niels Mikael Holm, se under nr. 77 X.

3. Anine Holm, se nedenfor.

Nr. 62 var en af de gaarde, der gik op i luer ved den store brand i 1894, som er omtalt under nr. 67 X. Derefter blev den flyttet ud paa marken nr. 10.

IX. Jørgen Peter Grønfeldt, f. 1867, d. 1933. Svigersøn, gift 1896 med **Anine Holm**, f. 1876, d. 1963. Søn af Lars Grønfeldt, se under nr. 93 VII.

Børn:

1. Abelone Grønfeldt, g. m. arbmd. Anton Stabel. En søn af dem, Gunnar Stabel, blev gmd. i Holmegaard, se under nr. 16 i Maastrup.
2. Ranka Grønfeldt, g. m. cementstøber Jens M. Sørensen, Nordby.
3. Aksel Grønfeldt, se nedenfor.
4. Sofie Grønfeldt, g. m. hmd. Carl Rasmussen, Nordby.
5. Villads Grønfeldt, gmd., se under nr. 98.

X. Aksel Grønfeldt, f. 1901, d. 1952. Søn i gaarden. Gift 1947 med **Anna Clemmensen**, f. 1927, datter af Mikkel Clemmensen, se under nr. 67 XIII.

Aksel Grønfeldt døde pludseligt under foraarsarbejde i marken.

XI. Gunner Hansen, f. 1924, **Anna Clemmensens** 2. mand, gift med hende 1952. Søn af arbmd. Holger Hansen, Nordby, og hst. Marie Michelsen (som var datter af Peter Marius Skrædder, se under nr. 76 VI).

Nordby matr. nr. 63

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 11.

Udflyttet 1897

Ubrudt slægtsforbindelse.

I. Christen Sørensen Degn, f. o. 1634, d. 1710. Nævnt i markbogen 1683 og matriklen 1688. Gift 1. gang med enken **Margrethe Olesdatter** og 2. gang med **Giertrud Sørendatter**,

f. o. 1652, d. 1737, datter af hmd. Søren Michelsen og hst. Signe Sørensdatter (og søster til Jens Larsens kone Kirsten Sørensdatter i nr. 72).

Ved sin død kaldes Giertrud i kirkebogen Søren Degns enke i stedet Christen Degns, men da hun ikke ses at have giftet sig efter 1710, maa man gaa ud fra, at det er en af præsten Jesper Clausens ikke sjældne fejltagelser.

Ved skiftet efter Christen Degn 27.5.1710 nævnes ingen børn af hans sidste ægteskab, men af første ægteskab to sønner:

1. Søren Christensen Degn, f. o. 1667, begravet den sidste dag i aaret 1709 (et par maaneder før faderens død). Gift 1704 med Kirsten Madsdatter (nærmere omtalt under nr. 92 I). Søren Degn var skipper og ejede ved sin død en sjettepart i skibet „Kong David“, som han selv førte. Det var i 1708 afkøbt kammerjunker Rathlou til Rathlousdal for 753 rdl.
2. Ole Christensen Degn, se nedenfor.

Desuden var der to stedbørn, Margrethe Olesdatters børn af hendes 1. ægteskab, nemlig Anne Jensdatter (se under nr. 70 I og II) og Christen Jensen (hvis søn Jens Christensen muligvis er identisk med Jens Christensen Farver i nr. 76).

II. Ole Christensen Degn, f. o. 1674, d. 1732. Søn i gaarden. Gift 1710 (da faderen døde) med **Dorthe Olesdatter**, f. o. 1677, d. 1749, datter af Ole Michelsen i nr. 86. – Ole Degn og Dorthe efterlod sig ingen børn.

Ole Degn sejlede sammen med skipper Søren Olesen i nr. 86, som var Dorthes broder, og under en efteraarstorm i 1732 omkom de to svogre paa vej hjem fra Aarhus. Dorthe, der nok har været vant til at forestaa bedriften hjemme, naar Ole var paa søen, blev som enke siddende ved gaarden i en aarrække. Men i 1744 fik nedennævnte Søren Clemmensen fæstebrev paa den, samtidig med at han blev gift med Dorthes broderdatter Margrethe.

III. Søren Clemmensen, f. 1718, d. 1786. Søn af Clemmen Sørensen i nr. 84. Gift 1744 med **Margrethe Sørensdatter**, f. 1723, d. 1794, datter af Dorthe Olesdatters broder Søren Olesen i nr. 86.

Børn:

1. Clemmen Sørensen, gmd. i Pillemark.
2. Anne Sørensdatter, se nedenfor.
3. Dorthé Sørensdatter, g. m. Peder Olesen Jyde i nr. 92.
4. Søren Sørensen, hmd. i Langemark.
5. Ole Sørensen (Degn), se under nr. 86.
6. Kirsten Sørensdatter, g. m. sømand Michel Øster i Besser.
7. Michel Sørensen.

IV. Jens Rasmussen Kræmmer, f. 1751, d. 1812. Svingersøn, gift med **Anne Sørensdatter**, f. 1753, d. 1837. Han var søn af Rasmus Jensen Kræmmer, se under nr. 95 III.

Børn:

1. Bodil Jensdatter.
2. Søren Jensen Kræmmer, se nedenfor.
3. Jens Jensen Kræmmer.
4. Peder Jensen Kræmmer, hmd. i Nordby, g. m. Inger Holm, en søster til Clemmen Pedersen Holm i nr. 73.
5. Rasmus Jensen Kræmmer, gmd. i nr. 86.

V. Søren Jensen Kræmmer, f. 1785, d. 1861. Søn i gaarden. Gift 1817 med **Bodil Larsdatter**, f. 1797, d. 1857, datter af Lars Michelsen Grønfeldt i nr. 93.

Børn:

1. Margrethe Sørensdatter, se nedenfor.
2. Jens Sørensen Kræmmer, gmd. i nr. 84.
3. Kirsten Sørensdatter, g. m. sin farbroder Rs. Jensen Kræmmer i nr. 86.
4. Mariane Sørensdatter.

VI. Michel Pedersen (Foged), f. 1820, d. 1876. Svingersøn, gift 1850 med **Margrethe Sørensdatter**, f. 1819, d. 1901. Han var søn af Peder Jacobsen i nr. 100.

Eneste barn: Bodil Margrethe Farver, se nedenfor.

Michel Pedersens fader, Peder Jacobsen, var søn af Jacob Jensen Farver og Maren Pedersdatter Foged i nr. 83. Det maa være forklaringen

paa det mærkelige forhold, at Michel selv blev kaldt Foged, men lod sin datter døbe Farver.

VII. Morten Madsen, f. 1849, d. 1935. Svigersøn, gift 1872 med **Bodil Margrethe Farver**, f. 1852, d. 1924: Han var søn af Ole Sørensen i nr. 69 (der lod sine sønner døbe Madsen efter sin farfader, som ganske vist hed Michel Sørensen, men blev kaldt Madsen efter sin farfader, Michel Madsen i nr. 66!).

I 1897 flyttede Morten Madsen gaarden ud paa sin mark lige uden for bygrænsen.

I sin ungdom tilbragte Morten Madsen en vinter paa Vester Skerlinge højskole paa Fyn hos Anton Nielsen og Mads Hansen, og den paa-virkning, han der mødte, kom til at præge ham for hele livet. Han var sogneraadsformand i ca. 25 aar, indtil 1921, og han var den drivende kraft ved opførelsen i 1915-16 af den ny fællesskole for Nordby og Maarup (senere ogsaa for Langøre), som repræsenterede en skoleordning langt ud over, hvad der dengang var almindeligt paa landet. Det var Morten Madsen, der byggede taarnet paa Ballebjerg, efter at han havde erhvervet dette Samsøs højeste punkt med de vide udsigter og gjort det tilgængeligt for offentligheden. Sammesteds er der rejst en mindesten for ham.

Morten Madsen aftjente sin værnepligt ved livgarden og stod vagt paa Amalienborg den dag, da den senere konge, Christian X, blev født. Det fandt han lejlighed til at fortælle kongen, da denne i 1928 gæstede Nordby og lod sig forevise udsigten fra Ballebjerg.

Morten Madsens børn:

1. Marie Madsen, se nedenfor.
2. Ove Madsen, gmd. i en nybygget gaard paa en parcel af marken nr. 13, se under gaard nr. 65.

VIII. Rasmus Jensen, f. 1873, d. 1955. Svigersøn, gift 1898 med **Marie Madsen**, f. 1873, d. 1946. Han var søn af Niels Jensen i nr. 90.

Børn:

1. Mikkel Peter Jensen, se under nr. 81 XIII.
2. Kristian Jensen, se nedenfor.

3. Nanna Elisabeth Jensen, g. m. hmd. Marinus Snedker, Nordby, men død 1929, kun 23 aar gl.

IX. Kristian Jensen, f. 1903. Søn i gaarden. Gift 1930 med Emma Petersen, f. 1905, datter af fisker Vilhelm Petersen, Langøre.

Eneste barn: Lindy Jensen, se nedenfor.

X. Lindy Jensen, f. 1932. Søn i gaarden. Gift 1957 med Karen Madsen fra Pillemark, f. 1938.

Nordby matr. nr. 64

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 12
Ikke udflyttet

I. Rasmus Christensen Herredsfoged, f. o. 1680, d. 1731. Søn af Christen Rasmussen Herredsfoged i nr. 83. Gift med Skolst Jensdatter, f. o. 1661, d. 1735, datter af Jens Søffrensen Fouged i nr. 80.

Eneste efterladte barn: Maren Rasmusdatter, se nedenfor.

Ved skiftet efter Rs. Christensen 20.8.1732 (hvor hans enke fejlagtigt kaldes Bodil i stedet for Skolst) oplyses det, at enken „bliver ved avlingen“, men at datteren Maren og hendes mand Peder Sørensen er hos hende.

II. Peder Sørensen Skrædder, f. 1702, d. 1775. Svingersøn, gift 1726 med Maren Rasmusdatter, f. 1702, d. 1781. Søn af Søren Jensen Skrædder i nr. 101.

Af børn kendes kun to:

1. Rasmus Pedersen Skrædder, gmd. i nr. 88.
2. Søren Pedersen Skrædder, gmd. i nr. 101.

Det var længe umuligt at finde ud af, hvem Peder Sørensen egentlig var. Hans død syntes ikke indført i kirkebogen, og naar dødsnotatet med angivelse af alder ikke foreligger, er det haabløst at lede efter daabsnotatet og faderens navn, med mindre der er tale om et mere særpræget

navn. Men da fattigkassens regnskaber med de aarlige lister over bøndernes bidrag kom for dagen i bispearkivet, viste det sig, at Peder Sørensen her kaldtes Peder Skrædder, og som Peder Sørensen Skrædder fandtes han nu indført som død 1775. Maren Rasmusdatters død var der heller ikke fundet noget om. Men nu blev det klart, at den „Peder Sørensens Skrædders enke“, der døde 1781, 70 aar gl., maa være hende. Alderen er angivet 9 aar for lavt, men det kan ikke være nogen anden, for Peder Sørensen var kun gift een gang.

Den 25. okt. 1739 stod Peder Skrædders kone, Maren Rasmusdatter, offentligt skifte i kirken paa grund af tyveri, „for hvilket hun og forhen havde staaet i gabestokken“.

I 1746 afstod Peder Sørensen sin gaard til nedennævnte Søren Jørgensen og blev husmand. Det var kvægpestens tid, og maaske var det den, der slog ham ud.

III. Søren Jørgensen Thunbo, f. 1715, d. 1768. Søn af Jørgen Sørensen Thunbo i nr. 87. Gift 1746 med **Bodil Sørensdatter, f. 1715, d. 1746** (kun et par maaneder efter brylluppet). Hun var datter af skipper Søren Olesen i nr. 86. – 1747 ægtede Søren Jørgensen derpaa **Anne Jørgensdatter, f. 1728, d. 1796**, datter af Jørgen Sørensen Holm i Holmgaarden, se under nr. 57.

I fæsteprotokollen i arkivet paa Brattingsborg findes et fæstebrev fra 1746, ved hvilket Jørgen Sørensen, Nordby, faar tilfæstet 2 otting jord, som Peder Sørensen hidtil har haft. Denne Jørgen Sørensen maa være Jørgen Sørensen Thunbo i nr. 87, og da hans søn Søren Jørgensen som nævnt blev gift netop i 1746, er det en nærliggende slutning, at faderen erhvervede nr. 64 til sønnen. Fattigkassens aarlige lister over bøndernes bidrag nævner da ogsaa fra 1747 *Søren Thunbo* som mand i denne gaard. Men det er underligt, at det omtalte fæstebrev saa ikke lyder paa sønnens navn – og ikke mindre underligt, at en skatteliste fra 1762 endnu nævner *Jørgen Thunbo* som mand i nr. 64, skønt han var død 1755. Man faar en mistanke om, at godsskriveren har forvekslet faderens og sønnens navne.

Søren Jørgensen Thunbo sejlede i sin ungdom. I 1743, mens han endnu var ungarl, købte han af sin fader en ottendepart i krejerten „Fortuna“.

Børn (kun af sidste ægteskab).

1. Bodil Sørensdatter, g. m. Michel Jensen Svensk i nr. 84.

2. Jørgen Sørensen Thunbo, gmd. i nr. 18 i Maarup.
3. Maren Sørensdatter, g. m. gmd. Jørgen Sørensen Høj i Besser. En søn af dette ægteskab var Villads Jørgensen Høj, Besser mark, hvis datter, Martha Villadsdatter, senere blev gift med Jacob Molbo i nr. 15 i Maarup.
4. Michel Sørensen Thunbo, se nedenfor.

Efter Søren Thunbos død blev Anne Jørgensdatter siddende som enke ved gaarden og drev den paa egen haand i 27 aar. Hun var utvivlsomt dygtig. Da der i 1772 indførtes tobaksmonopol i Danmark, blev hun autoriseret som tobaksforhandler i Nordby.

IV. Michel Sørensen Thunbo, f. 1762, d. 1829. Søn i gaarden. Gift 1795 med **Johanne Hansdatter**, f. 1770, d. 1805, datter af Hans Rasmussen Føged i nr. 81. (Hendes moder var en halvsøster til Michels moder). – Efter Johannes død ægtede Michel Sørensen samme aar (1805) **Maren Michelsdatter**, f. 1779, datter af Michel Jørgensen Haukrog i nr. 99 og enke efter Søren Michelsen Beyer i nr. 17 i Maarup.

Børn af 1. ægteskab:

1. Anne Michelsdatter, g. m. Clemmen Jensen Jyde i nr. 81.
2. Johanne Michelsdatter, g. m. Jens Hansen Farver i nr. 81.
3. Maren Michelsdatter.

Af 2. ægteskab:

4. Søren Michelsen Thunbo, gmd. i nr. 57.
5. Michel Michelsen Thunbo, hmd. i Nordby.
6. Jørgen Michelsen Thunbo, gmd. i nr. 99.

Michel Thunbo efterfulgte Michel Pedersen Føged i nr. 62 som sognefoged. – Han blev et af ofrene for landbrugskrisen under deflationen i aarene efter 1820: i 1826 maatte han sælge gaarden. Køberen var skipper Anders Gommesen, hvis hus i Nordby Michel Thunbo saa fik. Her døde han tre aar senere. Maren Michelsdatter overlevede ham.

V. Anders Gommesen, f. 1780 i Ærøskøbing, d. 1845 i Nordby. Gift 1812 med **Mette Petersdatter**, f. 1793, d. 1863, datter af Peder Pedersen Smed, nævnt under nr. 93 II. Hun var søster til Jens Pedersen Smed i nr. 91 og Christian Pedersen Smed, se under nr. 66 VIII.

Anders Gommesen var ifølge overleveringen af en fransk slægt, som var indvandret til Danmark. Som 16-aarig kom han til Kerteminde, hvor han 3 aar senere opnaaede borgerbrev som købmand. Senere igen gik han til søs, og i 1805 fik han „skipperseddel“. Gennem en broder, der sejlede paa Norge, kom han i 1808 i forbindelse med Nordby-skipperen Rs. Jensen Foged (i nr. 80), som fik ham med til Samsø, hvor han blev fører af jagten „De tvende Brødre“ og fik et hus i Maarup, senere i Nordby. Af tingbogen 26. 7. 1810 ses det, at han da ejede en tredjepart i skibet. Hans medpartnere var den nævnte Rs. Jensen Foged og Michel Michelsen Thunbo i nr. 22 i Maarup. Skibsfarten var under krigen 1807–14 særdeles indbringende for dem, der havde held til at undslippe de engelske krigsskibe i farvandene, saa Anders Gommesen blev en holden mand.

Af Anders Gommeseens 12 børn overlevede de 9 ham:

1. Dorthe Andersdatter, gift 3 gange i nr. 61.
2. Gomme Andersen, gmd. i nr. 102 og hjælpelærer ved Nordby skole.
3. Peder Gommesen, gmd. på Tunø.
4. Rs. Mikael Gommesen, hmd. og handelsmand i Nordby.
5. Johanne Gommesen, g. m. hmd. Peder Holm, Nordby. Moder til Johan Holm i nr. 67.
6. Mette Gommesen, g. m. handelsmand Ole Michelsen Skrædder, søn af Michel Pedersen Skrædder i nr. 76.
7. Birthe Marie Gommesen, gift 2 gange i nr. 66.
8. Anders Gommesen, se nedenfor.
9. Maren Gommesen, g. m. gmd. Hans Peter Michelsen Skrædder i nr. 76.

VI. Anders Gommesen, f. 1831, d. 1910. Søn i garden. Gift 1855 med **Barbara Kornmaaler**, f. 1839, d. 1900, datter af Rs. Nielsen Kornmaaler i nr. 87.

Børn:

1. Mette Gommesen, se nedenfor.
2. Anders Gommesen, gmd. i Mossletgaard, se under nr. 93.
3. Rasmus Peter Gommesen, landbrugskonsulent i Randers, hvor han antog navnet Rosting. En søn af ham var Helmer Rosting, der efter at have taget teologisk embedseksamen blev udsendt af K.F.U.M. til sønderjydske fangelejre i Frankrig under 1. verdenskrig. Herfra kom han efter krigen ind ved Folkeforbundet i Geneve, hvor han steg til stadig højere poster, indtil han i de kritiske aar forud for 2. verdenskrig blev udnævnt til Folkeforbundets højkommisær i

Danzig, som ved Versailles-freden var gjort til en fristat, uafhængig af baade Tyskland og Polen, men som Hitler gjorde krav paa. – Helmer Rosting døde i København i 1945, lige efter Tysklands kapitulation.

VII. Mikkel Madsen, f. 1852, d. 1940. Svigersøn, gift 1875 med **Mette Gommesen**, f. 1855, d. 1926. Han var søn af Ole Sørensen i nr. 69.

Før Mikkel Madsen i halvfemserne overtog gaarden efter sin svigerfader, havde han en tid et mindre landbrug paa Tunø og senere præstegaardsforpagtningen i Røgen ved Sporup.

Børn:

1. Olga Madsen, uddannet som lærerinde, senere gift med Karl Foged i nr. 56.
2. Peter Madsen, gmd. i nr. 21 i Maarup.
3. Marie Madsen, se nedenfor.

VIII. Rasmus Beyer, f. 1892. Svigersøn, gift 1918 med **Marie Madsen**, f. 1892, d. 1966. Søn af købmand Christen Beyer, Nordby (hvis fader, Rs. Beyer, var en søn af Christen Sørensen Beyer i nr. 15 i Maarup).

Eneste barn: Carlo Beyer.

I 1955 solgte Rasmus Beyer gaarden til nedennævnte Carl Madsen og købte et hus i Maarup.

IX. Carl Eskegaard Madsen, f. 1913 i Oure paa Fyn. Gift 1945 med **Herdis Nielsen**, f. 1922 i Hørmested i Vendsyssel.

Forud for overtagelsen af nr. 64 havde Carl E. Madsen i 5 aar haft Sandballegaard, se under nr. 94.

Nordby matr. nr. 65

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 13.
Udflyttet 1870

1. **Jens Søffrensen Holmb.** Nævnt i matriklen 1664 og jordebogen 1675. Skifte efter ham holdtes 18. 12. 1682. Han

var gift med **Margrethe Mortensdatter**, efter hvem der holdtes skifte 16. 1. 1695.

Jens Søffrensen var en velstaaende og anset mand. Hans gaard var paa $3\frac{1}{2}$ otting jord, og han ejede to tredjeparter i et skib. Ved skiftet efter ham blev aktiverne vurderet til 1012 daler. Ganske vist blev gælden opgjort til 447 dlr. Men nettoformuen udgjorde altsaa dog 565 dlr. Jens Søffrensen nævnes som en af de syv mænd, der i 1660 blev „udnævnt og samtykt af menige sognemænd“ til i samraad med provsten at „kejse og kalde“ en ny præst til sognet (som nærmere omtalt under nr. 70 I).

Børn:

1. Jørgen Jensen Holm, gmd. og skipper i Alstrup, se tilføjelsen nedenfor.
2. Ib Jensen Holm, se nedenfor under II.
3. Mette Jensdatter Holm, g. m. Mads Michelsen i nr. 58.
4. Morten Jensen Holm, gmd. i gaarden ved Maren Finds Led, se tillægget om nedlagte gaarde B II.
5. Søren Jensen Holm, gmd. i nr. 84.
6. Michel Jensen Holm, gmd. i Holmgaarden, se under nr. 57.

Tilføjelse.

Jørgen Jensen Holm blev gift med gaardmandsenken Johanne Madsdatter i Alstrup og fik paa den maade hendes gaard. Ægteskabet var barnløst. Efter hendes død ægtede han o. 1707 pigen Anne Clemmensdatter, som fødte ham 2 sønner og 2 døtre. Jørgen Jensen døde 1716. Skiftet efter ham (10.7.1716) viser, at han ved sin død var en hovedrig mand. Foruden gaarden, hvis areal han skal have forøget til det dobbelte ved erhvervelse af en ekstra gaardlod, ejede han baade et skib og en mølle. Nettoformuen blev opgjort til ikke mindre end 4000 rdl. En lyskrone i Besser kirke er ifølge en indskrift derpaa skænket af Jørgen Jensen Holm og Johanne Madsdatter 1695, og i 1703 skænkede de et hus i Taftbjerg til en skole for børn fra Besser og Onsbjerg sogne. Huset havde været beboet af en søster til Johanne Madsdatter, og det var næppe ret stort. Men det var maaske stort nok. Der var jo ingen skolepligt dengang. – Som enke giftede Anne Clemmensdatter sig med en mand ved navn Jørgen Nielsen. Han fik baade gaarden og forgængerens tilnavn, saa der fremdeles var en Jørgen Holm i Alstrup. I dette ægteskab fødtes 3 sønner og 1 datter. Fra Anne Clemmensdatter to hold børn nedstammer Holm'erne på Sydsamsø. Men kun efterkommerne af det første hold er blodsbeslægtede med Holm'erne i Nordby sogn.

II. Ib Jensen Holm, f. o. 1656, d. 1716. Søn i gaarden. Gift med **Anne Pedersdatter Svensk**, f. o. 1660, d. 1731, datter af Peder Sørensen Svensk i Svenskgaarden, se tillægget om nedlagte gaarde, D I.

Børn:

1. Jens Ibsen Holm, gmd. i Brundby.
2. Peder Ibsen Holm, skipper og gmd. i nr. 14 i Maarup.
3. Søren Ibsen Holm, gmd. i nr. 84.
4. Michel Ibsen Holm, d. 1722, 26 aar gl.
5. Anne Ibsdatter, g. m. Clemmen Sørensen i nr. 84.
6. Kirsten Ibsdatter, se nedenfor under III.

Ib Jensen Holm nævnes allerede i jordebogen 1675 som fæster af ½ otting jord. Antagelig har han sejlet og som skipper ikke brudt sig om at have et større landbrug. Men i markbogen 1683 og matriklen 1688 staar han opført som indehaver af hjemmet, og samtidig er dets jordtilliggende forøget til 4 otting, saa han har aabenbart lagt sin halve otting til. I bogen om Nordby paa Peder Paarses tid, s. 36–39, fortælles der om en proces mellem Jep (= Ib) Holm og præsten Hans Hellekande vedrørende en sværm bier, der var fløjet fra præstegaarden til Jeps gaard (som i den nævnte bog fejlagtigt antages at være nr. 67 i stedet for nr. 65). Tingbogen viser, at Jep Holm paa den tid (i 1709) var paa rejse til Norge, saa han sejlede altsaa stadig. Skiftet efter ham (4.2.1717) viser, at han ejede en halvpart i skuden St. Peter og to tredjeparter i „Norske Skuden St. Anne.“ Hans andel i de to skuder vurderedes til henholdsvis 320 og 367 dlr. I alt beløb boets formue sig til 1472 dlr., og gælden var kun 87 dlr., saa Ib Holm havde forvaltet sit gods vel. Med en hentydning til Den store nordiske Krig hedder det i skiftet, at børnenes arv foreløbig skal blive staaende rentefrit hos enken „formedelst værende vanskelige krigstid, og for det de fleste af børnene deres tilhold i gaarden hos moderen har.“

III. Peder Clemmensen, f. o. 1694. d. 1755. Svigersøn, gift 1723 med **Kirsten Ibsdatter**, f. o. 1699, d. 1768. Han var søn af Clemmen Pedersen Jyde i nr. 20 i Maarup.

Børnene fik deres moders slægtsnavn:

1. Ib Pedersen Holm, gmd. i nr. 58.
2. Clemmen Pedersen Holm, gmd. i nr. 77.
3. Michel Pedersen Holm, se nedenfor.

Peder Clemmensen ses at have haft part i et skib, idet han i 1747 solgte en tredjepart i skuden Machrellen til sin søn, ungkarl Ib Pedersen. Skiftet efter Peder Clemmensen (10.9.1755) viser aktiver til et beløb af 575 rdl. og gældsforpligtelser paa i alt 132 rdl.

IV. Michel Pedersen Holm, ogsaa kaldet Clemmensen, f. 1731, d. 1792. Søn i gaarden. Gift 1. gang 1756 med **Kirsten Michelsdatter**, f. 1732, d. 1768, (samme aar som Michels moder), datter af skipper og gmd. Michel Michelsen i nr. 81. – Gift 2. gang 1768 med **Maren Christensdatter**, f. 1737, d. 1811, datter af Chr. Rasmussen i nr. 17 i Maarup.

Børn af 1. ægteskab:

1. Peder Michelsen, død som ung.
2. Anne Michelsdatter, g. m. Niels Sørensen fra Selsinggaarde.

Af 2. ægteskab:

3. Dorthe Michelsdatter, nævnt som 12-aarig ved folketællingen 1787.

Michel Pedersen var medejer af galiotten Haabet, som førtes af hans første svigerfader, Michel Michelsen i nr. 81. Ved skiftet efter hans første kone (12.7.1768) beløb aktiverne sig til 484 rdl. og gælden kun til 92 rdl. Men det maa være gaaet tilbage for ham i de følgende aar. Maaske blev han ogsaa svagelig. I 1791 gav han op, og gaarden blev solgt til sognepræsten H. W. Clausen. Aaret efter døde baade præsten og Michel Pedersen. Af Michels børn overlevede kun datteren Anne ham. Om hans enke fik ophold hos denne sin steddatter, eller blev i gaarden som af-tægtskone, vides ikke.

V. Hans Winther Clausen, f. i Nordby præstegaard 1740, d. sammesteds 1792. Gift med **Inger Kirstine Refsing**, f. o. 1752, d. 1830.

H. W. Clausens fader var Jesper Clausen, sognepræst i Nordby fra 1731, til han i 1752 blev forflyttet til Tranebjerg. Sønnen blev efter endt præsteuddannelse kapellan hos faderen i Tranebjerg i 11 aar. Efter derpaa at have virket en kort tid som kapellan i Skaarup-Tvilum og 2 aar som præst paa Anholt blev han i 1787 kaldet til Nordby, men døde efter kun 5 aar her. Dødsaaarsagen var vattersot.

H. W. Clausen virkede ikke blot som præst, men ogsaa som læge og dyrlæge, idet han kurerede paa baade mennesker og dyr. Engang havde

han brækket sit ene ben, fortælles der (om det var i Nordby, er uvist). En eller anden behandlede benet, men kludrede med det. Da det saa viste sig, at benet var sat galt sammen, brækkede præsten det selv igen mellem to eger i et vognhjul, og gav derpaa sine egne anvisninger om, hvordan det skulde behandles. Ejendommeligt nok havde han lyst til smedehaandværket. I præstegaarden fik han indrettet en smedje med esse og bælg, og han skoede selv præstegaardens heste. Maaske havde han lært noget hos sin farfader, der skal have været smed i Odense. Landbrug maa han ogsaa have været interesseret i. Ikke blot købte han som omtalt matr. nr. 65 i 1791, men allerede tidligere, da Svenskgaarden blev nedlagt (se tillægget om nedlagte gaarde sidst i bogen) havde han faaet dens jordtilliggende i fæste.

Madame Clausen (der i sognet omtaltes som „Mama“) beholdt baade gaarden nr. 65 og de to marklodder til sin død. Hun synes at have været en dygtig og foretagsom kvinde. Ved udskiftningen lykkedes det hende at faa sine to lodder udstukket som een samlet mark, omfattende 52 tdr. land god jord (matr. nr. 13). Hun blev paa den maade sognets største hartkornbesidder, næst efter præstegaarden.

Ewald Tang Kristensens Danske Sagn, Ny Række, bd. IV, indeholder følgende sagn (nr. 945), fortalt af en Nordbyer:

„Der har været en præst her, der kunde mane, han hed Clausen. Dengang præsten fik hans afsked, købte han en gaard heroppe i byen. Stuehuset var især meget forfaldent og skulde bygges om. Saa boede der en bonde længere nede i byen, Per Foged hed han, der var dygtig i tømmerfaget, og saa gik præsten til den mand og fik ham til at love, at han skulde bygge gaarden op, og eftersom han nok kunde mærke, at han snart skulde dø, bad han Per Foged være enken behjælpelig i et og alt. Det lovede han, og præsten døde, men tiden trak ud, og det blev ikke til noget med dether byggeri. Han havde vel ingen videre lyst til det, men han havde jo givet præsten løftet. Omsider kunde præsten ikke finde sig i det – om det var samme aar eller aaret efter, skal jeg ikke kunne sige – og kom om natten kl. 12 ind i den mands gaard, og alle kreaturer og hunde og hvad der var i gaarden, blev gale og helt ustyrlige. Da der var gaaet en tre aftener, og de var lige gale, siger manden til konen: „Ja, A maa op og snakke med ham, for dether kan ikke blive ved at gaa“. Saa rejste han sig af sengen og gik ud og snakkede med præsten og sagde ikke andet til ham end: „Hvad A har lovet, skal nok blive opfyldt“. Saa forsvandt præsten, og saa byggede manden stuehuset op.“

Den her omtalte Per Foged er Peder Rasmussen Foged (den ældre) i nr. 56. Hans tipoldesøn Karl Foged, se under nr. 56 IX, kan endnu

fortælle sagnet, og han hævder, at Per Foged faktisk byggede eller lod bygge det omtalte stuehus. Det staar endnu, men er nu delt i to lejligheder.

Af ægteparret Clausens 5 børn forblev kun datteren Helena Sophia paa Samsø. Hun blev gift med en søn af hendes faders efterfølger Stephan Heegaard. Han (hendes mand) hed Poul Henrich Heegaard og blev sin faders efterfølger, saa Helena Sophia blev præstekone i sit gamle hjem. En søn af hende ved navn Steffen Heegaard afløste sin fader i embedet og blev saaledes den tredje pastor Heegaard i Nordby. Helena Sophia havde arvet sin faders lægelige evner. Hun var den første, folk tyede til i sygdoms- eller ulykkestilfælde.

VI. Efter Madame Clausens død blev hendes gaard solgt ved auktion til lærer og gmd. **Peter Michelsen**. Han og hans kone **Maren Thomasdatter** samt deres børn er omtalt under nr. 95, som var deres første gaard. Købesummen for nr. 65 var 1645 rdl. Men Mme Clausens svigersøn, Poul Henrich Heegaard, der stod for salget, lod 1000 rdl. blive staaende som en prioritet i gaarden. Antagelig var det for at kunne betale af paa denne gæld, at P. Michelsen senere solgte to tredjeparter af marken nr. 13, saa han selv kun beholdt gaarden inde i byen og den sydligste tredjedel af marken. 1850 døde hans kone og 1862 han selv.

VII. **Poul Henrik Michelsen**, f. 1827, d. 1902. Søn i gaarden. Gift 1849 med **Birte Marie Printz**, f. 1822, d. 1895, datter af hmd. **Clemmen Rasmussen Printz** (hvis fader, **Rs. Villadsen Printz**, er omtalt under nr. 55 som søn af **Villads Rasmussen**).

Poul Henrik overtog gaarden 1849. I 1870 flyttede han den ud.
Eneste barn: Peter Michelsen, se nedenfor.

VIII. **Peter Michelsen**, f. 1858, d. 1947. Søn i gaarden. Gift 1896 med **Bodil Marie Holm**, f. 1867, d. 1953, datter af hmd. og brevsamler **Peder Johansen Holm** (som var søn af **Johannes Holm** i nr. 91).

Børn:

1. Poul Michelsen, købmand i Skippinge v. Præstø.
2. Johan Michelsen, gmd. i Klouby v. Kalundborg.
3. Petra Michelsen, g. m. maler Jens Larsen, Nordby.

I 1908 solgte Peter Michelsen gaarden til nedennævnte Martin Printz og byggede sig et husmandssted ved landevejen syd for Nordby.

IX. Martin Printz, f. 1879, d. 1964. Søn af Søren Printz i nr. 55. Gift 1900 med **Kirsten Margrethe Gaard**, f. 1880, d. 1921, datter af Ole S. Gaard i nr. 71.

Børn:

1. Søren Printz, gmd., se under nr. 71.
2. Kristian Printz, se nedenfor.

I 1944 fik Martin Printz de jyske landboforeningers sølvmedalje for udmærket landboflid.

X. Kristian Printz, f. 1907. Søn i gaarden. Gift 1931 med **Jensine Degn** (kaldet Søster Degn), f. 1911, datter af skipper Jørgen Degn, Nordby, og hst. Ida Rasmussen.

Tillæg: Nybyggergaardene paa mark nr. 13

Østergaard.

Som nævnt foran solgte lærer P. Michelsen to parceller fra sin mark. Den nordligste blev købt af Niels Jensen Mathiesen i nr. 92, og da han senere afstod nr. 92 til sin søn Hans Nielsen Kramer, blev der bygget en aftægtsbolig paa parcellen til Niels Mathiesen og hans kone. De døde begge 1896.

I. I 1898 byggede **Hans Kramer** en ny gaard, Østergaard, paa det sted, hvor den omtalte aftægtsbolig havde ligget, og her boede han med sin kone **Margrethe Smed** resten af deres liv. Hun døde 1931, 83 aar, gl., og han fulgte hende 1937, 93 aar gl. De og deres børn er omtalt under nr. 92.

II. **Jens Christiansen**, f. 1888, d. 1947. Gift 1913 med Hans Kramers datter **Jensine Hansen**, f. 1893. Han var søn af

hmd. Jørgen Christian Snedker og hst. Johanne Johnsen (som var datter af Michel Larsen Johnsen i nr. 88).

Børn:

1. Johannes Christiansen, se nedenfor.
2. Arne Christiansen: Studentereksamen fra Høng. Journalist. Landbrugsredaktør ved Fyns Tidende. Sekretær i Landbrugsraadet. Dansk presseattaché i U.S.A. Ambassaderaad og leder af det danske informationskontor i New York. Fra 1965 direktør i Landbrugsraadets afdeling for information og samfundskontakt i København. 1968 folketingsmand.

III. Johannes Christiansen, f. 1915. Søn i gaarden. Overtog hjemmet efter faderens død. Ugift.

Lykkenshaab.

Den midterste del af marken nr. 13 blev af P. Michelsen solgt til Peder Tuse i nr. 90. Men i 1903, da Søren Jørgensen i nr. 90 døde, købte Morten Madsen i nr. 63 den, og han overlod den i 1908 til sin søn Ove, som byggede Lykkenshaab derpaa.

I. Ove Madsen, f. 1883, d. 1964, var i 1906 blevet gift med **Betty Nielsen, f. 1885, d. 1926,** datter af arbmd. Jens Nielsen i Gentofte og plejedatter af hmd. og købmand Jens Hansen, Nordby. I 1930 ægtede Ove Madsen **Karen Ludvig, f. i Næstved 1896,** sygeplejerske i Nordby sogn.

Børn af 1. ægteskab:

1. Asta Madsen, g. m. Charles Jørgensen (søn af Niels Jensen Jørgensen, se nr. 87 X).
2. Annelise Madsen, gift i Jylland.

Af 2. ægteskab: Helga Madsen, se nedenfor.

II. Otto Andreasen, f. 1926 i Hyllinge, Københavns amt. Svigersøn, gift 1961 med **Helga Madsen, f. 1935.** I 1968 solgte Otto Andreasen gaarden og flyttede til København. Køberen var **Niels Erik Jensen, søn af parcellist Svend Jensen, Nordby.**

Nordby matr. nr. 66

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 14
Udflyttet 1870

I. Jørgen Michelsen. Nævnt i matriklen baade i 1664 og 1688. Skifte efter ham holdtes 13. 1. 1690. Hans kone hed **Anne Michelsdatter.** Efter hende holdtes der skifte 26. 5. 1698.

Børn ifølge skiftet 1690:

1. Jens Jørgensen, 10 aar, senere gmd. i nr. 100.
2. Ib Jørgensen, 6 aar.
3. Maren Jørgensdatter, 3 aar, senere gift med Morten Michelsen i nr. 72.

Da Jørgen Michelsen nævnes som gaardmand allerede i 1664, virker det paafaldende, at hans børn ikke var ældre i 1690 end angivet. Rime­ligvis har han været gift en gang tidligere, f. eks. med en enke i gaar­den, der ikke har født ham børn.

Jørgen Michelsen staar i matriklen 1664 opført med 3½ otting jord. I jordebogen 1675 og matriklen 1688 staar han for 4 ottinger. Hans gaard var altsaa en af de største i sognet. Men dødsboet efter ham var forgældet og fattigt. Det var under den frygtelige misvækstperiode, som er omtalt s. 46, og maaske var Jørgen Michelsen en af dem som sogne­præsten Hans Hellekande tænkte paa, da han i 1690 skrev, at „de, som tilforn har været vederhæftige folk, ere nu færdige at betle.“ Insolvent var Jørgen Michelsen dog ikke. Efter at alt var vurderet i penge og gæl­den trukket fra, viste det sig, at der var en nettoformue paa ca. 60 slet­daler. Deraf tilfaldt de 30 enken, mens de to drenge hver fik tilskrevet 12 og pigen 6.

Enken blev foreløbig ved gaarden, og det fremgaar af skiftet 1698, at hun havde giftet sig igen med en mand ved navn Peder Knudsen. Men om han ogsaa fik gaarden, er uvist. Han kan i alt fald næppe have haft den ret længe. Nedennævnte Michel Madsen har sandsynligvis købt den omtrent samtidig med, at han giftede sig, og det maa være sket før 1697, eftersom den ældste af hans efterlevende sønner var født o. 1697.

II. Michel Madsen, f. o. 1666, d. 1722. Søn af Mads Mic­helsen i nr. 58. Gift med **Kirsten Michelsdatter,** f. o. 1667, d. 1740, datter af Michel Søffrensen i nr. 82.

Børn:

1. Michel Michelsen, se nedenfor.
2. Mette Michelsdatter, g. m. Michel Sørensen Thunbo i nr. 22 i Maarup.
3. Søren Michelsen, se nedenfor under IV.
4. Jens Michelsen.
5. Johanne Michelsdatter, g. m. Jørgen Sørensen Holm i Holmgaarden, se under nr. 57.

III Michel Michelsen, f. o. 1697, d. 1769. Søn i gaarden. I 1723 fik han fæstebrev paa gaarden som sin faders efterfølger. Han var skipper og endnu ugift, saa moderen har vel holdt hus for ham, og brødrene maaske passet bedriften, naar han var paa søn. Men i 1728 giftede han sig med enken **Anne Sørens datter** i nr. 81 og blev mand i denne gaard, hvorefter hans broder Søren fik overdraget hjemmet. Om Michel Michelsen fortælles der mere under nr. 81.

IV. Søren Michelsen, f. 1703, d. 1777. Broder til den forrige ejer. Tilsyneladende følte han ingen trang til at gifte sig, saa længe hans moder kunde holde hus for ham, rimeligvis med bistand af hans søster Johanne. Men i 1734 blev Johanne gift, og saa har det vel knebet for moderen at klare husholdningen. I 1736 indgik Søren Michelsen da ægteskab med **Mette Jørgens datter**, f. 1711, d. 1782, datter af Jørgen Sørensen Thunbo i nr. 87.

Børn:

1. Michel Sørensen Madsen, gmd. i nr. 71.
2. Jens Sørensen Madsen, gmd. i nr. 80.
3. Jørgen Sørensen.
4. Kirsten Sørens datter, se nedenfor.

De to sønner, og muligvis ogsaa den tredje, er aabenbart blevet omtalt med tilnavnet Madsen efter deres farfader.

V. Peder Nielsen, f. 1737, d. 1805. Svigersøn, gift 1774 med **Kirsten Sørens datter**, f. 1751, d. 1822. Han var søn af Niels Michelsen Skrædder i nr. 59.

Børn:

1. Søren Pedersen, gmd. i nr. 20 i Maarup.
2. Kirsten Pedersdatter, gift i Taftbjerg.
3. Mette Pedersdatter, se nedenfor.
4. Maren Pedersdatter, g. m. Lars Michelsen Johnsen i nr. 94.

Peder Nielsen havde part i en baad, som førtes af Michel Jensen Svensk, se under nr. 84.

VI. Jens Sørensen Degn, f. 1772, d. 1861. Svigersøn, gift 1806 med Mette Pedersdatter, f. 1787, d. 1820. Han var søn af Søren Sørensen Degn i nr. 90. Jens Sørensen omtales som skipper.

Børn:

1. Peder Jensen Degn.
2. Kirsten Jensdatter.
3. Maren Jensdatter, se nedenfor.
4. Anne Jensdatter.
5. Mette Jensdatter.
6. Grethe Jensdatter.

VII. Michel Hansen Foged, f. 1811, d. 1855. Svigersøn, gift 1833 med Maren Jensdatter, f. 1811, d. 1882. Han var søn af Hans Jensen Foged i nr. 59 og omtaltes ligesom denne ved slægtsnavnet Madsen.

Michels svigerfader var mand i gaarden endnu ved folketællingen 1834, men i 1840 er det Michel, der nævnes, og ligesaa i 1850. Han skal have været drikfældig, og det gik tilbage for ham. Snart efter 1850 byttede han ejendom med smeden Christen Pedersen Smed, saa Michel blev husmand sine sidste aar, mens smedens søn, Peder, blev gaardmand. Den gamle Jens Sørensen Degn blev i gaarden som aftægtsmand, og den gamle smed, der var enkemand, fik ogsaa sit ophold i gaarden.

Michels og Mårens børn:

1. Mette Foged, g. m. hmd. Jens Mikkelsen Visser, Nordby.
2. Hans Foged, hmd. i Kanborg ved Kanhave.
3. Jens Søren Foged, boelsmand paa Hesselholm.
4. Barbara Foged, død ugift.
5. Peder Foged, hmd. i Nordby.
6. Bodil Johanne Foged, død i Jylland.

VIII. Peder Christensen Smed, f. 1820, d. 1856. Søn af smeden Christen Pedersen Smed og hst. Margrethe Rasmusdatter (som var datter af Rs. Farver i nr. 76). Peder Smed var i 1842 blevet gift med **Maren Jensdatter**, f. 1821, datter af Jens Christensen Gaard i nr. 72. Men hun var død allerede 1845, hvorefter han samme aar havde giftet sig med **Birthe Marie Gommesen**, f. 1828, d. 1904, datter af skipper og gmd. Anders Gommesen i nr. 64.

Ved vielsen i 1845 betegnes Peder Smed som smed, saa han har sikkert arbejdet i faderens smedje og antagelig ogsaa boet hos faderen, før han blev gaardmand. – De to gamle mænd i gaarden overlevede ham. De døde begge i 1861. Den gl. smed var broder til Jens Smed i nr. 91.

Børn (af 2. ægteskab):

1. Margrethe Smed, g. m. Hans Nielsen Kramer, se under nr.92.
2. Christen Smed, døvstum, død som gammel ungarl i hjemmet.

IX. Jens Snedker, f. 1834, d. 1906, **Birthe Marie Gommese**s 2. mand, gift med hende 1857. Søn af Jørgen Andreas Nielsen og hst. Margrethe Jensdatter Snedker.

(Jørgen Andreas Nielsen var søn af Niels Jensen Skrædder i nr. 60. Han betegnes som tømmermand. I 1853 købte han en gaard i Stauns af skibskaptain Baggese's enke for 6022 rdl. Antagelig har sønnen Jens Snedker opholdt sig hos ham der, for det vides i slægten, at Jens Snedker kom fra Stauns. Men efter at sønnen havde giftet sig med enken i Nordby, solgte Jørgen Andreas sin gaard til svigersønnen Michael Michelsen fra Nordby, søn af Michel Pedersen Skrædder i nr. 76. Prisen var nu kun 3322 rdl. Men Jørgen Andreas, der synes at være blevet enkemand, skulde have sit ophold i gaarden som aftægtsmand). – Det var Jens Snedker, der flyttede nr. 66 ud.

Jens Snedkers børn:

1. Petrine Snedker, g. m. hmd. Niels Peter Snedker, Nordby. Blandt deres børn var Jens Snedker, se under nr. 90 XI, og Johanne Snedker, g. m. Peter Moesgaard, se under nr. 17 XII i Maarup.
2. Jørgen Andreas Snedker, se nedenfor.
3. Mette Jensine Marie Snedker, g. m. Thomas Kornmaaler i nr. 72.

X. Jørgen Andreas Snedker, f. 1860, d. 1900. Søn i gaar-

den. Gift o. 1896 med **Kirsten Margrethe Kræmer**, f. i Onsbjerg sogn 1869, d. 1949.

Eneste barn: Jens Snedker, hmd. i Tanderup.

XI. Anton Sjørsløv, f. 1875, d. 1949, **Kirsten Margrethe Kræmers** 2. mand, gift med hende 1901. Han var søn af bager Peder Sjørsløv, Nordby, og havde i nogle aar opholdt sig i USA.

Eneste barn: Andreas Sjørsløv, se nedenfor.

XII. Andreas Sjørsløv, f. 1902. Søn i gaarden. Gift med **Jørga Mortensen**, f. 1906 i Tranbjerg sogn.

Nordby matr. nr. 67

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 15
Udflyttet 1894

I. Mouridts Kieldmand. Gift o. 1650 med **Anne Jørgensdatter**, der overlevede ham. Skifte efter hende holdtes 23. 10. 1682.

Børn (ifølge skifteprotokollen):

1. Søren Mouridtsen, se nedenfor.
2. Jørgen Mouridtsen. I bogen om Nordby paa Peder Paarses tid er han nævnt s. 95 som svoger til den rige Rs. Jensen i nr. 62. Men han nævnes intetsteds som gaardmand, saa han var formodentlig husmand.
3. Inger Mouridtsdatter, g. m. Rs. Jensen Svensk i nr. 60.
4. Karen Mouridtsdatter, g. m. Peder Rasmussen i nr. 93.
5. Mette Mouridtsdatter, se nedenfor under III.

Mouridts Kieldmand er ikke nævnt i matriklen fra 1664, i hvert fald ikke under navnet Kieldmand, og da han var død før 1682, findes hans navn heller ikke i markbogen 1683. Alligevel kan han med nogenlunde sikkerhed placeres i nr. 67, eftersom først hans søn Søren og siden hans datter Mette er at finde der (se nedenfor under II og III).

II. Søren Mouridtsen. Nævnt i markbogen 1683. Søn af Mouridts Kieldmand. Gift med Mette Jensdatter.

Kirkebogen, der kun gaar tilbage til 1701, indeholder intet om dette ægtepar, og skifteprotokollen heller ikke. Kun ved et tilfælde er ægteskabet mellem dem fundet bevidnet, nemlig i tingbogen for 26.3.1707. Her er der, under referatet af et retsmøde vedrørende det store tyveri hos Rs. Jensen i nr. 62, indført en vidneforklaring, afgivet af „Søren Mouridtsens enke Mette Jensdatter i Nordby“. Hendes død skulde saa kunne findes indført i kirkebogen efter 1707, og maaske er det hende, der under navnet Mette Jensdatter Skonning blev begravet 20.9.1730, 78 aar gl. Hendes mand maa være død før 1701. – Den nævnte vidneforklaring viser for øvrigt, at hun havde en søn, Ib Nielsen, „nu i Norge“, saa hun maa før sit ægteskab med Søren Mouridtsen have været gift med en mand ved navn Niels. Om børn af hendes sidste ægteskab foreligger der intet.

III. Niels Jensen Bedtzer (d. e. Besser). Gift med Søren Mouridtsens søster Mette Mouridtsdatter, f. o. 1651, d. 1716. Han nævnes i matriklen 1688, men med præsten Hans Hellekande som medfæster. Nogen forklaring herpaa kan ikke gives.

Børn:

1. Mouridts Nielsen, f. o. 1686.
2. Jens Nielsen, død paa H.M.S. „Dannebrog“ og begravet paa Bornholm. Dette findes indført i tingbogen 30.5.1711, saa han er maaske omkommet, da „Dannebrog“ sprang i luften i Køge Bugt 1710. Ganske vist blev de omkomne derfra begravet paa Herfølge kirkegaard. Men hans lig er muligvis drevet bort og blevet opsamlet af et skib, som har ført det til Bornholm.

Niels Bedtzer maa være død før 1701, for kirkebogen indeholder intet om hans begravelse. Der er heller intet skifte efter ham. De ovenfor givne oplysninger hidrører alle fra den nævnte indførsel i tingbogen 1711, hvori den omkomnes forældre og broder nævnes, og hvoraf det endvidere fremgaar, at moderen har indgaaet nyt ægteskab med nedennævnte Søren Jensen.

IV. Søren Jensen Foged, f. o. 1653, d. 1722, Mette Mouridtsdatters 2. mand. Søn af Jens Søffrensen Fouged i nr. 80.

Efter Mettes død 1716 giftede han sig igen samme aar med **Bodil Michelsdatter**, hvis forældre ikke kendes. Hun var født o. 1672 og døde 1721. Samme aar ægtede Søren Foged derpaa **Johanne Knudsdatter**, f. o. 1684, d. 1758, datter af Knud Haukrog i nr. 70. Men efter kun eet aars ægteskab med hende døde han, 69 aar gl. Skønt gift tre gange efterlod han sig ingen børn.

Søren Jensen Fogeds gaard var en af de tre, der gik op i luer under den store brand d. 18. jan. 1714 (se under nr. 62).

V. Jørgen Sørensen (Foged), f. o. 1686, d. 1765, **Johanne Knudsdatters** 2. mand, gift med hende 1723. Hvem han var søn af, vides ikke. Skønt han og Johanne var henholdsvis 37 og 39 aar gamle, da de blev gift sammen, kom deres samliv dog til at strække sig over 35 aar. Men ægteskabet var barnløst.

VI. Michel Michelsen Clemmensen eller **Foged**, f. 1723, d. 1779 (20. febr.), søn af Michel Clemmensen i nr. 15 i Maarup. Gift 1758 med **Kirsten Michelsdatter**, f. 1734, d. 1779 (18. april), datter af Michel Sørensen Thunbo i nr. 22 i Maarup.

Af deres 6 børn levede kun 3:

1. Michel Michelsen Foged, se nedenfor og under nr. 86.
3. Mette Michelsdatter.
3. Clemmen Michelsen Foged, gmd. i nr. 84.

Det har voldt visse vanskeligheder at komme til klarhed over Michel Michelsen Clemmensens forhold. For det første virker det i begyndelsen ret forvirrende, at han ogsaa kaldes Michel Michelsen Foged eller bare Michel Foged. Man maa naturligvis tro, at der er tale om to forskellige personer. Men naar man saa ser, at skattemandtallet fra 1762 kalder manden Michel Foged Clemmensen, aner man sammenhængen, og det afgørende bevis findes i et skifte efter Michel Clemmensens søn Clemmen (i nr. 15 og 23 i Maarup). Her nævnes nemlig som væрге for to af den afdødes børn „deres farbroder Michel Foged i Nordby“.

En anden vanskelighed bestod i at faa Michel Foged rigtig placeret. Der kunde være tale om to gaarde, som laa tæt op ad hinanden, nem-

lig Søren Jensen Fogeds og Rasmus Hohles. Den førstnævnte brændte som omtalt i 1714, og den anden blev ved samme lejlighed brudt ned, for at ilden ikke skulde brede sig videre. Begge gaardene blev genrejst og nævnes i jordebøgerne 1716–1727. Men paa den næste gaardmandsliste nemlig skattemandtallet fra 1762, mangler den ene af dem, mens den anden staar opført som tilhørende Michel Foged Clemmensen. Spørgsmaalet blev saa, hvad det var for en af dem, han havde. Svaret fandtes i fæsteprotokollen paa Brattingsborg. Michel Fogeds fæstebrev er ganske vist ikke indført deri. Men et fra 1753 og to fra 1757 viser, at enken efter Rs. Hohles søn Søren Hohle har afstaaet i alt 1½ otting jord til andre fæstere, og det var hele Hohlegaardens jordtilliggende. Altsaa var det Hohlegaarden, der blev nedlagt. Følgelig var det Foged-gaarden, Michel Foged var indehaver af, og som senere fik matrikelsnummeret 67. Saa forstaas det ogsaa, hvorfor han fik tilnavnet Foged.

Efter at foranstaende udredning var nedskrevet, kom det frem, at fattiggassens regnskaber (i Aarhus bispearkiv) indeholder lister over bidragydere for hvert aar fra 1738 til 1794. Gaardmændene er opført for sig, og disse gaardmandslisters (som er fuldtallige) bekræfter fuldt ud, hvad ovenfor er fremført. Bidragene fra Hohlegaarden ophører 1753, og i Fogedgaarden afløses Jørgen Foged i 1758 af Michel Foged. (Det var det aar, da den barnløse Jørgen Sørensen Foged blev enkemand, og Michel Michelsen Clemmensen eller Foged giftede sig).

Jørgen Foged levede derefter i 7 aar som aftægtsmand i gaarden, „gammel og indte kand udrette“, som det hedder i skattemandtallet 1762.

Michel Michelsen var af en sejlede slægt, og selv sejlede han næsten hele sit liv. Til dødsboet efter ham hørte en jagt, der blev solgt ved auktion 1779, og at han selv havde været skipper paa den til det sidste, ses af, at han saa sent som d. 12. sept. 1776 aflagde „skipper-ed“ for retten. (Hvad denne ed gik ud paa, oplyses ikke i tingbogen, men formodentlig har den skullet tjene til at sikre skibsfartens overholdelse af regeringens neutralitetsbestemmelser under Englands krig med Frankrig, som havde sluttet forbund med de oprørske engelske kolonier i Nordamerika .

Michel Michelsens ældste søn, kaldet Unge Michel Michelsen eller Unge Michel Foged, var ved forældrenes død endnu ikke fyldt 18 aar og manglede saaledes over 7 aar i at være fuldmyndig. Alligevel ser det ud til, at han fik hjemmet. Fattiggassens bidraglister nævner ham som mand i gaarden i aarene 1780–82, og i 1780 skrev han sammen med de øvrige bymænd under paa en ny udgave af den gamle bylov. Men umyndig som han var, maa han have haft en formynder. Om han til trods herfor ikke kunde klare sig ved gaarden, eller om han maaske tabte

lysten til landbruget, vides ikke. Men fra 1783 er nedennævnte Søren Olesen opført som indehaver af nr. 67. – Hvad Unge Michel Foged derefter tog sig for, foreligger der intet om, før han i 1794 indgik ægteskab og samme aar dukker op som gaardmand igen, nu i nr. 86. Det er tænkeligt, at han som skippersøn for til søs i de mellemliggende aar.

VII. Søren Olesen, f. 1757, d. 1827. Søn af Ole Sørensen i nr. 60. Gift 1783 med **Mette Johanne Sørensdatter, f. 1764, d. 1843,** datter af den forulykkede Søren Michelsen Holm i nr. 15 i Maarup. Ægteskabet blev altsaa indgaaet samme aar, som Søren Olesen overtog nr. 67. Hans moder var søster til Unge Michel Fogeds moder, og Mette Johannes moder var søster til sammes fader, saa begge ægtefællerne var søskendebørn til Michel.

Søren Olesen var sammen med sin svoger Adam Madsen i nr. 60 og Michel Thunbo i nr. 22 i Maarup ejer af jagten Else Marie. I 1808, under krigen med engelskmændene, blev den udskrevet til kgl. transport og vurderedes da til 2500 rdl.

Børn:

1. Ole Sørensen, gmd. i nr. 71.
2. Søren Sørensen, gmd. i nr. 88.
3. Michel Sørensen.
4. Rasmus Sørensen, gmd. i nr. 58.
5. Mette Johanne Sørensdatter, se nedenfor.
6. Johanne Sørensdatter, g. m. Jens Hansen Foged i nr. 59.

VIII. Søren Sørensen Beyer, f. 1799 d. 1852. Svingersøn, gift 1823 med **Mette Johanne Sørensdatter, f. 1797, d. 1859.** Han var søn af Søren Rasmussen Beyer i nr. 15 i Maarup (som var en halvbroder til Mette Johannes moder).

Børn:

1. Margrethe Beyer, gift to gange i nr. 79.
2. Mette Johanne Beyer, se nedenfor.

IX. Clemmen Holm, f. 1834, d. 1913. Svingersøn, gift 1855 med **Mette Johanne Beyer, f. 1831, d. 1888.** Søn af Morten Clemmensen Holm i nr. 73.

Af deres 3 børn levede kun datteren Kirsten Holm, se nedenfor.

Ifølge optegnelser af provst Jacobsen o. 1860, ejede Clemmen Holm foruden marken nr. 15 ogsaa en part af mark nr. 8, som tidligere havde hørt til nr. 60. Denne jordlod mageskiftede han senere med marken nr. 23, der indtil da havde hørt til gaarden nr. 75. Han blev paa den maade ejer af to hele marker. Men hans efterfølger solgte nr. 15, altsaa gaardens oprindelige mark, og der blev paa den bygget en ny gaard, hvis ejere omtales i et tillæg til nærværende kapitel.

X. Johan Peter Holm, f. 1855, d. 1935. Svingersøn, gift 1876 med **Kirsten Holm**, f. 1858, d. 1937. Søn af hmd. Peder Holm og hustru Johanne Gommesen (der var en datter af skipper og gmd. Anders Gommesen i nr. 64). Peder Holm var søn af hmd. Søren Pedersen Holm, som var broder til Clemmen Pedersen Holm i nr. 73.

Johan Holm og Kirsten fik 20 børn, af hvilke 8 døde som smaa. De øvrige var:

1. Anna Johanne Holm, g. m. Magnus Grønfeldt (søn af Lars Grønfeldt, Mossletgaard, se under nr. 93).
2. Peter Martin Holm, død som ung.
3. Marie Kristine Holm, g. m. Jørgen Kjeldsen, se under nr. 90.
4. Clemen Holm, gmd. i nr. 22 i Maarup.
5. Johan Holm, død som ung.
6. Aage Holm, se nedenfor.
7. Valborg Holm, død som ung af „den spanske syge“ 1919.
8. Johanne Holm, g. m. parcellist Ahrent Gommesen, Issehoved (søn af Anders Gommesen, Mossletgaard, se under nr. 93).
9. Anders Holm, gift i Tanderup.
10. Kirstine Holm, enke i Frederiksværk.
11. Petra Holm, død i København.
12. Jensine Holm, g. m. Martin Michelsen, se under nr. 76 VII.

En sommerdag i 1894 foraarsagede den 5-aarige Aage Holm ved leg med tændstikker, at gaarden brændte for anden gang, og ilden bredte sig, saa de to nabogaarde nr. 62 og nr. 89 samt en halv snes husmandshuse ligeledes gik op i luer. Efter branden blev de tre gaarde alle flyttet ud. Johan Holm byggede paa marken nr. 23, og gaarden fik navnet Søholm.

XI. Aage Holm, f. 1888. Søn i gaarden. Gift med menig-

hedssygeplejerske i Nordby **Ingeborg Christensen**, f. paa Sjælland. Ægteskabet barnløst.

I 1943 solgte Aage Holm gaarden til nedennævnte H. C. Rasmussen og flyttede til Sjælland.

XII. Hans Christian Rasmussen, gift med **Ellen Frederiksen**, beholdt kun Søholm i en maanedes tid. Saa byttede han gaard med **Mikkel Clemmensen** i nr. 14 i Maarup. Under dette nr. er ægteparret nærmere omtalt.

XIII. Mikkel Clemmensen (eller **Klemmensen**), f. 1893, søn af **Christen Clemmensen** i nr. 14. Gift 1921 med **Kristine Møller Jensen**, f. 1901, datter af **Kristian Jensen** i nr. 85.

Børn:

1. **Christen Clemmensen**.
2. **Bodil Clemmensen**, gift i Kbh., men død ung.
3. **Anne Clemmensen**, g. m. **Aksel Grønfeldt** og efter hans død med **Gunner Hansen**, se under nr. 62.
4. **Leo Clemmensen**.
5. **Esther Clemmensen**, gift i Kbh.
6. **Helge Clemmensen**, parcellist i Vesterløkken.
7. **Tage Clemmensen**, ansat ved DSB i Kbh.
8. **Hans Peter Clemmensen**, se nedenfor.

XIV. Hans Peter Clemmensen, f. 1941. Ugift.

Tillæg om nybyggergaarden paa mark nr. 15.

1. **Lars Sørensen Gaard**, f. 1860, d. 1920. Søn af **Søren Larsen Gaard** i nr. 71. Gift 1888 med **Inger Johanne Holm**, f. 1866, d. 1939, datter af **Villads Holm** i nr. 63.

Børn:

1. **Villads Gaard**, død ung.
2. **Albine Gaard**, se nedenfor.

II. Martin Gommesen, f. 1885, d. 1958. Svigersøn, gift 1912 med **Albine Holm**, f. 1892. Han var søn af **Anders Gommesen**, **Mossletgaard**, se under nr. 93.

Eneste barn: Verner Gommesen, se nedenfor.

III. Verner Gommesen, f. 1919. Søn i gaarden. Gift 1945 med **Meta Christensen**, f. 1922, datter af hmd. Niels Andreas Christensen, Søndervig ved Ringkøbing.

Nordby matr. nr. 68

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 16.
Udflyttet 1849.

I. Jens Michelsen Tønnesen. Nævnt i matriklen 1664. Gift med **Dorthe Jensdatter**. Hun nævnes som enke i 1683 og 1688.

Af børn kendes:

1. Søren Jensen Tønnesen, se nedenfor.
2. Peder Jensen Tønnesen, fader til Poul Pedersen i nr. 85 og Jens Pedersen Tønnesen i nr. 95.

Jens Michelsen Tønnesen er i matriklen 1664 opført som fæster af 4 otting jord. I markbogen 1683 og matriklen 1688 staar hans enke Dorthe Jensdatter opført med 1 otting og Søren Jensen Tønnesen med 3 otting. Det kan betyde, at sønnen er blevet hendes medfæster. Men da gaarden ogsaa under de følgende fæstere opføres med 3 otting, er det mere sandsynligt, at den virkelig blev delt efter Jens Michelsens død. Maaske fik sønnen Peder Jensen senere enkens ene otting. Han vides i alt fald at have haft en gaard (som blev nedlagt, se under omtalen af Poul Pedersen i nr. 85).

II. Søren Jensen Tønnesen, f. o. 1643, d. 1716. Gift med **Anne Clemmensdatter**, f. o. 1651, d. 1732, datter af Clemmen Jensen i nr. 62.

Børn:

1. Kirsten Sørensdatter, g. m. Jens Michelsen Morup, se under „Gaarden i Gyden“ i tillægget om nedlagte gaarde sidste i bogen.
2. Clemmen Sørensen, gmd. i nr. 84.
3. Dorthe Sørensdatter, se nedenfor.
4. Bodil Sørensdatter, g. m. Laurids Sørensen i Kassundsgaarden, se under nr. 102.
5. Anne Sørensdatter, g. m. Jens Sørensen i nr. 81.

III. Jens Michelsen Holm, f. o. 1683, d. 1753. Svigersøn, gift 1718 med **Dorthe Sørensdatter**, f. o. 1689, d. 1764. Han var søn af Michel Jensen Holm i Holmgaarden, se under nr. 57.

Af børn kendes kun sønnen Michel Jensen Holm, der blev gmd. i nr. 75.

I 1749 anmeldte Jens Michelsen for retten, at han ikke længere mente sig i stand til at svare enhver sit, og skifteretten lod derefter foretage en opgørelse af hans bo. Aktiverne blev vurderet til 161 rdl. og gælden opgjort til 326 rdl. Men ved den auktion, som derpaa holdtes, indbragte gaarden med tilbehør dog 261 rdl., saa kreditorerne fik mere, end de efter vurderingen kunde vente. Køberen var nedennævnte Jens Jensen, en søstersøn til Dorthe Sørensdatter. Om hun og Jens Michelsen blev i gaarden, vides ikke. Maaske var det kvægpesten, der ruinerede dem. Ved vurderingen omfattede kvægbesætningen kun 1 ko og 2 studekalve.

IV. Jens Jensen, f. 1727, d. 1762, ogsaa kaldet Michelsen eller Holm, aabenbart efter forgængeren. Søn af Jens Sørensen i nr. 81 og hst. Anne Sørensdatter (som var Søren Jensen Tønnesens datter). Jens Jensen blev d. 28. aug. 1750 gift med **Anne Michelsdatter**, f. 1729, datter af skipper og gmd. Michel Sørensen Holm i nr. 23 i Maarup. Men mellem jul og nytjaar samme aar døde hun i barselseng. 1751 ægtede Jens Jensen derpaa **Bodil Jørgensdatter Holm**, f. 1732, datter af Jørgen Sørensen Holm i Holmgaarden, se under nr. 57. Hun var en kusine til Jenses første kone.

Børn af 1. ægteskab:

1. Bodil Jensdatter, g. m. Søren Jensen i nr. 86.

Af 2. ægteskab:

2. Søren Jensen, død ung.
3. Jørgen Jensen, gmd. i nr. 100.
4. Anne Jensdatter, g. m. Ole Sørensen Degn i nr. 86.
5. Bodil Jensdatter, død ung.

V. Søren Ibsen Greve, f. 1729, d. 1790, **Bodil Jørgensdatters** 2. mand, gift med hende 1763. Søn af Ib Olesen Greve i nr. 77.

Børn:

1. Jens Sørensen, gmd. i nr. 88.
2. Ib Sørensen.
3. Michel Sørensen.

1783 døde Bodil Jørgensdatter, og to aar senere maatte Søren Ibsen lade gaarden sælge ved auktion. Den blev købt af nedennævnte Michel Michelsen for 273 rdl.

VI. Michel Michelsen Kræmmer, f. 1760, d. 1827. Søn af Michel Rasmussen Kræmmer i nr. 91. Gift 1786 med Karen Michelsdatter, f. 1758, d. 1837, datter af Michel Michelsen Gies i nr. 79.

Børn:

1. Inger Michelsdatter, se nedenfor.
2. Anne Michelsdatter.
3. Karen Michelsdatter.
4. Michel Michelsen.
5. Bodil Michelsdatter.
6. Rasmus Michelsen, gmd. i nr. 14 i Maarup.

VII. Clemmen Larsen, f. 1766, d. 1809. Svingersøn, gift 6. juli 1809 med Inger Michelsdatter, f. 1786. Men inden der var gaaet en maaned efter brylluppet, døde han. Han var søn af Lars Olesen i nr. 21 i Maarup. – Ingen børn.

VIII. Jens Michelsen Beyer, f. 1776, d. 1830, Inger Michelsdatters 2. mand, gift med hende 16. nov. 1809. Hun stod altsaa brud to gange i samme aar. Jens Beyer var søn af Michel Christensen Beyer i nr. 17 i Maarup. – Inger Michelsdatter døde 1854.

Børn:

1. Maren Jensdatter.
2. Barbara Jensdatter, se nedenfor.
3. Karen Jensdatter, se ligeledes nedenfor.
4. Clemmen Jensen.
5. Michel Jensen.
6. Kirsten Jensdatter.
7. Søren Jensen.

IV. Rasmus Pedersen, f. 1812, d. 1891. Svigersøn, gift 1834 med **Barbara Jensdatter**, f. 1813, d. 1839. Dette ægteskab var barnløst. Rs. Pedersen giftede sig igen 1839 med Barbaras søster **Karen Jensdatter**, f. 1816, d. 1847, og efter hendes død ægtede han samme aar **Kirsten Clemmensdatter**, f. 1817, d. 1892, datter af Clemmen Michelsen Foged i nr. 84. Rs. Pedersen var søn af Peder Pedersen i nr. 58. Efter sin moders slægt kaldtes han ogsaa Rs. Madsen. Alle hans børn blev døbt Beyer.

Børn af 2. ægteskab:

1. Barbara Beyer, g. m. enkemanden Rs. Jensen Molbo i nr. 100.
2. Mette Beyer, g. m. Jens Foged, se under nr. 100 VII.
3. Inger Beyer, trolovet med Jørgen Søren Bonde i nr. 97, men død, inden vielsen kunde finde sted.
4. Ane Dorthe Beyer.

Af 3. ægteskab:

6. Mette Johanne Beyer, se nedenfor.

Det var Rs. Pedersen, der flyttede gaarden ud og kaldte den Søbygaard.

X. Rasmus Foged, f. 1851, d. 1928. Svigersøn, gift 1882 med **Mette Johanne Beyer**, f. 1854, d. 1914. Søn af Peder Hansen Foged i nr. 80.

Eneste efterladte barn: Rasmine Foged, se nedenfor.

I 1917 skænkede Rs. Foged et orgel til kirken til afløsning af et ældre harmonium. En metalplade paa orgelet bærer en indskrift, som fortæller, at han dermed „opfyldte sin afdøde hustrus sidste vilje.“

XI. Jens Jensen, f. 1877, d. 1956. Svigersøn, gift 1906 med **Rasmine Foged**, f. 1882, d. 1953. Søn af hmd. Jens Rasmussen Skrædder (der var søn af Rs. Michelsen Farver i nr. 79) og hst. Karen Thund.

Eneste barn: Rasmus Foged Jensen, se nedenfor.

XII. Rasmus Foged Jensen, f. 1907. Søn i gaarden. I 1935 købte han nr. 24 i Maarup med den dertil hørende rest af

marken (se under nr. 24) og oprettede der et parcelliststed. Aaret efter ægtede han **Anne Mortensen**, f. 1911, d. 1946, datter af slagter og afholdsvært **Jacob Mortensen**, Nordby, og hst. **Marie Tobiassen**. I 1949 overdrog hans fader ham **Søbygaard**, hvorefter han solgte parcelliststedet. I 1952 indgik han nyt ægteskab med **Olga Rasmussen**, f. 1927 i Aarhus.

Nordby matr. nr. 69

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 17.
Udflyttet 1882

I. Poul Madsen, f. o. 1623, d. 1708. Nævnt i matriklen baa-
de 1664 og 1688. Stedsøn af **Jørgen Ollesen** i **Brøndkærgaar-**
den (mark nr. 42). Gift to gange. Hans 1. kones navn er
ukendt. Hans 2. kone hed **Karen Sørensdatter**. Hun var født
o. 1637 og døde 1710.

Børn af 1. ægteskab:

1. **Peder Poulsen**, vanfør og ugift, død 1719, 62 aar gl.
2. **Bodil Poulsdatter**, g. m. **Peder Nielsen** i **Besser**.

Af 2. ægteskab:

3. **Mads Poulsen**, gmd. i **Brøndkærgaarden** (mark nr. 42).
4. **Søren Poulsen**, Nordby, antagelig hmd., f. o. 1664, d. 1706. Gift med **Mette Michelsdatter**, f. o. 1669, d. 1746. Af deres børn kendes sønnen **Michel Sørensen Poulsen**, gmd. i nr. 62.
5. **Johanne Poulsdatter**, g.m. **Jens Brundby** i **Ørby**.
6. **Mette Poulsdatter**, ugift ved forældrenes død.
7. **Anne Poulsdatter**, ligesaa.
8. **Jørgen Poulsen**, død som matros paa **flaaden** i 1710.

Da **Jørgen** var død, vilde søsteren **Anne** rejse til **København** for at hente, hvad der kunde være af efterladenskaber og penge efter ham, og d. 27.6.1711 blev der udfærdiget et tingsvidne med angivelse af, hvem der var hans arvinger, og med fuldmagt for **Anne** til at modtage hans ejendele paa samtlige arvingers vegne. Fra dette tingsvidne, som er indført i tingbogen, stammer de fleste af ovenstaaende oplysninger. Uden det vilde baade **Poul Madsens** kone og børn være helt ukendte.

Det er ikke muligt at danne sig noget klart billede af, hvordan det gik med gaarden efter Poul Madsens død. Betragter man listen over arvingerne, forekommer det en meget sandsynligt, at ingen af dem har villet eller kunnet overtage hjemmet, men at det er blevet solgt. Hvem der saa blev mand i gaarden, foreligger der imidlertid intet om. I jordebogen 1716 er den simpelt hen ikke til at finde, saa man næsten maa tro, at den er blevet nedlagt. Maaske er forholdet dog bare det, at den paa det tidspunkt er ejerløs og staar til salg. Paa dens plads i rækken nævner jordebøgerne 1723–27 nemlig atter en gaard, tilhørende nedennævnte Mads Rasmussen, der dog kun staar for 1 otting, mens Poul Madsen havde 1½.

II. Mads Rasmussen, kaldet Store Mads. Nævnt som indehaver af gaarden i jordebøgerne 1723-26-27. Men han ses ikke at have indgaaet ægteskab før 1735, da han giftede sig med **Anne Sørensdatter**, f. 1707, d. 1778. Hun var datter af **Jørgen Sørensen, Maarup** (som antagelig var husmand). Hvem Mads var søn af, vides ikke, og hans fødselsaar er heller ikke kendt.

Ægteskabet synes at have været barnløst.

Mads Rasmussen kunde formodentlig ikke klare sig ved gaarden. I alt fald afstod han den til nedennævnte Michel Rasmussen og blev selv husmand. Muligvis skete det, før Mads blev gift. Ellers maa det være sket meget snart derefter. Fattiggassens aarlige lister over bidragydere, der begynder 1738, nævner nemlig lige fra begyndelsen Michel Rasmussen som gaardmand i nr. 69, mens Mads Rasmussen staar opført mellem husmændene.

Om Madses død melder kirkebogen: „Den 5. July 1744 blev Store Mads Rasmussen nedsat paa den nordre Side af Kirkegaarden, efter at han den 4. Juny forhen fandtes død i Strandbredden ved Kadsflou.“ Denne indførsel viser, at man mente, her forelaa selvmord. I saadanne tilfælde blev liget nemlig „nedsat“ (formentlig uden kirkelig medvirken) paa skyggesiden af kirken. Men at man, oven i købet ved sommertid, kunde udsætte begravelsen en hel maaned, er næsten ubegribeligt. Der er dog ingen tvivl om sagen. Ordet „forhen“ udelukker muligheden af, at præsten ved en lapsus har skrevet Juny i stedet for July. Rimeligvis har man maattet vente paa en afgørelse fra højere instanser om, hvorvidt jordfæstelsen maatte foretages paa normal vis eller ej. – Om tragediens baggrund oplyses intet.

III. Michel Rasmussen, f. o. 1695, d. 1745. Søn af Rasmus Jensen i nr. 62. Gift 1726 med **Anne Sørensdatter Holm, f. o. 1697, d. 1771,** datter af Søren Mortensen Holm i Holmgaarden, se under nr. 57.

Som omtalt ovenfor nævnes Michel Rasmussen som mand i nr. 69 allerede 1738. Men først 1742 fik han sit fæstebrev, der lyder paa 1 otting, hvilket som før nævnt var gaardens jordtilliggende dengang. Samtidig fik han imidlertid ogsaa fæstebrev paa $\frac{1}{2}$ otting jord, som hidtil havde tilhørt hans søsters mand, Michel Sørensen Poulsen i nr. 62 (nævnt ovenfor som sønnesøn af Poul Madsen). Paa den maade blev nr. 69 atter en gaard paa $1\frac{1}{2}$ otting. Maaske skal transaktionen mellem de to svogre ses som led i en arvedeling efter Michel Rasmussens moder, der døde 1741.

Ligesom sin fader var Michel Rasmussen baade skipper og gaardmand, og han vedblev at sejle, til han i 1745 omkom paa søen. Herom melder kirkebogen:

„Den 25. Marty blev Skipper Michel Rasmussen af Nordbye med sin førende Skude Pilicanen tillige med 4re Mennisker omkommen og druknede ved Fladstrand, da Skibet nedsank paa 3 Favne Vand til Havets Bund og tillige kæntrade, efterat det efter Formeening havde stødt an i Havnen sønden for Rævet i et haardt S. O. Væir og stærk Sneeg Fog, tillige overmaade stort Fald-Vand“.

De omkomne var foruden den 50-aarige skipper: Jørgen Jørgensen (27 aar, søn af Jørgen Sørensen Thunbo i nr. 87), Clemmen Jensen (28 aar, søn af skipperens broder Jens Rasmussen i nr. 18 i Maarup), Peder Jensen (28 aar, søn af Jens Pedersen Møller i nr. 95) og skipperens egen 16-aarige søn Rasmus Michelsen.

Michel Rasmussens børn:

1. Anne Michelsdatter, gift aaret efter faderens død med Christen Jensen Frier fra Pillemark. Han nævnes i fattigkassens aarlige bidragslister som mand i nr. 69 i aarene 1746 og 1747, men han har dog næppe faaet papirer paa gaarden, for da Michel Rasmussens enke i 1748 havde giftet sig igen, overtog hendes ny mand den, mens de unge synes at være forsvundet ud af sognet.
2. Rasmus Michelsen, omkommet sammen med faderen.
3. Bodil Michelsdatter, g. m. skipper og gmd. Michel Michelsen i nr. 81.
4. Søren Michelsen, kaldet Holm (efter moderens slægt). Gmd. i nr. 15 i Maarup, men omkommet sammen med 5 andre paa sejlads hjem fra Tunø i oktober 1763.

IV. Jørgen Pedersen Smed, f. o. 1704, d. 1790, **Anne Sørensdaters** 2. mand, gift med hende 1748 (da hun var 51). Hans herkomst er ukendt.

I 1770 afstod Jørgen Smed gaarden til nedennævnte S. P. Clausen, rimeligvis paa grund af Anne Sørensdaters alder og tiltagende svagelighed. Hun døde i alt fald aaret efter. Det maa have vakt almindelig forbauselse, at den 67-aarige enkemand derefter giftede sig igen samme aar med den 25-aarige pige Maren Andersdatter Helbo og fraflyttede gaarden. Ved folketællingen 1787 er han opført mellem husmændene, men med tilføjelsen „nyder Aftægt“. Det maa være fra gaarden. Han og Maren havde da en 12-aarig datter, Anne.

V. Søren Pedersen Clausen, f. 1739, d. 1816. Søn af Peder Sørensen Clausen i nr. 98. Gift 1770 med **Apollone Clemmensdatter**, f. 1750, d. 1814, datter af Clemmen Olesen Jyde i nr. 20 i Maarup.

Børn:

1. Barbara Sørensdaters, g. m. Jens Michelsen Haukrog i nr. 99.
2. Anne Sørensdaters, se nedenfor.
3. Clemmen Sørensen Clausen, gmd. i nr. 74.
4. Michel Sørensen, hmd. i Nordby.

VI. Søren Michelsen, f. 1773, d. 1852. Svigersøn, gift 1809 med **Anne Sørensdaters**, f. 1779, d. 1831. Han var søn af Michel Sørensen Madsen i nr. 71, men gik af ukendt grund under navnet Søren Degn.

Børn:

1. Michel Sørensen, gmd. i nr. 62.
2. Ole Sørensen, se nedenfor.
3. Kirsten Sørensdaters, g. m. Søren Larsen Gaard i nr. 71, efter først at have været plejedatters hos hans formand i denne gaard.
4. Ane Margrethe Sørensdaters, g. m. Jørgen Michelsen Thunbo i nr. 99.

VII. Ole Sørensen, kaldet Ole Clausen, f. 1812, d. 1878. Søn i gaarden. Gift 1841 med **Maren Mortensdatter Farver**, f. 1823, d. 1902, datter af Morten Jacobsen Farver i nr. 70.

„Wolle Clausens Maren“ havde ry som „klog kone“, der kunde behandle og kurere sygdomme. Ole Sørensen, hvis tilnavn Clausen aabenbart var en arv efter hans morfader, lod sine tre sønner døbe Madsen efter sin farfader:

1. Søren Madsen, se nedenfor.
2. Morten Madsen, gmd. i nr. 63.
3. Mikkel Madsen, gmd. i nr. 64.

VIII. Søren Madsen, f. 1844, d. 1920. Søn i gaarden. Gift 1872 med **Rasmine Foged**, f. 1849, d. 1916, datter af Peder Hansen Foged i nr. 80.

Eneste barn: Marie Margrethe Foged, død som ung pige.

Det var Søren Madsen, der flyttede gaarden ud. Efter Rasmines død overdrog han den til nedennævnte Søren Rasmussen, som var gift med en broderdatter til Rasmine.

IX. Søren Rasmussen Beyer, f. 1881, d. 1959, søn af Peder Chr. Beyer i nr. 81. Gift 1906 med **Johanne Foged**, f. 1884, d. 1964, datter af Christen Søren Foged i matr. nr. 45 b i Langdalen (se under nr. 96).

Eneste barn: Marie Rasmussen Beyer, se nedenfor.

X. Joachim Pedersen, f. 1905. Svingersøn, gift 1930 med Marie Rasmussen Beyer, f. 1907. Søn af fisker Jens Mikael Pedersen, Nordby.

Nordby matr. nr 70

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 18.

Udflyttet 1936

Ubrudt slægtsforbindelse fra o. 1680.

I. Jens Søffrensen Degn, f. o. 1601, d. 1679. Nævnt i matriklen 1664 og jordebogen 1675. Om ægtefælle og børn findes ingen oplysninger.

Jens Søffrensen er den første kendte sognedegn i Nordby. Om han var samsing, og om han havde nogen uddannelse, vides ikke. Men en optegnelse, der skyldes Johan Johnsen og antagelig stammer fra en forsvunden liber daticus i Nordby præstegård, oplyser følgende: „1679, den 6. april, blev begravet Jens Søffrensen Degn, 78 aar gl. In minist. (d.v.s. i tjene-sten eller embedet) i 54 aar. Han levede her i Verden som en ærlig mand og haver været sognedegn i Nordby menighed i Sl. Jens Christensens tid 6 aar, i Sl. Jørgen Dinesens tid 32 aar og i Hr. Knud Christensens tid 16 aar. Han døde salig i Herren den 4. april“. Han var med andre ord degn fra 1622 til 1676.

I en pakke arkivalier fra Aarhus bispearkiv (C 3-1097) nu i landsarkivet i Viborg, findes følgende oplysninger om degne-embedets indtægter, afgivet af præsten Knud Christensen Friis: „Degnen udi Nordby sogn haver ingen degnebolig eller jord at avle paa, faar ikke heller noget offer, men nyder alene af hver bonde 1 skip byg, 1 gaas, 3 brød, 10 æg. Herforuden er hannem af øvrigheden bevilget 1 ørte af kirkens tienderug for klokken at ringe“. (1 ørte rug = 10 skp.). Gaarden, som Jens Søffrensen havde, tilhørte altsaa ikke degne-embedet, men ham selv privat. (Hans efterfølger som degn, der mærkeligt nok ogsaa hed Jens Sørensen, ejede paa samme maade nr. 90).

Jens Søffrensen var kirkeværge (eller rettere en af kirkeværgerne, for der var to), og i denne egenskab findes han omtalt i tingbogen 1660. Baggrunden derfor var den, at svenskerne under den første Karl Gustavs-krig (1657-58) havde besat Samsø og udplyndret øen ubarmhjer-tigt. Efter at der var sluttet fred i Roskilde, genaabede svenskekongen som bekendt krigen, inden hans tropper endnu havde forladt landet, og den anden Karl Gustavs-krig varede til 1660, da kong Karls død med-førte, at der endelig blev sluttet fred. I det hærgede og lemlæstede Dan-mark gik man nu i gang med at bringe orden i det kaos, besættelse og plyndring havde skabt, og retsvæsenet maatte tage stilling til adskillige af krigstidens unormale foreteelser. Et saadant tilfælde vedrørende Jens Søffrensens forhold som kirkeværge er indført i tingbogen 21.11.1660. Indførslen gengives her efter en afskrift i Fr. Poulsens optegnelser i Samsø museum:

„Nordby kirkes væрге Laurits Jensen i Maarup førte paa sine egne og sin medbroder Jens Søffrensen Degn i Nordby hans vegne vidner paa, at svenskerne havde taget kirkens korn. Søffren Michelsen, som er Jens Degns nabo (se under nr. 78), vidnede, at Jens Degn, kirkeværge, blev af sit hus udjaget af de svenske og frataget alt hvad korn der fandtes udi hans hus saavel som al mad og spise med klæder, kaaber og andet (kaaber betyder sikkert kobber, kobberving) saa at den tid Jens Degn igen

kunde i hans hus indkomme, havde han ikke saa meget korn som en haandfuld, eller saa meget mad som en karl kunde æde sig mæt af paa een gang udi disse tvende aar 57 og 58“.

Jens Søffrensen havde altsaa som kirkeværge kirkens tiendekorn i sin varetægt og maatte nu efter krigen gøre rede for og føre vidner paa, hvor det var blevet af. – Laurits Jensen, der var hans medbroder som kirkeværge, havde en gaard i Maarup, men det kan ikke siges med sikkerhed, hvilken gaard det var. I markbogen 1683 kaldes han Laurits Jensen Degn, og han kan muligvis have været degn 1676–80, idet den anden Jens Sørensen Degn først tiltraadte embedet 1680, se under nr. 90.

Jens Søffrensen og Laurits Jensen var ogsaa med, da der i 1660 skulde kaldes en ny præst til embedet i Nordby. Hvordan det gik til, i henhold til Christian den Tredjes ordinants af 1537, faar man et billede af gennem den ny præsts kaldsbrev, der findes i den førnævnte pakke fra Aarhus bispearkiv. Der blev først valgt 7 mænd til at tage sig af sagen: „Efterdi den gode Gud efter sin velbehagelige vilje haver ved den timelige død heden kaldet den hæderlige, vellærde og nu salige mand, Hr. Jørgen Dinesen, forrige sognepræst til Nordby kirke her paa Samsø, fra dette liv til det evige liv, saa er vi efterskrevne syv mænd, der bønnen om en anden retsindig sjælesørger var sket til Gud Allermægtigste, udnævnte og samtykte af menige sognemænd (til) at kejs og kalde med landsprovstens raad og samtykke en anden hæderlig person, som dette hæderlige embede udi Nordby kirke kan betjene“. De 7 mænd var: Rasmus Rasmussen, gmd. i Maarup og herredsfoged paa Samsø (omtalt under nr. 83 i Nordby), Laurits Jensen, gmd. i Maarup, Jens Søffrensen Degn, Michel Madsen, gmd. i nr. 58 i Nordby, Jens Søffrensen Holmb i nr. 65, Jens Michelsen i nr. 68 og Laurits Jensen Thunbo, Nordby (hvis gaard ikke kan udpeges). – 1. paaskedag, den 22. april 1660, kom Knud Christensen Friis saa til Nordby og prædikede i kirken, rimeligvis paa foranledning af provsten og maaske bispem, og efter gudstjenesten 2. paaskedag (hvor provsten formodentlig har prædiket) fandt præstevalget sted: „Og eftersom den hæderlige og vellærde person Knud Christensen Friis haver paaskedag, som var den 22. april udi nærværende aar 1660, ladet sig høre, og hans gaver at prædike med have været os takkelige og behagelig, saa have vi fornævnte syv mænd, efter Guds paakaldelse, af den myndighed menige sognemænd os efter ordinantsen givet have, med den hæderlige og højlærde mand, mag. Hans Svane, landsprovst paa Samsø, hans raad og samtykke, nu i dag her i Nordby kirke, der den hellige tjeneste var fuldendt, udi den hellige Treenheds navn kejsset og kaldet den hæderlige og vellærde person Knud Christensen Friis (til) at være sognepræst til Nordby kirke og sogn, hvilket dog er

sket med saadan condition og vilkaar, om hæderlige og højlærde mand dr. Jacob Matthiesøn, superintendent (biskop) over Aarhus stift, kender hannem dygtig og bequem dertil udi lærdom og forstand, saa det kan ske Gud til ære og os til saligheds opbyggelse og forfremmelse, og om han til samme høje embede at betjene findes tjenlig, skikkelig og duelig“. Syvmandsudvalget beder sluttelig bispen og Kgl. Majestæts „befalingsmand“ paa Kalundborg slot, at de, som ordinantsen foreskriver, „hannem os som en ret ordineret og confirmeret sognepræst vil tilskikke. – Vi samtligen paa vore egne og menige sognefolkes vegne lover og tilsiger derimod at gøre og give hannem den villighed udi rette tid, som Kgl. Majestæts ordinants og reces hannem tilholder, og som vi hans formand gjort og givet have, al den stund han skikker sig christeligen og tilbørligen, inden og uden kirken, udi lærdom, levned og omgængelse, som en gudfrygtig præstemand vel egner og anstaar og bør at gøre, og som han os nu lovet og tilsagt haver.

Til samme kalds vidnesbyrd da have vi fornævnte syv mænd under dette kaldsbrev trykt vore signeter eller egne hænder underskrevet og lovligen ombudet vores kære Hr. landprovst hans signet forneden at undertrykke.

Actum Nordby kirke paa Samsø 2. paaskedag, som indfaldt den 23. april. Anno 1660.“

Stort set foregik et præstevalg altsaa dengang ligesom nu. Det kan siges, at de syv mænd ikke havde noget valg, naar der kun var een kandidat. Men hvis de ikke havde fundet ham „tækkelig og behagelig“, kunde de maaske have faaet en anden. Under enevælden, som netop begyndte 1660, varede det imidlertid ikke længe, før menighedens indflydelse paa præstevalget blev helt afskaffet.

Jens Søffrensens gaard var den sydligste i byen og nævnes først baade i matriklen 1664 og jordebogen 1675, idet man begyndte med den sydligste gaard vest for gaden, der deler byen i en vestlig og en østlig halvdel, og endte med den sydligste gaard øst for gaden. I markbogen 1683 og matriklen 1688 nævnes den nedenfor omtalte Knud Haukrog paa førstepladsen. Men han staar kun opført med 1½ otting fæstejord, mens Jens Søffrensen i 1664 stod for 4 og i 1675 for 3 otting. Der er altsaa efterhaanden sket en deling eller afstaaelse, og dertil kommer paa den næste fortegnelse over gaardene endnu en forandring, idet Knud Haukrogs efterfølger ikke nævnes som den første i rækken, men som den anden. Der er med andre ord opstået en ny gaard sønden for nr. 70. Det er den nuværende gaard nr. 74, og da den staar opført med 2 otting, er det troligt, at den er oprettet paa basis af jord fra Jens Søffrensens gaard. Det

nøjagtige tidspunkt og de nærmere omstændigheder kan desværre ikke oplyses.

II. Knud Søffrensen Haukrog, f. o. 1643, d. 1702. Gift med **Anne Jensdatter, f. o. 1659, d. 1735,** steddatter af Christen Sørensen Degn i nr. 63. Noget slægtskab mellem ægteparret og Jens Søffrensen Degn kan ikke paavises. Det kan siges med sikkerhed, at Anne ikke var Jens Søffrensens datter.

Knud Haukrog, der formodentlig var broder til Jørgen Søffrensen Haukrog i nr. 73, var ikke blot gaardmand, men i en retssag fra 1697 omtales han ogsaa som skipper. Han førte et skib, som han selv ejede i fællesskab med Mads Michelsen i nr. 58 og Michel Jensen i nr. 15 i Maarup.

Af Knud Haukrogs børn kendes Johanne Knudsdatter, gift 1. gang med Søren Jensen Foged og 2. gang med Jørgen Sørensen, se under nr. 67. Antagelig var ogsaa Anne Knudsdatter, g. m. Søren Olesen i nr. 86, en datter af Knud Haukrog (baade efternavn og alder tyder paa, at hun var søster til Johanne). Endvidere kan det nævnes, at en mand fra Nordby ved navn Søren Knudsen fik borgerskab som baadsmand i Aarhus 1715. Han var muligvis en søn af Knud Haukrog, opkaldt efter sin farfader, som maa have heddet Søffren.

III. Søren Jensen Degn, f. o. 1680, d. 1741, Anne Jensdatters 2. mand, gift med hende 1709. Han var søn af Jens Sørensen Degn i nr. 90 (Jens Søffrensens efterfølger som sogne-degn).

Anne Jensdatter sad efter sin første mands død som enke ved gaarden i syv aar. Men som skipperkone har hun nok været vant til at overvaage gaardens drift paa egen haand, og hun kan have haft hjælp af sine børn. Da hun giftede sig anden gang, var hun ca. 50 aar gammel, og dette ægteskab var naturligvis barnløst.

I juli 1735 opsigde Søren Degn paa birketinget „sin paaboende gaard og i fæste hafte avling“ og begærede opbud (auktion) paa sit gods, for at hans kreditorer om muligt kunde blive tilfredsstillet. En opgørelse over boet viste, at det kunde de nok. Aktiverne blev vurderet til 232 rdl., og gælden udgjorde 163 rdl., saa der skulde oven i købet kunne blive en nettoformue paa 69 rdl. til Søren Degn selv. Der blev imidlertid ikke holdt nogen auktion. Sørens broder, Mathias Degn, traadte nemlig til

med det tilbud, at han mod at faa gaarden overdraget vilde betale kreditorerne, hvad de havde til gode, og udrede den anslaaede nettoformues beløb med halvdelen til Søren Degn og halvdelen til Anne Jensdatter, „som formedelst hendes høje alder og svaghed er hos sin datter, gift med Jørgen Sørensen Foged i Nordby, (se under nr. 67 V) paa det hun kan nyde desto bedre pleje og opvartning i saadan hendes svage og høje aldrende tilstand“. Udover udbetalingen af gæld og nettoformue tilbød Mathias endvidere at levere Anne Jensdatter 1 td. rug og 1 td. byg aarligt til hendes ophold, ligesom han ogsaa forpligtede sig til at yde sin broder „fri husværelse“ i gaarden samt øl og mad, saa længe broderen levede. Skulde Mathias dø før Søren, eller de ikke kunde „spændes sammen“, saa skulde Søren have en ager, der kaldtes Øster Toft, at dyrke og benytte sig af hans livstid.

Dette broderlige tilbud blev accepteret, og Mathias Degn fik gaarden. Søren Degn levede derefter paa aftægt i 6 aar. Men Anne Jensdatter døde samme aar, som gaardhandelen fandt sted. Det er ganske vist en sær maade, hun nævnes paa i kirkebogen ved den lejlighed, nemlig som „Knud Haukrogs enke Anne Pedersdatter“. Præsten, Jesper Clausen, har ikke blot taget fejl med hensyn til hendes efternavn, men har ogsaa været uvidende om, at hun var, og i 25 aar havde været, gift med Søren Degn. Men det er kun et blandt flere vidnesbyrd om denne præstemands forbausende mangel paa kendskab til hans søgnebørns forhold.

IV. Mathias Jensen Degn, f. o. 1685, d. 1762. Fra 1709, da hans ovenfor omtalte broder, Søren Degn, giftede sig og blev mand i nr. 70, havde han været sin moders, degne-enken Maren Clemmensdatters, medfæster i nr. 90. Men om sommeren for han til søs, og endnu da han overtog nr. 70 efter broderen, var han ungarl. Først tre aar senere, i 1738, giftede han sig, med **Anne Christensdatter**, f. 1704, d. 1769, datter af hmd. Christen Smed. Mathias var dengang 53 aar gl., men han naaede dog at leve i ægteskab i 24 aar. Som nævnt sejlede han, i alt fald til en tid. Om det var i eget skib, vides ikke, men han maa have tjent en del penge, siden han ved overtagelsen af nr. 70 kunde paatage sig at udbetale 232 rdl.

Børn:

1. Jens Mathiesen, gmd. i nr. 18 i Maarup.
2. Christen Mathiesen, se nedenfor.

Som omtalt s. 39 opstod der o. 1750 uenighed mellem præsterne og bønderne paa Samsø vedrørende tiendebetalingen. Præsterne vilde have de fastsatte aarlige ydelser forhøjet, idet de hævdede, at der blev høstet mere end forhen, fordi der efterhaanden var taget mere jord under plov. Bønderne paa deres side paastod, at den gældende ordning ikke kunde omstødes, da den havde aldershævd, og for retten førte de gamle mænd som vidner paa, at den hidtidige ordning havde været gældende i mands minde. Den 23.9.1752 blev den 68-aarige Mathias Degn, Nordby, afhørt, og af hans vidnesbyrd fremgik følgende oplysninger om hans landbrug:

Hans gaard var paa 2 tdr. hartkorn, og han saaede aarligt 5–6 tdr. rug og lige saa meget byg. Ærter vilde ikke ret gro hos ham, men han saaede 1 td. havre. Af hø havde han saa godt som intet, ofte slet intet, og aldrig mere end han kunde bære paa sin ryg (om der menes: paa een gang, kan ikke afgøres).

V. Christen Mathiesen, f. 1744, d. 1807. Søn i gaarden. Gift 1769 (det aar, da moderen døde), med **Kirsten Jensdatter**, f. 1738, d. 1806, datter af Jens Christensen Farver i nr. 76.

Børn:

1. Mathias Christensen, død 7 aar gl.
2. Mathias Christansen, f. 1778, umyndiggjort 1822, antagelig som aandsvag, død ugift i hjemmet 1852.
3. Jens Christensen, se nedenfor.

VI. Jens Christensen, kaldet **Mathiesen**, f. 1781, d. 1819 (under tyfusedepidemien, som rasede det aar). Søn i gaarden. Gift 1806 (det aar da moderen døde) med **Bodil Pedersdatter**, f. 1787, d. 1857, datter af Peder Michelsen Kræmmer i nr. 85.

Børn:

1. Christen Jensen (Mathiesen), gmd. i nr. 74.
2. Peder Jensen.
3. Niels Jensen (Mathiesen), gmd. i nr. 92.

VII. Morten Jacobsen Farver, f. 1796, d. 1856, **Bodil Pe-**

dersdatters 2. mand, gift med hende 1819. Søn af Jacob Jensen Farver i nr. 83.

Børn:

1. Maren Mortensdatter, g. m. Ole Sørensen i nr. 69.
2. Kirsten Johanne Mortensdatter, se nedenfor.
3. Jens Mortensen, gmd. i nr. 101.

VIII. Jens Rasmussen Beyer, f. 1825, d. 1891. Svingersøn, gift 1851 med Kirsten Johanne Mortensdatter, f. 1826, d. 1882. Han var søn af Rasmus Sørensen Beyer i nr. 58.

Børn:

1. Morten Beyer, gmd. i nr. 87.
2. Bodil Margrethe Beyer, se nedenfor.
3. Mette Beyer, g. m. skipper Peder Pedersen, Nordby, se s. 385.
4. Rasmus Beyer, gmd. i Højendal, se under nr. 20 i Maarup.

IX. Kristian Kornmaaler, f. 1859, d. 1914. Svingersøn, gift 1884 med Bodil Margrethe Beyer, f. 1860, d. 1934. Søn af Knud Kornmaaler i nr. 87.

Eneste barn: Jens Rasmussen Kornmaaler, se nedenfor.

I 1914 solgte Kristian Kornmaaler omtrent halvdelen af sin mark til daværende postkører Andreas Grønfeldt, som byggede et parcelliststed derpaa (A. Grønfeldt var søn af Lars Grønfeldt, se under nr. 93). Kort efter døde Kr. Kornmaaler.

X. Jens Rasmussen Kornmaaler, f. 1891. Søn i gaarden. Gift med Ane Mette Grønfeldt, f. 1890, datter af Mikkel Søren Grønfeldt i nr. 24 i Maarup.

Jens Rasmussen overtog hjemmet efter faderens død. I 1922 flyttede han til Maarup og overtog ogsaa sin kones hjem, hvorfra han saa drev marken, der hørte til nr. 70. Hans moder blev boende i hjemmet i Nordby. I 1934 døde baade moderen og svigermoderen (der havde været enke siden 1930), og i 1935 solgte Jens Rasmussen gaarden i Maarup og flyttede tilbage til nr. 70, som han aaret efter flyttede ud paa den parcel, der var tilbage af marken nr. 18. Foruden sit landbrug driver han en virksomhed som ejendomsmægler.

Nordby matr. nr. 71

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 19.
Udflyttet 1904.

I. Rasmus Kieldmand. Nævnt i matriklen 1664. Hans kones navn er ukendt.

(Nr. 71 var den sydligste gaard i byen øst for „Gaden“, der fører midt igennem byen fra syd til nord, og i fortegnelser over gaardene og deres indehavere nævnes den som regel sidst, idet man begyndte med den sydligste gaard vest for gaden og derfra gik mod nord, indtil man naaede Norden ud af byen, hvorefter man gik fra nord mod syd øst for gaden. I matriklen 1664 nævnes Rasmus Kieldmand som sidste mand i rækken og maa derfor placeres i nr. 71).

II. Michel Rasmussen Kieldmand, død 1702, 78 aar gl. Nævnt i markbogen 1683 og matriklen 1688 som sidste mand i rækken. Hans navn viser, at det er Rasmus Kieldmands søn, der har efterfulgt sin fader. Et skifte fra 1674 viser, at han allerede da var gift med **Kirsten Madsdatter**, som var en steddatter af Jørgen Ollesen i Brøndkærgaarden (se under mark nr. 42). Formodentlig er det hende, der i 1701 er indført i kirkebogen som død under betegnelsen: **Kirsten Kieldkone**, 48 aar gl. Hun skulde altsaa være født o. 1653. Men i saa fald maa Michel have været gift en gang før, eftersom hans nedennævnte søn **Ole Kieldmand** var født i 1663. Det er imidlertid mere sandsynligt, at **Kirstens** alder er forkert angivet. Hendes broder **Poul Madsen** i nr. 69 var nemlig født o. 1623.

III. Ole Michelsen Kieldmand, f. o. 1663, d. 1709. Søn i gaarden. Gift med **Birgitte Rasmusdatter**, f. o. 1673, d. 1710, datter af **Rs. Jensen Svensk** i nr. 60. Hun var antagelig en slægtning til **Ole**. Hendes morfader hed nemlig **Mouridts Kieldmand**, se under nr. 67.

Der findes ingen liste over bønderne paa **Ole Kieldmands** tid. Men at han havde nr. 71, fremgaar af sammenhængen i gaardens historie.

Som omtalt under nr. 62, blev der en vinternat i 1706 begaaet indbrud hos den rige gaardmand og skipper Rasmus Jensen og stjaalet 700 rdl. i rede penge. Under den paafølgende efterforskning, som strakte sig over 2-3 aar og medførte talrige retsmøder med vidneførsel og forhør, blev en privat skoleholder ved navn Berent Offermand mistænkt sammen med Ole Kielsmand, hos hvem han logerede. Tyvenes fodspor viste nemlig, at der havde været to om indbruddet, og det mentes ikke, at andre uvedkommende end de to nævnte var huskendte nok hos Rs. Jensen til at vide, hvor han gemte sine penge (hvad tyvene tydeligt nok havde været klar over paa forhaand). Men virkelige beviser mod de mistænkte fremkom ikke, og sagen maatte til sidst henlægges uopklaret.

Alligevel holdt mistanken mod de to mænd sig, men efter alt at dømme med urette. For det første kan det fastslaas, at de ikke var ene om at vide besked med Rs. Jensens pengegemme. En tredje mand, Jørgen Sørensen Thunbo, maa ogsaa have været vidende derom (se under nr. 87 III). For det andet tyder den fattige arv, som Ole Kieldmand efterlod sine børn, absolut ikke paa, at han kort før sin død skulde have været med til at stjæle 700 rdl. Des mere maa mistanken have pint baade ham og hans kone, og det er troligt, at den var medvirkende til deres snart paafølgende død.

Efter Ole Kieldmands død 1709 sad enken i uskiftet bo til sin død aaret efter, hvorpaa der blev holdt skifte efter dem begge under eet d. 23.10.1710. Ejendommen, d.v.s. bygninger med grund og indbo, blev solgt ved auktion, og efter at gælden var betalt, blev der en nettoformue paa 59 rdl. til deling mellem ægteparrets tre børn:

1. Michel Olesen, 16 aar, senere bosat i Brundby.
2. Bodil Olesdatter, 13 aar.
3. Kirsten Olesdatter, 5 aar, senere gift med hmd. Morten Nielsen, Nordby.

IV. Kield Rasmussen, f. o. 1661, d. 1727. Gift med Anne Jørgensdatter, f. o. 1665, d. 1738, datter af Jørgen Michelsen i nr. 14 i Maarup, hvilken gaard Kield Rasmussen havde til 1711 (som omtalt under nr. 14).

Ved auktionen efter ægteparret Kieldmands død fik skipper Søren Olesen gaarden med tilliggende ejendomsjord tilslaaet for 95 rdl. og 3 mk. Men der foreligger intet om, at han ogsaa overtog fæstejorden, som havde hørt dertil. Maaske har Ole Kieldmands set sig nødsaget til at afstaa fæstet, saa gaarden faktisk var nedlagt som fæstegaard. Søren Olesen maa i saa fald have købt den udelukkende for at bruge den til

beboelse. Men den samme dag, da auktionen blev holdt, skete der det, at hans gamle fader, Oluf Michelsen i nr. 86, henvendte sig til retten, rimeligvis under dens ophold i Nordby i anledning af auktionen, og begærede, at hans og hans kones bo maatte blive taget under behandling som konkursbo, da de frygtede for „ej middel til deres gæld at have“. Han tilføjede imidlertid, at de ikke ønskede auktion holdt, men kun rettens vurdering af deres bo, da deres søn Søren Olesen var traadt til og havde tilbudt „at løse dem af tvingen“ ved at overtage hjemmet mod at betale kreditorerne, hvad der efter vurderingen kunde blive til dem, og desuden vilde han sikre forældrene deres ophold i gaarden for livstid. Tilbudet, der blev accepteret af alle parter, viser Søren Olesen som en god søn. Men faderens økonomiske sammenbrud, med dets følger ogsaa for sønnen, er aabenbart kommet helt bag paa ham. Ellers vilde han vel ikke have købt Ole Kieldmands ejendom. Nu stod han med to gaarde, af hvilke dog formentlig kun den ene havde noget jordtilliggende. (Formodningen om, at nr. 71 var en nedlagt gaard uden fæstejord til, bestyrkes afgørende ved hans overtagelse af nr. 86. Det maa anses for udelukket, at han, som ikke før havde drevet landbrug, pludseligt paa samme dag skulde binde an med to i brug værende fæstegaarde, samtidig med at han fortsatte som skipper – hvad han vitterlig gjorde, til han omkom paa søen i 1732).

I 1711 brændte Kield Rasmussens gaard i Maarup (se under nr. 14). Ilden, der opstod i stuehuset en sommernat, mens folkene sov, greb saa hastigt om sig, at de kun med nød og næppe slap levende ud, og hele gaarden med alt, hvad de ejede og havde, gik op i luer. Som sædvanligt i saadanne tilfælde blev der ydet hjælp fra de øvrige beboere i sognet og maaske ogsaa, om end nok i mindre omfang, fra resten af øen. Det var den tids form for brandforsikring. Men man kan have sine tvivl om, hvorvidt hjælpen var tilstrækkelig til at bringe de brandlidte paa fode, og det gælder navnlig i dette tilfælde. Nabogaarden nr. 13 var nemlig nedbrændt sammen med nr. 14, saa der var to familier til at dele det indkomne. I een henseende blev Kield Rasmussen dog godt hjulpet. Hvad enten det var hans eget paafund, eller der atter fremkom et godt tilbud fra Søren Olesen (evt. som dennes bidrag til nødhjælpen) saa slap han for at genopbygge sin gaard i Maarup ved i stedet at købe nr. 71 i Nordby. Paa den maade fik han hurtigt og nemt tag over hovedet igen for sig og sin familie, og Søren Olesen viste sig som en god mand for den nødstedte at handle med. Ganske vist forlangte skipperen den samme pris, som han selv havde givet, nemlig 95 rdl. og 3 mk. Men betalingsvilkårene var overordentlig lempelige. Der blev ikke fastsat bestemte terminer, men køberen skulde betale pengene, „ligesom han dem tid efter

anden kunde af sted komme“, og om renter af kapitalen var der ikke tale. Søren Olesen havde altsaa baade raad til og sind til at lade sine penge staa rentefrit paa ubestemt tid hos en fattig mand i nød og trang. Kield Rasmussens død i 1727 medførte ingen ændring i forholdet, Søren Olesens død i 1732 heller ikke. I ny og næ blev gælden nedbragt med et eller andet beløb, men først efter 36 aars henstand faldt det sidste afdrag. Den 9. febr. 1747 udstedte Søren Olesens enke saldokvittering og skøde paa nr. 71 til Kield Rasmussens efterfølger, og hun undlod ikke deri at takke for god betaling. Fra først til sidst det samme gode sind, baade hos skipperen og hans enke!

Kield Rasmussen flyttede altsaa fra Maarup og kom til at bo i nr. 71 i Nordby fra 1711. Men saavidt man kan forstaa, beholdt han den samme fæstejord, han havde haft til gaarden i Maarup, hvilket lod sig gøre uden videre, da bønderne i de to byer drev hele sognets jord under eet fællesskab. Brandtomten i Maarup solgte han (se under nr. 14).

Kield Rasmussens børn:

1. Maren Kioldsdatter, se nedenfor.
2. Karen Kioldsdatter, g. m. Poul Lisberg i Aarhus.

V. Ole Michelsen Morup, f. o. 1694, d. 1751. Svingersøn, gift 1718 med Maren Kioldsdatter, f. o. 1691, d. 1763. Han var søn af Michel Olesen Morup i nr. 74.

Børn:

1. Anne Olesdatter.
2. Michel Olesen, gmd. i gaarden ved Maren Finds Led, se tillæggat om nedlagte gaarde B VI.
3. Kield Olesen, gmd. i nr. 100.
4. Jørgen Olesen, gmd. i Kassundsgaarden, se under nr. 102.
5. Rasmus Olesen, hjemmeværende ved faderens død, gift 1760, men død i København 1762, rimeligvis som indkaldt til flaaen.

Efter Ole Michelsens død nævner fattigkassens lister over bidragydere først hans enke og i aarene 1756–58 sønnen Jørgen som indehavere af gaarden. Men det er tvivlsomt, om han var ejer. Snarere var han moderns bestyrer eller medfæster. I 1761 købte han Kassundsgaarden ved auktion (se under nr. 102). Fra 1759–60 staaer nedennævnte Rs. Nielsen Kornmaaler opført som ejer af nr. 71.

VI. Rasmus Nielsen Kornmaaler, f. 1727, d. 1769. Hans herkomst og første ægteskab (1751-57) er omtalt under nr.

23 V i Maarup. I 1760 indgik han nyt ægteskab med **Margrethe Michelsdatter**, f. 1734, d. 1793, datter af gmd. og skipper Michel Holm i nr. 23, og maaske var det denne rige svigerfader, der hjalp de unge til at købe nr. 71 forud for deres bryllup. Men de blev der kun et par aar. I 1762 døde Michel Holm, og da Margrethe var hans eneste overlevende barn, overtog Rs. Kornmaaler nr. 23 og solgte nr. 71 til nedennævnte Michel Sørensen.

Rs. N. Kornmaalers børn af begge hans ægteskaber er omtalt under nr. 23.

VII. Michel Sørensen Madsen, f. 1739, d. 1779. Søn af Søren Michelsen i nr. 66. Gift 1769 med **Kirsten Rasmusdatter**, f. 1740, d. 1819, datter af Rasmus Pedersen Røver i nr. 80. (Baade Michel og hans broder Jens Sørensen Madsen i nr. 80, som var gift med en søster til Kirsten, blev kaldt med tilnavnet Madsen efter deres farfader Michel Madsen i nr. 66).

Desværre kan der ikke gives nogen forklaring paa det mærkelige forhold at Michel Sørensen først giftede sig i 1769, naar han dog havde købt gaard i 1762, hvilket fremgaar klart af skiftet efter Michel Holm i Maarup. Lige saa uforklarligt er det, at han ved trolovelserne i 1769 kaldes Michel Sørensen af Ørby, skønt fattiggassens aarlige lister over bidragydere i aarene forud for 1769 ganske rigtigt, som man skulde vente, nævner Michel Madsen, d.v.s. Michel Sørensen Madsen, som mand i nr. 71. At der ikke i 1769 er tale om et andet brudepar med samme navne, fremgaar af, at forloverne var Søren Michelsen og Rasmus Pedersen, altsaa Michels og Kirstens fædre. Desuden skulde i saa fald deres vielse findes indført andetsteds i kirkebogen, hvilket ikke er tilfældet.

Børn:

1. Mette Michelsdatter, g. m. Jens Jørgensen Thunbo i nr. 18 i Maarup.
2. Søren Michelsen, gmd. i nr. 69.
3. Maren Michelsdatter.
4. Kirsten Michelsdatter, se nedenfor under IX.

VIII. Ole Larsen, f. 1742, d. 1812, **Kirsten Rasmusdatters** 2. mand, gift med hende 1780. Søn af Lars Olesen i nr. 21 i Maarup.

Eneste barn: Bodil Olesdatter.

IX. Ole Sørensen, f. 1786, d. 1838. Svigersøn, gift 1808 med **Kirsten Michelsdatter**, f. 1778, d. 1850, datter af Kirsten Rasmusdatters 1. ægteskab. Han var søn af Søren Olesen i nr. 67. – Ægteskabet var barnløst, men konens broderdatter Kirsten Sørensdatter fra nr. 69, blev ægteparrets plejebarn.

Søndag d. 17. aug. 1834 brændte gaarden. Ilden opstod om formiddagen, mens sognets folk var til høstgudstjeneste, og ifølge overleveringen blev branden meldt præsten, mens han stod paa prædikestolen. Gudstjenesten blev straks afbrudt, og mændene ilede til slukningsarbejdet, som dog var forgæves. Det siges, at samme præst (Steffen Heegaard) aldrig siden besteg prædikestolen uden først at lade degnen gaa udenfor kirken og kaste et spejdende blik ud over sognet! – Brandaarsagen blev ikke opklaret.

I 1836, to aar før sin død, efterfulgte Ole Sørensen Søren Rasmussen Beyer i nr. 15 i Maarup som sognefoged.

X. Søren Larsen Gaard, f. 1814, d. 1888. Søn af Lars Michelsen Gaard i nr. 78. Gift 1838 med Ole Sørensens omtalte plejedatter, **Kirsten Sørensdatter**, f. 1817, d. 1901, datter af nævnte Ole Sørensens svoger Søren Michelsen i nr. 69.

Børn:

1. Ane Margrethe Foged. Som 22-aarig pige blev hun i 1860 gift med den 27-aarige Christian Kornmaaler, søn af Rs. Nielsen Kornmaaler i nr. 87. Den unge mand var svagelig, og i 1868 døde han, hvorefter Ane Margrethe fik sit ophold i hjemmet (nr. 71) til sin død i halvfemsår. Hvorfor hun blev døbt Foged, vides ikke.
2. Ole Sørensen Gaard, se nedenfor.
3. Lars Sørensen Gaard, gmd. i nybygget gaard paa mark nr. 15, se tillægget til nr. 67.

I omtale blev de to brødres navne som regel forkortet til Ole Søren og Lars Søren.

XI. Ole Sørensen Gaard, f. 1854, d. 1944. Søn i gaarden. Gift 1877 med **Bodil Nielsen Kramer**, f. 1858, d. 1924, datter af Niels Jensen Mathiesen i nr. 92.

Børn:

1. Kristian Gaard, gmd. i Rosendal, se under nr. 89.
2. Kirsten Margrethe Gaard, g. m. Martin Printz, se under nr. 65.

Den 17. april 1904 brændte gaarden atter, denne gang ved lynnedslag, og Ole Søren Gaard flyttede saa ud paa sin mark øst for landevejen. Et chatol i gaarden bærer en paamalet indskrift om, at det er bjærget ud af ildsvaade to gange.

XII. Søren Printz, f. 1901. Søn af ovennævnte Martin Printz og altsaa dattersøn af Ole Søren Gaard. Gift 1923 med **Karen Marie Christiansen**, f. 1903 i Slagelse. Hun kom til Nordby som pige paa det daværende afholdshotel, der nu er kro, og som ligger paa det sted, hvor gaarden nr. 71 laa til 1904.

Nordby matr. nr. 72

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 20.

Udflyttet 1900.

Ubrudt slægtsforbindelse

I. Jens Larsen (eller Lauridzen), f. o. 1645, d. 1704. Nævnt i markbogen 1683 og matriklen 1688. Gift med **Kirsten Sørensdatter**, f. o. 1650, d. 1729, datter af standsvend Søren Michelsen og hst. Signe Sørensdatter (og søster til Christen Sørensen Degns kone Giertrud Sørensdatter i nr. 63).

Af børn kendes kun nedennævnte Bodil Jensdatter.

II. Morten Michelsen Holm, f. o. 1685, d. 1754. Svingersøn, gift 1710 med **Bodil Jensdatter**, f. o. 1683, d. 1728 (hun døde altsaa før moderen). Morten Michelsen var søn af Michel Jensen Holm i Holmgaarden, se under nr. 57. Som enkemand ægtede han i 1729 **Maren Jørgensdatter**, f. o. 1687, d. 1741, en søster til Jens Jørgensen i nr. 100. Dette sidste ægteskab var barnløst.

Børn af 1. ægteskab:

1. Jens Mortensen, gmd. i Kassundsgaarden, se under nr. 102.
2. Michel Mortensen, gmd. i nr. 100.
3. Jørgen Mortensen.
4. Lars Mortensen, gmd. i nr. 90.
5. Søren Mortensen, død 14 aar gl.
6. Bodil Mortensdatter, se nedenfor.

III. Jens Jensen Gaarden, f. 1720, d. 1791. Svingersøn, gift 1749 med **Bodil Mortensdatter**, f. 1722, d. 1805. Jens Jensen var søn af Jens Jørgensen i nr. 100, som af ukendt grund kaldtes »Gaarden«. Derfra havde han utvivlsomt sit tilnavn, der i de efterfølgende generationer forkortedes til Gaard.

Børn:

1. Søren Jensen Gaard, gmd. i nr. 78.
2. Dorthe Jensdatter, g. m. Peder Pedersen Smed, se under 93 II.
3. Bodil Jensdatter, se nedenfor.

IV. Christen Larsen, f. 1755, d. 1831. Svingersøn, gift 1789 med **Bodil Jensdatter**, f. 1760, d. 1828. Søn af Lars Jensen Grønfeldt i nr. 93.

Børn:

1. Jens Christensen Gaard, se nedenfor.
2. Lars Christensen Gaard, gmd. i nr. 102.

V. Jens Christensen Gaard, f. 1791, d. 1834. Søn i gaarden. Gift 1813 med **Maren Jacobsdatter**, f. 1792, d. 1852, datter af Jacob Jensen Farver i nr. 83.

Børn:

1. Bodil Marie Jensdatter, se nedenfor.
2. Maren Jensdatter, g. m. Peder Christensen Smed (nr. 66 VIII).

VI. Jens Sørensen, f. 1802, d. 1845. Svingersøn, gift 1834 med **Bodil Marie Jensdatter**, f. 1817, d. 1859. Søn af Søren Olesen i nr. 67.

Eneste barn: Mette Johanne Jensdatter.

VII. Niels Søren Kornmaaler, f. 1822, d. 1884, **Bodil Marie Jensdatters** 2. mand, gift med hende 1845. Søn af Rasmus Nielsen Kornmaaler i nr. 87. – Gift 2. gang 1859 med **Marie Petrea Michelsen**, f. 1837, d. 1890, datter af lærer og gmd. **Thomas Michelsen** (se under nr. 95).

Børn af 1. ægteskab (døbt Gaard):

1. Jens Johan Gaard, d. 1867, 19 aar gl.
2. Maren Gaard, g. m. hmd. Peder Christensen (søn af Chr. Rasmussen i nr. 61).
3. Rasmus Gaard, gmd. i nr. 21 i Maarup.
4. Niels Søren Gaard, udvandret til U.S.A.

Af 2. ægteskab (døbt Kornmaaler):

5. Thomas Kornmaaler, se nedenfor.
6. Bodil Marie Kornmaaler, udvandret til U.S.A.
7. Jens Johan Kornmaaler, gmd. i nr. 86.
8. Barbara Kornmaaler, g. m. parcellist Peder Marius Skrædder, se under nr. 76.
9. Kristine Kornmaaler, gift Soelberg, Aarhus.

VIII. Thomas Kornmaaler, f. 1862, d. 1933. Søn i gaarden. Gift 1888 med **Mette Jensine Marie Snedker**, f. 1866, datter af Jens Snedker i nr. 66. Hun døde samme aar, som brylluppet fandt sted, efter at hun havde født et pigebarn, der kun levede i 3 mdr. I 1892 ægtede Thomas Kornmaaler derpaa **Marie Petrine Hansen**, f. 1872, d. 1947, datter af Hans Nielsen Kramer, se under nr. 92.

Børn (af sidste ægteskab):

1. Jens Kornmaaler. Udvandrede som ung til U.S.A., hvor han efter Amerikas indtræden i den første Verdenskrig blev indrulleret i hæren. Hans afdeling naaede dog ikke at blive sendt til fronten før vaabenstilstanden 1918. I 1920 vendte han hjem til Nordby, hvor han købte sit barndomshjem, nr. 72, der som husejendom havde været paa andre hænder, siden hans fader i 1900 flyttede gaarden ud paa marken. – Gift 1921 med Jenny Pedersen, datter af murermester Jens P. Pedersen, Nordby, og hst. Mette Hansine Snedker.
2. Georg Kornmaaler, gmd. i nr. 55.
3. Christian Kornmaaler, se nedenfor.

IX. Christian Kornmaaler, f. 1902. Søn i gaarden. Gift 1923 med **Marie Moesgaard**, f. 1901, datter af Peter Moesgaard, se under nr. 17 i Maarup.

Christian Kornmaaler afløste i 1957 Marinus Jensen (se under nr. 57 VIII) som sogneraadsformand, og denne stilling beklædte han, til hele Samsø i 1962 blev forenet i een kommune.

Nordby matr. nr. 73

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 21.
Udflyttet 1875–77.

I. Jørgen Søffrensen Haukrog. Nævnt i matriklen baade 1664 og 1688. Rimeligvis broder til Knud Søffrensen Haukrog i nr. 70. Gift med **Maren Nielsdatter**. Skifte efter begge ægtefællerne holdtes 12. 1. 1693.

Børn:

1. Michel Jørgensen Haukrog, se nedenfor.
2. Maren Jørgensdatter, vanfør, ugift.
3. Dorthe Jørgensdatter, g. m. Michel Olesen, Nordby, om hvem intet vides.

II. Michel Jørgensen Haukrog, f. o. 1640, d. 1722. Søn i gaarden. Nævnt som faderens medfæster i markbogen 1683 og matriklen 1688, og som fæster i jordebogen 1716. Gift med **Barbara Jensdatter**, f. o. 1661, d. 1749. Som enke fik hun Søren Jensen Skrædder (i nr. 101) til værge. Maaske var han hendes broder. Michel maa have været o .50 aar gl., da han ægtede hende. Men intet i skiftet efter ham 7. 3. 1724 tyder paa, at han havde været gift før.

Børn:

1. Jørgen Michelsen Haukrog, se nedenfor.
2. Jens Michelsen Haukrog, gmd. i nr. 60.
3. Michel Michelsen Haukrog, gmd. i nr. 24 i Maarup.

III. Jørgen Michelsen Haukrog, f. o. 1691, d. 1740. Søn i gaarden. Gift 1723 med Maren Jensdatter, f. 1701, d. 1782, datter af smeden Jens Rasmussen.

Børn:

1. Barbara Jørgensdatter, se nedenfor under V.
2. Michel Jørgensen Haukrog, gmd. i nr. 99.
3. Jens Jørgensen Haukrog, gmd. i nr. 96.
4. Dorthe Jørgensdatter, født efter faderens død.

IV. Jacob Jensen, kaldet Haukrog, f. 1716, d. 1791, Maren Jensdatters 2. mand, gift med hende 1741. Søn af hmd. Jens Sørensen Kiær. – Ægteskabet barnløst.

V. Morten Michelsen, kaldet Haukrog, f. 1743, d. 1802. Svigersøn, gift 1771 med ovennævnte Barbara Jørgensdatter, f. 1731, d. 1819. Han var søn af Michel Mortensen i nr. 100.

Eneste barn: Dorthe Mortensdatter, se nedenfor.

I tingbogen for 8.10.1801 findes en indførsel om, at „Morten Michelsen Haukrog i udflyttergaarden paa Nordby mark“ d. 14.12.1798 har udstedt obligationer for 72 rdl. til Rs. Poulsen (i nr. 82) og Niels Printz (i nr. 55). Men folketællingslisten fra 1801 viser uomtvisteligt, at der ikke var andre udflyttergaarde i Nordby sogn end Brøndkær, hvis indehaver hed Peder Pedersen Thomesen. Det maa derefter staa hen, om det kun er tingbogens angivelse af adressen, der er misvisende, eller om der skulde have staaet Peder Thomesen i stedet for Morten Haukrog (hvilket turde være det sandsynligste). En kedelig uklarhed i en tinglysning!

VI. Clemmen Pedersen Holm, f. o. 1782, d. 1838. Svigersøn, gift 1802 med Dorthe Mortensdatter, f. 1771, d. 1839.

Af børn kendes kun nedennævnte Morten Clemmensen.

Clemmen Pedersen Holms fødsel og daab findes ikke indført i Nordby sogns kirkebog. Men ved folketællingen 1787 var der i Nordby en 30-aarige husmand ved navn Peder Clemmensen, som med sin 29-aarige kone Barbara Sørensdatter havde en 5-aars dreng, Clemmen Pedersen. I fattiggassens husmandsliste kaldes samme husmand Peder Holm. Det er aabenbart Clemmen Pedersen Holms fader. Hans fødsel og daab findes indført i kirkebogen 1757, og det viser sig, at han var søn af Clemmen

Pedersen Holm i nr. 14 i Maarup. Drengen er altsaa opkaldt efter sin farfader. – Om Peder Clemmensens kone, Barbara Sørensdaughter, oplyser en slægtskyndig mand af Staunsslægt, at hun var datter af hmd. Søren Mortensen i Stauns. Antagelig blev drengen, som var hendes første-fødte, da født i hendes hjem i Stauns og hans daab indført i Onsbjerg sogns kirkebog (som imidlertid er brændt for den paagældende tids vedkommende). For øvrigt var Barbara Sørensdaughter ligesom sin mand af Holm-slægten i Nordby. Hendes farfader, Morten Sørensen Holm, var søn af Søren Mortensen Holm i Holmgaarden i Nordby (se under nr. 57). Hvordan Morten Sørensen blev gmd. i Stauns, er omtalt i tillægget om nedlagte gaarde (under Svenskgaarden, D II).

VIII. Morten Clemmensen Holm, f. 1811, d. 1864. Søn i gaarden. Gift 1831 med **Kirsten Foged**, f. 1814, d. 1854, datter af Hans Jensen Foged i nr. 59.

Børn:

1. Clemmen Holm, gmd. i nr. 67.
2. Hans Foged Holm, gmd. i nr. 59.
3. Barbara Holm, se nedenfor.

VIII. Jacob Farver, f. 1831, d. 1919. Svingersøn, gift 1860 med **Barbara Holm**, f. 1840, d. 1913. – Jacob Farver var søn af Chr. Rasmussen Molbo i nr. 83. Farver var hans moders slægtsnavn. – Det var Jacob Farver, der flyttede gaarden ud.

Af ægteparrets 8 børn levede kun 3:

1. Kirsten Martine Farver, se nedenfor.
2. Meta Marie Kristine Farver, g. m. Mikkel Sjørslev, som fik en parcel af marken nr. 21 at bygge paa.
3. Morten Holm Farver, gmd. i nr. 23 i Maarup.

IX. Søren Peter Beyer Kornmaaler, f. 1862, d. 1943. Svingersøn, gift 1887 med **Kirsten Martine Farver**, f. 1864, d. 1931. Søn af Rasmus Kornmaaler i nr. 58.

Af ægteparrets tre børn levede kun nedennævnte Marie Kristine Kornmaaler.

X. Rasmus Nielsen Foged, f. 1888. Svingersøn, gift 1916 med

Marie Kristine Kornmaaler, f. 1888, d. 1961. Søn af Niels Søren Foged i nr. 78.

Eneste barn: Barbara Foged, se nedenfor.

XI. Lars Grønfeldt, f. 1914. Svingersøn, gift 1937 med Barbara Foged, f. 1917. Søn af skipper Peder Pedersen Grønfeldt, Nordby (som var en søn af gmd. Lars Grønfeldt, Mossletgaard, se under nr. 93).

Nordby matr. nr. 74

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 22

Ikke udflyttet

Gaarden nr. 74 nævnes ikke i matriklen 1688. Den maa altsaa være opstaaet senere. I jordebøgerne 1716–27 er den nævnt med Michel Olesen som fæster, og han er antagelig dens grundlægger. Hans ældste søn fødtes o. 1690, saa det er troligt, gaarden blev oprettet meget snart efter 1688. Dens jordtilliggende stammer maaske fra nr. 70, se under dette nummer.

I. Michel Olesen Morup, f. o. 1657, d. 1740. Gift 1. gang med Anne Jørgensdatter, f. o. 1654, d. 1726. Gift 2. gang 1727 med Kirsten Olesdatter, f. o. 1692, d. 1732, datter af Ole Jensen Foged i nr. 80. Michel var altsaa 70 aar, da han ægtede den 35-aarige Kirsten. Alligevel overlevede han hende i 8 aar.

Børn (kun af 1. ægteskab):

1. Jørgen Michelsen Morup, gmd. i nr. 78.
2. Ole Michelsen Morup, gmd. i nr. 71.
3. Maren Michelsdatter, g. m. Peder Jensen Helbo i nr. 75.

De tre søskende var alle gift og bosat, da Michel Olesen gav gaarden fra sig, saa det blev ingen af dem, der fik den efter ham.

II. Peder Olesen, f. o. 1697, d. 1745. Gift 1726 med Kirsten Hansdatter, f. o. 1688, d. 1778. Hvem de to ægtefæller

var, har det ikke været muligt at opklare. At ægteskabet blev indgaaet netop det aar, da Michel Olesens første kone døde, kunde tyde paa, at det var ved den lejlighed, Peder Olesen fik gaarden. Men paa den anden side lyder det mærkeligt, at Michel Olesen vilde gifte sig igen i 1727, hvis han var gaaet paa aftægt. Jordebogen 1727 nævner ham, som sagt, som mand i gaarden. Men det kan skyldes daarlig ajourføring. Fattiggassens gaardmandslistes, der begynder 1738, nævner Peder Olesen lige fra begyndelsen.

Peder Olesens børn:

1. Anne Kirstine Pedersdatter, g. m. Jens Jensen Jøensen i nr. 90.
2. Maren Pedersdatter, g. m. Jens Jepsen i Krogaarden, se tillægget om nedlagte gaarde A III.
3. Bodil Pedersdatter.

III. Jens Michelsen Hohle, f. 1717, d. 1778, Kirsten Hansdatters 2. mand, gift med hende 1745. Han var søn af hmd. Michel Jensen »ved Kilden« og var i 1743 blevet gift med Anne Jacobsdatter, f. 1718, d. 1745 (datter af Jacob Pedersen Bonde, der er nævnt under nr. 75 II og III). Baade Jens Michelsen og Kirsten Hansdatter havde altsaa for nylig mistet deres hidtidige ægtefælle. Men i øvrigt var det et ulige par, idet hun var 57 aar og han kun 28. Alligevel overlevede hun ham, dog kun i 3 mdr. Hun døde 20. okt. 1778, 90 aar gl.

Jens Michelsens moder, Zidse Sørensdatter, var blevet enke, da Jens var 5 aar. Hun indgik derefter nyt ægteskab med Søren Rasmussen Hohle (se under Hohlegaarden i tillægget om nedlagte gaarde sidst i bogen). Efter denne stedfader fik Jens og hans søster Maren deres tilnavn.

Jens Michelsens 1. kone fødte ham en søn, Peder, som imidlertid maa være død tidligt, siden det blev en søsterdatter og hendes mand, der fik gaarden efter Jens Michelsen (se nedenfor).

IV. Ole Pedersen Gylling, f. 1749, d. 1826. Søn af Peder Rasmussen Thomesen og hst. Maren Olesdatter Gylling i nr.

83. Gift 1777 med **Anne Pedersdatter**, f. 1751, d. 1808, datter af Peder Jensen Smed i nr. 96 og hst. Maren Michelsdatter Hohle, som var søster til Jens Michelsen Hohle.

Børn:

1. Peder Olesen Gylling, ved folketællingen 1801 betegnet som „enroulleret matros“, dvs. indskrevet ved flaadens.
2. Maren Olesdatter, se nedenfor.
3. Jens Olesen Gylling, gmd. i nr. 86.

V. Clemmen Sørensen Clausen, f. 1782, d. 1831. Svigersøn, gift 1805 med **Maren Olesdatter**, f. 1782, d. 1822. Søn af Søren Pedersen Clausen i nr. 69. Efter Marens død ægtede Clemmen samme aar **Ane Sørensdatter**, f. 1801, d. 1881, datter af Søren Sørensen i nr. 75.

Ved skiftet efter Clemmen Sørensen blev aktiverne vurderet til 438 rdl. og gælden opgjort til 659 rdl. Landbrugskrisen, der satte ind under deflationen efter Nationalbankens oprettelse, var endnu ikke overvundet. Formodentlig har enkens nye mand kunnet tilføre boet ny kapital.

Clemmen Sørensens børn af 1. ægteskab:

1. Ole Clemmensen Gylling, hmd., gift med Ida Margrethe Anholm, datter af Jørgen Anholm, se under Brøndkær, mark nr. 42.
2. Anne Clemmensdatter, i 1836 indskrevet til ægteskab med Jeppe Michelsen Bonde i nr. 98, men død, før vielsen kunde finde sted.
3. Apollone Clemmensdatter, g.m. Peder Jensen Tuse i nr. 90.
4. Søren Peder Clemmensen Gylling, hmd., gift med sin broder Oles enke, Ida Margrethe Anholm.

Af 2. ægteskab:

5. Maren Clemmensdatter, g. m. hmd. Hans Foged, Kanborg (søn af Michel Foged i nr. 66).
6. Søren Clemmensen.
7. Michael Clemmensen (aandssvag, død som gammel hjemmeværende ungarl).

VI. Christen Jensen Mathiesen, f. 1812, d. 1866, **Ane Sørensdatters** 2. mand, gift med hende 1832. Søn af Jens Christensen Mathiesen i nr. 70.

Børn:

1. Clemmen Christensen Clausen, død som gammel ungarl i hjemmet.
2. Jens Christensen Clausen, se nedenfor.

VII. Jens Christensen, kaldet Clausen efter moderens 1. mand, f. 1837, d. 1919. Søn i gaarden. Gift med **Ane Dorthe Sørensdaughter**, f. 1825, d. 1904, datter af hmd. Søren Rasmussen i Besser.

Ingen børn.

VIII. Lars Peter Gyes, f. 1857, d. 1932. Søn af Jens Pedersen Gyes i nr. 75. Gift 1886 med **Mette Marie Nielsen**, f. 1866, d. 1903. Hun var datter af hmd. Niels Nielsen Suder, Nordby, men havde været som en plejedatter hos Jens Clausen og Ane Dorthe. – Efter hendes død giftede Lars Peter Gyes sig igen 1904 med **Bodil Marie Frederiksen**, f. 1859, d. 1935, datter af Niels Christian Frederiksen, Langøre, og enke efter skipper Niels Jørgensen, Langøre.

Børn (kun af 1. ægteskab):

1. Ane Gyes, g. m. hmd. Peter Martin Farver, Nordby.
2. Mette Gyes, se nedenfor.
3. Niels Jensen Gyes, hmd.

IX. Jørgen Snedker, f. 1887. Svingersøn, gift 1919 med **Mette Gyes**, f. 1891, enke efter skipper Peder Pedersen Grønfeldt, som druknede paa en Aarhustur i 1914. (Han var søn af Lars Grønfeldt, se under nr. 93). – Jørgen Snedkers fader var hmd. og hed Clemmen Snedker.

Nordby matr. nr. 75

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 23.

Ikke udflyttet.

Ubrudt slægtsforbindelse

I. Jens Pedersen Helbo, f. o. 1638, d. 1725. Nævnt i jorde-

bogen 1675 og matriklen 1688. Gift med **Anne Rasmusdatter**, f. o. 1651, d. 1725. (Han blev begravet 2. juledag 1725 og hun nytårsdag 1726).

Børn:

1. Maren Jensdatter, f. o. 1680, gift 1717 med Jacob Pedersen Bonde, som var født o. 1684 og døde 1745. Han kaldtes ogsaa Smed og var maaske smed.
2. Peder Jensen Helbo, se nedenfor.

II. Peder Jensen Helbo, f. o. 1684, d. 1747. Søn i gaarden. Gift 1723 med **Maren Michelsdatter**, f. o. 1688, d. 1737, datter af Michel Olesen Morup i nr. 74. Ved vielsen er Peder Jensen indført i kirkebogen med tilnavnet. Bonde. Han nævnes som medfæster i gaarden fra 1723.

Peder Jensen efterlod sig ingen børn, og hans eneste arving var hans ovenfor nævnte søster Maren Jensdatter, som var blevet enke to aar før hans død. Hun havde tre døtre: 1. Anne Jacobsdatter, død samme aar som sin fader (1745) efter to aars ægteskab med Jens Michelsen Hohle (se under nr. 74). – 2. Karen Jacobsdatter, hvem Peder Jensen havde tiltænkt gaarden, og som derfor fik den og giftede sig samme aar, se nedenfor. – 3. Maren Jacobsdatter, g. m. Jens Christensen Farver i nr. 76.

III. Michel Jensen Holm, ogsaa kaldet **Bonde**, f. 1723, d. 1757. Gift 1747 med ovennævnte **Karen Jacobsdatter Bonde**, f. 1720, d. 1792. Søn af Jens Michelsen Holm i nr. 68.

Børn:

1. Dorthe Michelsdatter, se nedenfor under V.
2. Peder Michelsen Bonde, gmd. i nr. 16 i Maarup.

IV. Peder Jensen Borgmester, f. 1732, d. 1786, **Karen Jacobsdatters** 2. mand, gift med hende 1758. Søn af standsvend (d. e. hmd.) Jens Jensen Borgmester. (Oprindelsen til det mærkelige tilnavn kendes ikke). Ægteskabet barnløst.

V. Søren Sørensen, f. 1750, d. 1825. Svigersøn, gift 1786

med **Dorthe Michelsdatter**, f. 1751, d. 1796, nævnt ovenfor under III. Efter hendes død ægtede han samme aar **Mette Christensdatter**, f. 1771, d. 1848, datter af Christen Jensen i nr. 97. – Søren Sørensen var søn af Søren Larsen i nr. 78 og kaldtes til eftertidens forvirring ogsaa Søren Larsen.

Børn af 1. ægteskab:

1. Peder Sørensen.
2. Søren Sørensen.
3. Michel Sørensen.

Af 2. ægteskab:

4. Dorthe Sørensdatte, se nedenfor.
5. Ane Sørensdatte, g. m. Clemmen Sørensen Clausen i nr. 74.

VI. Jens Sørensen Gaard, f. 1788, d. 1819 (under tyfus-epidemien). Svigersøn, gift 1817 med **Dorthe Sørensdatte**, f. 1797, d. 1868. Søn af Søren Jensen Gaard i nr. 78.

Eneste barn: Mette Jensdatte.

VII. Peder Jensen Gyes, f. 1794, d. 1857, **Dorthe Sørensdatte**s 2. mand, gift med hende 1819. Søn af Jens Jensen Gies i nr. 79. – Han døde under en epidemi af »blodgangs-syge«.

Børn:

1. Ane Mette Pedersdatte.
2. Jens Pedersen Gyes, se nedenfor.
3. Michel Søren Pedersen.

VIII. Jens Pedersen Gyes, f. 1825, d. 1901. Søn i gaarden. Gift 1854 med **Mette Kirstine Johnsen**, f. 1832, d. 1901, datte af Lars Michelsen Johnsen i nr. 94.

Børn:

1. Peder Jensen Gyes, udvandret til Amerika, hvor han som gammel mand omkom ved en færdselsulykke.
2. Lars Peter Gyes, gmd. i nr. 74.

3. Dorthe Marie Gyes, g. m. hmd. Michel Visser, Nordby.
4. Bodil Gyes, se nedenfor.
5. Christian Gyes, udvandrede som gift mand til Amerika sammen med sin kone, men vendte efter en aarrækkes forløb hjem igen og byggede sig et hus, „Dakota“, i Nordby.
6. Ane Mette Gyes, efter søsteren Dorthe Maries død gift med dennes efterladte mand, Michel Visser. (Tilnavnet Visser er utvivlsomt en foredrejning af „Visiterer“ (= toldbetjent). Se under nr. 94).

Jens Pedersen Gyes borthandlede gaardens oprindelige mark, nr. 23, idet han mageskiftede den med den del af marken nr. 8, som paa den tid tilhørte Clemmen Holm i nr. 67 (se under nr. 60 og 67).

IX. Peter Johnsen, f. 1858, d. 1900. Svigersøn, gift 1886 med **Bodil Gyes**, f. 1861, d. 1940. Søn af Michel Larsen Johnsen i nr. 88.

Eneste barn: Johanne Kirstine Johnsen.

X. Kristian Johnsen, f. 1868, d. 1940, **Bodil Gyes'** 2. mand, gift med hende 1901. Broder til hendes 1. mand. – Ægteskabet barnløst.

Bodils datter af 1. ægteskab, Johanne Kirstine, f. 1887, blev i 1910 gift med Laurits Thunbo, f. 1881, søn af Michel Madsen Thunbo, se under nr. 94, og de blev unge folk i gaarden hos Johanne Kirstines moder og stedfader, som altsaa var hendes farbroder. Men i 1913 døde Johanne Kirstine, efterladende Laurits Thunbo med en 2-aarig søn, Peter Johnsen. I 1924 indgik Laurits Thunbo nyt ægteskab med enken Sofie Thunbo og overtog hendes gaard, se under nr. 92. Men drengen Peter Johnsen blev hos bedsteforældrene i nr. 75 og fik efter deres død gaarden.

IX. Peter Johnsen, f. 1911. Dattersøn. Gift 1937 med **Elsa Johnsen**, f. 1911, datter af bager Hans P. Jensen og hst. Alma Holm, Løsning.

(Alma Holm var datter af den Andreas Holm, der er nævnt under nr. 91 VIII som søn af Johs. Holm. Hun tilbragte sin barndom i Nordby hos sin faster Kirsten Holm og dennes mand Rs. Jørgen Viller i nr. 91).

Nordby matr. nr. 76

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 24.

Udflyttet 1867.

Ubrudt slægtsforbindelse.

I. Niels Jørgensen, f. o. 1660, d. 1732. Gift med **Kirsten Poulsdatter**, f. o. 1661, d. 1743, datter af Poul Jensen i nr. 61. (Skiftet efter hendes moder, dateret 23. 5. 1698, viser, at Kirsten allerede paa det tidspunkt var i ægteskab med Niels).

Børn:

1. Kirsten Nielsdatter, f. o. 1698, g. m. Jens Michelsen Haukrog i nr. 60.
2. Barbara Nielsdatter, se nedenfor.

Niels Jørgensen er ikke nævnt som fæster før i jordebøgerne 1716–27. Men han er den første mand i nr. 76, som der kan siges noget sikkert om, og han har rimeligvis overtaget gaarden, samtidig med at han giftede sig, altsaa før 1698. – Han kaldtes „Niels ved Brynden“, og endnu o. 1900 var der en brønd ved gaarden nr. 76. Alligevel er det mærkeligt med ordet „Brynden“, for i Nordby sagde man ikke brønd, men kiel.

Lørdag d. 7. juni 1710 stod Niels Jørgensen indstævnet for retten paa grund af nogle udtalelser, han var fremkommet med paa Nordby gade-stævne „i morgen 14 dage“ (det maa være søndag d. 25. maj) mod oldermanden Peder Jensen Smed (i nr. 92) og andre mænd af sognet, som var med oldermanden „i vedtægten“. Hvad udtalelserne gik ud paa, oplyses ikke, men det siges, at de faldt, da man „havde samtykt om, hvad dag de udi sognet skulde begynde at saa“, saa det har nok været det, der fik ham til at forivre sig. I vore dage ved enhver bonde, at man skal saa tidligst muligt, for at sæden kan slaa rod, inden vintervæden i jorden borttørres, hvilket sker hurtigt i Nordby sogn. Man saar derfor helst i marts. Men i fællesskabets tid var det en fast sædvane, at man ikke paabegyndte markarbejdet før Valborgdag (1. maj), og i 1710 havde man altsaa ikke begyndt at saa vaarsæd d. 25. maj. Maaske har Niels Jørgensen været klog og fordomsfri nok til at se det taabelige i den gamle slendrian og har ladet sig henrive til uparlamentariske udtryk derom. For retten sagde han, at han ej tænkte, de skulde tage sig det saa nær, derfor at stævne til tinge. Men paa det de uden trætte kunde komme fra hinanden, tilbagekaldte han de ord, som de stødte dem paa, og erklærede, at han intet vidste med dem, andet end det som ærligt

og sømmeligt var. Derpaa blev sagen med begge parters samtykke hævet.

Jens Christensen Farver, f. o. 1695, d. 1776. Svingersøn, gift 1730 med **Barbara Nielsdatter**, f. 1703, d. 1745. – Gift 2. gang 1745 med **Maren Jacobsdatter**, f. 1722, d. 1791, datter af **Jacob Pedersen Bonde**, der er omtalt under nr. 75 I. **Jens Christensens** fader hed **Christen Jensen** og var stedsøn af **Christen Sørensen Degn** i nr. 63.

Jens Christensens børn af 1. ægteskab:

1. **Margrethe Jensdatter**, gift 3 gange i nr. 18 i Maarup.
2. **Niels Jensen Farver**, gmd. i nr. 23 i Maarup.
3. **Kirsten Jensdatter**, g. m. **Christen Mathiesen** i nr. 70.

Af 2. ægteskab:

4. **Rasmus Jensen Farver**, se nedenfor.
5. **Jens Jensen Farver**, gmd. i nr. 81.
6. **Jacob Jensen Farver**, gmd. i nr. 83.

Jens Christensen, der blev stamfader til den vidtforegrede **Farver-slægt**, havde selv ved sit arbejde erhvervet sit tilnavn, hvilket fremgaar af en skattemåte fra 1743, vedrørende en særskat, bl. a. paa haandværkere. Han nævnes der saaledes: „**Jens Christensen**, fæstegaardmand, farver derhos strømper etc.“

III. Rasmus Jensen Farver, f. 1751, d. 1808. Søn i gaarden. Gift 1785 med **Maren Larsdatter**, f. 1759, d. 1831, datter af **Lars Olesen** i nr. 21 i Maarup.

Børn:

1. **Maren Rasmusdatter**, se nedenfor.
2. **Bodil Rasmusdatter**, gift 2 gange i nr. 17 i Maarup.
3. **Margrethe Rasmusdatter**, g. m. **Christen Smed** og moder til **Peder Christensen Smed** i nr. 66 samt **Jens Christensen Smed** i nr. 91.

IV. Michel Pedersen Skrædder, f. 1780, d. 1842. Svingersøn, gift 1809 med **Maren Rasmusdatter**, f. 1789, d. 1862. Søn af **Peder Jensen Smed** i nr. 59. Maaske syede han for folk, siden han fik tilnavnet **Skrædder**.

Børn:

1. Rasmus Michelsen Farver, gmd. i nr. 79. (Moderens slægtsnavn).
2. Margrethe Michelsdatter, gift med Jørgen Rytter, se under nr. 93.
3. Barbara Michelsdatter, gift 2 gange i nr. 15 i Maarup.
4. Jens Michelsen Skrædder, gmd. i nr. 78.
5. Hans Peter Michelsen Skrædder, se nedenfor.
6. Ole Michelsen Skrædder, handelsmand i Nordby.
7. Michael Michelsen Skrædder, gmd. i Stauns.
8. Jacob Michelsen Skrædder.
9. Peder Michelsen Skrædder. Hmd. i Nordby. Gift med Dorthe Holm (en søster til lærer Ths. Michelsens 1. kone, se under nr. 95 VII). En søn af dette ægteskab var skipper Michel Holm, der som 21-aarig marinere var med i slaget ved Helgoland d. 9. maj 1864, og som blev gift med Abelone Gommesen, datter af Gomme Andersen i nr. 102.

V. Hans Peter Michelsen Skrædder, f. 1821, d. 1884. Søn i gaarden. Gift 1851 med **Maren Gommesen, f. 1834, d. 1908,** datter af skipper og gmd. Anders Gommesen i nr. 64.

Børn:

1. Jakob Skrædder, bosat paa Tunø.
2. Mikkel Skrædder, udvandret til USA.
3. Anders Gommesen Skrædder, ligesaa.
4. Peter Marius Skrædder, se nedenfor.
5. Hans Skrædder, snedker og husmand i Østerby.
6. Marie Skrædder, gift i Aarhus.
7. Rasmus Peter Skrædder, død som ung soldat.

I en optegnelse af Provst Jacobsen fra o. 1860 nævnes Hs. P. Michelsen som ejer af en del af marken nr. 8, der tidligere havde hørt til gaarden nr. 60. Dette jordstykke blev senere bortsolgt i flere mindre parceller, som der oprettedes husmandsbrug paa. I 1867 flyttede Hs. P. Michelsen gaarden ud paa marken nr. 24. Men en snes aar senere solgte han det meste af jorden til naboen Peder Kjeldsen, se under nr. 77. Tilbage blev et parcelliststed, der nogle aar efter overtoges af nedennævnte søn, Peter Marius Skrædder.

VI. (Parcelliststedet nr. 24 b). Peter Marius Skrædder, f. 1867, d. 1933. Gift 1891 med **Barbara Kornmaaler, f. 1870, d. 1929,** datter af Niels Søren Kornmaaler i nr. 72.

Peter Marius var i mange aar „mælkeemand“, der kørte rundt i Nordby og solgte mælk fra mejeriets mælkevogn.

Børn:

1. Hans Peter Mikkelsen, udvandret til USA.
2. Martin Mikkelsen, se nedenfor.
3. Marie Mikkelsen, g. m. arbm. Holger Hansen, Nordby.
4. Sofie Mikkelsen, g. m. Magnus Smed, der efter at have sejlet i en aarrække blev husmand i Nordby.

VII. Martin Mikkelsen, f. 1894, d. 1963. Søn af den forrige ejer. Efter at have sejlet paa de store have i sin ungdom ægtede han i 1925 **Jensine Holm**, f. 1901, datter af **Johan Holm**, se under nr. 67, og de overtog hjemmet.

Eneste barn: nedennævnte Knud Mikkelsen.

VIII. Knud Mikkelsen, f. 1926. Ugift.

Nordby matr. nr. 77

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 25.
Udflyttet mellem 1860 og 1870

I. Ib Michelsen, gift med **Barbara Michelsdatter**. Skifte efter ham holdtes 29.8.1681. Af markbogen 1683 og matriklen 1688 fremgaar det, at Barbara da sad som enke ved garden.

Eneste barn: Maren Ibsdatter.

II. Ole Sørensen Greve, f. o. 1655, d. 1731 eller 1732. Sviigersøn, gift med **Maren Ibsdatter**, f. o. 1664, d. 1734.

Børn:

1. Anne Olesdatter.
2. Barbara Olesdatter, g. m. Peder Sørensen Clausen i nr. 98.
3. Ib Olesen, se nedenfor.

Ole (eller Oluf) Sørensen Greves død er indført i kirkebogen to gange, nemlig 14. nov. 1731 og 9. nov. 1732. At der skulle være tale om to forskellige personer med et saa sjældent navn og begge 77 aar gamle, er

næppe tænkeligt. Det maa være en fejl i kirkebogen. Sagen er den, at sognepræsten Søren Wegner (Severin Weigner) døde i foraaet 1731 og efterfulgtes senere paa aaret af Jesper Clausen. Under Wegners sygdom og vacancen efter hans død blev kirkebogens førelse forsømt, saa der bagefter var en hel del at gøre med at føre den a jour. Haandskriften viser, at der har været mere end een om det arbejde, og om nogle indførelser siges det udtrykkeligt, at de er foretaget „efter degnens fortegnelse“, saa de er ikke indført efterhaanden, men for en længere periode paa een gang, hvilket gør det forstaaeligt, at der kunde indløbe fejl. De to indførelser vedrørende Ole Sørensen er ikke indført med samme haand, men uafhængigt af hinanden. Alligevel er det mærkeligt, at man ikke bagefter har faaet den ene slettet. Da skiftet efter Ole Greve fandt sted 17.2.1733, er 1732 sandsynligvis det rigtige aars-tal for hans død. Af de to datoer kan den ene muligvis angive døds-dagen og den anden jordfæstelsen.

III. Ib Olesen Greve, f. o. 1695, d. 1765. Søn i gaarden. Gift 1729 med Karen Jensdatter, f. o. 1696, d. 1767.

Af børn kendes kun:

1. Søren Ibsen Greve, gmd. i nr. 68.
2. Ellen Jepsdatter, se nedenfor.

IV. Clemmen Pedersen, kaldet Greve, f. 1728, d. 1780. Svi-gersøn, gift 1758 med Ellen Jepsdatter, f. 1733, d. 1797. Søn af Peder Clemmensen i nr. 65.

Af børn kendes kun nedennævnte søn Peder Clemmensen.

V. Peder Clemmensen Greve, f. 1762, d. 1825. Søn i gaar-den. Gift 1794 med Mette Pedersdatter, f. 1766, datter af hmd. Peder Michelsen Kiær, Nordby.

Paa folketællingslisten 1801 er ægteparret opført med to børn:

1. Klemmen Pedersen, 6 aar.
2. Karen Pedersdatter, 4 aar.

I 1807 solgte Peder Clemmensen gaarden til nedennævnte Ole Kjeldsen for 350 rdl. og blev selv husmand.

VI. Ole Kjeldsen, f. 1777, d. 1826. Søn af Kjeld Olesen i nr. 100. Gift 1799 med Kirstine Nielsdatter fra Testrup i

Jylland, f. o. 1777, d. 1848. – Ole Kjeldsen havde været husmand, før han købte nr. 77.

Børn:

1. Kjeld Olesen, hmd. paa Tunø.
2. Niels Olesen (Kjeldsen), se nedenfor under VIII.
3. Karen Olesdatter.
4. Bodil Olesdatter.
5. Søren Olesen.
6. Rasmus Jørgen Olesen.

VII. Rasmus Sørensen Beyer, f. 1794, d. 1836, **Kirstine Nielsdatters** 2. mand, gift med hende 1827. Søn af Søren Rasmussen Beyer i nr. 15 i Maarup. Som mand i nr. 77 kaldtes han med tilnavnet Kjeldsen. Ægteskabet var barnløst. – Kirstine Nielsdatter overlevede sin 2. mand i 12 aar, men overdrog efter hans død gaarden til sønnen Niels.

VIII. Niels Olesen Kjeldsen, f. 1808, d. 1882. Søn af Kirstine Nielsdatters 1. ægteskab. Gift 1830 med **Ane Jensdatter**, f. 1805, d. 1867, datter af Jens Sørensen Skrædder i nr. 101.

Børn:

1. Ole Kjeldsen, hmd. i Nordby.
2. Jens Kjeldsen, gmd. i nr. 82.
3. Rasmus Kjeldsen, skipper.
4. Peder Kjeldsen, se nedenfor.
5. Niels Kjeldsen, se under nr. 89.
6. Jørgen Søren Kjeldsen, død 1856, 11 aar gl.

IX. Peder Kjeldsen, f. 1838, d. 1910. Søn i gaarden. Gift 1859 med **Maren Kornmaaler**, f. 1843, d. 1898, datter af Rs. Nielsen Kornmaaler i nr. 87.

Børn:

1. Rasmus Kornmaaler Kjeldsen, udvandret til USA.
2. Ane Mette Kjeldsen, ligesaa.
3. Niels Kjeldsen, ligesaa.
4. Ole Kjeldsen, slagter i Nordby.

5. Othea Kjeldsen, g. m. hmd. Jørgen Rasmussen, Fiskerstien.
6. Mathilde Kjeldsen, se nedenfor.
7. Josefine Kjeldsen, g. m. hmd. Peder Degn Michelsen, Nordby.
8. Rasmine Kjeldsen, g. m. Thomas Farver (hvis fader, Lars P. Farver, var søn af Hans Larsen Farver, se under nr. 96). Ægteparret udvandrede til USA.
9. Jørgen Kjeldsen, se under nr. 90.

Peder Kjeldsen flyttede gaarden ud, og folketællingslisterne viser, at det skete mellem 1860 og 1870. Omkring midten af firserne købte han det meste af marken nr. 24 fra naboen Hans P. Michelsen (se under nr. 76) og solgte derpaa hovedparten af sin egen mark, nr. 25, til Jens Johan Foged (se tillægget nedenfor).

X. Niels Mikael Holm, f. 1871, d. 1905. Svigersøn, gift 1893 med **Mathilde Kjeldsen**, f. 1875, d. 1958. Han var søn af Villads Holm i nr. 62.

Børn:

1. Villads Peter Holm, hmd. paa en parcel afgaardens mark.
2. Agnes Holm, g. m. arbmd. Leo Skov, Nordby.

XI. Jens Mikkelsen Foged, f. 1877, d. 1936, **Mathilde Kjeldsens** 2. mand, gift med hende 1906. Søn af Niels Søren Foged i nr. 78.

Eneste barn: Nancy Foged, se nedenfor.

XII. Rasmus Peter Nielsen, f. 1904. Svigersøn, gift 1925 med **Nancy Foged**, f. 1907. Søn af træskomand Jens Martin Nielsen, Nordby.

Eneste barn: Elise Nielsen, g. m. parcellist Lindhardt Skrædder, Langdalen, søn af Jens Kr. Skrædder, se under nr. 96.

Under et voldsomt tordenvejr om aftenen d. 29. aug. 1949 brændte gaarden ved lynnedslag. I et nu var de fire længer omspændt af flammer, men det lykkedes hele familien at slippe ud. Besætning og alt indbo gik tabt.

Tillæg.

Om gaarden Godthaab paa mark nr. 25.

I. Jens Johan Foged, f. 1859, d. 1949. Søn af Rasmus Foged i nr. 56. Gift 1886 med **Ane Clemmensen**, f. 1861, d. 1938, datter af Søren Clemmensen Jyde i nr. 20 i Maarup.

Børn:

1. Johanne Marie Foged, død som ung pige.
2. Dagmar Foged, g. m. tømrer Thorvald Christiansen. Sammen med ham og deres to børn udvandret til Amerika.
3. Rasmus Foged, ligeledes udvandret til Amerika.
4. Søren Foged, ligesaa.
5. Kristine Foged, se nedenfor.

Jens Johan Foged opholdt sig som ung en aarrække i USA. Hjemkommen derfra 1885 købte han hovedparten af mark nr. 25 fra Peder Kjeldsen og byggede gaarden Godthaab derpaa.

II. Jakob Martin Holm, f. 1892. Svigersøn, gift 1928 med **Kristine Foged**, f. 1901. Søn af Morten Holm Farver i nr. 23 i Maarup.

Nordby matr. nr. 78

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 26.
Udflyttet 1927.

I matriklen 1664 og jordebogen 1675 nævnes en fæster ved navn *Søffren Michelsen Sønder*. Hans plads i navnerækken gør den antagelse mulig, at han havde nr. 78. Med sikkerhed kan det dog ikke siges, da der dengang var flere gaarde i det nabolag end senere, saa nummerordenen var en anden. Men i markbogen 1683 og matriklen 1688 er der ingen tvivl om placeringen af nr. 78, og her hedder fæsteren *Søffren Michelsen*. Det er sandsynligvis den samme som *Søffren Michelsen Sønder*, der i saa fald var indehaver af nr. 78 i aarene 1664–1688. – I 1706 døde en 87-aarig mand, som kirkebogen kalder „*Søren Sørensen synden i Byen*“. Det er muligvis *Søffren Michelsens* søn og efterfølger. Men der findes ingen gaardmandslistre fra hans tid, saa formodningen kan ikke underbygges ad den vej. Derfor er de to mænd ikke her nummereret som indehavere af nr. 78.

I. Søren Sørensen, f. o. 1664, d. 1747. Muligvis søn af ovennævnte »Søren Sørensen synden i Byen«. Gift med **Ellitz Jensdatter**, f. o. 1660, d. 1727.

Børn:

1. Segne Sørensdatter, se nedenfor.
2. Dorthe Sørensdatter, død 1725 som 20-aarig pige.

II. Jørgen Michelsen Morup, f. o. 1690, d. 1763. Svingersøn, gift 1726 med **Segne Sørensdatter**, f. o. 1698, d. 1773. Søn af Michel Olesen Morup i nr. 74.

Børn:

1. Dorthe Jørgensdatter, se nedenfor.
2. Anne Jørgensdatter, d. 7 aar gl.

I jordebogen 1723 er Jørgen Michelsen nævnt som sin faders medfæster i nr. 74. Men i jordebogen 1726 nævnes han som Søren Sørensens medfæster i nr. 78. Det maa betyde, at han først har været udset til at efterfølge sin fader i nr. 74, men at han saa er blevet gift med nabovens datter og er flyttet over i nabogaarden som svigersøn og arvtager. Rimeligvis har Søren Sørensens kone været svagelig, siden hun døde aaret efter, og det kan have tilskyndet ham til at ønske sig en afløser.

III. Søren Larsen, f. 1718, d. 1778. Svingersøn, gift 1746 med **Dorthe Jørgensdatter**, f. 1728, d. 1791. Han var søn af Laurids Sørensen i Kassundsgaarden, se under nr. 102.

Børn:

1. Bodil Sørensdatter.
2. Søren Sørensen, gmd. i nr. 75.
3. Kirsten Sørensdatter.

Efter Søren Larsens død beholdt enken gaarden. Men skønt hendes tre børn var voksne og ugifte, saa man skulde tro, hun havde hjælp nok, kunde hun ikke klare sig. I 1781 maatte hun lade gaarden sælge ved auktion, og paa folketællingslisten fra 1787 staar hun opført som boende i et hus med sine to døtre hos sig. De var begge ugifte. Men den 41-aarige Bodil havde en 6-aarig datter, Ellen Jensdatter, og den 27-aarige Kirsten en 1-aarig søn, Peder Jensen.

Ved auktionen 1781 blev gaarden købt af Rasmus Beyer (formodent-

lig Rs. Christensen Beyer i nr. 15 i Maarup). Men enten har han videresolgt den, eller ogsaa har han kun haft i kommission at købe den, for nedennævnte Søren Jensen fik den.

IV. Søren Jensen Gaard, f. 1750, d. 1807. Søn af Jens Jensen Gaarden i nr. 72. Gift 1781 med **Birthe Michelsdatter**, f. 1752, d. 1819, datter af Michel Rasmussen Kræmmer i nr. 91. Hun var enke efter Ole Clemmensen i nr. 20 i Maarup, som hun var blevet gift med i 1778, men som var død i 1779.

Børn:

1. Ole Sørensen Gaard, gmd. i nr. 21 i Maarup.
2. Jens Sørensen Gaard, gmd. i nr. 75.
3. Inger Sørensdatter, se nedenfor.
4. Bodil Sørensdatter, tvillingsøster til Inger, død som spæd.

V. Lars Michelsen (kaldet Gaard), f. 1787, d. 1848. Svingersøn, gift 1810 med **Inger Sørensdatter**, f. 1790, d. 1842. Han var søn af Michel Olesen i nr. 21 i Maarup.

Børn:

1. Apollone Larsdatter, gift to gange i nr. 100.
2. Søren Larsen Gaard, gmd. i nr. 71.
3. Grethe Gaard, se nedenfor.

VI. Jens Michelsen Skrædder, f. 1819, d. 1891. Svingersøn, gift 1842 med **Grethe Gaard**, f. 1823, død 1854 (af drikkældighed, siger kirkebogen). Derefter ægtede Jens Michelsen i 1857 **Maren Jensdatter**, f. 1832, d. 1892, datter af Jens Jensen Skrædder i nr. 101. Jens Michelsen var søn af Michel Pedersen Skrædder i nr. 76.

Børn af 1. ægteskab: Lars Gaard, død ugift 1916.

Af 2. ægteskab: Margrethe Gaard, se nedenfor.

(Begge børnene fik altsaa den første kones slægtsnavn – eller rettere hendes moders).

VII. Niels Søren Foged, f. 1846, d. 1928. Svingersøn, gift 1876 med **Margrethe Gaard**, f. 1858, d. 1913. Han var søn af Michel Sørensen i nr. 62.

Børn:

1. Jens Mikkelsen Foged, se under nr. 77.
2. Barbara Johanne Foged, se nedenfor.
3. Rasmus Nielsen Foged, se under nr. 73.

VIII. Rasmus Gommesen, f. 1884, d. 1954. Svigersøn, gift 1908 med **Barbara Johanne Foged**, f. 1883, d. 1946. Søn af Anders Gommesen i nr. 58.

Børn:

1. Harry Gommesen, gmd. i nr. 83.
2. Margrethe Gommesen, se nedenfor under Højvang.
3. Anders Gommesen, se nedenfor under IX.
4. Ninna Gommesen, gift med gmd. Knud Møller, Onsbjerg.

Rs. Gommesen flyttede gaarden ud paa marken syd for kirken i 1927 og kaldte den Solhøj. Efter hans død blev ca. halvdelen af marken skilt fra, og paa den fraskilte lod blev der bygget en ny gaard, Højvang, som Margrethe Gommeseus mand, Svend Snedker, fik, mens Anders Gommesen fik Solhøj.

IX. Anders Gommesen, f. 1916. Søn i gaarden. Gift 1956 med **Vera Kræmmer**, f. 1921, d. 1958 (efter sin anden barnefødsel), datter af Christian Kræmmer i nr. 18 i Maarup.

Højvang

Svend Snedker, f. 1912. Søn af Jens Snedker (se under nr. 90 XI). Gift 1935 med ovennævnte **Margrethe Gommesen**, f. 1913.

Nordby matr. nr. 79

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 27.

Ikke udflyttet.

Ubrudt slægtsforbindelse til 1944.

I. Peder Jensen Thomesen, f. o. 1638, d. 1711. Nævnt i markbogen 1683 og matriklen 1688. Ifølge kirkebogen døde »Peder Tomesens hustru« i 1702, 60 aar gl. Men hendes navn nævnes ikke.

Følgende to maa antages at være deres børn:

1. Karen Pedersdatter, se nedenfor.
2. Søren Pedersen Tomesen, d. 1709, 28 aar gl.

II. Rasmus Pedersen Smed, kaldet Thomesen, f. o. 1680, d. 1752. Svingersøn, gift 1709 med Karen Pedersdatter, f. o. 1675, d. 1745. Han kom altsaa i gaarden det aar, da hendes broder døde. Der har aabenbart været brug for en ung mand. – Rs. Pedersen døde »meget hastig af et fodskridt«, siger kirkebogen.

Børn:

1. Jørgen Rasmussen Thomesen, gmd. i nr. 16 i Maarup.
2. Peder Rasmussen Thomesen, gmd. i nr. 83.
3. Karen Rasmusdatter, se nedenfor.
4. Anne Rasmusdatter, g. m. Michel Sørensen i Ammegaarden, se tillægget om nedlagte gaarde sidst i bogen.

III. Michel Michelsen Gies, f. 1710, d. 1781. Svingersøn, gift 1746 med Karen Rasmusdatter, f. 1722, d. 1796. Søn af Michel Jensen Mouritzen i nr. 88.

Børn:

1. Anne Michelsdatter.
2. Karen Michelsdatter, g. m. Michel Michelsen Kræmmer i nr. 68.
3. Bodil Michelsdatter, se nedenfor.

IV. Jens Jensen (Gies), kaldet Gies-Jens, f. 1746, d. 1801. Svingersøn, gift 1772 med Bodil Michelsdatter, f. 1747, d. 1787. Efter hendes død ægtede Jens Jensen i 1788 Anne Michelsdatter, f. 1765, d. 1811, datter af Michel Pedersen Foged i nr. 62. Jens Jensen var søn af Jens Jensen Jøensen i nr. 90.

Børn af 1. ægteskab:

1. Jens Jensen.
2. Michel Jensen.
3. Rasmus Jensen.
4. Søren Jensen.

Af 2. ægteskab:

5. Peder Jensen Gyes, gmd. i nr. 75.
6. Bodil Jensdatter, g. m. Michel Michelsen Thunbo jun. i nr. 22 i Maarup.
7. Michel Jensen Gyes, se under nr. 24 i Maarup.

V. Peder Jensen Skrædder, f. o. 1774, d. 1852, **Anne Michelsdatters** 2. mand, gift med hende 1801. Efter hendes død i 1811 ægtede han samme aar **Mette Elisabeth Kjeldsen**, f. 1785, d. 1855, datter af degnen Johan Georg Kjeldsen. Peder Jensens fødsel er ikke fundet indført i kirkebogen. Maaske var han født udenogs.

Børn (kun af 2. ægteskab).

1. Ane Dorthe Pedersdatter.
2. Christiane Dorthea Pedersdatter.
3. Margrethe Pedersdatter, se nedenfor under VI.
4. Jens Pedersen Skrædder, se nedenfor under VII.
5. Mariane Skrædder.
6. Johannes Skrædder, se under nr. 91.

VI. Rasmus Michelsen Farver, f. 1811. Svigersøn, gift 1837 med **Margrethe Pedersdatter**, f. 1817, d. 1853. – Han var søn af Michel Pedersen Skrædder i nr. 76. Baade hans fader og svigerfader hed altsaa Skrædder. Ikke des mindre blev han kaldt med tilnavnet Farver, som var hans moders slægtsnavn. Men hans børn blev døbt Skrædder.

Børn:

1. Peder Skrædder.
2. Michel Skrædder.
3. Rasmus Skrædder.
4. Ane Mette Skrædder.
5. Jens Skrædder, f. 1848, d. 1930, gift 1876 med husmandsenken Karen Thund, f. 1843, d. 1910. En søn af dem var Jens Jensen, Søbygaard, se under nr. 68.
6. Jacob Skrædder.
7. Johannes Skrædder, gmd. i nr. 91.
8. Christian Skrædder, tvillingbroder til Johannes.

Efter at Rs. Farver i 1853 var blevet enkemand, afstod han gaarden til sin kones broder, Jens Pedersen, og blev selv husmand.

VII. Jens Pedersen Skrædder, f. 1819, d. 1869. Søn af Peder Jensen Skrædder (se under V ovenfor). Gift 1851 med **Margrethe Sørensdatter Beyer**, f. 1824, d. 1892, datter af Søren Sørensen Beyer i nr. 67.

Børn:

1. Søren Peter Skrædder, se under nr. 96.
2. Jens Johan Skrædder, se nedenfor under IX.

VIII. Jens Jensen Skrædder, f. 1841, d. 1895, **Margrethe Beyers** 2. mand, gift med hende 1872. Søn af Jens Jensen Skrædder i nr. 101.

Ægteskabet var barnløst.

IX. Jens Johan Skrædder, f. 1866, d. 1940. Søn af Jens Pedersen Skrædder, se ovenfor under VII. Gift 1888 med **Martine Foged**, f. 1868, d. 1940, datter af Christen Søren Foged, se under nr. 96.

Af deres tre børn levede kun datteren *Marie Jensen*, der arvede gaarden efter forældrene, men døde 1944, 44 aar gl. Hun var ugift.

Her sluttet denne gaards historie. Den har siden tilhørt jævnligt skiftende ejere, 5 i tallet, til dels af udensogns herkomst. Nu ejes den af *Willy Kjær*, f. 1926 i Taftbjerg, g. m. *Karla Ernst*.

Nordby matr. nr. 80

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 28.

Udflyttet 1932.

Ubrudt slægtsforbindelse til 1961.

I. Jens Søffrensen Foged. Nævnt i markbogen 1683 og matriklen 1688 som fæster af 3 otting jord. I jordebogen 1675, hvor han staar opført med 2½ otting, er der tilføjet: »Nyder sin jord fri, for sognefogeds bestilling«. Han var alt-

saa foged. Af skiftet efter hans søn Søren (29.1.1723) fremgaar, at Jens Søffrensen var gift to gange, men konernes navne nævnes ikke. Ifølge samme skifte efterlod han sig fire børn:

Af 1. ægteskab:

1. Ellitz Jensdatter, g. m. Anders Christensen i nr. 101.
2. Søren Jensen Foged, gmd. i nr. 67.
3. Ole Jensen Foged, se nedenfor.

Af 2. ægteskab:

4. Skolst Jensdatter, g. m. Rs. Christensen Herredsfoged i nr. 64.

II. Ole Jensen Foged, antagelig født o. 1655, eftersom hans to ældre søskende vides at være født o. 1651 og 1653. Skifte efter ham holdtes 20.8.1692, saa det aar døde han vel. Gift med **Maren Clemmensdatter**, f. o. 1664, d. 1740, datter af Clemmen Mouritzen i nr. 21 i Maarup. Ægteskabet var sikkert meget kortvarigt. Han efterlod ganske vist Maren med to børn, men de var tvillinger og kun 11 uger gamle:

1. Skolst Olesdatter, død som lille.
2. Kirsten Olesdatter, g. m. Michel Olesen Morup i nr. 74.

III. Hans Sørensen, kaldet **Foged**, fra Aarhus, f. 1665. d. 1754, **Maren Clemmensdatters** 2. mand, gift med hende 1698 (hun sad altsaa enke i 6 aar). Om han var født i Aarhus eller blot havde boet der en tid, vides ikke.

Børn:

1. Ole Hansen Foged, gmd. i Brøndkærgaarden, mark nr. 42.
2. Margrethe Hansdatter, gift to gange i nr. 24 i Maarup.
3. Mette Hansdatter, se nedenfor.
4. Selche Hansdatter, død som barn.

IV. Rasmus Pedersen Røver, f. 1712, d. 1776. Svingersøn, gift 1736 med **Mette Hansdatter**, f. 1705, d. 1792. Han var søn af Peder Jensen Røver i nr. 24 i Maarup, som i de to sidste aar af sit liv (1730-32) havde været gift med Mettes sø-

ster Margrethe. Rs. Pedersen blev med andre ord gift med sin stedmoders søster. Mærkeligt nok blev han ikke som mand i nr. 80 kaldt Foged, men hans efterkommere førte navnet videre.

I Nordby kirkes vaabenhus findes en reliefprydet gravsten med en indskrift til minde om Rasmus Pedersen og Mette Hansdatter.

Børn:

1. Peder Rasmussen Foged, gmd. i nr. 56.
2. Kirsten Rasmusdatter, g. m. Michel Sørensen Madsen i nr. 71.
3. Hans Rasmussen Foged, gmd., se under nr. 81.
4. Margrethe Rasmusdatter, g. m. Jens Sørensen Madsen, se nedenfor. (De to søstre blev altsaa gift med to brødre).

V. Jens Sørensen Madsen, f. 1741, d. 1809. Svingersøn, gift 1769 med **Margrethe Rasmusdatter**, f. 1744, d. 1825. Han var søn af Søren Michelsen i nr. 66, og tilnavnet Madsen havde han efter sin farfader Michel Madsen.

Børnene blev kaldt med deres moders slægtsnavn Foged:

1. Rasmus Jensen Foged, se nedenfor.
2. Søren Jensen Foged.
3. Mette Jensdatter, g. m. Niels Villadsen Printz i nr. 55.
4. Hans Jensen Foged, gmd. i nr. 59.
5. Mikkel Jensen Foged, død ugift, 26 aar gl.

VI. Rasmus Jensen Foged, f. 1770, d. 1847. Søn i gaarden. Gift 1802 med sin kusine **Bodil Johanne Hansdatter Foged**, f. 1779, d. 1853, datter af Hans Rasmussen Foged i nr. 81, født efter faderens død.

Ægteskabet var barnløst. Men da Rasmus Fogeds broder Hans Foged i nr. 59 tillige med sin kone blev bortrevet af tyfus paa een og samme dag i 1819, efterladende 7 børn i alder fra 12 til $\frac{1}{2}$ aar, tog Rs. Foged og hans kone den spæde Peder Hansen Foged til sig som deres egen. Ifølge overleveringen bar Bodil Johanne ham bort fra det dødsramte hjem i sit forklæde.

Rasmus Jensen Foged nævnes hele sin tid som baade gmd. og skipper eller skibsejer. I 1810 ses han at have ejet Jagten De tvende Brødre sammen med gmd. Michel Michelsen Thunbo i nr. 22 i Maarup og skip-

peren Anders Gommesen (se under nr. 64). Jagten var paa 16 kommercelæster.

Rs. Jensen Foged var en dygtig og velstaaende mand. Ifølge overleveringen var han den første i Nordby sogn, der dyrkede kartofler.

VII. Peder Hansen Foged, f. 1818, d. 1893. Plejesøn og brodersøn af Rs. Jensen Foged. Søn af Hans Foged i nr. 59. Gift 1841 med **Margrethe Christensdatter**, f. 1815, d. 1890, datter af Christen Christensen Molbo i nr. 81.

Børn:

1. Hans Foged, gmd. i nr. 84.
2. Christen Søren Foged, se under nr. 96.
3. Rasmine Foged, g. m. Søren Madsen i nr. 69.
4. Rasmus Foged, se under nr. 68.
5. Barbara Foged, se nedenfor.
6. Frederik Christian Foged, død som spæd.

III. Jens Morten Farver, f. 1852, d. 1938. Svigersøn, gift 1879 med **Barbara Foged**, f. 1853, d. 1919. Han var søn af Jens Mortensen Farver i nr. 101.

Af deres 3 børn døde 2 som smaa. Kun sønnen Peder Hansen Farver levede.

Jens Morten Farver var i sine yngre aar smaaskipper. Han drev ogsaa købmandshandel.

IX. Peder Hansen Farver, f. 1881, d. 1959. Søn i gaarden. Gift 1934 med **Marie Kræmmer**, f. 1899, datter af hmd. Michel Kræmmer, Nordby.

Da ægteparrets eneste barn, sønnen Carit Farver, ikke havde lyst til landbruget, blev gaarden i 1961 solgt til den nuværende ejer, Chr. Holm fra Sjælland.

Nordby matr. nr. 81

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 29.

Ikke udflyttet.

Ubrudt slægtsforbindelse til 1918.

I. Jens Pedersen Tønnesen. Antagelig død 1679 (skifte efter ham holdtes 12.2.1680). Gift med **Maren Jacobsdatter**, f. o. 1646, d. 1725, sandsynligvis datter af Jacob Madsen i gaarden ved Maren Finds Led, se tillægget om nedlagte gaarde sidst i bogen. Ægteskabet var efter alt at dømme kortvarigt. Parrets eneste barn, Boel Jensdatter (som senere blev gift med Michel Mouridzen i nr. 88) var kun 2½ aar ved faderens død, og Jens Pedersen er ikke nævnt i jordebogen 1675. At han døde som indehaver af nr. 81, fremgaar dog tydeligt af, at enken fortsat var kone i denne gaard.

II. Søren Lauridzen, f. o. 1646, d. 1728, **Maren Jacobsdatters** 2. mand. Han omtales som hendes fæstemand allerede ved skiftet efter Jens Pedersen, saa brylluppet har sikkert fundet sted i 1680. Markbogen 1683 og matriklen 1688 nævner ham som mand i gaarden. I jordebøgerne 1716-27 nævnes han med sønnen Jens Sørensen som medfæster. – Søren Lauridzen var søn af Lauers Søffrensen i Kassundsgaarden, se under nr. 102.

Børn:

1. Laurids Sørensen, gmd. i Kassundsgaarden.
2. Jens Sørensen, se nedenfor.
3. Jacob Sørensen, død ugift 1726, 37 aar gl.

III. Jens Sørensen, f. o. 1684, d. 1727. Søn i gaarden. Gift 1726 med **Anne Sørensdatter**, f. o. 1694, d. 1756, datter af Søren Jensen Tønnesen i nr. 68.

Eneste barn: Jens Jensen, gmd. i sin moders hjem, nr. 68.

Jens Sørensen gør indtryk af at have været svagelig. Først da der efter moderens død savnedes en kvinde i huset, indlod han sig i ægteskab,

42 aar gammel, og aaret efter døde han. Han havde endnu ikke faaet gaarden overdraget, men da hans enke giftede sig igen næste aar, fik hendes nye mand skøde paa den. Søren Lauridzen skulde nyde aftægt i gaarden, men han døde, inden aaret var omme. (Døden var en hyppig gæst i nr. 81 i de aar. 1725 døde Maren Jacobsdatter, 1726: Jacob Sørensen, 1727: Jens Sørensen, 1728: Søren Lauridzen).

IV. Michel Michelsen, f. o. 1697, d. 1769, **Anne Sørensdatters** 2. mand, gift med hende 1728. Søn af Michel Madsen i nr. 66. – Efter Anne Sørensdatters død 1756 ægtede den 59-aarige enkemand samme aar den 25-aarige **Bodil Michelsdatter**, f. 1731, datter af skipper og gmd. Michel Rasmussen i nr. 69. Men hun døde allerede 1762, saa Michel Michelsen blev enkemand for 2. gang.

Michel Michelsen havde overtaget sit hjem efter sin faders død. Men da han ved ægteskabet med Anne Sørensdatter var blevet mand i nr. 81, afhændede han hjemmet til sin broder Søren Michelsen. Michel var en typisk skipperbonde, der ved siden af landbruget drev baade skibsfart og handel. Han var medejer af galiotten „Haabet“ og førte selv dette skib, som var paa 14 læster (1 læst = 22 tdr. korn).

Børn af 1. ægteskab:

1. Michel Michelsen, se nedenfor.
2. Kirsten Michelsdatter, g. m. Michel Pedersen, se nr. 65 IV.

Af 2. ægteskab:

3. Mads Michelsen.

V. Michel Michelsen, kaldet Unge Michel Michelsen, f. 1729, d. 1788. Søn i gaarden. Gift i 1768 med **Maren Pedersdatter**, f. 1737, d. 1775, datter af Peder Sørensen Clausen i nr. 98.

Eneste barn: Anne Michelsdatter, g. m. Christen Michelsen Beyer i nr. 61.

Man faar det indtryk, at Unge Michel Michelsen paa en eller anden maade var hæmmet. Han giftede sig først aaret før faderens død, da han selv var nær de 40, og 3 aar efter faderens død afstod han gaarden til nedennævnte Hans Rasmussen Foged, hvis kone var Michels kusine. Efter sin kones tidlige død henlevede han resten af sin tid som „fldeforing“ (aftægtsmand) i gaarden. Men han synes ikke at have været legemligt svag. Han overlevede de nye folk i gaarden.

Om de to mænd Michel Michelsen, fader og søn, har baade Ewald Tang Kristensen og Fredrik Poulsen optegnet et sagn efter fortælling af Hans Farver, kaldet Farre-Hans (se nedenfor under XI). Begge versioner gengives her, da de trods den fælles kilde er en del forskellige. De viser, hvordan der over en kærne af historisk sandhed opbygges et sagn ved tilføjelse af træk fra andre, kendte folkesagn.

E. Tang Kristensen, Danske Sagn, Ny Række, bd. IV, nr. 1189:

„Mikkel Mikkelsen, der boede her i Gaarden, havde en svær Middel og maalte hans Penge med Skæpper. Han handlede med Korn, og der kunde holde en Række Vogne helt fra Søndenbys Ende og ind i Gaarden med Korn. Der kom en Mængde kørende fra Sønderlandet. Saa sejlede han til Norge med det, idet han ejede en Galease. Den er tegnet af paa en Dør her ude i Porten. – Det gamle Stuehus her er bygget af Mikkel Mikkelsen, og Tømmeret er kommet fra Norge, han hentede det selv. Hans Navn staaar udhugget paa et Over-Dørtræ tillige med hans Kones: M.M.S. og A.S.D. (Ane Sørensdatter). Han havde kun en eneste Søn, der blev helt vanvittig og gik paa Fattigvæsenet til sidst, for al Rigdommen forsvandt som Dug for Solen“.

Fr. Poulsen (Dansk Folkeminde-Samling 1906 2e i Det kgl. Bibliotek):

„I Farre-Hanses Gaard i Nordby findes malet en Galease for fulde Sejl paa en Dør i Porten ud til Gaden. Denne skal være ejet af en Mand der i Gaarden, som selv for paa Norge med den. Han var en stor Tyveknægt og stjal alt det Egetømmer, hvormed han byggede Gaarden i 1725 og 1736, hvilke Aarstal staa indhuggede paa det østlige og nordlige Hus. Han var saa rig, at han maalte sine Penge i Skæppevis, men han havde nok for den Velstand tilskrevet Fanden sin Sjæl. Saa en Dag kom en fremmed Rytter i Gaarden, alt hvad Remmer og Tøj kunde holde, og det var vist Fanden, der vilde se til Manden. Men fra den Dag gik alt tilbage i Gaarden. Galeasen strandede, Kreaturerne døde, snart døde ogsaa Manden og Konen og efterlod kun en svag Søn (svag = aandssvag), saa Gaarden til sidst helt forfaldt og blev solgt for Spotpris til fremmede“.

(Farre-Hans maa have glemt et punkt i historien. Meningen maa være, at manden ikke vilde staa ved sin kontrakt med Fanden, og at denne, som hidtil havde staaet ham bi, derfor nu paaførte ham al landens ulykker).

VI. Hans Rasmussen Foged, f. 1741, d. 1778. Søn af Rs. Pedersen Røver i nr. 80. Gift 1769 med Johanne Jørgensdatter, f. 1744, d. 1776, datter af Jørgen Sørensen Holm i Holmgaarden (se under nr. 57) og dennes 2. kone, Johanne Mi-

chelsdatter, som var en søster til den ældre Michel Michelsen i nr. 81. Johanne Jørgensdatter var altsaa en kusine til Unge Michel Michelsen.

Da Hans Rasmussen blev gift med Johanne Jørgensdatter, var hendes fader for længst død, men hendes moder sad stadig som enke ved Holmgaarden, og som svigersøn blev Hans Rasmussen hendes bestyrer eller forpagter. Fattiggassens gaardmandsliste opfører ham som mand i gaarden fra 1772, men han har dog næppe været ejer, for efter at han havde overtaget nr. 81 fra Unge Michel Michelsen, nævnes hans svigermoder atter som indehaver af Holmgaarden.

Johanne Jørgensdatter blev begravet 28.6.1776, efterladende Hans Rasmussen med tre smaapiger. – 31.7.1777 indgik han nyt ægteskab med Dorte Rasmusdatter, f. 1754, d. 1833, datter af Rs. Nielsen Kornmaaler, se under nr. 71 og nr. 23 i Maarup. I januar 1778 blev deres første barn døbt, en pige, der imidlertid døde 21. juli samme aar. Den 4. november samme aar døde Hans Rasmussen selv, og 8 maaneder senere fødte Dorte Rasmusdatter deres andet barn, se nedenfor.

Hans Rasmussens børn af 1. ægteskab:

1. Johanne Hansdatter. Hun blev foreløbig i hjemmet hos sin stedmoder, men blev senere gift med sin fætter Michel Sørensen Thunbo i nr. 64 (hans moder var hendes moster).
2. Mette Hansdatter. Hun fik efter faderens død sit ophold hos sin faster Margrethe Rasmusdatter og dennes mand Jens Sørensen Madsen i nr. 80, men blev senere gift med hmd. og kramhandler Jens Christensen, der er omtalt under nr. 97 som søn af Christen Jensen.
3. Margrethe Hansdatter. Efter faderens død fik hun sit ophold hos sin morbroder Søren Jørgensen Holm i nr. 61. Senere blev hun gift med Niels Jensen Skrædder i nr. 60.

Af 2. ægteskab:

4. Bodil Johanne Hansdatter, død som spæd.
5. Bodil Johanne Hansdatter, g. m. sin fætter Rs. Jensen Foged i nr. 80.

VII. Jens Jensen Farver, f. o. 1753, d. 1807, Dorte Rasmusdatters 2. mand gift med hende 1779. Søn af Jens Christensen Farver i nr. 76.

Børn:

1. Hans Jensen Farver, se under nr. 96.
2. Maren Jensdatter. G. m. hmd. Søren Pedersen Holm (en broder til Clemmen Pedersen Holm i nr. 73). I dette ægteskab fødtes bl.a. Barbara Holm (g. med lærer Ths. Michelsen, se under nr. 95 VII) og Peder Holm (hmd. i Nordby og fader til Johan P. Holm i nr. 67).
3. Barbara Jensdatter, se nedenfor.
4. Margrethe Jensdatter.

VIII. Christen Christensen Molbo, f. 1772, d. 1819. Svigersøn, gift 1805 med Barbara Jensdatter, f. 1786, d. 1825. Søn af Chr. Rasmussen Molbo i nr. 14 i Maarup.

Børn:

1. Christen Christensen.
2. Jens Christensen.
3. Inger Christensdatter, g. m. Chr. Sørensen Smed i nr. 89.
4. Margrethe Christensdatter, g. m. Peder Hansen Foged i nr. 80.
5. Dorte Christensdatter.

IX. Clemmen Jensen Jyde, f. 1794, d. 1868, Barbara Jensdatters 2. mand, gift med hende 1820. Søn af Jens Clemmensen Molbo i nr. 20 i Maarup.

Børn:

1. Christian Clemmensen.
2. Hans Clemmensen.

Efter Barbaras død 1825 ægtede Clemmen Jyde samme aar *Anne Michelsdatter*, datter af Michel Sørensen Thunbo i nr. 64. Om dem kan der læses videre under nr. 20 i Maarup, som de overtog i 1827 efter at have solgt nr. 81 til nedennævnte Jens Farver.

X. Jens Hansen Farver, f. 1804, d. 1872. Søn af Hans Jensen Farver i nr. 96 (og saaledes en brodersøn til Barbara Jensdatter). Gift 1827 med Johanne Michelsdatter, f. 1799, d. 1876, datter af Michel Sørensen Thunbo i nr. 64. Hun var

med andre ord en søster til den nylig fraflyttede kone i nr. 81. (Deres moder var Hans Rasmussens datter Johanne, saa det var moderens hjem, de vendte tilbage til, den ene efter den anden).

Børn:

1. Hans Jensen Farver, se nedenfor.
2. Michel Jensen Farver.

XI. Hans Jensen Farver, kaldet Farre-Hans, f. 1829, d. 1915. Søn i gaarden. Gift med **Mette Rasmusdatter**, f. 1837, d. 1900, datter af gmd. Rasmus Jensen Thunbo i Onsbjerg.

Børn:

1. Johanne Farver, se nedenfor.
2. Ane Mette Farver.
3. Rasmine Farver.

XII. Peder Christian Beyer, f. 1858, d. 1925. Svingersøn, gift 1881 med **Johanne Farver**, f. 1859, d. 1951. Søn af Søren Rasmussen Beyer i nr. 13 i Maarup.

Børn:

1. Søren Rasmussen Beyer, se under nr. 69.
2. Peter Hansen Beyer, hmd. og baadebygger ved Maarup havn.

I 1921 mageskiftede P. Chr. Beyer gaarden med en mindre ejendom ved Maarup havn, som tilhørte nedennævnte Mikkelt P. Jensen, og som efter P. Chr. Beyers død blev overtaget af sønnen Peter Hansen Beyer.

XIII. Mikkelt Peter Jensen, f. 1898, d. 1958. Søn af Rasmus Jensen i nr. 63. Gift 1918 med **Anna Moesgaard**, f. 1900, datter af Peter Moesgaard, se under nr. 17 i Maarup.

Børn:

1. Edmund Jensen.
2. Grethe Jensen.
3. Leif Jensen.

I 1946 solgte Mikkelt P. Jensen gaarden til nedennævnte Villads Jørgensen og rejste til København, hvor han blev fabriksarbejder.

XIV. Villads Jørgensen, f. 1905. Søn af tækkemand og

»klipper« (barber) Niels Peter Jørgensen, Nordby. Gift 1926 med **Marie Andersen**, f. 1903 i Onsbjerg, d. 1953. Gift 2. gang med **Karla Rasch Dech**, f. 1911 i København. Indtil han overtog nr. 81, var han hmd. og træskomand.

Nordby matr. nr. 82

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 30.

Ikke udflyttet.

Ubrudt slægtsforbindelse.

I. Michel Søffrensen. Nævnt i markbogen 1863 og i matriklen 1688. Hans kone, hvis navn er ukendt, døde før han. Selv døde han formentlig i 1698, idet skiftet efter ham fandt sted 21.1.1699.

Børn:

1. Bodil Michelsdatter, se nedenfor.
2. Johanne Michelsdatter, g. m. Clemmen Pedersen Jyde i nr. 20 i Maarup.
3. Kirsten Michelsdatter, g. m. Michel Madsen i nr. 66.

II. Jørgen Sørensen Mortensen, f. o. 1657, d. 1733. Sviger-søn, gift med **Bodil Michelsdatter**, f. o. 1660, d. 1736.

Børn:

1. Søren Jørgensen, gmd. i nr. 57.
2. Michel Jørgensen, se nedenfor under III.
3. Johanne Jørgensdatter, g. m. Peder Sørensen Svensk i Svenskgaarden, der er omtalt i tillægget om nedlagte gaarde sidst i bogen.
4. Bodil Jørgensdatter, g. m. Jørgen Holm i Holmgaarden, se under nr. 57.
5. Dorthe Jørgensdatter, se nedenfor under IV.

Skifte efter Jørgen Sørensen holdtes 1734. Enken beholdt gaarden. Til boet hørte ogsaa en tredjepart i galioten „Haabet“ og en sjettepart i „Den sønderste mølle mellem Nordby og Maarup.“ De to ting fik sønnen Søren.

III. Michel Jørgensen, f. 1702, d. 1740. Søn i gaarden. Ugift. Han »farer til søs, men er hjemme«, siges der om ham

ved skiftet efter hans fader. Han er vel saa blevet hjemme hos moderen, og efter hendes død tre aar senere fik han gaarden. Men efter tre aar til døde han selv, kun 38 aar gl., og ved skiftet efter ham blev gaarden overladt til hans hjemmевærende søster Dorthe, som aabenbart har holdt hus for ham. Hun havde 24 rdl. til gode i boet som løn for seks aar.

IV. Mads Sørensen, f. 1712, d. 1772. Søn af Søren Madsen i nr. 58. Gift 1740 med ovennævnte **Dorthe Jørgensdatter**, f. 1708, d. 1792.

Eneste barn: Bodil Madsdatter, se nedenfor.

V. Rasmus Michelsen Poulsen, f. 1737, d. 1805. Svigersøn, gift 1766 med **Bodil Madsdatter**, f. 1743, d. 1816. Søn af Michel Sørensen Poulsen i nr. 62.

Børn:

1. Johanne Rasmusdatter, g. m. Michel Michelsen Thunbo i nr. 22 i Maarup.
2. Michel Rasmussen Poulsen, se nedenfor.
3. Mette Rasmusdatter, død ung.

Rs. Michelsen Poulsen var en dygtig og foretagsom mand, der baade drev skibsfart og handel. I nr. 82 findes endnu opbevaret en kontrakt fra 1783 mellem herskabet paa den ene side og de tre skipperbønder, Rasmus Poulsen, Rasmus Beyer (i nr. 15 i Maarup) og Adam Madsen (i nr. 60) paa den anden. Ifølge denne kontrakt skulde godset levere de tre mænd 550 tdr. byg aarligt i 6 aar med 200 tdr. til hver af de to førstnævnte og 150 tdr. til Adam Madsen. Forvalteren skulde udpege bønder til at levere kornet af deres landgilde og tiende. Prisen skulde det første aar være 20 skilling under, og de følgende fem aar 18 skilling under, den sjællandske capitelstext. Leverancerne skulde ske hvert aar inden Mortensdag ved „skibested her paa Samsøe“ eller, om forlanges, i købernes huse. Formaalet med købet var utvivlsonst videresalg til Norge, og handelen har nok været indbringende, bortset fra tilfælde, hvor skib med ladning forliste. Rs. Poulsen blev i hvert fald en velstaaende mand, der jævnlgt optraadte som pengeudlaaner.

I 1795 afstod Rs. Poulsen „i den hl. Trefoldigheds Navn“ det halve af sin ejendom til sønnen Michel Rasmussen, der til gengæld skulde betale sin søsters mand Michel Michelsen Thunbo 300 rdl. Og saa skulde

Rs. Poulsen og hans kone have „deres frie hus“ i den søndre stue og et kammer dernæst, med fri indgang og udgang alle vegne som før, samt tilbørligt tilsyn og opvartning med spise og drikke, lys og varme, tvæt og renlighed og hvad andet, som gamle folk kan have fornødent. „Saa forbinder jeg (Rs.P.) og min Hustru os at være til Haande i al den Tieneste og Gavn, som vi af vore Kræfter kan udrette, men desuagtet ikke tvungen. Og skulde det træffe sig, at jeg skulde tage en Reise sønderpaa, da at laane mig et Bæst, og om vi ikke kunne gaa til Herrens Huus, da om forlanges at kiøre os med en Vogn, og tillige at bekoste vores Begravelse efter vores Død sømmeligt og skikkeligt efter Landets Brug og Skik“. Efter deres død skulde Michel Thunbo i øvrigt have en tredjedel af deres efterladte formue, hvilket var den søsterpart, der kunde tilkomme hans kone af arven. (En søsterpart var lig en halv broderpart).

En saakaldt gravskrift, der er bevaret, rimeligvis forfattet af degnen, omtaler Rs. Poulsen som en „velforstandig, virksom og arbejdsom Mand, baade til Lands og til Vands“. – „To Gange led han stor Søe-Skade, dog velsignede Gud ham igen, saa at han og hans har intet fattedes. – I Foraaret 1781 maatte han paa sin Overrejse til Norge, ved Fladstrand friste en meget haard Storm med megen Frost og Sne, hvorover han og hans Folk blev meget syge og svage. Saa turde han aldrig vove det mere“.

VI. Michel Rasmussen Poulsen, f. 1770, d. 1807 (kun 2 aar efter faderen). Gift 1795 med Margrethe Michelsdatter, f. 1768, d. 1844, datter af Michel Jørgensen Haukrog i nr. 99.

Børn:

1. Bodil Michelsdatter, g. m. Peder Jacobsen i nr. 100.
2. Michel Michelsen Poulsen, druknet 12 aar gl. under overfart til Norsminde i juli 1815.
3. Rasmus Michelsen Poulsen, se nedenfor.

Om Michel Rasmussen oplyser en „gravskrift“ i gaarden, at han fra sit 11. aar sejlede med faderens fartøj i 13 aar. Det maa altsaa have været, efter at faderen selv havde holdt op med at sejle. Til sidst (det vil ifølge de anførte tal sige: i 1794) led han skibbrud under Sverrigs kyst paa hjemrejse fra Norge. De nærmere omstændigheder kendes ikke, men han opgav fra den tid at fare til søs. Han døde 37 aar gl. af en haard og ubekendt indvortes sygdom, der varede fra marts til oktober. Formuen blev opgjort til 2733 rdl., deraf 612 rdl. udestaaende fordringer.

Skønt enken Margrethe Michelsdatter kun var 39 aar gl. ved mandens død, giftede hun sig ikke igen. Hun var en dygtig og selvstændig kone, som nok kunde paatage sig at drive gaarden selv, og det gjorde hun i

over 20 aar, indtil hun i 1828 overdrog den til sønnen, som var blevet gift aaret før.

I 1816 blev nabogaarden nr. 100 til salg, og da Margrethes datter Bodil aaret før var blevet gift, købte enken den til det unge par. Dog ser det ud til, at svigersønnen foreløbig kun blev bestyrer af nr. 100. Først 1822 fik han skøde på gaarden.

VII. Rasmus Michelsen Poulsen, f. 1804, d. 1851. Søn i gaarden. Gift 1827 med Karen Rasmusdatter, f. 1806, d. 1868, datter af Rs. Nielsen Foged i nr. 62.

Af deres 8 børn døde 3 som smaa. De andre 5 var:

1. Michel Poulsen, død 1867 som hjemmeværende karl, 39 aar gl.
2. Rasmus Poulsen, hmd., g. m. Kirsten Degn, datter af Ole Sørensen Degn, se under nr. 86.
3. Margrethe Poulsen, se nedenfor.
4. Niels Poulsen, død 1857, 15 aar gl.
5. Peder Poulsen, hmd. i Nordby.

Karen Rasmusdatter drev i en aarrække gaarden med børnenes hjælp Hun var dygtig og havde fin orden i sin økonomi. I tingbogen optræder hun flere gange som pengeudlaaner, der faar gældsbreve tinglæst. I en „gravskrift“ over hende, der er bevaret i den gamle gaard, hedder det: „Det er vel sjældent, at en saa vedholdende virksomhed og flid og vedblivende sparsommelighed findes iblandt os som hos denne afdøde.“ At hun trods sin økonomiske sans dog ikke var smaalig, ses af den usædvanlige maade, skifteforretningen efter hendes mand forløb paa. Der blev ikke foretaget registrering eller vurdering af boet. Karen Rasmusdatter foreslog nemlig, at man uden videre satte nettoformuen til 4000 rdl., og da hendes børn erklærede sig tilfreds hermed, gav retten ogsaa sit samtykke. Eftersom halvdelen af formuen var enkens ejendom, blev der altsaa 2000 rdl. til deling mellem arvingerne. Heraf tilkom der ifølge loven enken og de fire sønner hver en broderlod og datteren en søsterlod. Retten udregnede en broderlod til ca. 350 rdl. og en søsterlod til ca. 175 rdl. Men Karen Rasmusdatter erklærede, at hun vilde forhøje baade sønnernes og datterens arvelodder til 400 rdl., hvilket betød, at hun frafaldt sin egen broderpart. Hun var aabenbart en tilhænger af kvindens ligeberettigelse.

Endnu gemmes i den gamle gaard en samling breve, der er udvekslet mellem Karen Rasmusdatter og hendes søn Rasmus, mens han var indkaldt til flaadens, først under Trearskrigen 1848–50 og senere under Krimkrigen 1854–56, da Danmark maatte være rustet til at værne sin

neutralitet mellem Vestmagterne og Rusland. Moderens breve er ført i pennen af datteren Margrethe, der havde en nydelig haandskrift og ejede sans for at udtrykke sin moders og sine egne tanker i et velformet og livfuldt sprog. Brevene tegner et smukt billede af Karen Rasmusdatter som gaardkone og moder.

VIII. Jens Kjeldsen, f. 1834, d. 1906. Svigersøn, gift 1859 med **Margrethe Poulsen**, f. 1837, d. 1911. Jens Kjeldsen, der betegnes som snedker, kom fra Helgenæs, men var født i Nordby som søn af Niels Olesen Kjeldsen i nr. 77.

Børn:

1. Rasmine Caroline Nielsine Kjeldsen, d. 1924, som 63-aarig pige i hjemmet.
2. Rasmus Poulsen Kjeldsen, hmd. paa en parcel af hjemmets jord.
3. Jensine Anne Mikkeline Margrethe Kjeldsen, se nedenfor.

IX. Johan Gommesen, f. 1880, d. 1953. Svigersøn, gift 1910 med ovennævnte **Jensine Kjeldsen**, f. 1873, d. 1953 (et par maaneder før manden). Han var søn af Anders Gommesen i Mossletgaard, se under nr. 93.

Børn:

1. Jens Kjeldsen Gommesen, se nedenfor.
2. Margrethe Kjeldsen Gommesen, se nedenfor under XI.

X. Jens Kjeldsen Gommesen, f. 1910, d. 1960. Søn i gaarden. Gift med **Edel Jensen**, født i Jylland. Jens Kjeldsen var i nogle aar kontrolassistent i Jylland og blev gift der, men kom i 1944 hjem og overtog fædrenegaarden, først som forpagter, fra 1946 som ejer. Allerede i 1950 afhændede han dog gaarden igen til sin nedennævnte svoger og flyttede atter til Jylland, hvor han købte sig en mindre landejendom.

XI. Magnus Jensen, f. 1917, gift 1943 med **Margrethe Kjeldsen Gommesen**, f. 1914. Søn af fisker Hans Jensen, Maarup. – I de første aar af deres ægteskab havde de et husmandssted paa Bisgaard mark.

Nordby matr. nr. 83

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 31.

Ikke udflyttet.

I. Christen Rasmussen Herredsfoged, f. o. 1641, d. 1703. Nævnt i markbogen 1683 og matriklen 1688. Gift 1. gang med **Maren Nielsdatter**, som maa være død før 1680, eftersom hans anden kone fødte ham en søn det aar. Gift 2. gang med **Maren Jensdatter**, f. o. 1647, d. 1730.

Christen Rasmussen var søn af gmd. Rasmus Rasmussen i Maarup, der var herredsfoged over Samsø 1657–61, altsaa under Svenskekrigen, og som sammen med to bønder fra Sydsamsø repræsenterede herredet ved Frederik d. Tredjes arvehylding i København 14. nov. 1660. Rasmus Rasmussen var ogsaa med i det 7-mands-udvalg, der i paasken 1660 blev „udnævnt og samtykt af menige sognemænd“ i Nordby til at „kejse og kalde“ en ny sognepræst efter Jørgen Dinesens død, se under nr. 70 I. Han er nævnt mellem Maarup-bønderne i matriklen 1664 som fæster af 4½ otting jord, men det lader sig ikke afgøre, hvilken gaard han havde. Maaske det var nr. 19.

Chr. Rasmussens børn af 1. ægteskab:

1. Rasmus Christensen Herredsfoged, gmd. i nr. 64.

Af 2. ægteskab:

2. Clemmen Christensen Herredsfoged, gmd. i nr. 19 i Maarup.

3. Jens Christensen Herredsfoged, se nedenstaaende tilføjelse.

4. Anne Christensdatter, se nedenfor under III.

5. Ole Christensen, bosat i Alstrup.

6. Jørgen Christensen, gmd. i nr. 97.

Tilføjelse om Jens Christensen.

Jens Christensen Herredsfoged kaldes for det meste Jens Christensen Skrædder, og maaske var han skrædder. I 1717 blev han gift med *Anne Jørgensdatter*, som var enke for anden gang. Hendes første mand kendes ikke, men det fremgaar af skiftet efter hende 19.2.1733, at hun havde en søn med ham ved navn Ole Jensen Gylding. Hendes anden mand var hmd. Jens Jensen Nør, som var broder til Michel Jensen i nr. 99. Han døde som matros paa orlogsskibet „Norske Løve“ 1710, altsaa under Den store nordiske Krig, men om døden skyldtes saar eller sygdom, oplyses ikke. Ifølge tingbogen 30.5.1711 efterlod han enken med en 5-aarig dat-

ter, Dorthé (senere gift med Michel Sørensen Amme, se Ammegaarden under tillægget om nedlagte gaarde sidst i bogen) og en 2-aarig søn, Jens Jensen (senere gmd. i nr. 90). I ægteskabet med Jens Christensen blev Anne Jørgensdatter endelig moder til Christen Jensen (senere gmd. i nr. 97). Hun døde 1732.

Derefter giftede Jens Christensen sig i 1733 med *Anne Michelsdatter*, som var datter af Michel Jensen i nr. 99. Hun fødte ham datteren Anne Jensdatter, der blev gift med Jens Jørgensen Haukrog i nr. 96, og sønnen Michel Jensen, der blev gmd. i nr. 93 og her fik tilnavnet Grønfeldt.

Det maa formodes, at Jens Christensen ved sit ægteskab med Jens Jensen Nørs enke blev ejer af huset, hun boede i, og som vistnok laa i den nordlige ende af byen (hvad tilnavnet Nør tyder paa). Fattiggassens aarlige bidragslister, der begynder 1738, nævner ham dog ikke som husmand, men opfører ham mellem gaardmændene. (I begyndelsen kaldes han Jens Christensen Skrædder, senere bare Jens Skrædder, hvilket navn efterhaanden forvanskes til Jon Skrædder). Hvordan han blev gaardmand, foreligger der intet om. Men i den daarligt ajourførte hartkornliste fra 1771 nævnes han (5 aar efter sin død!) som fæster af ca. 1 td. hartkorn under gaarden nr. 64, som hans halvbroder Rs. Christensen Herredsfoged ejede til sin død 1731. Det kunde tyde paa, at halvbroderen eller senere dennes svigersøn og efterfølger Peder Sørensen (der klarede sig daarligt og til sidst maatte gaa fra gaarden) har afstaaet en del af sin fæstejord til Jens Christensen.

I fattiggasseregnskaberne fra 1738 og 1739 er Jens Christensen Skrædder placeret saaledes i rækken af bønder, at man maa tro, han boede yderst mod nord i byen, saa paa det tidspunkt har han vel endnu boet i Jens Jensen Nørs hus. Men fra 1740 er han til stadighed placeret imellem nr. 96 og nr. 92, hvoraf man maa slutte, at han er flyttet og nu har sin bopæl i Hæderligsgyden (antagelig paa gydens sydlige side, hvor der ifølge mundtlig overlevering engang skal have ligget en gaard). I 1763 maa der imidlertid være foregaaet en byttehandel, thi fra det aar nævnes Peder Jensen Smed fra nr. 96 i Jens Christensens sted, og samtidig opføres som mand i nr. 96 Jens Jørgensen Haukrog, der netop i 1763 blev trolovet og i 1764 gift med Jens Christensens datter Anne. Antagelig levede Jens Christensen saa sine sidste aar hos datteren og svigersønnen i nr. 96. Han døde 1766, 83 aar gl.

II. Niels Andersen, kaldet Herredsfoged, f. o. 1674, d. 1750, Maren Jensdatters 2. mand, gift med den 59-aarige enke 1706. Efter hendes død 1730 ægtede han samme aar Bodil Rasmusdatter, som var enke efter hmd. Mads Jørgensen (en

søn af Jørgen Ollesen i Brøndkær­gaarden, mark nr. 42). Niels Herredsfoged nævnes derefter som husmand. Hans efterfølger i nr. 83 fik fæstebrev paa gaarden 1731 (efter at have været medfæster siden 1726).

Niels Andersen var ikke født paa Samsø. Under den store tyverisag, som er omtalt under nr. 62 og 71, blev han som omgangsfælle af den mistænkte skoleholder afhørt ved retten og fik her paalæg om at frem­skaffe attest „fra de steder, hvor han var fød“ (!).

III. Ole (eller Oluf) Jensen Gylding, f. o. 1698, d. 1747. Svigersøn, gift 1725 med **Anne Christensdatter**, f. o. 1687, d. 1756, datter af Chr. Rasmussen og Maren Jensdatter. Som omtalt under foranstaaende tilføjelse til I var han stedsøn af sin kones broder Jens Christensen. Hans virkelige fader er ukendt, og ligeledes oprindelsen til navnet Gylding, senere stavet Gylling. Det er maaske en arv efter faderen. Ved viel­sen i 1725 kaldes han Ole Jensen Gylding fra Aarhus.

Eneste barn: Maren Olesdatter, se nedenfor.

IV. Peder Rasmussen Thomesen, f. 1714, d. 1787. Sviger­­søn, gift 1746 med **Maren Olesdatter**, f. 1725, d. 1785. Søn af Rs. Pedersen Thomesen i nr. 79.

Børn:

1. Ole Pedersen Gylling, gmd. i nr. 74.
2. Karen Pedersdatter, g. m. Peder Michelsen Bonde i nr. 16 i Maa­rup.
3. Rasmus Pedersen, død ugift, 38 aar gl.
4. Anne Pedersdatter.
5. Peder Pedersen, se under Brøndkær, mark nr. 42, VI.

Da aabenbart ingen af børnene vilde eller kunde overtage gaarden efter faderens død, blev den solgt ved auktion til nedennævnte Jacob Jensen.

V. Jacob Jensen Farver, f. 1757, d. 1833. Søn af Jens Chri­stensen Farver i nr. 76. Gift 1785 med **Maren Pedersdatter**, f. 1763, d. 1822, datter af Peder Rasmussen Foged (den æl-

dre) i nr. 56. Jacob Jensen sejlede i sin ungdom. Ved skiftet 1785 efter hans svigermoder var han fraværende paa rejse til Norge.

Børn:

1. Jens Jacobsen, gmd. i nr. 19 i Maarup.
2. Peder Jacobsen, gmd. i nr. 100.
3. Maren Jacobsdatter, g. m. Jens Christensen Gaard i nr. 72.
4. Morten Jacobsen, gmd. i nr. 70.
5. Mette Kirstine Jacobsdatter, se nedenfor.

VI. Christen Rasmussen Molbo, f. 1790, d. 1872. Svigersøn, gift 1819 med **Mette Kirstine Jacobsdatter**, f. 1800, d. 1884. Han var søn af Rs. Christensen Molbo i nr. 19 i Maarup.

Børn:

1. Bodil Molbo, g. m. Rs. Jensen Kræmmer i nr. 86.
2. Maren Molbo, g. m. Rs. Foged i nr. 56.
3. Jacob Farver, gmd. i nr. 73.
4. Bodil Margrethe Farver, se nedenfor.

De to første fik altsaa deres faders slægtsnavn og de to sidste deres moders.

VII. Hans Foged, f. 1832, d. 1895. Svigersøn, gift 1860 med **Bodil Margrethe Farver**, f. 1834, d. 1884. Søn af Jens Hansen Foged i nr. 59.

Af deres 8 børn døde 5 som smaa. Følgende 3 levede:

1. Mette Kirstine Foged, g. m. hmd. Mikkel Jørgen Thunbo, Nordby.
2. Christen Molbo Foged, se nedenfor.
3. Johanne Marie Foged, gift i Horsens.

VIII. Christen Molbo Foged, f. 1867, d. 1937. Søn i gaarden. Gift 1896 med **Johanne Rasmine Beyer Kornmaaler**, f. 1867, d. 1935, datter af Rs. Kornmaaler i nr. 58.

Ingen børn.

IX. Harry Gommesen, f. 1910. Søn af Rs. Gommesen, se

under nr. 78. Gift 1936 med **Karen Emborg**, f. 1911, datter af bager **Robin D. Emborg**, Nordby.

Harry Gommesen købte gaarden i 1936, og Chr. Molbo fik sit ophold hos de nye folk, til han døde aaret efter.

Nordby matr. nr. 84

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 32.

Ikke udflyttet.

I. Søren Jensen Holm. Nævnt i matriklen 1664, men ikke i markbogen 1683, saa paa det tidspunkt var han antagelig død. Han var søn af **Jens Søffrensen Holmb** i nr. 65, og ved skiftet efter hans moder 16.1.1695 nævntes han udtrykkelig som død. Hans kones navn er ukendt.

Eneste barn: **Anne Sørensdatter Holm**, se nedenfor.

II. Michel Michelsen Svensk. Nævnt i markbogen 1683 og matriklen 1688. Svigersøn, gift med **Anne Sørensdatter Holm**, der døde som enke 1723, 64 aar gl. (Noget tyder dog paa, at alderen er for højt angivet i kirkebogen). Michel, der ogsaa betegnes som skipper, var stedsøn af **Peder Sørensen Svensk** i **Svenskgaarden**, se tillægget om nedlagte gaarde sidst i bogen. – Ægteskabet synes at have været barnløst.

I 1711 meldte Michel Svensk sig konkurs, hvorefter hans bo blev gjort op og gaarden solgt til nedennævnte **Søren Ibsen**. Michel Svenskes død er ikke fundet indført i Nordby kirkebog, enten det saa skyldes en forglemmelse, eller at han døde udensogns. Men hans enke blev begravet i Nordby.

III. Søren Ibsen Holm, f. o. 1690, d. 1740. Søn af **Søren Jensen Holms** broder **Ib Jensen Holm** i nr. 65. Hvis kone var en halvsøster til Michel Svensk. Han var altsaa Michel Svenskes søstersøn og samtidig fætter til **Anne Sørensdatter**. Det vides ikke, om han var gift. Men i jordebøgerne 1723-27 nævnes som hans medfæster **Clemmen Sørensen**, der var gift

med hans søster Anne Ibsdatter, saa det er en rimelig antagelse, at de boede hos ham, og at Anne forestod husholdningen. Ved skiftet efter Clemmen i 1745 sagde Anne: »Det er ikkun 5 aar, siden Søren Ibsen døde«. Men det har ikke været muligt at finde hans død indført i kirkebogen. Antagelig skyldes det præsten Jesper Clausens uefterrettelighed, som der er adskillige eksempler paa.

IV. Clemmen Sørensen, f. o. 1683, d. 1744. Gift 1715 med Søren Ibsens søster **Anne Ibsdatter Holm**, f. o. 1693, d. 1745, datter af Ib Jensen Holm i nr. 65. Clemmen Sørensen var søn af Søren Jensen Tønnesen i nr. 68.

Børn:

1. Ib Clemmensen, under formynder, antagelig aandssvag.
2. Søren Clemmensen, gmd. i nr. 63.
3. Anne Clemmensdatter, se nedenfor.
4. Mette Clemmensdatter, g. m. Jens Mortensen i Kassundsgaarden, se under nr. 102.
5. Bodil Clemmensdatter, g. m. Rs. Jensen Kræmmer, se under nr. 95 IV.
6. Kirsten Clemmensdatter, g. m. Jens Jensen Kiær, Gaarden i Gyden, se tillægget om nedlagte gaarde, C III.

Ved skiftet efter Clemmen Sørensen, 17.12.1745, blev boets aktiver vurderet til 365 rdl. Men der var megen gæld. Forvalteren fremlagde bl. a. et krav paa restancer til herskabet til et beløb af 30 rdl. Enken bad mindeligt om at faa denne gæld eftergivet. Det var ikkun omtrent fem aar, siden Søren Ibsen døde. Siden havde hun og hendes mand levet i slet og fattig tilstand med deres seks børn (hun har selvfølgelig maattet udbetale arv til Søren Ibsens slægtninge). Clemmen Sørensen havde det meste af tiden været syg, saa han næsten intet kunde udrette for brødet, langt mindre betale for sit fæste. Skulde hun nu ud med 30 rdl. til herskabet, maatte hun gaa fra gaarden med sine umyndige børn (kun Søren var myndig, Ib var som nævnt umyndiggjort, og de fire piger var i alderen fra 22 til 11 aar). Den ulykkelige enkes fortvivlede kamp for hjem og børn rørte aabenbart forvalterens hjerte, for han lovede at indgive et andragende til herskabet i København om eftergivelse eller lempelse. Men inden der indløb svar herpaa, var Anne Ibsdatter gaaet i graven med sine bekymringer.

Ved et senere møde i skifteretten meddelte forvalteren arvingerne, at herskabet vilde kvitte halvdelen af restance-beløbet, paa den betingelse, at resten blev betalt straks. Hertil svarede Søren Clemmensens, at det vilde blive meget tungt for arvingerne. Han vilde derfor andrage om henstand og bad om, at sagen igen maatte blive udsat. Imidlertid fremstod Michel Sørensen Svensk af Vadstrup, som nu var trolovet med datteren Anne, og tilbød at overtage gaarden og betale enhver sit, derunder formodentlig ogsaa, hvad der kunde blive af arv til Annes søskende, naar gælden var betalt. Dette tilbud blev antaget. Den endelige opgørelse af gælden udviste et samlet beløb på 167 rdl., men det var dog altsaa langt fra et fallitbo, man stod med. Vanskeligheden for arvingerne maa have ligget i at skaffe kontanter til de udbetalinger, skiftet medførte.

V. Michel Sørensen Svensk, f. o. 1710 i Stauns, d. 1778. Svigersøn, gift 1746 med **Anne Clemmensdatter, f. 1723, d. 1789.** Søn af Søren Pedersen Svensk, der ejede Svenskgaarden (se tillægget om nedlagte gaarde), og som var broder til Ib Jensen Holms kone i nr. 65 og halvbroder til Michel Michelsen Svensk. Michel Sørensen var altsaa en fætter til Anna Ibsdatter og en halvbrodersøn til Michel Michelsen Svensk.

Eneste barn: Mette Michelsdatter, g. m. Niels Jensen Jyde i Svenskgaarden.

VI. Michel Jensen, kaldet Svensk, f. 1751, d. 1796. Søn af Jens Sørensen i nr. 86. Gift 1771 med **Bodil Sørensdatter, f. 1748, d. 1818,** datter af Søren Jørgensen Thunbo i nr. 64.

Eneste barn: Mette Michelsdatter, se nedenfor.

Michel Jensen, der maa have faaet gaarden ved køb, var af en sejlene slægt, og han sejlde selv. Om hans død hedder det i skifteprotokollen 19.7.1796, at han „ved en ulykkelig hændelse for en 14 dages tid siden, formedelst bygevejr og kastevinde, med en baad imellem dette (land) og Jylland, hvortil han havde bestemt sig, skal være omkommen. Og til yderligere bevis om dettes rigtighed er nogle vrag af bemeldte baad fundet ved Hjelm og ført her til byen til gaardmændene Niels Printz (i nr. 55) og Peder Nielsen (i nr. 66), som havde part i samme baad.“ – Sammen med Michel Jensen omkom hmd. Rs. Villadsen Printz, som var en broder til Niels Printz.

VII. Clemmen Michelsen Foged, f. 1770, d. 1846. Svigersøn, gift 1797 med **Mette Michelsdatter**, f. 1773, d. 1807 (i barselseng). – Gift 2. gang 1807 med **Kirsten Rasmusdatter**, f. 1786, d. 1816, datter af Rs. Pedersen i nr. 58. – Gift 3. gang 1816 med **Mette Johanne Sørensdatter**, f. 1796, d. 1876, datter af Søren Rasmussen Beyer i nr. 15 i Maarup. – Clemmen var søn af Michel Michelsen Clemmensen eller Foged i nr. 67. – Der fødtes børn i alle de tre ægteskaber, men kun følgende ses at have naaet voksen alder.

Af 2. ægteskab:

1. Mette Clemmensdatter, g. m. Peder Rasmussen Foged (den yngre) i nr. 56.

Af 3. ægteskab:

2. Michel Clemmensen Foged, gift i Pillemark.
3. Kirsten Clemmensdatter, g. m. Rasmus Pedersen, se under nr. 68.
4. Bodil Margrethe Clemmensdatter, se nedenfor.
5. Ane Clemmensdatter, g. m. hmd. Christen Søren Beyer (der var søn af Michel Christensen Beyer i nr. 61).
6. Mette Johanne Clemmensdatter, g. m. hmd. Christen Jensen Molbo (søn af Jens Rasmussen, Molbo, se under nr. 17 VIII, Maarup).

VIII. Jens Sørensen Kræmmer, f. 1820, d. 1887. Svigersøn, gift 1844 med **Bodil Margrethe Clemmensdatter**, f. 1820, d. 1900. Søn af Søren Jensen Kræmmer i nr. 63.

Børn:

1. Kirsten Kræmmer, se nedenfor.
2. Clemmen Foged Kræmmer, „indsidder“ i hjemmet, g. m. Johanne Holm, datter af Hans Holm i nr. 59. Deres datter Margrethe blev gift med Peter Madsen i nr. 21 i Maarup.
3. Bodil Margrethe Kræmmer, g. m. enkemand Hans Holm i nr. 59.
4. Jens Johan Kræmmer, gmd. i nr. 57.

IX. Hans Foged, f. 1843, d. 1912. Svigersøn, gift 1868 med **Kirsten Kræmmer**, f. 1845, d. 1909. Søn af Peder Hansen Foged i nr. 80.

Eneste barn: Søren Peter Foged, se nedenfor.

X. Søren Peter Foged, f. 1868, d. 1956. Søn i gaarden. Gift 1894 med **Margrethe Hansen**, f. 1874, d. 1922, datter af **Hans Nielsen Kramer**, se under nr. 92. – Gift 2. gang 1923 med **Kristine Nielsen**, f. 1900, datter af træskomand **Jens Martin Nielsen**, Nordby.

Første ægteskab var barnløst. I andet ægteskab fødtes:

1. Margrethe Foged.
2. Esther Foged, se nedenfor.

XI. Knud Nielsen, f. 1922. Svingersøn, gift 1948 med **Esther Foged**, f. 1928. Søn af hmd. **Anton Nielsen** i Østerby.

I 1958 solgte Knud Nielsen gaarden og blev vognmand.

XII. Køberen var den nuværende ejer **Poul Weinreich**, fra Viskinge paa Sjælland, f. 1932. Gift 1957 med **Inger Agnete Hansen** fra Brundby, f. 1935.

Nordby matr. nr. 85

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 33.

Ikke udflyttet.

I. Jørgen Nielsen. Nævnt i matriklen baade 1664 og 1688. Gift med **Kirsten Jensdatter**, efter hvem der holdtes skifte 2.12.1696. Af dette skifte ses, at han overlevede hende. Noget skifte efter ham foreligger ikke. Men han maa antagelig være død før 1701, eftersom kirkebogen, der begynder det aar, intet indeholder om hans begravelse. (I 1712 findes der en indførsel om, at **Jørgen Niensens** enke, **Bol Jensdatter**, er blevet begravet, 73 aar gl. Hvis her er tale om den samme **Jørgen Nielsen**, har han altsaa giftet sig igen efter 1696).

Børn:

1. Niels Jørgensen, gmd. i nr. 76.
2. Rasmus Jørgensen, se nedenfor.
3. Jens Jørgensen.
4. Søren Jørgensen.

5. Karen Jørgensdatter, død 1740 som 77-aarig pige i hjemmet.
6. Bodil Jørgensdatter, se nedenfor under III.

II. Rasmus Jørgensen, f. o. 1665, d. 1716. Nævnt i jordebogen 1716, altsaa det aar da han døde. Men han har rimeligvis overtaget gaarden efter faderens død, eftersom han dengang var over 30 aar. Intet tyder paa, at han var gift, men han havde aabenbart sine to søstre hos sig, og efter hans død blev de i gaarden. Det er dog tvivlsomt, om de fortsatte bedriften. Snarere ser det ud til, at de afstod fæstejorden. I Jordebogen fra 1723 er gaarden nemlig slet ikke nævnt. – To aar efter broderens død blev den yngste søster (som dog var over 40) gift med nedennævnte Poul Pedersen, som derpaa overtog den formodentlig jordløse gaard.

III. Poul Pedersen, f. o. 1687, d. 1754. Gift 1718 med Rs. Jørgensens søster **Bodil Jørgensdatter**, f. o. 1675, d. 1754. Hun døde i marts efter 4 dages sygdom, han døde i august efter 9 maaneders sygdom.

Eneste barn: Kirsten Poulsdatter, se nedenfor.

Poul Pedersen var en broder til Jens Pedersen Tønnesen i nr. 95. Deres fader hed Peder Jensen Tønnesen og havde en gaard, der i markbogen 1683 og matriklen 1688 nævnes imellem nr. 60 og nr. 99 og maa-ske laa paa den grund, som paa bykortet har nr. 133. Hans kone hed Anne Poulsdatter og var datter af Poul Jensen i nr. 61. Af skiftet efter hendes moder (23.5.1698) ses det, at Anne Poulsdatter allerede da var enke. Men hun sad stadig ved gaarden. Endnu i jordebogen 1716 nævnes hun som fæster, dog med sønnen Poul Pedersen som medfæster, og det samme er tilfældet i jordebogen 1723, altsaa 5 aar efter sønnens giftemaal. Det udelukker dog ikke, at han efter brylluppet kan være flyttet til nr. 85 og derfra have bestyret sin fødegaard. Som omtalt nævnes nr. 85 ikke i jordebogen fra 1723. Men i den fra 1727 dukker den op igen, nu med Poul Pedersen som fæster og hans moder som medfæster, og samtidig forsvinder hans fødegaard af listerne for bestandig. Det kan næppe forstaas anderledes, end at Poul Pedersen, med bopæl i nr. 85, har faaet fødegaardens jord i fæste. Men hans moder blev vistnok boende, hvor hun var, til hun døde i 1744, 77 aar gl. Et skøde, dateret juledag 1744, viser nemlig, at Poul Pedersen først da solgte den

gaard og ejendom, dvs. bygningerne, „som mine sl.førældre forhen beboede.“

Om Poul Pedersen melder kirkebogen i øvrigt, at han d. 23.11.1736 stod offentligt skrifte i kirken for horeri med kvinden Maren Jensdatter Jyde.

IV. Ib Pedersen Holm, ogsaa kaldet **Poulsen**, f. 1718, d. 1791. Svigersøn, gift 1751 med **Kirsten Poulsdatter**, ligeledes f. 1718 og d. 1791. Han var søn af Peder Ibsen Holm i nr. 14 i Maarup.

Af børn kendes kun nedennævnte Bodil Ibsdatter.

Som søn af en skipper har Ib Holm sikkert sejlet i sin ungdom. I 1753 ses han at have solgt en tredjepart i jagten Machrellen til sin broder Michel Pedersen.

V. Peder Michelsen Kræmmer, f. 1751, d. 1818. Svigersøn, gift 1779 med **Bodil Ibsdatter**, f. 1752, d. 1781. – Gift 2. gang 1785 med **Johanne Sørensdatter**, f. 1766, d. 1791, datter af Søren Poulsen, Brøndkærsgaarden, mark nr. 42. Hun døde altsaa samme aar som de to gamle i gaarden. – 1792 giftede Peder Michelsen sig 3. gang med **Margrethe Pedersdatter** (»Foged-Grethe«), f. 1770, d. 1846, datter af Peder Rasmussen Foged (den ældre) i nr. 56. – Peder Michelsen var søn af Michel Rasmussen Kræmmer i nr. 91.

Børn af 1. ægteskab:

1. Ib Pedersen.

Af 2. ægteskab:

2. Bodil Pedersdatter, g. m. Jens Christensen i nr. 70.

Af 3. ægteskab:

3. Jens Pedersen Kræmmer, se nedenfor.

4. Rasmus Pedersen Kræmmer, hmd. i Nordby, g. m. Bodil Olesdatter, som var datter af Ole Sørensen Degn, se under nr. 86 V.

5. Peder Pedersen Kræmmer.

Peder Michelsens 3. kone overlevede ham i 28 aar. Hun giftede sig ikke igen, men hun beholdt gaarden og drev den selv, dog med bistand af sine sønner. Paa folketællingslisten 1840 staar hun endnu opført som

ejer af gaarden, men hendes to ældste sønner var hjemme hos hende, Jens med kone og tre børn, Rasmus som 30-aarig ungkarl. I 1841 giftede han sig og blev husmand, og omtrent samtidig maa Jens have faaet hjemmet overdraget, for i 1843 nævnes han som gaardmand paa en liste over skolebidrag (i skolekommissionens protokol i sognearkivet).

VI. Jens Pedersen Kræmmer, f. 1799, d. 1869. Søn i gaarden. Gift 1829 med **Bodil Olesdatter, f. 1809, d. 1860,** datter af hmd. Ole Sørensen, Nordby. (Mærkeligt og noget forvirrende er det, at de to brødre, Jens og Rasmus, begge blev gift med en Bodil Olesdatter, som var datter af en Ole Sørensen). Efter sit ægteskabs indgaaelse havde Jens Pedersen i nogle aar et husmandshus, inden han igen vendte hjem til moderen.

Børn:

1. Ole Kræmmer. Som 24-aarig blev han i 1855 gift med Ane Margrethe Foged, som var datter af Michel Sørensen, se under nr. 62 VII. Men to aar efter døde Ole i København, „af kræft i maven“ siger kirkebogen. Han har formodentlig været indkaldt til flaaen under Krimkrigen, som sluttede 1856.
2. Margrethe Kræmmer, se nedenfor.
3. Peder Kræmmer, død ugift som bestyrer for sin søster.
4. Jens Kræmmer.
5. Michel Jørgen Kræmmer.

VII. Michel Visser, f. 1832, d. 1892. Svigersøn, gift 1858 med **Margrethe Kræmmer, f. 1833, d. 1919.** Han var søn af hmd. Michel Visser, Nordby. (Navnet Visser er utvivlsomt en forvanskning af Visiterer, se under nr. 94 I).

Ægteskabet var barnløst.

Efter Michel Vissers død blev Margrethe siddende ved gaarden med sin ugifte broder Peder som bestyrer indtil hans død 1905. Derefter solgte hun ejendommen til nedennævnte Kristian Jensen og blev aftægtskone i gaarden.

VIII. Kristian Peter Jensen, f. 1880 i Mejlby i Jylland, d. 1964. Gift 1901 med **Ane Emilie Møller, f. 1881, d. 1959,** datter af smeden **Julius Møller** i Nordby (hvis fader,

Tønnes Nielsen Møller, var en søn af Niels Jensen Skrædder i nr. 60).

Børn:

1. Kristine Møller Jensen, g. m. Mikkel Clemmensen, se under nr. 14 i Maarup.
2. Margrethe Møller Jensen, se nedenfor.
3. Julie Jensen.
4. Georg Jensen.
5. Karl Jensen.
6. Dagny Jensen.
7. Marie Jensen.

De sidstnævnte fem blev alle gift udenøs.

I 1920 købte Kristian Jensen en gaard i Tranebjerg, og samme aar overdrog han nr. 85 til nedennævnte svigersøn Morten Holm. I 1951 solgte han gaarden i Tranebjerg og købte et hus ved landevejen syd for Nordby, hvor han og hans kone levede deres sidste aar.

IX. Morten Holm, f. 1897, d. 1963. Svigersøn, gift 1921 med **Margrethe Møller Jensen**, f. 1904. Han var søn af Morten Holm Farver i nr. 23 i Maarup.

Børn:

1. Regner Holm, se nedenfor.
2. Werner Holm, gift paa Sjælland.
3. Ninna Holm, gift paa Fyn.

I 1960 overdrog Morten Holm gaarden til sønnen Regner og købte et hus i Maarup.

X. Regner Holm, f. 1922. Søn i gaarden. Gift 1949 med **Elin Herum**, f. 1929, datter af parcellist Svend Aage Herum, Nordby.

Nordby matr. nr. 86

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 34.
Udflyttet 1931.

I. Oluf Michelsen, nævnt i markbogen 1683 og matriklen 1688. Gift 1. gang med enken **Bold Jørgensdatter** (hvis 1.

mand hed Søren Jørgensen). Efter hende holdtes der skifte 19.2.1683, og Oluf Michelsen ægtede derpaa **Kirsten Pedersdatter**, f. o. 1660, d. 1740.

Børn af 1. ægteskab:

1. Søren Olesen, se nedenfor.
2. Dorthe Olesdatter, g. m. Ole Christensen Degn i nr. 63.

Af 2. ægteskab nævnes ingen børn.

Den 23. okt. 1710 anmeldte Oluf Michelsen for retten, at han og hans hustru formedelst alder og svaghed var i saa slet tilstand geraaden, at de frygtede for ej at have middel til deres gæld at betale. De ønskede derfor rettens vurdering af deres bo. Saa vilde deres søn, skipperen Søren Olesen, løse dem af tvingen, idet han vilde overtage gaard og avling mod at betale kreditorerne, saa vidt vurderingssummen strakte til. Desuden vilde han tilsikre de to gamle deres ophold i gaarden for deres livstid. Denne ordning blev accepteret af kreditorerne, og saaledes blev det. (Flere omstændigheder derved er omtalt under nr. 71 IV). – Oluf Michelsens død er ikke fundet indført i kirkebogen. Men i 1740 begravdes „Oluf Michelsens enke, 80 aar gl.“ Noget navn nævnes ikke, men det maa være Kirsten Pedersdatter.

II. Søren Olesen, f. o. 1674, d. 1732. Søn af den forrige ejer. Gift 1710 med **Anne Knudsdatter**, f. o. 1682, d. 1755, formentlig datter af Knud Haukrog i nr. 70.

Som omtalt under nr. 71 (IV) havde Søren Olesen i 1710 købt denne jordløse gaard til bolig for sig og sin brud, men faderens konkurs bevægede ham til at overtage hjemmet samme aar, hvorefter han solgte nr. 71 igen. Han var som nævnt skipper, og det blev han ved at være hele sit liv. Sin død fandt han paa søen, idet han forliste og omkom sammen med sin svoger, Ole Christensen Degn, da de to mænd en efteraarsdag i 1732 var paa hjemrejse fra Aarhus.

Børn:

1. Ole Sørensen, skipper og gmd. i nr. 60.
2. Bodil Sørensdatter, g. m. Søren Jørgensen Thunbo i nr. 64.
3. Jens Sørensen, se nedenfor.
4. Margrethe Sørensdatter, g. m. Søren Clemmensen i nr. 63.

Anne Knudsdatter har som skipperkone nok været vant til at forestaa gaardens drift, naar manden var paa søen, og da sønnen Ole ved fade-

rens død var 19 aar og Jens 12 aar, saa de kunde være hende til god hjælp, fandt den 50-aarige enke aabenbart ingen grund til at gifte sig igen, men blev siddende som enke ved gaarden. Datteren Bodil kunde vel ogsaa være hende til hjælp i huset, hvorimod det er sandsynligt, at den yngre søster Margrethe var hos sin barnløse faster Dorthe Olesdatter, der sad som enke efter Ole Christensen Degn i nr. 63. I hvert fald fik Margrethe og hendes mand nr. 63, da hun som den første af de fire søskende indgik ægteskab 1744. Men i 1746 skete der en hel omvæltning i nr. 86, idet alle de tre hjemmeværende søskende blev gift det aar. Den 28. juli blev Ole viet til en datter af den rige gmd. og skipper Michel Holm i nr. 23 i Maarup og fik gaarden nr. 60 i Nordby, som Michel Holm havde købt til dem. Den 2. august blev Bodil gift med Søren Jørgensen Thunbo, som ved sin faders hjælp netop var blevet ejer af nr. 64. Og den 20. september blev Jens gift med neder-nævnte Mette Michelsdatter, hvorefter Anne Knudsdatter overdrog dem nr. 86. Hun var paa det tidspunkt 64 aar gl. Men hun levede endnu i 9 aar som aftægtskone i gaarden.

III. Jens Sørensen, f. 1720, d. 1768 (den 22. juni). Søn i gaarden. Gift 1746 med **Mette Michelsdatter, f. 1717, d. 1762,** datter af Michel Sørensen Thunbo i nr. 22 i Maarup. Efter hendes død ægtede Jens Sørensen i 1763 **Anne Nielsdatter, f. 1735, d. 1768 (den 12. sept.),** datter af Niels Michelsen Skrædder i nr. 59.

Børn af 1. ægteskab:

1. Søren Jensen, se nedenfor.
2. Michel Jensen, gmd. i nr. 84.
3. Knud Jensen, gmd. i nr. 87.
4. Anne Jensdatter, g. m. Rasmus Pedersen i nr. 58.

Af 2. ægteskab:

5. Niels Jensen.

Jens Sørensen var en velhavende mand. Ved skiftet efter ham blev boets aktiver vurderet til 589 rdl. Herfra gik dog gældsposter paa til sammen 236 rdl. – Der foreligger intet om, at han drev skibsfart, som tilfældet var med hans broder Ole.

(I 1758 blev nr. 90, nabogaarden til nr. 86, solgt ved auktion til Lars Mortensen og Jens Sørensen. Hvad rolle Jens Sørensen spillede ved den handel, er uvist. Maaske var han med som en slags kautionist. Lars Mortensen fik den omhandlede gaard.)

IV. Søren Jensen, f. 1747, d. 1792. Søn i gaarden. Gift 1768 (efter forældrenes død) med **Bodil Jensdatter Holm**, f. 1750, d. 1796, datter af Jens Jensen og Anne Michelsdatter i nr. 68.

Børn:

1. Jens Sørensen, gmd. i nr. 95.
2. Ole Sørensen.
3. Michel Sørensen.

Det ser ud til, at Søren Jensen ikke kunde klare sig ved gaarden, enten det saa skyldtes daarlig økonomi eller daarligt helbred. Baade han og hans kone døde jo i en forholdsvis ung alder. I hvert fald solgte han i 1785 gaarden til nedennævnte Ole Sørensen Degn og blev selv husmand.

Om hans begravelse har kirkebogen den ejendommelige bemærkning, at han blev nedsat i graven 4. maj og jordet 6. maj. Forklaringen maa være den, at præsten, Hans Winther Clausen, er udeblevet fra begravelsen den 4. maj, formodentlig paa grund af sygdom. Han havde nemlig vattersot og døde inden udgangen af den følgende maaned.

V. Ole Sørensen Degn, f. 1759, d. 1835. Søn af Søren Clemmensen i nr. 63 og altsaa fætter til Søren Jensen, idet Oles mor, Margrethe Sørensdatter, som anført var en søster til Sørenns fader. Tilnavnet Degn maa han have faaet efter sin faders forgænger i nr. 63, Ole Christensen Degn.

I februar 1785 var Ole Sørensen blevet gift med *Bodil Sørensdatter*, f. 1765, datter af skipper og gmd. Søren Christensen i nr. 57, og det unge ægtepar var kommet til at bo hos hendes halvbroder, den vanføre Jørgen Sørensen i Holmgaarden, som omtalt under nr. 57. Men efter kun 5 maaneders ægteskab døde Bodil (i juli 1785) efter at have født en søn, Søren Olesen Degn. Ole Sørensen, der sejlede som sømand, var paa den tid i Norge med skipper Tønnes Henrichsen fra Stauns. Da Ole i august vendte hjem, blev der holdt skifte efter Bodil, og det var ved den lejlighed, hendes fader mødte beruset i retten som omtalt under nr. 57.

Senere samme aar blev Ole Sørensen Degn trolovet og i februar 1786 gift med *Anne Jensdatter*, f. 1756, d. 1812, datter af Jens Jensen i nr. 68. Hun var en kusine til Ole og halvsøster til Søren Jensens kone, saa de to fætre blev paa den maade svogre. Omtrent ved samme tid maa

det have været, at Ole købte gaarden af Søren Jensen. – Anne Jensdatter omtales som drikfældig (se beretningen under nr. 62 IV om tyverisagen i 1796 mod kvinden Margrethe Pedersdatter). Men i 1796 var Anne Jensdatter ikke længere gaardkone i nr. 86. Ole Degn maatte nemlig ligesom sin forgænger gaa fra gaarden og blive husmand. Han nævnes endnu ved udskiftningen i 1797 som gaardmand, men det maa bero paa en fejltagelse, for allerede 1795 afløses han paa fattigkassens gaardmandsliste af nedennævnte Michel Michelsen Foged, og samme aar ses Ole Degn at have købt hus i Nordby.

Efter at Ole Degns 2. kone var død i 1812, ægtede den 57-aarige enkemand i 1816 den 21-aarige pige *Maren Jørgensdatter*, f. 1795, d. 1875, datter af hmd. Jørgen Jensen Haukrog (som var en søn af Jens Jørgensen Haukrog i nr. 96). Hun havde tjent hos kommandanten paa Kydholm og var blevet moder til et pigebarn, som en artillerist ved navn Jens Bai blev indskrevet som fader til. Maren Jørgensdatter virkede gennem mange aar som sygeplejerske og fødselshjælper i Nordby.

Ole Sørensen Degns børn:

I 1. ægteskab fødtes som nævnt sønnen Søren Olesen Degn, der blev stamfader til skipperslægten Degn. Tre mænd af denne slægt, alle tre af samme navn, omkom paa een gang, da Søren Olesens søn Peder Degn paa stormflodsdagen d. 13. nov. 1872 forliste ved Anholt med sin jagt „De syv Søkende“ og druknede sammen med sin søn Peder Degn og sin svigersøn Peder Michelsen, der ogsaa blev kaldt Peder Degn.

I 2. ægteskab fødtes tre børn, der alle døde som smaa.

I 3. ægteskab fødtes 6 børn, af hvilke de 4 levede:

1. Jørgen Olesen Degn, skipper, gift med Mette Printz, som var datter af Rasmus Sørensen Printz i nr. 55.
2. Kirsten Olesdatter Degn, g. m. hmd. Rasmus Poulsen, som var søn af Rs. Michelsen Poulsen, se under nr. 82 VII.
3. Ane Dorthe Olesdatter Degn, g. m. hmd. Jacob Pedersen, søn af Peder Jacobsen i nr. 100.
4. Bodil Olesdatter Degn, g. m. hmd. Rasmus Pedersen Kræmmer, der var søn af Peder Michelsen Kræmmer i nr. 85.

VI. Michel Michelsen Foged, f. 1762, d. 1815. Søn af Michel Michelsen Clemmensen eller Foged i nr. 67. Gift 1794 med **Dorthe Rasmusdatter**, f. 1765, d. 1801, datter af

Rasmus Christensen Beyer i nr. 15 i Maarup. – Efter hendes død ægtede Michel Michelsen samme aar pigen **Kirsten Sørensdat**ter, om hvem der ingen oplysninger er fundet.

Børn:

1. Rasmus Michelsen Foged, Dorthe Rasmusdatters eneste efterladte barn, 2 aar gl. ved moderens død.

I 2. ægteskab fødtes:

2. Mette Kirstine Michelsdatter.

3. Dorthe Michelsdatter.

4. Ole Michelsen.

Som omtalt under nr. 67 nævnes Michel Michelsen som mand i denne gaard, efter at hans forældre var døde i 1779. Han var paa det tidspunkt kun 17 aar, saa han maa have haft en formynder. I 1783 afstod han imidlertid gaarden til sin fætter Søren Olesen, og hvad han derefter tog sig for, foreligger der intet om. Han er ikke opført paa folketællingslisten for Nordby sogn 1787, saa han maa have opholdt sig udenogs. Som den skippersøn han var, har han maaske sejlet, indtil han i 1794 giftede sig og aaret efter købte nr. 86. – Ligesom sine to forgængere i nr. 86 maatte han gaa fra gaarden. I 1807 nævnes han endnu som gaardmand, men i 1809 som husmand. Hans efterfølger i gaarden blev nedennævnte Clemmen Beyer.

VII. Clemmen Michelsen Beyer, f. 1779, d. 1819. (Dødsarsagen nævnes ikke, men det er troligt, at han blev et offer for den ondartede tyfus-epidemi, der hjemsøgte sognet i 1819). Han var søn af Michel Christensen Beyer i nr. 17 i Maarup (og fætter til ovennævnte Dorthe Rasmusdatter Beyer). Gift 1806 med **Ane Marie Terkelsdatter fra Lange**mark, f. o. 1786, d. 1862.

Af deres 8 børn levede 6 ved faderens død:

1. Bodil Michelsdatter, 12 aar.

2. Michel Clemmensen, 9.

3. Maren Clemmendsdatter, 7.

4. Christen Clemmensen, 6.

5. Johanne Clemmendsdatter, 4.

6. Jacob Clemmensen, 2.

Ved et skifte 1805 (efter Clemmen Beyers broder Søren) betegnes

Clemmen som vanvittig, men dette ord havde knap samme betydning dengang som nu. Aandssvag var han dog, som det fremgaar af følgende beretning, der her gengives efter tingbogen: Den 23. marts 1816 blev der i tingstuen holdt en ekstra ret under medvirkning af birkedommeren og to af de otte sædvanlige „stokkemænd“ (meddomsmænd). Til stede var desuden to gaardmænd fra Nordby, nemlig Rasmus Nielsen (fra nr. 56) og Søren Michelsen (fra nr. 69), som førte med sig gmd. Clemmen Michelsen Beyer, 37 aar gl., samt tre karle: Peder Olesen, der siges at være det bedste af 40 aar gl., og som tjente hos Clemmen Sørensen i nr. 74, Rasmus Jørgensen, der var hos nævnte gmd. Rs. Nielsen, og som ikke vidste, hvor gammel han var, og endelig Michel Sørensen, der var 20 aar gl. og opholdt sig hos sin fader Søren Sørensen (kaldet Søren Larsen) i nr. 75. Meningen var, at retten skulde afgive en udtalelse vedrørende disse fire personers aandsevner til fremlæggelse for sø-sessionen. (Samsingerne aftjente deres værnepligt ved marinen, men det lyder mærkeligt, at de kom paa session i saa forskellig alder). Dommeren foretog nu en slags mentalundersøgelse ved at indlade sig i samtale med de fire. Men han fik intet fornuftigt svar fra de tre karle. Clemmen Michelsen derimod „svarede ganske fornuftigt paa de fleste spørgsmaal, men lod til at være i visse ting af et meget svagt begreb“. Rasmus Nielsen og Søren Michelsen, der havde kendt de tre karle fra deres barndom af, udtalte som vidner, at de stedse havde været vanvittige. De kunde vel forrette bondearbejde, men ikke paa egen haand. Der maatte være nogen til at styre for dem. Om Clemmen Michelsen udtalte de to vidner, at han havde været gift og haft gaard i en halv snes aar, men han maatte have en god karl til „at styre hans avlsbedrifter“ for ham. Til sidst afgav rettens to bisiddere det skøn, at de tre karle „manglede menneskeforstand“, og at gaardmanden var „halvtosset“. Man maa formode, at dommeren derefter har udstedt en attest af det indhold, og at de fire stympere paa grundlag af den er blevet kasseret paa sessionen.

Ved skiftet 1819 efter Clemmen Michelsen blev boets aktiver vurderet til 567 rdl. og gælden opgjort til 226 rdl. Det lyder overraskende godt, men det maa huskes, at den voldsomme inflation, der havde ført til statsbankerotten i 1813, fortsat gjorde sig gældende i aarene derefter lige til 1820.

VIII. Jens Olesen Gylling, f. 1785, Ane Marie Terkelsdatters 2. mand, gift med hende 1819. Søn af Ole Pedersen Gylling i nr. 74. – Ægteskabet synes at have være barnløst.

Jens Gylling klarede sig kun i 3 aar ved nr. 86. I 1822 maatte han

lade gaarden sælge ved auktion, hvor den blev købt af nedennævnte Rasmus Jensen for 360 rdl. Saaledes blev Jens Gylling den sjette (men ogsaa den sidste), der maatte gaa fra denne gaard. Ved udskiftningen 1797 var den ellers nok blevet en bedre gaard med hensyn til jordtilliggende, end den efter de mange fallitter at dømme havde været i fællesskabets tid. Men efter at Nationalbanken i 1818 var blevet oprettet med det formaal at genskabe et sundt pengevæsen i landet, satte en deflation ind, og de stærkt faldende priser fremkaldte i tyverne en voldsom landbrugskrise, der drev utallige bønder fra deres gaarde. Det var formodentlig denne krise, Jens Gylling blev et offer for.

IX. Rasmus Jensen Kræmmer, f. 1796, d. 1863. Søn af Jens Rasmussen Kræmmer i nr. 63. Gift 1. gang 1822 med **Ane Larsdatter, f. 1805, d. 1841,** datter af Lars Jensen Grønfeldt, se under nr. 93. – Gift 2. gang 1841 med sin broderdatter **Kirsten Sørensdatter, f. 1821,** datter af Søren Jensen Kræmmer i nr. 63. Hun døde allerede i 1843. – Gift 3. gang 1843 med **Bodil Molbo, f. 1822,** datter af Christen Rasmussen Molbo i nr. 83. Hun døde 1899 og overlevede altsaa sin mand i 36 aar, men giftede sig ikke igen. De første fem aar efter hans død beholdt hun selv gaarden.

Børn af 1. ægteskab (4 sønner):

1. Jens Rasmussen Kræmmer, hmd. i Nordby.
2. Lars Rasmussen Kræmmer, gmd. i nr. 57.
3. Henrik Rasmussen Kræmmer, i sine unge aar sømand i koffardifart, senere gmd. i nr. 18 i Maarup.
4. Michel Søren Kræmmer, se under Præstemarken 1 h.

Af 2. ægteskab: Ingen børn.

Af 3. ægteskab 6 døtre:

5. Ane Kræmmer.
6. Kirsten Kræmmer, se nedenfor.
7. Mette Kirstine Kræmmer.
8. Maren Kræmmer.
9. Bodil Margrethe Kræmmer.
10. Rasmine Kræmmer.

X. Rasmus Jensen, f. 1842 i Snesere i Sydsjælland. Sviger-

søn, gift 1868 med **Kirsten Kræmmer**, f. 1847, d. 1914. – Ægteskabet barnløst.

Rasmus Jensen var søn af gaardmand Jens Andersen i Snesere. Til Nordby var han kommet efter tilskyndelse fra sin broder Niels Jensen, der fem aar tidligere var kommet til Samsø som danselærer og i Nordby var blevet svigersøn, senere mand, i nr. 90, nabogaarden til nr. 86. Ifølge familieoverleveringen var det ham, der havde faaet den ide, at nabodat-teren Kirsten vilde være en passende kone og et godt parti for hans broder, som ved at gifte sig med hende maaske kunde blive mand i nr. 86. Han skrev til broderen derom, og det blev aftalt imellem dem, at Rasmus skulde komme paa besøg hos Niels, saa han kunde faa lejlighed til at mødes med Kirsten. Da Rasmus kom, havde Niels og hans kone sørget for, at Kirsten var til stede. De to kvinder, der var omtrent lige unge, og som begge hed Kirsten, stod sammen, og Rasmus var spændt paa, hvem af dem det var, han skulde interessere sig for. Det blev han dog snart klar over, og da det ved nærmere bekendtskab viste sig, at han og hun kunde lide hinanden, gik alt efter planen: Rasmus fik baade pigen og gaarden. Men det blev et kortvarigt ægteskab. Faa maaneder efter brylluppet blev Rasmus syg og døde samme aar (1868). Paa sit dødsleje tilraadede han Kirsten, at hun efter hans død skulde gifte sig med hans sydsjællandske ven Anders Kristiansen, som han havde været spillemand sammen med, og hvem han kendte som en god og paalidelig mand. Dette raad fulgte Kirsten. Som enke fik hun Anders Kristiansen over til sig som bestyrer af gaarden, og da de havde lært hinanden at kende, giftede de sig.

XI. Anders Kristiansen, f. 1836, d. 1911, **Kirsten Kræm-
mers** 2. mand, gift med hende 1869. Han var søn af gmd.
Kristian Larsen i Hammer sogn, Sydsjælland.

Børn:

1. Rasmus Frederik Kristiansen, død som ung seminarist.
2. Ane Kristiansen, se nedenfor.
3. Kristian Kristiansen, se under Præstemarken 1 f (i tillæg I sidst i bogen).

XII. Jens Johan Kornmaaler, f. 1867, d. 1921. Svigersøn,
gift 1895 med **Ane Kristiansen**, f. 1870, d. 1931. Søn af Niels
Søren Kornmaaler i nr. 72.

Børn:

1. Marie Kornmaaler, g. m. kørende postbud Laurits Gommesen, Tra-

nebjerg (som var søn af Clemmen Gommesen, se under Præstemarken 1 d).

2. Rasmus Kornmaaler, se nedenfor.

3. Julie Kornmaaler, se nedenfor.

Efter Jens Johan Kornmaalers død beholdt enken gaarden til sin død. Derefter blev den delt mellem de to søskende Rasmus og Julie, saaledes at de hver fik en halvpart af marken og byggede derpaa, mens gaardens gamle bygninger inde i byen blev solgt. Rasmus kaldte sin nye gaard med det gamle stednavn Kongsbøge, og Julies gaard fik navnet Dyvelsgaard efter den sagnomspundne Dyvelsten tæt derved.

Ejere af Kongsbøge.

I. Rasmus Kornmaaler, f. 1901, d. 1964. Gift 1931 med **Rosa Degn**, f. 1909, datter af havnefoged Jens Degn og hst. Caroline Kræmmer, Maarup Havn.

O. 1940 blev Rasmus Kornmaaler angrebet af en blodsygdom, som medførte, at hans ene ben maatte amputeres. I 1947 solgte han derfor Kongsbøge og købte et hus ved landevejen syd for Nordby.

II. Kongsbøges nye ejer hed Frederik Jensen. Han var født sønderjyde, men kom som dreng til Samsø (efter den første Verdenskrig) og blev plejesøn hos gdr. Jens Buhr Holm i Onsbjerg. Gift med **Elna Nielsen**, datter af tømrermester Mikael Nielsen, Onsbjerg.

III. I 1963 solgte Fr. Jensen Kongsbøge og flyttede til Onsbjerg for at overtage sin plejefaders gaard. Køberen var Ego Moesgaard, gift med Bertha Thuse, se under nr. 93 X.

Dyvelsgaard.

Aage Pilegaard Jørgensen, f. 1900, søn af skomager og brevsamler Niels Jørgensen, Nordby. Gift 1933 med **Julie Kornmaaler**, f. 1903.

Aage Pilegaard havde før sit ægteskab tilbragt en aarrække i U.S.A.

Nordby matr. nr. 87

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 35.

Udflyttet 1897.

Ubrudt slægtsforbindelse til 1918

I. Søren Jørgensen. Nævnt i markbogen 1683. Skifte efter ham holdtes 28.7.1686. Gift med **Mette Jensdatter**, som overlevede ham. En søster til hende ved navn **Karen Jensdatter** var gift med gmd. og skipper **Michel Mouritzen** i Maarup, der døde 1679 som ejer af **Vadstrupgaard** (omtalt under nr. 21 i Maarup) og om denne søster oplyser **Fr. Poulsen**, at hun var fra **Taftebjerg**, saa der kom **Mette** vel ogsaa fra.

Søren Jørgensens børn:

1. **Jens Sørensen Thunbo**, f. o. 1674, d. 1749. Gift med enken **Anne Nielsdatter** i **Krogsgaard** paa **Sydsamsø**, hvorved han blev ejer af hendes gaard. Han maa have været en dygtig og kyndig mand. I 1722 blev han under birkeskriveren **Peder Juuls** bortrejse konstitueret som skriver ved retten i en maaned, og i 1731 fik han bestalling som „**Vejer, Maaler og Vraget** udi **Grevskabet Samsø**“.
2. **Jørgen Sørensen Thunbo**, se nedenfor under III.
3. **Michel Sørensen Thunbo**, gmd. i nr. 22 i Maarup.
4. **Dorthe Sørensdatter Thunbo**, g. m. gmd. **Jørgen Jensen, Stauns**, efter hvis død hun ægtede **Søren Mortensen Øster**, der kom fra **Brundby**.

Tilnavnet **Thunbo** fik de fire søskende aabenbart efter deres nedenævnte stedfader, hos hvem de voksede op.

II. Søren Jensen Thunbo, f. o. 1646, d. 1702, **Mette Jensdatters** 2. mand. Ogsaa ham overlevede hun. I et saakaldt tingsvidne af 7.1.1713 hedder det om hende, at hun »er død for tre fjerdingaar siden«, altsaa i 1712. Men **Nordby kirkebog** indeholder intet derom, enten det saa skyldes glemsomhed hos præsten, eller maaske snarere, at hun døde udenogs hos et af sine børn paa **Sydsamsø**.

Eneste barn af dette ægteskab: **Margrethe Sørensdatter Thunbo**. Hun

blev i 1709 gift med Jørgen Pedersen Svensk i Torup (som var søn af Peder Sørensen Svensk i Svenskgaarden i Nordby, se tillægget om nedlagte gaarde sidst i bogen). Margrethe var en rig pige. Ved skiftet efter hendes fader 8. 1. 1703 var der tilfaldet hende en fædrearv paa ikke mindre end 550 slettedaler (= ca. 365 rdl).

Det nævnte skifte viser for øvrigt, at Søren Jensen havde en broder, paa Tunø, hvoraf man maaske tør slutte, at han blev kaldt Thunbo, fordi han var kommet fra Tunø.

III. Jørgen Sørensen Thunbo, f. o. 1677, d. 1755. Søn i gaarden. Gift 1709 med Maren Rasmusdatter fra Torup, f. o. 1685, d. 1752.

Børn:

1. Mette Jørgensdatter, g. m. Søren Michelsen i nr. 66.
2. Rasmus Jørgensen Thunbo, se nedenfor.
3. Morten Jørgensen Thunbo.
4. Søren Jørgensen Thunbo, gmd. i nr. 64.
5. Jørgen Jørgensen Thunbo, omkommet 27 aar gl. sammen med fire andre, da skipper og gmd. Michel Rasmussen i 1745 forliste med sit skib „Pelicanen“ (se under nr. 69).
6. Dorthe Jørgensdatter.

Det vides ikke, om Jørgen Sørensen overtog gaarden ved sin stedfaders død 1702, eller om moderen beholdt fæstet foreløbig. I hvert fald har hun vel staaet for husholdningen, til sønnen i 1709 giftede sig med pigen fra Torup. Samme aar var det, at halvsøsteren Margrethe blev gift med Jørgen Pedersen Svensk i Torup, og det er tænkeligt, at den gamle Mette Jensdatter i denne situation har foretrukket at følge med datteren for at tilbringe sine sidste aar hos hende fremfor at blive i Nordby hos svigerdatteren. I saa fald skulde hun altsaa være død i Torup, men det kan ikke bekræftes, da der er en lakune i Besser kirkebog for det paagældende tidsrum.

Jørgen Sørensen var interesseret i skibsfart og har formodentlig selv sejlet. Af en udtalelse i retten 26. 3. 1707 fremgaar det, at han først paa aaret 1706 afkøbte Rasmus Jensen i nr. 62 dennes part i et skib, som de havde ejet i fællesskab. Og skøde- og panteprotokollen viser, at han i 1743 afhændede en ottendepart i „Krejerten Fortuna“ til sin dengang endnu ugifte søn Søren.

I bogen „Nordby paa Peder Paarses Tid“ omtales det (s. 121), at der efter udflytningen af nr. 87 blev fundet nogle nedgravede gamle mønter i

grunden under det gamle stuehus, og der nævnes den mulighed, at de maaske kunde stamme fra det store uopklarede tyveri i 1736 hos Rs. Jensen i nr. 62, da der blev stjålet ikke mindre end 700 rdl. i rede penge, deraf 450 rdl. i otteskillinger. Den, der skriver dette, har set et par af de fundne mønter. Det var engelske sølvmonter fra Karl den Andens tid (1660–85), og det lyder ikke usandsynligt, at en skipper og handelsmand som Rs. Jensen kunde være kommet i besiddelse af udenlandske penge. At tyven eller tyvene har været bange for at røbe sig ved at udgive fremmede mønter og derfor har ladet dem blive tilbage i skjulestedet, lyder heller ikke urimeligt. Men saa længe ingen vidste, hvem der boede i nr. 87 i 1706, var disse formodninger selvfølgelig uden større interesse. Nu, da det er paavist, at Jørgen Sørensen var indehaver af nr. 87, forholder sagen sig imidlertid anderledes.

Omstændighederne ved det natlige indbrud i nr. 62 viste, at tyvene paa forhaand var klar over, hvor Rs. Jensens pengeskrin var at finde, og mistanken blev derfor rettet mod to mænd, som mentes at være de eneste uvedkommende, der var huskendte nok i gaarden til at vide det. Den ene var en privat skoleholder ved navn Berent Offermand. Han kom jævnligt hos Rs. Jensens, fordi deres børn gik i skole hos ham, og engang var han fulgt med konen ind i den stue, hvor pengeskrinet stod. Den anden mistænkte var gmd. Ole Michelsen Kieldmand i nr. 71 (hos hvem skoleholderen logerede). Han fungerede undertiden som skriver for folk, naar de aftalte en større handel, og han havde været til stede, da Rs. Jensen solgte sin skibspart til Jørgen Sørensen. Ved den lejlighed havde han set Rs. Jensen lægge den modtagne betaling i skrinet. Men bortset fra det her nævnte fandtes der hverken beviser eller holdbare indicier mod de to mænd, og sagen maatte til sidst henlægges uopklaret. Mistanken mod dem holdt sig dog stadig, og det ser næsten ud til, at Ole Kieldmand og hans kone tog deres død derover (se under nr. 71). Jørgen Sørensen synes derimod at have været hævet over enhver mistanke, og det er en betænkkelig sag at rejse sigtelse mod ham nu, efter at der er forløbet over 250 aar. Men det kan ikke slaa fejl, at han lige saa vel som Ole Kieldmand maa have set Rs. Jensen lægge penge i sit skrin, da handelen om skibet fandt sted, og det var altsaa i hans hus, der blev fundet nedgravede penge fra før 1700, hvorimod Ole Kieldmand døde som en fattig mand, hvis tre børn kun arvede 59 rdl. til deling mellem sig.

IV. Rasmus Jørgensen Thunbo, f. 1712, d. 1783. Søn i gaarden. Gift 1753 med Maren Olesdatter, f. 1729, d. 1772, datter af Ole Rasmussen i nr. 19 i Maarup.

Børn:

1. Ole Rasmussen, omkommet 1781, 19 aar gl. Kirkebogen melder herom: „Druknet i Hs. Kgl. Mayestæts Sætjeneste som Matrods i en Chaluppe ved Kiøbenhavn tilligemed en Deel andre fleere Mandskaber, Officerer og Cadetter andensteds fra.“
2. Barbara Rasmusdatter, se nedenfor.
3. Maren Rasmusdatter, g. m. Søren Christensen Smed i nr. 89.
4. Jørgen Rasmussen, omkommet 1791, 20 aar gl., ved forlis sammen med skipper Søren Andersen, Aarhus.

Rasmus Jørgensen har utvivlsomt sejlet i sin ungdom. Ligesom sin fader havde han en part i krejerten Fortuna, men solgte den i 1743, da ogsaa faderen afhændede sin part. Køberen var hans fætter Søren Michelsen Thunbo (søn af Michel Sørensen Thunbo i nr. 22 i Maarup).

V. Knud Jensen, f. 1754, d. 1833. Svigersøn, gift 1779 med **Barbara Rasmusdatter**, f. 1757, d. 1817. Han var søn af **Jens Sørensen** i nr. 86.

Ægteskabet var barnløst. Men ægteparret tog Barbaras søsterdatter **Mette Sørensdatter** fra nr. 89 til sig som deres plejedatter.

VI. Rasmus Nielsen Kornmaaler, f. 1792, d. 1853. Søn af **Niels Christiansen** i nr. 23 i Maarup. Gift 1817 med **Knud Jensens plejedatter Mette Sørensdatter**, f. 1802, d. 1852, datter af **Søren Christensen Smed** i nr. 89.

Rasmus Nielsen antog navnet Kornmaaler efter sin morfader, som var den første Kornmaaler i Nordby (se under nr. 23), men som døde sønneløs. Fra Rasmus Nielsen nedstammer alle senere Kornmaalere i sognet. Paa mandtalslisterne fra 1834 og 1840 er hans børn opført med efternavnet Rasmussen, men senere nævnes de med tilnavnet Kornmaaler:

1. **Niels Søren Kornmaaler**, gmd. i nr. 72.
2. **Knud Kornmaaler**, se nedenfor.
3. **Rasmus Kornmaaler**, gmd. i nr. 58.
4. **Christian Kornmaaler**. Som 15-aarig begærede han i 1849 attest for uduelighed til krigstjeneste, fordi han fra barndommen af havde lidt af slagtilfælde (aabenbart epilepsi). I 1860 blev han gift med **Ane Margrethe Foged**, datter af **Søren Larsen Gaard** i nr. 71. Men i 1868 døde han.
5. **Morten Kornmaaler**, gmd. i nr. 23 i Maarup (faderens hjem).

6. Barbara Kornmaaler, g. m. Anders Gommesen den yngre i nr. 64.
7. Maren Kornmaaler, g. m. Peder Kjeldsen i nr. 77.

Rasmus Nielsen var velhavende og optraadte jævnligt som pengeudlaaner. Følgende beløb udlaantes af ham til forskellige laantagere paa Sydsamsø: 1828, 300 rbd. – 1832, 150 rbd. – samme aar, 500 rbd. – 1834, 125 rdb. – 1841, 300 rdb. og samme aar 500 rdb. Formodentlig har han ogsaa laant penge ud i Nordby sogn.

VII. Knud Kornmaaler, f. 1826, d. 1895. Søn i gaarden. Gift 1851 med Mariane Thunbo, f. 1832, d. 1892, datter af Søren Michelsen Thunbo i nr. 57.

Børn:

1. Rasmus Kornmaaler, se under nr. 17 i Maarup.
2. Mette Kornmaaler, se nedenfor.
3. Søren Thunbo Kornmaaler, se under Præstemarken 1 b.
4. Kristian Kornmaaler, gmd. i nr. 70.
5. Margrethe Kornmaaler.

VIII. Morten Beyer, f. 1853, d. 1939. Svingersøn, gift 1876 med Mette Kornmaaler, f. 1854, d. 1916. Søn af Jens Rasmussen Beyer i nr. 70.

Det var Morten Beyer, der i 1897 flyttede gaarden ud og kaldte den Landlyst.

Eneste barn: nedennævnte Knud Rasmussen Beyer.

IX. Knud Rasmussen Beyer, f. 1877. Søn i gaarden. Gift med Kirstine Jespersen, f. 1876 i Stautrup ved Aarhus. I en arrække var Knud Rasmussen gaardmand og ejendoms-handler i Aarslev, indtil Morten Beyer i 1917 overdrog ham Landlyst. Men allerede 1918 solgte han gaarden igen til nedennævnte køber og flyttede atter til Jylland.

X. Niels Jensen Jørgensen, f. 1886, d. 1950. Søn af Søren Jørgensen i nr. 90. Gift 1905 med Laura Buchardt, f. i Horsens 1885, d. 1927, datter af arbmd. Christian Hansen Buchardt og hustru Hansine Tidosen. – Gift 2. gang 1936 med Anna Marie Christensen, født Beyer, f. 1895, datter af køb-

mand Christen Beyer, enke efter gartner Vilh. Christensen, Nordby.

Niels Jensen ejede først sit hjem, nr. 90. Men i 1918 afhændede han denne gaard og købte Landlyst.

Børn:

1. Charles Jørgensen, der fik en parcel af Landlysts mark at bygge paa.
2. Tido Jørgensen, gmd. i nr. 13 i Maarup.
3. Edna Jørgensen, gift i København.
4. Ella Jørgensen, se nedenfor.

XI. Fritz Madsen, f. 1913. Svigersøn, gift 1941 med Ella Jørgensen, f. 1923. Søn af Peter Madsen i nr. 21 i Maarup.

Nordby matr. nr. 88

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 36.
Udflyttet 1828.

I. Jens Pedersen Mouritzen. Nævnt i matriklen 1664 og 1688. Formodentlig død 1688, idet skiftet efter ham er dateret 18.1.1689. Hans kone **Gie Nielsdatter** overlevede ham. Hun var en søster til Jørgen Nielsen i nr. 85.

Børn:

1. Michel Jensen Mouritzen, se nedenfor.
2. Søren Jensen Mouritzen, bosat i Aarhus under navnet Søren Samsing.
3. Niels Jensen Mouritzen, ligeledes bosat i Aarhus under navnet Samsing. En søn af ham døde paa flaaden 1711 (under Den store nordisk Krig).
4. Mouritz Jensen Mouritzen, død i december 1712 paa orlogsskibet Justitia under admiral Barfoed.

Antagelig har disse sønner i omtale været betegnet ved deres moders ret sjældne navn som deres kendingsnavn, f. eks.: „Gie's Michel“, og efterhaanden blev Gies (eller Gyes) slægtens tilnavn, undertiden foransat, undertiden eftersat.

II. Michel Jensen Mouritzen, f. o. 1657, d. 1721. Søn i gaarden. Gift med **Bodil Jensdatter**, f. o. 1677, d. 1725, datter af Jens Pedersen Tønnesen i nr. 81.

Børn:

1. Jens Michelsen Mouritzen, eller *Gies*, se nedenfor.
2. Søren Michelsen Mouritzen, død ung.
3. Michel Michelsen Gies, gmd. i nr. 79.
4. Gie Michelsdatter.
5. Maren Michelsdatter.

III. Jens Michelsen Mouritzen eller *Gies*, f. o. 1699, d. 1761. Søn i gaarden. Gift 1731 med **Anne Jensdatter**, f. 1708, d. 1767, datter af Jens Michelsen Morup, se under »Gaarden i Gyden« i tillægget om nedlagte gaarde sidst i bogen. – Jens Michelsen Gies sejlede, i alt fald i sin ungdom. Da hans fader døde, var Jens i Norge.

Børn:

1. Michel Jensen Gies, gmd. i nr. 102.
2. Bodil Jensdatter, se nedenfor.
3. Jens Jensen Gies.

IV. Rasmus Pedersen Skrædder (kaldet Gyes-Rasmus), f. 1730, d. 1797. Svigersøn, gift 1762 med **Bodil Jensdatter** (Gyes-Bodil), f. 1737, d. 1807. Han var søn af Peder Sørensen Skrædder, se under nr. 64 II.

Børn:

1. Jens Rasmussen, hmd. i Nordby.
2. Kirsten Rasmusdatter, se nedenfor.
3. Bodil Rasmusdatter, g. m. Morten Pedersen i nr. 92.

V. Jens Sørensen Greve, f. 1763, d. 1817. Svigersøn, gift 1792 med **Kirsten Rasmusdatter** (Gyes-Kirsten), f. 1763, d. 1829. Søn af Søren Ibsen Greve i nr. 68.

Af børn kendes kun nedennævnte Søren Jensen.

VI. Søren Jensen Greve, f. 1794, d. i tyfus-aaret 1819. Søn i gaarden. Gift 1817 med **Gjertrud Sørendatter**, f. 1797, datter af Søren Mortensen, se under nr. 57 VII.

Eneste barn: Søren Sørensen.

Da Gjertrud Sørendatter efter kun to aars ægteskab var blevet enke, solgte hun gaarden til nedennævnte Søren Sørensen og giftede sig med mølleren Morten Jørgensen Buur „ved den sønden for Nordby staaende mølle“ (nærmere herom er fortalt under nr. 57).

VII. Søren Sørensen (Moesgaard), f. 1789, d. 1862, søn af Søren Olesen i nr. 67. Gift 1820 med **Margrethe Nielsdatter**, f. 1796, d. 1847, datter af Niels Christiansen i nr. 23 i Maarup.

I 1828 flyttede Søren Sørensen gaarden ud, saa at der nu var to udflyttergaarde i sognet, efter at Brøndkær i 30 aar havde været den eneste. Han kaldte sin nye gaard Moesgaard, fordi den laa ved Kragmosen, og efterhaanden fik han selv tilnavnet Moesgaard, men efter sine to forgængere blev han dog ogsaa kaldt Greve. Alle hans børn fik navnet Moesgaard, men kaldtes ogsaa Greve:

1. Barbara Sørendatter, g. m. hmd. Jørgen Clemmensen Gyes, som var en søn af Clemmen Christensen Molbo i nr. 102.
2. Søren Sørensen Moesgaard.
3. Mette Johanne Sørendatter, se nedenfor.
4. Niels Sørensen Moesgaard, hmd. i Nordby, g. m. enken Ane Margrethe Foged, datter af Michel Sørensen, se under nr. 62 VII.
5. Ole Sørensen Moesgaard.

VIII. Peder Larsen Johnsen, f. 1818, d. 1856. Svigersøn, gift 1848 med **Mette Johanne Sørendatter**, f. 1826, d. 1879. Han var søn af Lars Michelsen Johnsen i nr. 94.

Børn:

1. Søren Moesgaard, se under nr. 17 i Maarup.
2. Margrethe Moesgaard.
3. Maren Moesgaard.

IX. Michel Larsen Johnsen, f. 1825, d. 1898, **Mette Johan-**

ne **Sørensdatters** 2. mand, gift med hende 1856. Han var broder til hendes 1. mand.

Børn:

1. Peder Johnsen, gmd. i nr. 75.
2. Lars Johnsen, hmd. i Nordby, fader til Lars Peder Johnsen, se under nr. 92 VIII.
3. Barbara Johnsen, se nedenfor.
4. Johanne Johnsen, g. m. hmd. Jørgen Christian Snedker, Nordby. Moder til Jens Christiansen, Østergaard, se tillægget til nr. 65.
5. Kristian Johnsen, gmd. i nr. 75, gift med sin broder Peders enke.

X. Søren Thunbo Kræmmer, f. 1858, d. 1937. Svigersøn, gift 1885 med **Barbara Johnsen**, f. 1862, d. 1912. Søn af Lars Rasmussen Kræmmer i nr. 57.

Børn:

1. Martin Kræmmer, gmd. i nr. 99.
2. Laurits Kræmmer, se under Brøndkær, mark nr. 42.
3. Aksel Kræmmer, vognmand i Nordby.
4. Kristian Kræmmer, gmd. i nr. 18 i Maarup.
5. Rasmus Kræmmer, hmd. i Maarup.
6. Betty Kræmmer, se nedenfor.

XI. Viggo Sjørlev, f. paa Tunø 1904. Svigersøn, gift 1925 med **Betty Kræmmer**, f. 1905, d. 1968.

Nordby matr. nr. 89

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 37.

Udflyttet 1894.

Ubrudt slægtsforbindelse fra 1764 til 1956.

I. Peder Clemmensen Færgemand, f. 1709, d. 1762. Søn af hmd. Clemmen Jensen Røver i Maarup (der var søn af Jens Jensen i nr. 24). Gift 1734 med enken **Mette Jørgensdatter**, f. o. 1690, d. 1772. Ægteskabet barnløst.

Mette Jørgensdatter var i 1722 blevet gift med Søren Jørgensen Nør,

der var født o. 1689. Men han var død 1732, efterladende Mette med en 8-aarig pige, der imidlertid døde 1733. Søren Jørgensen, hvis tilnavn tyder paa, at han boede i den nordlige ende af byen, nævnes ikke mellem fæsterne i jordebøgerne 1723–27, saa han maa have været husmand Derimod nævner fattiggassens bidragslister lige fra deres begyndelse i 1738 Peder Færgemand mellem gaardmændene og placerer ham allernordligst i byen. Man maa derfor antage, at han som Søren Nørs efterfølger har skaffet sig jord til huset, saa han er blevet fæstebonde, og denne antagelse finder støtte i fæsteprotokollen paa Brattingsborg, som viser, at en mand ved navn Peder Clemmensen i 1735 fik fæstebrev paa 1 otting jord, som før havde tilhørt Peder Jensen Helbo i nr. 75. Men i 1760 flyttes Peder Færgemands navn til en ny plads i fattiggassens gaardmandsliste, saa han nu nævnes lige efter manden i nr. 67 østerpaa i byen. Det maa betyde, at han fra da boede i den gaard, der paa bykortet har nr. 89. Om grunden til flytningen kan der kun gisnes: maaske har hans hidtidige bolig været faldefærdig, maaske har der paa det nye sted ligget et hus, som kunde købes fordelagtigt. Men grunden, han før boede paa, beholdt han. Det ses af, at den paa bykortet har matr. nr. 89 som udtryk for, at den ved matrikuleringen efter udskiftningen hørte til gaarden nr. 89. – Efter at Peder Færgemand (hvis tilnavn er af ukendt oprindelse) var død, nævnes hans enke som indehaver af gaarden i 1763. Men fra 1764 staar nedennævnte Chr. Smed opført i hendes sted.

II. Christen Pedersen Smed, ogsaa kaldet Rytter, f. 1741, d. 1819. Søn af smeden Peder Christensen Smed og hst. Mette Christensdatter Rytter (se under nr. 93 II). Gift 1764 med **Barbara Jensdatter, f. 1728, d. 1804,** datter af hmd. Jens Larsen Svensk (og søster til Lars Jensen Svensk i nr. 90).

Af børn kendes kun nedennævnte søn Søren Christensen.

III. Søren Christensen Smed eller Rytter, f. 1768, d. 1810. Gift 1798 med **Maren Rasmusdatter, f. 1766, d. 1832,** datter af Rs. Jørgensen Thunbo i nr. 87.

Søren Christensen nævnes ved folketællingen 1801 som mand i gaarden, saa han har rimeligvis overtaget den ved sit giftermaal. Men det vil bemærkes, at han døde 9 aar før faderen.

Børn:

1. Jørgen Sørensen Rytter, se under nr. 93.

2. Christen Sørensen Smed, se nedenfor under V.
3. Mette Sørensdatter, g. m. Rs. Nielsen Kornmaaler i nr. 87.
4. Barbara Sørensdatter.
5. Søren Sørensen, født efter faderens død.

IV. Morten Jensen Møller, f. 1774, d. 1846, **Maren Rasmusdatters** 2. mand, gift med hende 1810. Søn af hmd. Jens Mortensen Smed (som var en søn af Morten Jensen Smed i nr. 59). – Ægteskabet var barnløst.

Tilnavnet Møller kunde tyde paa, at Morten har været møller.

V. Christen Sørensen Smed, ogsaa kaldet **Møller**, f. 1807, d. 1879. Søn i gaarden (se ovenfor under III). Gift 1832 med **Inger Christensdatter**, f. 1812, d. 1872, datter af Chr. Christensen Molbo i nr. 81.

Børn:

1. Dorthe Marie Smed, g. m. Søren Clemmensen Jyde i nr. 20 i Maarup.
2. Barbara Smed.
3. Bodil Margrethe Smed, se nedenfor.
4. Morten Søren Smed, parcellist, se under Præstemarken, matr. nr. 1 f.

VI. Niels Kjeldsen, f. 1840, d. 1926. **Svigerson**, gift 1870 med **Bodil Margrethe Smed**, f. 1843, d. 1921. Søn af Niels Olesen Kjeldsen i nr. 77.

Niels Kjeldsen var med i krigen 1864. I 1866 blev han gift med Ane Mette Thunbo, datter af storkøbmanden Christian Nielsen i nr. 22 i Maarup. Men hun døde (barnløs) 1868. – I 1894 brændte nr. 89 ved en storbrand, som er omtalt under nr. 67, og efter branden flyttede Niels Kjeldsen ud paa marken ved Issehoved, hvor han byggede gaarden Rosendal.

Børn:

1. Ane Mette Kjeldsen, død 1941 som gammel pige i Rosendal.
2. Kristian Nielsen Kjeldsen, se nedenstaaende tilføjelse.
3. Inger Marie Kjeldsen, se nedenfor under VII.

Tilføjelse.

Kristian Nielsen Kjeldsen, f. 1872, d. 1940, fik en parcel af marken nr. 24. Gift 1904 med *Kirsten Martine Holm*, f. 1867, d. 1909, datter af Hans Foged Holm i nr. 59. Gift 2. gang 1912 med *Johanne Elisabeth Smed*, f. 1879, d. 1946, datter af hmd. Christen Smed, Nordby.

Børn af 1. ægteskab:

1. Hans Holm Kjeldsen, se under Præstemarken, 1 b.
2. Margrethe Kjeldsen, g. m. Peter Anholm, søn af Kr. Anholm, se under nr. 96.

Af 2. ægteskab:

3. Niels Kjeldsen, bosat paa Sjælland.
4. Karl Kristian Kjeldsen, se nedenfor.
5. Frede Kjeldsen, bosat paa Sjælland.

Karl Kristian Kjeldsen fik hjemmet. Født 1917, gift 1943 med *Jytte Andersen*, f. 1922 i Skjerringe sogn, Jylland, datter af Jens Andersen, der senere blev hotelvært i Nordby, og hst. Karen Hansen.

VII. Kristian Gaard, f. 1878, d. 1954. Svigersøn, gift 1903 med **Inger Marie Kjeldsen**, f. 1877, d. 1962. Søn af Ole S. Gaard i nr. 71.

Børn:

1. Niels Kjeldsen Gaard, arbmd. og musiker i Nordby.
2. Ove Gaard, se nedenfor.

VIII. Ove Gaard, f. 1912. Søn i gaarden. Gift 1936 med **Sigrid Emborg**, f. 1915, datter af bagermester Robin D. Emborg, Nordby, og hst. Esther Hansen (datter af sognepræsten Johs. Viggo Hansen).

I 1956 solgte Ove Gaard Rosendal til nedennævnte Kn. Landschoff og flyttede til Jylland.

IX. Knud Landschoff, f. 1921 paa Bornholm. Søn af gmd. Hans Andreas Jensen og hst. Adolfe Elisabeth Landschoff, Vestermarie. Gift 1948 med **Inger Printz Nielsen**, f. 1922, datter af parcellist Johs. Nielsen, Maarup, og hst. Gerda Printz (datter af Rasmus Printz i nr. 19).

I 1962 solgte Knud Landschoff Rosendal og købte i stedet nr. 23 i Maarup. Rosendals nye ejer var arkitekt *Ib Schwanenflügel*, København.

Nordby matr. nr. 90

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 38

Ikke udflyttet.

Ubrudt slægtsforbindelse til 1918.

I. Jens Sørensen Degn, f. o. 1648, d. 1704. Gift 1680 med **Maren Clemmensdatter**, f. o. 1660, d. 1742, datter af Clemmen Jensen i nr. 62. Jens Sørensen var sognedegn fra 1680 til sin død. Af ægteparrets 12 børn kendes kun de 5:

1. Søren Jensen Degn, gmd. i nr. 70 fra 1709 til 1735.
2. Mathias Jensen Degn, moderens medfæster 1709–35, derpaa gmd. i nr. 70.
3. Jens Jensen Degn, gmd. i nr. 99.
4. Maren Jensdatter, se nedenfor.
5. Rebecca Jensdatter, g. m. Laur. Sørensen i Kassundsgaarden, se under nr. 102.

II. Jens Jensen Jøensen, f. 1709, d. 1750. Svigersøn, gift 1735 med **Maren Jensdatter**, f. o. 1690, d. 1745. De overtog som nygifte gaarden, da hendes broder Mathias flyttede hjemmefra for at overtage nr. 70. Maren var dengang 45 aar, og hun døde barnløs. Efter hendes død giftede Jens Jensen sig samme aar med **Barbara Jensdatter**, f. 1720, datter af Jens Pedersen Møller i nr. 95. Hun døde allerede 1748, hvorefter Jens Jensen samme aar ægtede **Anne Kirstine Pedersdatter**, f. 1727, datter af Peder Olesen i nr. 74.

Jens Jensen Jøensen var stedsøn af Jens Christensen Skrædder, som er nærmere omtalt i en tilføjelse under nr. 83 I. Stedfaderen kaldtes ogsaa Jon Skrædder, hvilket maa være en afsnubbet udtale af Jens Skrædder, og stedsønnens tilnavn Jøensen kommer maaske af Jon. – Jens Jensens virkelige fader hed Jens Jensen Nør og var husmand. Han blev i 1705 gift med enken Anne Jørgensdatter, men døde 1710 som matros paa flaaeden, efterladende Anne med en 5-aarig datter Dorthé og den 2-aarige Jens Jensen (se i øvrigt tilføjelsen under nr. 83 I).

Jens Jensen Jøensens børn af 2. ægteskab:

1. Jens Jensen, gmd. i nr. 79.
2. Peder Jensen, gmd. i nr. 59.

Af 3. ægteskab:

3. Maren Jensdatter, født efter faderens død, død som spæd.

III. Lars Jensen Svensk, f. 1725, d. 1776, Anne Kirstine Pedersdatters 2. mand, gift med hende 1751. Søn af hmd. Jens Larsen Svensk, Nordby.

Af børn kendes kun sønnen Michel Larsen, der blev gmd. i nr. 95.

Lars Jensen fik først fæstebrev 1757. Men det kan kun betyde, at han ikke har set sig i stand til at betale ny indfæstning før. For selvfølgelig overtog han gaarden, da han giftede sig med enken. Det ser imidlertid ud til, at han ikke kunde klare sig ved gaarden. I 1758 blev den solgt ved auktion, og den maa have været i en ringe forfatning, for prisen blev kun 68 rdl. – Lars Jensen døde som husmand. Anne Kirstine betegnes ved folketællingen 1787 som enlig husbeboerske med tilføjelsen: „nyder almisse.“ Hun døde 1804.

Ved den omtalte auktion blev gaarden købt af to mænd i forening, nemlig nedennævnte Lars Mortensen og Jens Sørensen (formodentlig naboen i nr. 86). Hvorfor sidstnævnte var med i handelen, er ikke klart. Maaske var det ham, der finansierede købet.

IV. Lars Mortensen, f. 1716, d. 1768. Søn af Morten Michelsen i nr. 72. Gift 1751 med Kirsten Jensdatter, f. 1730, d. 1770, datter af Jens Jensen Degn i nr. 99, der er nævnt ovenfor under I som søn af Jens Sørensen Degn. Trods handelen blev gaarden altsaa i familien. – Der vides intet om ægteparret før 1758.

Eneste efterladte barn: Bodil Larsdatter.

V. Søren Sørensen Degn, f. 1741, d. 1824, Kirsten Jensdatters 2. mand, gift med hende 1769. Han var søn af hmd. Søren Sørensen Degn, men ved vielsen i 1769 kaldes han i kirkebogen med tilnavnet Beyer, aabenbart efter hans moders slægt. Hun var nemlig en søster til Jacob Sørensen Beyer i nr. 17 i Maarup. Hans samliv med Kirsten Jensdat-

ter varede kun 14 maaneder. Saa døde hun, og samme aar (1770) ægtede han **Maren Rasmusdatter**, f. 1739, d. 1817, datter af hmd. Rasmus Fast, Maarup (og søster til Christen Jensens 2. kone i nr. 97).

Børn af 1. ægteskab:

1. Margrethe Sørensdatter, født 8 uger før sin moders død.

Af 2. ægteskab:

2. Jens Sørensen Degn, gmd. i nr. 66.
3. Rasmus Sørensen Degn, se nedenfor.
4. Kirsten Sørensdatter.
5. Anne Sørensdatter.

VI. Rasmus Sørensen Degn, f. 1774, d. 1816 (altsaa 1 aar før moderen og 8 aar før faderen). Gift med **Anne Christensdatter**, f. 1774, d. 1842, datter af Christen Jensen i nr. 97 og dennes 3. kone. Vielsen er ikke indført i kirkebogen, men har antagelig fundet sted o. 1799, da parrets første barn blev født 1800.

Børn:

1. Kirsten Rasmusdatter, se nedenfor.
2. Christen Rasmussen.
3. Søren Rasmussen.

VII. Peder Jensen Tuse, f. o. 1794, d. 1873. Svigersøn, gift 1816 med **Kirsten Rasmusdatter**, f. 1800, d. 1844. – Gift 2. gang 1845 med **Apollone Clemmensdatter**, f. 1815, d. 1883, datter af Clemmen Sørensen Clausen i nr. 74. Peder Jensens fødsel er ikke fundet indført i kirkebogen. Maaske var han født udensojns.

Børn af 1. ægteskab:

1. Rasmus Tuse.
2. Jens Tuse.
3. Ane Mette Tuse, g. m. Johannes Holm i nr. 91.
4. Christen Søren Tuse.

Af 2. ægteskab:

5. Kirsten Tuse, se nedenfor.

6. Clemmen Tuse.
7. Maren Tuse, g. m. Jørgen Søren Bonde, se under nr. 97 IX.
8. Ane Tuse.

VIII. Niels Jensen, f. 1836, d. 1876. Svingersøn, gift 1863 med **Kirsten Tuse**, f. 1845, d. 1926. Han var søn af gmd. Jens Andersen, Sneseer i Sydsjælland. Til Samsø var han kommet som danselærer. En broder til ham ved navn Rasmus Jensen kom senere til Nordby og blev mand i nabo-gaarden nr. 86.

Børn:

1. Niels Peter Jensen.
2. Jensine Marie Jensen.
3. Anton Jensen.
4. Rasmine Jensen, gift i Aarhus.
5. Rasmus Jensen, gmd. i nr. 63.
6. Nielsine Jensen, født efter faderens død. Gift med maler Joh. Johnsen, Nordby.

IX. Søren Jørgensen, kaldet **Søren Bentzen**, f. 1850, d. 1903, **Kirsten Tuses** 2. mand, gift med hende 1877. Søn af Jørgen Sørensen Bentzen i Østerby.

Børn:

1. Meta Johanne Jørgensen, gift og bosat i København.
2. Niels Jensen Jørgensen, se nedenfor.

X. Niels Jensen Jørgensen, f. 1886, d. 1950. Søn i gaarden. Gift 1905 med **Laura Buchardt**, f. 1885, d. 1927, datter af arbmd. Christian Hansen Buchardt og hst. Hansine Tidosen, Horsens.

I 1918 solgte Niels Jensen nr. 90 til nedennævnte Jens Snedker og købte gaarden Landlyst, se under nr. 87. (En del jord var i forvejen solgt fra nr. 90). – Børnene er omtalt under nr. 87.

XI. Jens Snedker, f. 1880, d. 1968, søn af hmd. Niels Peder Snedker, Nordby. – Gift 1902 med **Dorthe Marie Smed**, f. 1873, d. 1958, datter af boelsmand Morten Smed, Nordby.

Børn:

1. Peter Snedker, gift i Jylland.
2. Marinus Snedker, hmd. i Nordby.
3. Svend Snedker, gmd. i Højvang, se under nr. 78.
4. Ejvind Snedker, chauffør i Jylland, senere paa Sjælland.

Jens Snedker havde været husmand i Nordby, før han købte nr. 90. I 1924 solgte han denne gaard og blev kreaturhandler.

XII. Jørgen Kjeldsen, f. 1882, d. 1955. Søn af Peder Kjeldsen i nr. 77. Gift 1910 med **Marie Kristine Holm**, f. 1881, d. 1956, datter af Johan Holm, se under nr. 67.

Børn:

1. Guldborg Kjeldsen, se nedenfor.
2. Valborg Kjeldsen.
3. Peter Kjeldsen, sømand.

Jørgen Kjeldsen havde tidligere haft en mindre ejendom i Stauns og tre saadanne paa Sjælland, den ene efter den anden. Derefter havde han i nogle aar opholdt sig i U.S.A.

XIII. Rasmus Jakobsen, f. 1909 i Tved. Svigersøn, borgerlig gift i Nordby 1945 med **Guldborg Kjeldsen**, f. 1912.

Nordby matr. nr. 91

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 39.
Udflyttet 1898.

I. Jens Sørensen Kræmmer, f. o. 1667, d. 1746. Gift med **Mette Michelsdatter**, f. o. 1669, d. 1746 (kort efter manden). Jens Sørensen nævnes første gang i jordebogen 1716, men kan have haft gaarden længe dengang. (Matriklen 1688 nævner paa gaardens plads i rækken en fæster ved navn Jens Madsen Jyde, men om ham vides intet, og der kan ikke paavises slægtskab mellem ham og Jens Sørensen).

Børn:

1. Bodil Jensdatter, gift 1728 med hmd. Søren Jensen Fast.
2. Michel Jensen, hmd. i Østerby.
3. Kirsten Jensdatter, se nedenfor.

Ved Kirstens daab nytårsdag 1701 kaldes hendes fader i kirkebogen „Lille Søren Jens“. Jens Sørensens fader omtaltes altsaa som Lille Søren. Men derfor er det ikke sikkert, at han var lille af vækst. „Lille“ var et kendingsnavn for personer af den familie.

II. Jens Sørensen (Kræmmer), f. o. 1709, d. 1752. Svigersøn, gift 1738 med **Kirsten Jensdatter, f. 1700, d. 1755.** – Dette ægteskab var barnløst.

Tilnavnet Kræmmer, som Jens Sørensen nævnes med i skifteprotokollen 13.12.1752, har han utvivlsomt faaet efter sin svigerfader, og det samme gælder betegnelsen Lille Jens Sørensen, som kirkebogen kalder ham ved hans død. Ved vielsen i 1738 kaldes han Jens Sørensen fra Besser, hvilket viser, at han kom fra Sydsamsø. Men han stammede sikkert fra Djursland. Skifteprotokollen nævner nemlig hans søskende saaledes: En broder, Niels, „i et Huus Treimølle (Treaamølle) paa Mejlgaards Gods“, en søster, Karen, gift og boende sammesteds, og en anden søster, Anne Kirstine, gift og boende i „en Enestegaard Winkelplet mellem Wiborg og Skive“ (gaarden Winkelplet hørte under Staarupgaard ved Højslev, som en tid ejedes af herremanden paa Mejlgaard). En tredje søster, Anne, var gift med en forpagter, Michel Madsen, paa Marselisborg gods, og en fjerde søster, Else, var død i ægteskab med Søren Christensen i Stenvad paa Mejlgaards gods.

Ved skiftet efter Kirsten Jensdatter 11.9.1755 oplystes det, at hendes søster Bodil som enke boede hos hende, og det bestemtes, at Bodils søn Jens Sørensen skulde have gaarden.

II. Jens Sørensen Fast, f. 1729, blev saaledes den tredje Jens Sørensen i nr. 91. Tilnavnet Kræmmer synes han dog ikke at have faaet. Derimod kaldes han et sted Lille Jens Fast. Han var ugift, men havde sin moder, kaldet Lille Bodil, hos sig.

Jens Fasts tid som gaardmand blev ikke lang. Paa fattiggassens bidragslister er han opført mellem bønderne i de tre aar 1755–57. Men fra 1758 hører han til husmændene, og i 1759 blev der udstedt to fæstebreve, hvoraf det ses, at de to gaardmænd, Rs. Christensen Herredsfoged i nr. 64 og Jens Rasmussen i nr. 18 i Maarup, hver havde faaet ½ otting jord „efter afgangne Jens Sørensen Kræmmer“. De citerede ord viser, at Jens Fast har haft sin gaards jordtilliggende paa sin forgængers fæstebrev. Han har aabenbart ikke været i stand til at betale

ny indfæstning, og resultatet er blevet, at han har maattet afstaa fæstet. Gaarden maa derefter foreløbig betragtes som nedlagt.

I 1763 blev Jens Fast gift med *Bodil Michelsdatter*, f. 1730, datter af Michel Sørensen Visiterer i nr. 94. Hendes forældre var døde med et aars mellemrum, og ved skiftet efter dem d. 16. juni 1763 blev det bestemt, at Bodil skulde have hjemmet, maaske fordi hun var den eneste af de tre søskende, som paa det tidspunkt havde udsigt til at komme i ægteskab. Tre uger senere blev hun trolovet med Jens Fast, og i november blev de gift. Men det blev alligevel ikke dem, der fik gaarden. Aarsagen nævnes ikke, men man tager næppe fejl, naar man gætter paa, at Jens Fast saa sig ude af stand til at skaffe de nødvendige penge i forbindelse med overtagelsen. For det første skulde Bodils to søskende have deres arv. Det drejede sig dog kun om ca. 18 rdl. i alt, for boet efter forældrene var fattigt (aktiver: 118 rdl., gældsposter: 95 rdl.). Men saa skulde der løses nyt fæstebrev, og forvalteren, der jo tidligere havde gjort erfaringer med Jens Fast som fæster, har rimeligvis været uvillig til at give henstand med indfæstningen. Endelig var der gælden paa de 95 rdl. Det er højst troligt, at de fleste kreditorer vilde fordre deres penge udbetalt, naar Jens Fast skulde have gaarden. Enden paa sagen blev i alt fald, at Bodils søster Kirsten, der nu ogsaa blev gift, fik nr. 94 sammen med sin mand John Isachsen.

Jens Fast havde maaske solgt gaarden nr. 91 (d.v.s. bygningerne), før han giftede sig, ellers gjorde han det snart efter. Han og Bodil boede saa i et forfaldent gammelt hus, hvor de nedsank i den yderste fattigdom, og dertil kom, at Bodil efterhaanden blev syg og mistede sin forstand. Under disse ulykkelige forhold var det en hjælp, at Jenses moder var hos dem, saa hun kunde tage sig af staklen, mens Jens var paa arbejde for at tjene til føden. Men i april 1775 døde moderen, 81 aar gl., og nu blev stillingen desperat for den arme mand. Til sidst saa han ingen anden udvej end at gøre ende paa sit liv, og d. 21. maj samme aar druknede han sig i havet.

Skifte efter Jens Fast holdtes 31.7.1775. Det viser, at der var ingen børn. Aktiverne, der omfattede huset med indbo, blev vurderet til 15 rdl. og gælden opgjort til 18 rdl. „Under hensyn til boets slette tilstand og fornemmelig til, at enken desværre ikke var ved forstands brug og desaaarsag hverken kunde besidde huset eller sig ernære, langt mindre udbetale gælden, maatte alt sælges. Men det fandtes ikke den bekostning værd at lade afholde auktion, hvilket vilde blive boet til større skade end nytte“. Saa fremstod imidlertid John Isachsen, som havde enkens søster til ægte, og erklærede, at han, alene af kærlighed og for om muligt at hjælpe enken, vilde nu straks modtage hende og give hende husly

og ophold indtil videre, idet han dog formodede, at hun for fremtiden burde nyde almisse af sognet (naturligvis som et beskedent vederlag til ham og hans kone for ophold og pleje til staklen). I øvrigt vilde han være fornøjet med at overtage hendes gamle og forfaldne hus med jorden under, samt hendes bohøve og klæder, til vurderingsprisen, hvoraf han da vilde udbetale kreditorerne saa meget, som der kunde blive til hver. Dette tilbud blev accepteret af alle parter, og Bodil Michelsdatter levede derefter i 20 aar hos søsteren og svogeren.

Indskud: Kiærgaarden.

Det vil her være paa sin plads at indskyde nogle oplysninger om en senere nedlagt nabogaard til nr. 91. Den spiller nemlig en rolle i betretningen om, hvordan nr. 91 genopstod som fæstegaard. Da nabogaarden blev nedlagt længe før matrikuleringen af 1812, kan den ikke betegnes ved matrikelsnummer, men efter slægten, som boede der, kan den omtales som Kiærgaarden.

Ved matrikuleringen 1812 var der i den saakaldte Præstegyde kun to gaarde, nemlig nr. 95 i gydens vestlige ende og nr. 91 længst mod øst. Men af tidligere lister over bønderne fremgaar det, at der forhen laa en tredje gaard imellem de to. I markbogen 1683 nævnes *Michel Pedersen Kiær* som indehaver af den. Ligesaa i matriklen 1688. I de fire jordebøger fra tiden 1716–1727 hedder indehaveren Peder Michelsen og er utvivlsomt Michel Pedersens søn.

Peder Michelsen, f. o. 1669, d. 1745 var gift (før 1701) med *Maren Pedersdatter*, f. o. 1666, d. 1738, og de havde tre børn: 1. Michel Pedersen Kiær, se nedenfor, 2. Kirsten Pedersdatter, g. m. Niels Michelsen Skrædder i nr. 59 og 3. Ole Pedersen Kiær, gmd. i nr. 92.

Michel Pedersen Kiær, der var født før 1701, blev i 1734 gift med *Karen Pedersdatter*, ligeledes født før 1701, og fra 1742 nævner fattiggassens aarlige gaardmandslisters ham som mand i gaarden til og med 1752.

I 1753 gik Michel Pedersen konkurs, og skifteprotokollen for 8.3.1753 indeholder en opgørelse over hans bo. Derefter blev gaarden solgt. Om et skete ved auktion, vides ikke. Men den har sikkert været billig, for den var i en ringe forfatning. Der var kun to heste og ingen kvægbesætning (maaske en følge af kvægpesten). Køberen var nedennævnte Michel Rasmussen, der i fattiggasseregnskabet nævnes som mand i gaarden fra 1753, og som i 1757 fik fæstebrev paa 1 otting jord, som Michel Pedersen Kiær havde haft. Fra 1753 til 1757 nævnes Michel Rasmussen som nabo til Jens Fast, hvilket viser, at Michel boede i Kiærgaarden. Men efter nedlæggelsen af nr. 91 forsvinder Jens Fast naturligvis

af gaardmandslisten. Hvor de to naboer tidligere var opført, nævnes nu kun Michel, og saa kan det ikke ud fra listen afgøres om han stadig boede i Kiærgaarden. Listen vilde se ligedan ud, selv om han byttede bopæl med Jens Fast. Og det er netop, hvad han paa et eller andet tidspunkt maa have gjort. For det viser sig senere, at Michel Rasmussen og hans efterkommere bor i nr. 91. Rimeligvis opnaaede han ved denne byttehandel at faa nogle bedre bygninger, end han havde i Kiærgaarden, og Jens Fast paa sin side maa have faaet penge i bytte, som han nok havde haardt brug for. (Hvis han ikke har byttet hus endnu en gang, maa den elendige hytte, han boede i ved sin død, være det, der var tilbage af Kiærgaarden).

Paa den her beskrevne maade gik det efter alt at dømme til, at nr. 91 genopstod som fæstegaard, kun med den forandring, at den havde faaet et andet jordtilliggende, nemlig det der før havde hørt til Kiærgaarden.

Nr. 91, fortsat

IV. Michel Rasmussen Kræmmer, f. o. 1708, d. 1794 (30. nov.). Gift 1743 med **Inger Clemmensdatter, f. 1715, d. 1794 (7. dec.),** datter af hmd. Clemmen Jensen Røver i Maarup (der var søn af Jens Jensen i nr. 24).

Ved vielsen i 1743 kaldes brudgommen Michel Rasmussen Skrædder fra Jylland, og da der samme aar skulde betales en ekstra skat, bl. af haandværkere, opførtes han mellem de skattepligtige med følgende vedtegning: „Husmand og skrædder. Han ligesom al resten i dette sogn kludrer og fusker, men da han derhos skal være vanfør, beror det, om han skal være fri.“ Det lyder fattigt, men han har vel arbejdet sig frem, eftersom han blev i stand til at købe en gaard, om end den var ringe. Af et skifte fra 1747 efter en halvfaster til Inger fremgaaer det, at han allerede da havde tilnavnet Kræmmer, og at han paa den tid opholdt sig i Pillemark.

Børn:

1. Peder Michelsen Kræmmer, gmd. i nr. 85.
2. Birthe Michelsdatter, g. m. Ole Clemmensen i nr. 20 i Maarup og senere med Søren Jensen Gaard i nr. 78 i Nordby.
3. Anne Michelsdatter, se nedenfor.
4. Michel Michelsen Kræmmer, gmd. i nr. 68.

Skønt Michel Kræmmer omtales som vanfør, ser det ud til, at han selv drev gaarden, lige til han var 85 aar gl. Hans to sønner blev gift

ind i andre gaarde henholdsvis 1779 og 1786, og han fik ingen svigersøn til hjælp før 1793.

V. Poul Michelsen (Kræmmer), f. 1766, d. 1831. Svigersøn, gift 1793 med **Anne Michelsdatter**, f. 1754, d. 1824. Han var søn af Michel Poulsen i nr. 19 i Maarup.

Eneste barn: Inger Poulsdatter, se nedenfor.

VI. Jens Pedersen Smed, f. 1785, d. 1868. Svigersøn, gift 1818 med **Inger Poulsdatter**, f. 1794, d. 1860. Søn af hmd. og smed Peder Pedersen, Nordby, nævnt under nr. 93 II.

Børn:

1. Poul Jensen Smed.
2. Peder Jensen Smed.
3. Rasmus Jensen Smed.
4. Dorthe Jensdatter, se nedenfor.

VII. Johannes Skrædder, f. 1825. Svigersøn, gift 1851 med **Dorthe Jensdatter**, f. 1831, d. 1898. Han var søn af Peder Jensen Skrædder i nr. 79.

Børn:

1. Ane Mette Skrædder.
2. Jens Skrædder.
3. Margrethe Skrædder.
4. Poulina Skrædder.

Johannes Skrædder overtog garden efter sin svigermoders død 1860, men allerede 1865 opgav han den igen, idet han byttede ejendom med sin fætter, hmd. Johannes Holm, Nordby.

VIII. Johannes Holm, f. 1823, d. 1897. Gift 1844 med **Ane Mette Tuse**, f. 1824, d. 1898, datter af Peder Tuse i nr. 90. Johs. Holms fader var skipper Michel Pedersen Holm (som var en broder til Clemmen Pedersen Holm i nr. 73). Moderen hed Andrea Christiane Kjeldsen og var datter af degnen Johan Georg Kjeldsen. Hun var søster til Johs. Skrædders moder (se under nr. 79).

Børn:

1. Peder Johansen Holm, hmd. og brevsamler i Nordby. Fader til Bodil Marie Holm, som blev gift med Peter Michelsen, se under nr. 65 VIII.
2. Kirsten Holm, se nedenfor.
3. Andreas Holm, gift i København. Fader til Alma Holm, der er nævnt under nr. 75 XI som moder til Peder Johnsens kone.

IX. Rasmus Jørgen Viller, f. 1851, d. 1894. Svingersøn, gift 1875 med **Kirsten Holm**, f. 1848, d. 1914. Søn af hmd. Jens Sørensen Alrø og hst. Kirsten Suder, Nordby.

Eneste barn: Jens Johan Viller, se nedenfor.

Navnet Viller er gammelt i Nordby, men hvorfor Jens Alrøs og Kirsten Suders børn blev døbt saaledes, vides ikke.

X. Jens Johan Viller, f. 1877, d. 1937. Søn i gaarden. Gift 1906 med **Nielsine Kirstine Briette Viller**, f. i Nyborg 1877, d. 1927, datter af sømand Hans Peter Viller og hst. Ane Hedvig Bagger, Taarnborg. (Hans P. Viller, der var broder til Rs. Jørgen Viller, vendte senere tilbage til Nordby og tog bopæl der).

Det var Jens Johan Viller, der flyttede gaarden ud. I 1914 solgte han den og fik sig en husmandsejendom i Nordby.

Børn:

1. Anna Viller, g. m. arbm. Peter Mogensen, Nordby.
2. Robert Viller, parcellist paa Sydsamsø.

Her sluttes omtalen af denne gaards historie. Dens jordtilliggende blev efterhaanden formindsket ved frasal, og en lang række, jævnligt skiftende ejere har siden haft udflytterstedet med den tilbageværende jord.

Nordby matr. nr. 92

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 40.

Udflyttet 1903.

Ubrudt slægtsforbindelse.

I. Peder Jensen Jyde eller **Smed**, f. o. 1678, d. 1748. Gift 1710 med **Kirsten Madsdatter**, f. o. 1676, d. 1737, enke efter

skipper Søren Christensen Degn, der er omtalt under nr. 63 I som søn af Christen Sørensen Degn.

Hvem Peder Jensen var søn af, vides ikke. I matriklen fra 1688 nævnes en fæster ved navn Jens Madsen Jyde og en anden ved navn Jens Sørensen Jyde. En af dem var rimeligvis hans fader, men ingen af dem kan efter deres placering i navnerækken have boet i nr. 92, og det er derfor ikke muligt at komme sagen nærmere. Det kan heller ikke fastslås med sikkerhed ud fra den nævnte matrikel, hvem der var ejer af nr. 92 før Peder Jensen. Om tilnavnet Smed betyder, at han var smed, er ligeledes et aabent spørgsmål.

Kirsten Madsdatters forældre kendes derimod. Faderen var Mads Sørensen Skrædder, som døde 1715, 73 aar gl. I et skattemandtal fra 1704 omtales han saaledes: „Gammel og vanfør, syer Vadmel det lidet han kan.“ Tilnavnet Skrædder skyldes altsaa, at han syede for folk. Hans kone hed Dorthe Christophersdatter. Hun døde 1728, 85 aar gl., og aaret efter solgte Peder Jensen ifølge skøde- og panteprotokollen „det Huus og Ejendomsjord, som min sl. Svigerfader Mads Sørensen sidst beboede.“ En søster til Mads var gift med Michel Jensen Holm i Holmgaarden, se under nr. 57.

Skifte efter Kirsten Madsdatter holdtes 19.2.1738. Men i kirkebogen finder man ingen Kirsten Madsdatter mellem dem, der blev begravet i de nærmest forudgaaende maaneder eller aar. Derimod er der i 1737 en indførsel om, at Peder Jensen Smeds kone „Dorthe Christophersdatter“ er død, 61 aar gl. Forgæves søger man en forklaring paa dette mysterium – indtil man kommer paa sporet af, hvem Kirsten Madsdatters forældre var. Saa forstaar man, at præsten, Jesper Clausen, har forvekslet navnene paa Kirsten og hendes moder, som dog havde været død i 9 aar. Han havde i 1737 været sognets præst i 5–6 aar, men saa ringe var hans kendskab til sognefolkene altsaa endnu, at han ikke vidste, hvad konen i en nærliggende nabogaard hed.

Kirsten Madsdatter havde fra sit 1. ægteskab to sønner: Christen Sørensen (der døde ung) og Mads Sørensen, der formodentlig blev husmand. I ægteskabet med Peder Jensen blev hun moder til fire børn:

1. Abelone Pedersdatter.
2. Jens Pedersen.
3. Søren Pedersen, hmd. i Nordby.
4. Kirsten Pedersdatter, se nedenfor.

II. Ole Pedersen Kiær, ogsaa kaldet Jyde, f. 1710, d. 1785.
Svigersøn, gift 1741 med **Kirsten Pedersdatter, f. 1718, d.**

1780. Han var søn af Peder Michelsen i Kiærgaarden, se under nr. 91. En søster til Ole ved navn Kirsten var gift med Niels Michelsen Skrædder i nr. 59.

Børn:

1. Peder Olesen, se nedenfor.
2. Christen Olesen, hmd. i Pillemark.

III. Peder Olesen Jyde, f. 1747, d. 1797. Søn i gaarden. Gift 1778 med **Dorthe Sørensdaughter**, f. 1750, d. 1799, datter af Søren Clemmensen i nr. 63.

Ingen børn.

IV. Morten Pedersen (Jyde), f. 1769, d. 1837, **Dorthe Sørensdaughter**s 2. mand, gift med hende 1797. Søn af Peder Jensen Smed i nr. 59. – Efter Dorthes død to aar senere ægtede Morten saa i 1799 **Bodil Rasmusdatter**, f. 1765, d. 1819, datter af Rs. Pedersen Skrædder i nr. 88.

1. ægteskab var barnløst. I 2. ægteskab fødtes nedennævnte Dorthe Mortensdatter.

V. Hans Sørensen Kramer, f. 1786, d. 1842. Svigersøn, gift 1819 med **Dorthe Mortensdatter**, f. 1802, d. 1840. – Efter hendes død giftede den 54-aarige Hans Kramer sig igen samme aar med den 26-aarige **Margrethe Pedersdatter**, f. 1814, d. 1896, datter af Peder Pedersen i nr. 58. To aar efter døde Hans Kramer. Han var søn af hmd. Søren Hansen Kramer, Nordby, og hst. Anne Villadsdatter (som var datter af Villads Rasmussen i nr. 55). Hans Kramers to hustruer var indbyrdes kusiner, idet deres fædre var brødre. Af ukendt grund nævnes Hans Kramer undertiden med tilnavnet Veieø.

Børn af 1. ægteskab:

1. Bodil Hansdatter, død som ung pige.
2. Søren Hansen Kramer, g. m. hmd. Søren Michelsen Bondes enke Maren Anholm (omtalt nærmere under Brøndkær, mark. nr. 42).

3. Morten Hansen Kramer.
4. Villads Hansen Kramer.
5. Peder Hansen Kramer, hmd. i Nordby.

Af 2. ægteskab:

6. Ane Dorthe Kramer, død 2 aar gl.

VI. Niels Jensen Mathiesen, f. 1817, d. 1896, **Margrethe Pedersdatters** 2. mand, gift med hende 1842. Søn af Jens Mathiesen i nr. 70.

Børn:

1. Hans Nielsen Kramer. se nedenfor.
2. Bodil Kramer, g. m. Ole S. Gaard i nr. 71.

Niels Mathiesen forøgede gaardens jordtilliggende ved at frakøbe lærer P. Michelsen en parcel af marken nr. 13 paa Østermarken, se under nr. 65. Da Niels Mathiesen senere overlod gaarden til sin søn, blev der paa denne parcel bygget en aftægtsbolig til ham og Margrethe.

VII. Hans Nielsen Kramer, f. 1844, d. 1937. Søn i gaarden. Gift 1869 med **Margrethe Smed**, f. 1848, d. 1931, datter af Peder Christensen Smed i nr. 66.

Børn:

1. Nielsine Margrethe Hansen, g. m. Marius Gommesen, se under nr. 102.
2. Marie Petrine Hansen, g. m. Thomas Kornmaaler i nr. 72.
3. Margrethe Hansen, g. m. Søren Peter Foged i nr. 84.
4. Ane Dorthea Hansen, g. m. Lars Peter Johnsen, se nedenfor.
5. Peder Kristian Hansen, død ung.
6. Jens Gotfred Hansen, ligesaa.
7. Augusta Jensine Hansen, g. m. Jens Christiansen, Østergaard, se tillægget til nr. 65.

I 1898 byggede Hans Kramer sig en gaard, Østergaard, paa den omtalte parcel af marken nr. 13, hvor hans forældre havde haft deres aftægtsbolig. – Paa marken nr. 40 blev der i 1903 opført en udflyttergaard, som svigersønnen Lars Peter Johnsen fik, se nedenfor.

VIII. (Lars) Peter Johnsen, f. 1875, d. 1924. Svigersøn, gift 1901 med **Ane Dorthea Hansen**, f. 1877, d. 1916. Søn af

hmd. Lars Johnsen, Nordby (der var søn af Michel Larsen Johnsen i nr. 88) og hst. Margrethe Beyer. Efter Ane Dortheas død ægtede Peter Johnsen i 1918 **Sofie Thunbo**, f. 1885 i Pillemark, d. 1958.

Børn (kun af 1. ægteskab):

1. Margrethe Johnsen, død ung.
 2. Hans Johnsen, ligeledes død ung.
- (De to søskende saavel som deres forældre døde af tuberkulose).

IX. Laurits Thunbo, f. 1881, **Sofie Thunbos** 2. mand, gift med hende 1924. Søn af Michel Madsen Thunbo i nr. 94.

Eneste barn: Johannes Thunbo.

Laur. Thunbo havde tidligere været gift med *Johanne Johnsen*, datter af gmd. Peter Johnsen, se under nr. 75. I dette ægteskab var født en søn Peter Johnsen, som senere fik sin moders fødehem (nr. 75).

Nordby matr. nr. 93

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 41.
Udflyttet 1867.

I. Peder Rasmussen. Nævnt i markbogen 1683 og matriklen 1688. Skifte efter ham holdtes 18.2.1696. Gift 1. gang med **Karen Mouridsdatter**, som var datter af Mourids Kieldmand i nr. 67. – Gift 2. gang med **Maren Jensdatter**, som overlevede ham. Hendes herkomst er ukendt.

Efterladte børn (kun af 1. ægteskab):

1. Karen Pedersdatter, f. o. 1677.
2. Anne Pedersdatter, f. o. 1681.
3. Mette Pedersdatter, f. o. 1689.

Efter Peder Rasmussens død giftede enken sig muligvis igen, men det maa i saa fald være sket, før kirkebogen kom i brug 1701, og kan derfor ikke bevidnes. 8. marts 1716 døde en mand ved navn Peder Christensen Smed, og 11 dage senere døde hans enke, men hendes navn nævnes ikke. Maaske er der her tale om Maren Jensdatter og hendes 2. mand. Det vilde stemme med, at gaardens næste ejer hed Christen Pedersen

Smed. Han maatte da formodes at være en søn, som Peder Christensen Smed havde medbragt fra et tidligere ægteskab. Saadan kunde det forklares, hvorfor ingen af Peder Rasmussens børn blev i gaarden.

II. Christen Pedersen Smed, f. o. 1688, d. 1747. Nævnt i jordebøgerne 1716–27. Gift 1717 med **Kirsten Michelsdatter**, f. o. 1684, d. 1761, datter af hmd. Michel Hansen. Ved skiftet efter denne Michel 1724 nævnes svigersønnen saaledes: »Christen Pedersen, smed og skolemester«, saa han har været alsidig begavet. Undervisningen opgav han vel, da der blev bygget skole i 1727. Gaarden solgte han siden til nedenævnte **Lars Grønfeldt**.

Christen Pedersen efterlod sig som eneste livsarving en søn, Peder Christensen, der fortsatte med smedehaandværket efter sin fader. Han blev fader til Christen Pedersen Smed i nr. 89 og Søren Pedersen Smed i nr. 24 i Maarup samt til smeden Peder Pedersen Smed, g. m. Dorthe Jensdatter, datter af Jens Jensen i nr. 72.

III. Lars Jensen Grønfeldt, f. o. 1691, d. 1762. Antagelig indvandret fra Grønfeld paa Mols. Gift 1733 med **Maren Christensdatter**, f. o. 1699, d. 1751. Hvem hun var, vides ikke. Hendes alder udelukker, at hun kunde være datter af Christen Pedersen Smed. Efter hendes død ægtede Lars Grønfeldt i 1755 **Bodil Jensdatter**, f. 1729, d. 1796, datter af hmd. Jens Kiær (hvis kone, Maren, var datter af Jens Mortensen i nr. 56).

Lars Grønfeldt staar opført paa fattiggassens gaardmandslisters lige fra 1738, da disse lister begynder. Men hans fæstebrev er først udstedt i 1753, og det lyder paa den otting jord, som Chr. Pedersen Smed hidtil har haft. Indtil da maa Lars Grønfeldt altsaa have haft gaarden paa sin forgængers fæstebrev eller i hans navn. Chr. Pedersen og hans kone har utvivlsomt haft deres ophold i gaarden til deres død.

Lars Grønfeldts børn af 1. ægteskab:

1. Jens Larsen, gmd. i nr. 20 i Maarup.

Af 2. ægteskab:

2. Christen Larsen, gmd. i nr. 72.

3. Maren Larsdatter, gift med Jens Christensen (Bakmand), der er omtalt under nr. 97 som søn af Christen Jensen.
4. Anne Larsdatter, gift med Michel Johnsen i nr. 94.

IV. Michel Jensen, kaldet Grønfeldt, f. 1738, d. 1818, Bodil Jensdatters 2. mand, gift med hende 1763. Han var søn af Jens Christensen Skrædder, der er omtalt under nr. 83 I som søn af Christen Rasmussen Herredsfoged.

Børn:

1. Lars Michelsen Grønfeldt, se nedenfor.
2. Jens Michelsen Grønfeldt, se under nr. 100 og nr. 55.

V. Lars Michelsen Grønfeldt, f. 1767, f. 1831. Søn i gaarden. Gift 1796 med Kirsten Ibsdatter, f. 1777, d. 1852, datter af hmd. Ib Jørgensen, Nordby.

Børn:

1. Bodil Larsdatter, g. m. Søren Jensen Kræmmer i nr. 63.
2. Maren Larsdatter, se nedenfor.
3. Ane Larsdatter, g. m. Rs. Jensen Kræmmer i nr. 86.
(Bodils og Anes mænd var indbyrdes brødre).

VI. Jørgen Sørensen Rytter, f. 1798, d. 1887. Svingersøn, gift 1825 med Maren Larsdatter, f. 1798, d. 1833. Gift igen 1833 med Margrethe Michelsdatter, f. 1813, d. 1897, datter af Michel Pedersen Skrædder i nr. 76. Jørgen Rytter var søn af Søren Christensen Smed eller Rytter i nr. 89.

Børn af 1. ægteskab:

1. Maren Grønfeldt, g. m. Rs. Mikael Gommesen, som var søn af skipper og gmd. Anders Gommesen i nr. 64.

Af 2. ægteskab:

2. Bodil Marie Grønfeldt, g. m. Jens Mortensen Farver i nr. 101.
3. Kirsten Marie Grønfeldt.
4. Barbara Grønfeldt.
5. Lars Grønfeldt, se nedenfor.
6. Ane Margrethe Grønfeldt, g. m. Søren Peter Michelsen, se tillægget nedenfor efter X.

7. Michel Søren Grønfeldt, gmd. i nr. 24 i Maarup.
8. Mette Grønfeldt, g. m. skipper Ole Kjeldsen, Nordby.

I 1867 dlev gaarden flyttet ud og delt. Sønnen Lars Grønfeldt fik den ene halvdel af marken, hvorpaa han byggede Mossletgaard. Svigersønnen Søren Peter Michelsen fik den anden del af marken og byggede der gaarden Petershjem, se tillægget nedenfor efter X.

VII. Lars Grønfeldt, f. 1844, d. 1924. Gift 1867 med Ane Mette Pedersen, f. 1848, d. 1893, datter af Peder Pedersen i nr. 24 i Maarup.

Børn:

1. Jørgen Peter Grønfeldt, se under nr. 62 IX.
2. Barbara Grønfeldt.
3. Magnus Grønfeldt, parcellist i Nordsjælland, død som husejer i Nordby, gift med Anne Holm, datter af Johan Holm i nr. 67.
4. Andrea Grønfeldt.
5. Andreas Grønfeldt, gift med Meta Bonde, datter af hmd. og postbud Michel Bonde, Nordby, der besørgede posten til og fra Sydsamsø, først til fods, senere med hest og vogn. Andreas Grønfeldt overtog baade ejendommen og bestillingen efter svigerfaderen. I 1914 købte han en del af marken nr. 18, der hørte til gaard nr. 70, og byggede et parcelliststed derpaa. Men han vedblev at være postkører, fra 1919 med rutebil.
6. Laura Grønfeldt.
7. Anne Grønfeldt, g. m. parcellist Rasmus Hansen, Kanhave.
8. Ida Grønfeldt, gift i København.
9. Petrine Grønfeldt.
10. Frederik Grønfeldt, død som parcellist paa Sjælland.
11. Peder Pedersen Grønfeldt, smaaskipper, omkommet paa Aarhusbugten 1914.

Efter sin kones død solgte Lars Grønfeldt Mossletgaard til nedenævnte Anders Gommesen og flyttede til Tunø. Sine sidste aar tilbragte han hos datteren Anna og hendes mand ved Kanhave.

VIII. Anders Gommesen, f. 1858, d. 1911. Søn af gmd. Anders Gommesen, se under nr. 64 VI. Gift 1880 med Maren Foged, f. 1857, d. 1933, datter af Rs. Foged i nr. 56. Som enke beholdt hun gaarden til 1918, da hun overdrog den til nedennævnte svigersøn.

Børn:

1. Johan Gommesen, gmd. i nr. 82.
2. Agnes Gommesen, se nedenfor.
3. Martin Gommesen, se tillægget til nr. 67.
4. Barbara Gommesen, gift paa Fyn.
5. Ahrent Gommesen, parcellist ved Issehoved.
6. Augusta Gommesen, gift paa Sjælland.
7. Meta Gommesen, gift i København.
8. Ingvar Gommesen, gmd. i nr. 13 i Maarup.

IX. Anton Moesgaard, f. 1878, d. 1964. Svigersøn, gift 1903 med **Agnes Gommesen**, f. 1882, d. 1950. Søn af Søren Moesgaard, se under nr. 17 i Maarup. Han havde først et husmandssted ved Maarup havn, men det solgte han i 1918 til Mikkil Peter Jensen (der senere blev gmd. i nr. 81).

Børn:

1. Astrid Moesgaard.
2. Barner Moesgaard.
3. Mary Moesgaard.
4. Søren Moesgaard.
5. Arnold Moesgaard.
6. Ejnar Moesgaard.
7. Anders Moesgaard.
8. Sigrid Moesgaard.
9. Lilly Moesgaard.
10. Ego Moesgaard, se nedenfor.

De ni første blev alle gift paa Sjælland eller Sydsamsø.

X. Ego Moesgaard, f. 1920. Søn i gaarden. Gift 1948 med **Bertha Thuse**, f. 1922, datter af hmd. Peter Rasmussen Thuse, Nordby.

I 1963 solgte Ego Moesgaard Mossletgaard til arkitekt Jørgsholm, København, og købte i stedet gaarden Kongsbøge, se under nr. 86.

Tillæg vedrørende Petershjem (matr. nr. 41 b)

I. Søren Peter Michelsen, f. 1840, d. 1913. Søn af lærer og gmd. Thomas Michelsen, se under nr. 95. Gift 1867 med Jør-

gen Rytters datter **Ane Margrethe Grønfeldt**, f. 1848, d. 1931.

Eneste barn: **Thomas G. Michelsen**, se nedenfor.

II. Thomas Georg Michelsen, f. 1868, d. 1954. Søn i gaarden. Gift 1901 med **Johanne Marie Gommesen**, f. 1879, d. 1915, datter af **Anders Gommesen** i nr. 58.

Børn:

1. **Marie Michelsen**, g. m. vognmand **Clemmen Fisker**, Nordby.
2. **Mette Michelsen**, g. m. parcellist **Aksel Farver**, Langdalen.
3. **Georg Michelsen**, se nedenfor.

III. Georg Michelsen, f. 1910. Søn i gaarden. Gift 1933 med **Anna Sørensen**, f. 1908 i Pillemark, datter af tømrer **Søren Sørensen**.

Brøndkærgaarden

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 42.

Ubrudt slægtsforbindelse til gaardens nedlæggelse 1906.

Brøndkærgaarden blev udflyttet allerede 1798, og ved matrikuleringen, som fandt sted senere, fik den derfor intet nummer inde i byen. Den skal før udflytningen have ligget paa den grund, der paa bykortet har nr. 141.

I. Jørgen Ollesen. Nævnt i matriklen baade 1664 og 1688. Skifte efter ham holdtes 12.1.1693. Han var gift 1. gang med en enke **Mette Søffrensdatter**, efter hvem der holdtes skifte 21.4.1674, og 2. gang med **Lisbeth Jensdatter**, f. o. 1662, d. 1738.

Mettes børn af hendes 1. ægteskab:

1. **Poul Madsen**, gmd. i nr. 69.
2. **Søren Madsen**.
3. **Gie Madsdatter**, g. m. **Peder Nielsen Kræmmer** i nr. 95.
4. **Kirsten Madsdatter**, g. m. **Michel Kieldmand** i nr. 71.

Jørgens og Mettes børn:

1. Mads Jørgensen, hmd. i Nordby, g. m. Bodil Rasmusdatter, som efter hans død ægtede Niels Herredsfoged, se under nr. 83.
2. Apollone Jørgensdatter, g. m. Rs. Jensen Kræmmer, omtalt under nr. 95).

Jørgens og Lisbeths børn.:

3. Jørgen Jørgensen, se nedenfor under II.
4. Mette Jørgensdatter, se nedenfor under III.
5. Jens Jørgensen, bosat i Nakskov.

II. Mads Poulsen, f. o. 1662, d. 1728, Lisbeth Jensdatters 2. mand. Han var søn af Jørgen Ollesens stedsøn Poul Madsen i nr. 69.

Ægteskabet synes at have været barnløst.

I jordebogen 1723 nævnes Lisbeth Jensdatters søn Jørgen Jørgensen som Mads Poulsens medfæster. Alligevel blev det ikke ham, men nedennævnte Michel Larsen, der fik gaarden efter Mads. Hvad der blev af Jørgen Jørgensen, vides ikke. Hans død er ikke fundet indført i kirkebogen.

III. Michel Larsen, f. o. 1680, d. 1735. Svigersøn, gift med Lisbeth Jensdatters datter **Mette Jørgensdatter, f. o. 1679, d. 1745.** Michels herkomst er ukendt. – Ægteskabet var barnløst.

Om Mette Jørgensdatter er der fortalt i bogen om Nordby paa Peder Paarses tid, s. 48–56. Hun tjente i 1705 hos kromanden og fogeden Jacob Mortensen Holm, men kom af sin plads i utide, fordi hun skulle have et barn. Som barnefader udlagde hun degnen Jacob Bording, der var ungkarl og kun havde opholdt sig i sognet et aars tid. Men han svor sig (med rette eller urette) fri for beskyldningen. Hen paa foraaet 1706 fødte Mette saa en dreng, der imidlertid døde 11 dage gl.

IV. Ole Hansen Foged, f. o. 1700, d. 1784, Mette Jørgensdatters 2. mand, gift med hende 1736. Han var søn af Hans Sørensen Foged i nr. 80. – Efter Mettes død 1745 ægtede han samme aar **Johanne Jensdatter, f. 1713, d. 1764,** hvis fader hed Jens Jyde eller Yde.

1. ægteskab var barnløst.

Børn af 2. ægteskab:

1. Jørgen Olesen Foged, se under nr. 21 i Maarup. – NB. Det har ikke været muligt at finde hans fødsel eller daab indført i kirkebogen, men det maa nok skyldes præsten Jesper Clausens uefterrettelighed. Jørgen Olesen Fogeds efternavn og tilnavn viser imidlertid klart, at han var søn af Ole Foged, og hans fornavn havde desuden gammel hjemstedsret i Brøndkærgaarden.
2. Mette Olesdatter, se nedenfor.
3. Maren Olesdatter, g. m. Jens Jørgensen Haukrog i nr. 96.

V. Søren Poulsen, f. 1732, d. 1789. Svigersøn, gift 1765 med **Mette Olesdatter**, f. 1746, d. 1787. Han var søn af Poul Sørensen i »Gaarden i Gyden«, se tillægget om nedlagte gaarde sidst i bogen. – Efter Mettes død giftede Søren Poulsen sig igen samme aar med **Anne Clemmensdatter**, f. 1751, d. 1814, datter af Clemmen Pedersen Holm i nr. 14 i Maarup. Men to aar efter tog han sig selv af dage. Herom melder kirkebogen 1789: »Gmd. Søren Poulsen druknede sig selv frivilligt Søndag Morgen, den 7. Søndag e. Trin., 26. Julii. Funden Mandag Morgen i Havet af Søren Clausen (i nr. 69) ud for Regli Stade (et marknavn) eller Brundkiær Agre, 57 aar gl.«

Børn (kun af 1. ægteskab):

1. Johanne Sørensdatter, g. m. Peder Michelsen Kræmmer i nr. 85.
2. Kirsten Sørensdatter.

VI. Peder Pedersen Thomesen, f. 1762, d. 1832, **Anne Clemmensdatters** 2. mand, gift med hende 1790. Søn af Peder Thomesen, der antagelig er den samme som Peder Rasmussen Thomesen i nr. 83.

Eneste barn: Søren Pedersen, se nedenfor.

Det var Peder Pedersen Thomesen, der i 1798 byggede Brøndkær som den første udflyttergaard i Nordby sogn. Som omtalt i indledningen var de Nordby bønder meget tilbageholdende med at flytte deres gaarde ud paa marken, bl. a. fordi de fandt det utrygt og uhyggeligt at bo derude

i ensomheden. I hele 30 aar var Brøndkær derfor den eneste udflyttergaard i sognet, og det fortælles, at i strengt vejr sagde man med grunde i byen: „Herregud, hvordan mon de har det ude ved Per Tammesens!“.

VII. Søren Pedersen, f. 1790, d. 1867. Søn i gaarden. Gift 1812 med **Ingeborg Sørensdatte**r, f. o. 1791, d. 1836. Hvem hun var datter af, vides ikke.

Børn:

1. Maren Sørensdatte, se nedenfor.
2. Anne Sørensdatte.

Da Søren Pedersen var sine forældres eneste barn, maa gaarden være tilfaldet ham som arv. Men det ser ud til, at hans tid som gaardmand blev kort. Endnu i 1828, altsaa 16 aar efter at han var blevet gift, nævnes faderen som mand i gaarden (i skolekommissionens protokol over bøndernes bidrag til skolevæsenet), og ved folketællingen 1834, kun 2 aar efter faderens død, er Søren Pedersens nedennævnte svigersøn opført som gaardens indehaver. Da svigersønnens bryllup fandt sted netop det aar, da Peder Thomesen døde, faar man en mistanke om, at Søren Pedersen maaske straks lod de unge faa gaarden, hvad grunden saa kan have været.

VIII. Niels Jørgen Rasmussen, f. o. 1808 i Langemark, d. 1867. Svigersøn, gift 1832 med den 16-aarige **Maren Sørensdatte**r, f. 1816, d. 1871. (Det ser næsten ud til, at Søren Pedersen har haft hast med at faa en svigersøn, siden datteren blev gift saa tidligt). Niels Jørgen døde samme aar som sin svigerfader. Dødsårsagen: tarmslyng.

Børnene blev døbt Brøndkjær:

1. Anne Kathrine Brøndkjær.
2. Bodil Brøndkjær.
3. Rasmus Søren Brøndkjær, se nedenfor.
4. Margrethe Brøndkjær.
5. Ingeborg Brøndkjær, g. m. Rasmus Skonning (en fætter til Jens Peter Skonning i nr. 98). De fik en parcel af Brøndkærs mark og byggede der stedet Ingeborgsminde, se nedenfor.

IX. Rasmus Søren Brøndkjær, f. 1843, søn i gaarden, gift

1868 med **Ane Margrethe Thunbo**, f. 1838, datter af Jørgen Søren Thunbo i nr. 18 i Maarup. Men efter kun fire aars ægteskab døde Rasmus Søren i 1872, 29 aar gammel.

Børnene blev døbt Rasmussen:

1. Niels Jørgen Rasmussen.
2. Jørgen Søren Rasmussen, hmd. paa Fiskerstien, g. m. Othea Kjeldsen, datter af Peder Kjeldsen (se under nr. 77).

X. Søren Johnsen, f. 1829, d. 1900, **Ane Margrethe Thunbos** 2. mand, gift med hende 1872. Søn af Lars Michelsen Johnsen i nr. 94.

Børn:

1. Rasmus Søren Johnsen.
2. Maren Johanne Johnsen.
3. Lars Peter Johnsen, se nedenfor.

XI. Lars Peter Johnsen, f. 1875. Søn i gaarden. Gift 1905 med **Emilie Andersen**, f. 1880 paa Tunø.

I 1906 solgte Lars Peter Johnsen Brøndkær til et konsortium og flyttede til Tunø. Konsortiet, der bestod af 8 Nordby-bønder, lod gaarden nedrive og marken indhegne til græsning for ungkreaturer.

Tillæg: Ingeborgsminde.

I. Som omtalt under VIII var det Niels Jørgen Rasmussens svigersøn, **Rasmus Jensen**, kaldet **Skonning**, f. 1837, gift 1867 med **Ingeborg Brøndkjær**, f. 1849, der byggede Ingeborgsminde paa en parcel af Brøndkærs mark. Efter faa aar solgte han imidlertid stedet til nedennævnte Mikkel Anholm og fik sig et hus i Nordby.

Om slægten Anholm.

Den første Anholm paa Samsø var hmd. og maler Peter Nissen Anholm i Brundby. Han var kommet fra Aabenraa og blevet gift o. 1773 med Samsø-pigen Maren Jørgensdatter. Men allerede 1777 døde han, kun 29 aar gl., efterladende den 30-aarige Maren med to børn, drengen Jørgen Anholm, f. 1774, og en 1-aarig pige, der døde kort efter faderen.

(To aar senere giftede Maren Jørgensdatter sig paa ny med den 36-

aarige ungkarl Michel Jørgensen, der var skoleholder i Brundby. Han betegnes som vanfør. I dette ægteskab fødtes Peter Michelsen, senere lærer og gaardmand i Nordby, se under nr. 95).

Jørgen Anholm kom til Nordby, hvor han i 1799 blev gift med Ida Johanne Pedersdatter, datter af rebslager Peder Johansen, og de fik et hus i Nordby med en af de lidt større husmandslodder, der ved udskiftningen var blevet udstykket ved Issehoved. Under krigen med engelskmændene 1807–14 blev der oprettet en optisk telegraf fra Aarhus over Helgenæs – Issehoved – Armhoved ved Langøre – Dyret ved Onsbjerg – til Refsnæs, og Jørgen Anholm blev da bestyrer af signalstationen paa Issehoved.

I 1808 døde Ida Johanne, 36 aar gl., og 1810 ægtede Jørgen pigen Kirsten Rasmusdatter fra Jylland. Hun døde 1835, 51 aar gl. Jørgen Anholm døde 1852.

Jørgen Anholms børn af 1. ægteskab:

1. Peter Anholm, f. 1800, lærer i Funder, d. 1867.
2. Niels Johan Anholm, f. 1802.
3. Kristian Anholm, f. 1804, husejer i Aarhus (Mindegade 20).
4. Johannes Anholm, f. 1807, styrmandseksamen i Kbh. 1830, senere skipper, skibsreder og gæstgiver i Nyhavn 34 (nu 67). Gift med Joachime Oppermann, som passede gæstgiveriet, mens manden sejlede. I 1845 oprettede Johs. Anholm den første faste skibsforbindelse mellem Kbh. og Kristiania med Chaluppen Delphinen, som medtog baade gods og passagerer. For øvrigt drev han skibsfart ogsaa paa Island og England, og fire gange led han skibsforlis. I hans hus i Nyhavn „Stadt Christiania“, var der baade gæstgiveri og hotel, og H. C. Andersen boede der i en aarrække. Ifølge familieoverleveringen er eventyret Den lille Idas Blomster opkaldt efter Anholms datter Ida. (Men Hans Brix siger, det har navn efter en datter af digteren I. M. Thiele). Johs. Anholm døde 1860.

Jørgen Anholms børn af 2. ægteskab:

5. Ida Margrethe Anholm, gift 1. gang med hmd. Ole Clemmensen Gylling, søn af Clemmen Sørensen Clausen i nr. 74, og 2. gang med Søren Peter Clemmensen Gylling, som var en broder til hendes første mand.
6. Maren Anholm, gift med Søren Michelsen Bonde, der var søn af Michel Pedersen Bonde i nr. 98. De fik husmandslodden ved Issehoved efter Jørgen Anholm. Efter Søren M. Bondes død ægtede Maren Anholm ungkarl Søren Kramer, søn af Hans Sørensen Kramer i nr. 92.

En søn af Maren Anholms 1. ægteskab var Mikkel Anholm, se nedenfor.

II. Mikkel Anholm, f. 1841, d. 1915. Søn af ovennævnte hmd. Søren Michelsen Bonde og Maren Anholm. Gift 1873 med **Ane Ipsen**, f. 1847, d. 1931, datter af hmd. Michel Ipsen og hst. Mette Marie Sjørslev.

Mikkel Anholm fik sin faders husmandslod ved Issehoved lagt til Ingeborgsmindes mark. Han var strandfoged og i sit sidste leveaar desuden formand for den under 1. verdenskrig oprettede udkigsstation paa Issehoved.

Børn:

1. Kristian Anholm, gmd. i Langdalen, se under nr. 96.
2. Marie Anholm, se nedenfor.

III. Peter Barfred Møller, f. 1877. Svigersøn, gift 1900 med **Marie Anholm**, f. 1879, d. 1964. Søn af gæstgiver og gmd. Hans Møller i nr. 61.

Børn:

1. Michael Møller, ansat ved Statsbanerne, sidst som stationsforstander i Fredericia.
2. Thea Møller, g. m. Gerhardt Moesgaard i nr. 100.

I 1921 solgte P. B. Møller Ingeborgsminde til nedennævnte Laur. Kræmmer og købte gaarden nr. 100 (se under dette nr.).

IV. Laurits Kræmmer, f. 1889, søn af Søren Thunbo Kræmmer, se under nr. 88. Gift 1909 med **Othea Bonde**, f. 1891, d. 1956, datter af stenhugger Mikkel Bonde (en broder til Mads Bonde i nr. 99).

Eneste barn: Barno Kræmmer, se nedenfor.

V. Barno Bonde Kræmmer, f. 1914. Søn i gaarden. Gift 1938 med **Agnethe Gommesen**, f. 1918, datter af parcelist Ahrent Gommesen, Issehoved (søn af gmd. Anders Gommesen, Mossletgaard, se under nr. 93).

Nordby matr. nr. 94

Ved udskiftningen tildelt mark. nr. 43.

Udflyttet 1879.

Ubrudt slægtsforbindelse til 1932.

I. Søren Rasmussen Visiterer, f. o. 1640, d. 1713 (i april). Hans kone var født o. 1644 og døde 1713 (i september). Men hendes navn kendes ikke, da kirkebogen kun nævner hende som Søren Rasmussens enke.

Tilnavnet Visiterer skyldes, at manden var toldbetjent. Ved hans død er det i kirkebogen forkortet til Visit eller Veset, og det er antagelig det navn, der i Nordby blev til Visser (se f. eks. under nr. 85 VII). I markbogen 1683 og matriklen 1688 er han opført som fæster af 1½ otting jord. Men i et „skattemandtal“ fra 1690 nævnes han med følgende vedtegning: „Er til Huse hos en Bondekone“. Og i en tilsvarende skattemandtal fra 1692 hedder det om ham: „Værende i Huse hos en anden“. Det maa formodentlig forstaas saaledes, at han har overtaget fæstet fra sin forgængers enke, men at han foreløbig kun har lejet selve gaarden i stedet for at købe den. At han senere blev ejer af den, synes uomtvisteligt, eftersom den gik i arv til hans sønner. I skattemandtallet 1692 henstiller præsten, Hans Hellekande, som har udarbejdet disse lister, at tolderen fritages for den paalagte „Kop- og Ildsted-skat“ (kop betyder hoved, og det var en skat paa antallet af voksne personer samt ildsteder), og præsten begrunder bl. a. sin henstilling med tolderens „erlidne søeskade“, hvoraf det fremgaar, at tolderen har været ejer eller medejer af et skib, som er gaaget tabt.

I øvrigt oplyser præsten i listen fra 1690, at Søren Rasmussen „haver en vanfør Hustru, som i mange Aar ikke har kundet gaa af steden“. Og i samme pakke amtsregnskaber, som indeholder skattemandtalene, findes et brev fra 1695, som her skal gengives (med tillempet retskrivning):

Højtærede, meget fornemme, gunstige Hr. Forvalter.

Jeg bekom Eders skrivelse d. 10. dec. om erklæring paa familie og ildsted, - - derfor min nødvendige og ydmyge begæring til Hr. Forvalter, at Han vilde være mig behjælpelig hos vellovlige Cammer Collegio, at jeg maatte ikkun give kopskat af min egen person, som jeg og haver betalt, eftersom løn og indkomster er ringe her ved toldstedet. Dertilmed er min hustru ganske svag og skrøbelig, svært vanfør, saa hun i nogle aar ikke haver kunnet komme til Herrens hus anderledes end med heste og vogn, som noksom vitterligt er, saa hun tjener ikke at skatte af, om middelen

var hos mig dertil, som de ikke er, som Gud og godtfolk er bekendt. Thi hvad jeg tilforn havde ervorbet (erhvervet) med Gud og ære, blev mig af de svenske kapere fratagen og andet med, som jeg endnu er skyldig. (Her maa være tale om noget, der er foregaaet under Den skaanske Krig 1675–79). Børnene, som Vorherre haver givet os, er nogle døde af, andre hos godtfolk at tjene. Ildsted haver jeg eet, som bruges. – Jeg tror, Hr. Forvalter, at Han hjælper mig herudi. Thi sandelig for Gud, det er mig umuligt, at jeg kan give den skat lige med andre, store toldsteder, jeg, som naadigst nyder 20 rigsdaler om aaret. Beder gode Hr. Forvalter, at Han ikke fortænker mig. Jeg findes altid igen til Hans tjeneste udi alle mulige maader og forbliver stedse Hr. Forvalters tjenstskyldigste tjener.

11.12.1695.

Søren Rasmussen.

Søren Rasmussens efterladte børn:

1. Karen Sørensdatte, f. o. 1670.
2. Anne Sørensdatte, gift i Langemark.
3. Søren Sørensen, f. o. 1676.
4. Knud Sørensen, f. o. 1684.
5. Michel Sørensen, se nedenfor under II.
6. Margrethe Sørensdatte, g. m. Søren Jørgensen i nr. 57.

I jordebøgerne 1716 og 1723 nævnes de to brødre Søren og Knud som ejere af gaarden i fællesskab. Men i 1725 døde Knud (ugift), og i 1726 nævnes saa den tredje broder, Michel, i hans sted. 1728 døde Søren (ugift), hvorefter Michel Sørensen blev ene mand i gaarden.

II. Michel Sørensen Visiterer, f. o. 1689, d. 1762. Søn i gaarden. Gift 1724 med Dorte Michelsdatte, f. o. 1695, d. 1763. Hendes herkomst er ukendt.

Efterladte børn:

1. Bodil Michelsdatte, g. m. Jens Sørensen Fast, se under nr. 91 III.
2. Kirsten Michelsdatte, se nedenfor.
3. Michel Michelsen, død som ung i Vestindien.

Efter Michel Sørensens død blev enken siddende i uskiftet bo til sin død aaret efter. Ved skiftet efter hende 16.6.1763 blev det bestemt, at datteren Bodil skulde have gaarden. Tre uger senere blev hun trolovet med Jens Sørensen Fast, og i november blev de gift. Men han var fattig, og han evnede aabenbart ikke at udrede udgifterne ved gaardens overtagelse. Derfor blev det søsteren Kirsten, der fik hjemmet. Hun var blevet trolovet med nedennævnte John Isachsen den samme novemberdag,

da Bodils bryllup stod, og kort efter nytaar 1764 giftede de sig. – Om Bodils og Jens Fasts sørgelige skæbne er der fortalt under nr. 91.

III. John Isachsen, f. 1736, d. 1806. Svigersøn, gift 1764 med **Kirsten Michelsdatter**, f. 1733, d. 1805. Han var søn af hmd. Isach Johnsen, hvis fader, Jon Isachsen, var skomager. (Det fremmedklingende navn tyder paa, at skomageren var en tilflytter, men han blev gift i Nordby 1701).

Af børn kendes kun nedennævnte søn Michel Johnsen.

IV. Michel Johnsen, f. 1768, d. 1830. Søn i gaarden. Gift 1793 med **Anne Larsdatter**, f. 1762, d. 1845, datter af Lars Jensen Grønfeldt i nr. 93.

Børn:

1. Lars Michelsen Johnsen, se nedenfor.
2. Michel Michelsen Johnsen.
3. Jon Michelsen Johnsen.

V. Lars Michelsen Johnsen, f. 1794, d. 1870. Søn i gaarden. Gift 1816 med **Maren Pedersdatter**, f. 1794, datter af Peder Nielsen i nr. 66.

Børn:

1. Peder Larsen Johnsen, gmd. i nr. 88.
2. Michel Larsen Johnsen, ligeledes gmd. i nr. 88.
3. Søren Larsen Johnsen, se under Brøndkær, mark nr. 42.
4. Ane Larsdatter Johnsen, se nedenfor.
5. Mette Kirstine Larsdatter Johnsen, g. m. Jens Pedersen Gyes i nr. 75.

VI. Jens Pedersen Tuse, f. 1821, d. 1877. Svigersøn, gift 1850 med **Ane Johnsen**, f. 1823, d. 1888. Han var søn af Peder Jensen Tuse i nr. 90.

Børn:

1. Lars Tuse.
2. Maren Tuse.
3. Kirsten Tuse, se nedenfor.

4. Peder Tuse.
5. Ane Mette Tuse.

VII. Mikkel Madsen Thunbo, f. 1851, d. 1924. Svigersøn, gift 1878 med **Kirsten Tuse**, f. 1859, d. 1925. Han var søn af Ole Thunbo i nr. 16, Maarup.

Børn:

1. Jensine Thunbo.
2. Ole Thunbo, død som gammel ungarl.
3. Laurits Thunbo, se under nr. 92.
4. Oline Thunbo.
5. Ane Mette Thunbo.
6. Jens Thunbo, se nedenfor.

Mikkel Madsen flyttede gaarden ud. Den fik navnet Sandballegaard.

VIII. Jens Thunbo, f. 1894. Søn i gaarden. Gift 1930 med **Laura Dorthea Andersen**, f. i Stauns 1908, d. 1948, datter af fisker Peter Andersen.

I 1932 solgte Jens Thunbo gaarden og fik et hus i Nordby, og dermed sluttet her gaardens historie. Sandballegaard har siden tilhørt en række skiftende ejere af udensogns oprindelse. Nu ejes den af arkitekt *Mogens Irming*, København.

Nordby, matr. nr. 95

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 44.
Udflyttet 1878.

NB. Den 12.2.1680 holdtes der skifte efter *Rasmus Jensen Kræmmer*, Nordby. Hans enke, *Apollone Jørgensdtater*, datter af Jørgen Ollesen i Brøndkærgaarden (mark nr. 42), var født o. 1642 (og døde 1727). Hun stod efter mandens død tilbage med to børn, den 6-årige Jens Rasmussen og den 4-årige Lisbeth Rasmusdatter. Lisbeth omtales nedenfor under II som kone i nr. 95, og det var en nærliggende tanke, at hun var datter i denne gaard, med andre ord, at Rs. Jensen Kræmmer havde boet der. Peder Kræmmer, der omtales nedenfor under I. maatte saa være Apollone Jørgensdatters 2. mand. Ganske vist fremgaar det af skiftet efter Jørgen Ollesens første kone 21.4.1674, at Peder Kræmmer paa

det tidspunkt var gift med en halvsøster til Apollone, men han kunde være blevet enkemand og derpaa have giftet sig med Apollone, efter at ogsaa hun var kommet i enkestand. Men denne teori maatte efterhaanden opgives, især fordi det viste sig, at Peder Kræmmer nævnes som indehaver af nr. 95 allerede i jordebogen 1675, altsaa mens Rs. Jensen Kræmmer endnu levede. (Samme jordebog nævner to fæstere ved navn Rasmus Jensen, og en af dem er muligvis Rs. Jensen Kræmmer, men hvem af dem det i saa fald var, og hvor han boede, kan ikke afgøres).

I. Peder Nielsen Kræmmer. Nævnt ikke blot i jordebogen 1675, men ogsaa i markbogen 1683 og matriklen 1688. Gift med **Gie Madsdatter**, som var en steddatter af Jørgen Ollesen i Brøndkærsgaarden. Skifte efter hende holdtes 6.11.1690. Om Peder Kræmmers død er der ingen oplysninger. Han er formodentlig død, før kirkebogen kom i brug 1701.

Skiftet efter Gie Madsdatter viser, at hun og Peder Kræmmer havde tre sønner: Mads, Hans og Niels Pedersen, samt tre døtre: Else, Anne og Mette Pedersdatter. Men der høres intet om dem senere. Det er dog ikke udelukket, at en af de seks har haft hjemmet en tid. Den næste kendte ejer, nedennævnte Jens Pedersen, blev nemlig først gift i 1709 og var da kun ca. 25 aar. Hvis Peder Kræmmer døde før 1701, maa der altsaa have været en anden ejer i mellemtiden.

II. Jens Pedersen Tønnesen, ogsaa kaldet **Møller** (maaske var han møller) f. o. 1683, d. 1739. Gift 1709 med **Lisbeth Rasmusdatter**, f. 1675, d. 1757, datter af Rs. Jensen Kræmmer (som omtalt ovenfor). Jens Pedersen var søn af Peder Jensen Tønnesen i en senere nedlagt gaard (og broder til Poul Pedersen i nr. 85, under hvilket nummer flere oplysninger findes angaaende dem).

Børn:

1. Anne Jensdatter, g. m. Jens Jensen, Nordby, som formodentlig var hmd.
2. Rasmus Jensen, se nedenfor.
3. Mette Jensdatter, g. m. Christen Jensen i nr. 97.
4. Peder Jensen, omkommet 1745 sammen med skipper Michel Rasmussen, se under nr. 69.
5. Barbara Jensdatter, g. m. Jens Jensen Jøensen i nr. 90.

III. Rasmus Jensen (Kræmmer), f. 1711, d. 1786. Søn i gaarden. Gift 1751 med **Bodil Clemensdatter**, f. 1729, d. 1805, datter af Clemmen Sørensen i nr. 84.

Børn:

1. Jens Rasmussen Kræmmer, gmd. i nr. 63.
2. Anne Rasmusdatter, se nedenfor.

Om Rs. Jensen Kræmmers død melder kirkebogen: „Faldet ulykkeligt ned af et Høstænge i sin gaard og slaget sig til Døde straks, som skete Løverdag den 29. april“ (1786).

IV. Michel Larsen, f. 1755, d. 1816. Svigersøn, gift 1779 med **Anne Rasmusdatter**, f. 1755, d. 1828. Søn af Lars Jensen Svensk i nr. 86.

Børn:

1. Lisbeth Michelsdatter, se nedenfor.
2. Lars Michelsen, gmd. i nr. 96.

V. Jens Sørensen, f. 1770, d. 1842. Svigersøn, gift 1804 med **Lisbeth Michelsdatter**, f. 1781, d. 1828 (samme aar som hendes moder). Jens Sørensen var søn af Søren Jensen i nr. 86.

Ægteskabet synes at have været barnløst.

Efter at være blevet enkemand solgte Jens Sørensen i 1829 gaarden til lærer P. Michelsen, der saaledes blev baade gaardmand og degn. Købesummen var 650 rdl. plus aftægt til sælgeren.

VI. Peter Michelsen, f. 1783 i Brundby. Hans fader, Michel Jørgensen, var skoleholder og betegnes som vanfør. Moderen, Maren Jørgensdatter, havde været gift før og var i sit første ægteskab blevet moder til Jørgen Anholm (omtalt under Ingeborgsminde, se under Brøndkær, mark nr. 42). I 1811 tog P. Michelsen lærereksamen ved Vesterborg seminarium paa Lolland og blev samme aar antaget som lærer i Kolby, hvor han i 1812 giftede sig med **Maren Thomasdatter**, f. 1787, datter af hmd. Thomas Sørensen, Kolby. Samme aar blev han kaldet til embedet som lærer og kirkesanger i Nordby, og her virkede han til 1840, da han tog sin afsked

og blev efterfulgt i embedet af sin søn, Thomas Michelsen.

Børn:

1. Michel Søren Michelsen, gmd. i nr. 61.
2. Thomas Michelsen, se nedenfor under VII.
3. Maren Michelsen, g. m. Hans Larsen Farver i nr. 96.
4. Ane Mette Michelsen, g. m. Peder Pedersen i nr. 24 i Maarup.
5. Poul Henrik Michelsen, gmd. i nr. 65.

I 1832 havde P. Michelsen ved auktion købt gaarden nr. 65 (se under dette nummer), og han overlod saa nr. 95 til sin søn Michel Søren. I folketællingslisten 1834 er Michel Søren opført som gaardmand, men han var sikkert kun faderens forpagter. Da han i 1835 havde giftet sig med enken Dorthe Andersdatter i nr. 61 og overtaget hendes gaard, fik hans broder Thomas nr. 95, og det maa foreløbig ligeledes have været som faderens forpagter, for han fik først skøde paa gaarden i 1845, og det er ikke udstedt af Michel Søren, men af P. Michelsen.

I 1851 udgav P. Michelsen en lille „Beskrivelse over Øen Samsø“, der i 1882 blev genoptrykt, „med et Anhang af Sønnen Thomas Michelsen“. Maren Thomasdatter døde 1850 og P. Michelsen 1862.

VII. Thomas Michelsen, f. 1814, d. 1883. I 1834 blev han dimitteret fra Lyngby seminarium paa Djursland, og efter at han i et par aar havde været lærer i Tanderup, blev han i 1836 hjælpelærer hos sin fader i Nordby. Samme aar var det, at han som nævnt overtog gaarden nr. 95, og i 1840 efterfulgte han faderen i embedet som lærer og kirkesanger. – Thomas Michelsen var gift to gange: 1. gang med **Barbara Holm**, f. 1815, d. 1849, datter af hmd. Søren Pedersen Holm, Nordby (som var en broder til Clemmen Pedersen Holm i nr. 73). Hendes moder, Maren Jensdatter, var en datter af Jens Jensen Farver i nr. 81. – 2. gang giftede Ths. Michelsen sig i 1850 med **Barbara Foged**, f. 1829, d. 1890, datter af Jens Hansen Foged i nr. 59.

Det sidste ægteskab blev aftalt mellem Ths. Michelsen og pigens forældre, haardt imod hendes vilje. Hun holdt af en anden og var ulykkelig over at skulle giftes med en halvgammel enkemand og være stedmoder for fire børn. Da Ths. Michelsen kom til hendes hjem for at træffe endelig aftale om troløvelse og bryllup, forsvandt Barbara ifølge familieoverleveringen ned i et kælderrum og vilde ikke komme op igen. Bejleren

steg da selv ned efter hende og kom trækkende op med den modstræbende pige, som til sidst maatte bøje sig for forældrenes og degnens forenede myndighed.

I Ths. Michelsens 1. ægteskab fødtes 7 børn, og det var i barselseng, Barbara Holm døde. To af de syv døde som spæde og eet som 8-aarigt.

De fire andre var:

1. Marie Petrea Michelsen, g. m. Niels Søren Kornmaaler i nr. 72.
2. Søren Peter Michelsen, gmd. i Petershjem, se under nr. 93.
3. Ida Johanne Elisabeth Michelsen, g. m. lærer Sørensen i Nisset ved Silkeborg.
4. Thomas Michelsen, lærer i Kolby, død ung.

I 2. ægteskab fødtes 9 børn, af hvilke det første døde som 8-aarigt. De øvrige var:

5. Jens Johan Michelsen, skrædder i Nordby, død som 73-aarig ungkarl. Han var meget lille af vækst og gik derfor under navnet „Lille Jens“.
6. Michael Stephan Michelsen, se nedenfor.
7. Carl Michelsen, „Degnens Carl“, død som 61-aarig ungkarl.
8. Barbara Michelsen, død ugift, 74 aar gl. Hun boede sammen med sine to brødre. Jens og Carl, i det lille hus, som endnu kaldes „Den lille Jesens hus“.
9. Frantz Michelsen, snedkermester i Silkeborg.
10. Poul Henrik Michelsen, lærer i Svaninge paa Fyn.
11. Hans Michelsen, død som ung.
12. Vilhelm Michelsen, gmd. i nr. 18 i Maarup.

Thomas Michelsen tog sin afsked fra embedet i 1878. Han var den første sogneraadsformand i Nordby (1867–76).

VIII. Michael Stephan Michelsen, kaldet Steffen Michelsen, f. 1855, d. 1927. Søn i gaarden. Gift 1888 med **Juliane Kjerulff**, f. 1858, d. 1937, datter af skibstømrer Frederik Kjerulff, Langøre.

Børn:

1. Thomas Michelsen, se nedenfor.
2. Frederik Michelsen, fyrassistent og navigationslærer i Skagen.
3. Barbara Michelsen, se nedenfor.

IX. Thomas Michelsen, f. 1889, d. 1957. Søn i gaarden. Ugift.

X. Barbara Michelsen, f. 1895. Ugift. Hun, som havde holdt hus for broderen, beholdt efter hans død gaarden i et aars tid, men solgte den saa til landsretssagfører **K. S. Openheim**, København.

Nordby matr. nr. 96

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 45.

Udflyttet 1868.

I. Jens Pedersen Smed, f. o. 1668, d. 1739 (i september). Gift med **Margrethe Mortensdatter**, f. o. 1674, d. 1739 (i april), datter af Morten Jensen Holm i gaarden ved Maren Finds Led, se tillægget om nedlagte gaarde B II.

Det har ikke været muligt at fastslaa med sikkerhed, hvilket af navnene i matriklen fra 1688 der staar for nr. 96. Derfor kan ejerrækken ikke føres længere tilbage end til Jens Pedersen Smed. Han var sandsynligvis smed. En, maaske to, af hans sønner var det i alt fald.

Børn:

1. Peder Jensen Smed, se nedenfor.
2. Inger Jensdatter, g. m. Rs. Jørgensen, Onsbjerg.
3. Anne Jensdatter, g. m. Søren Laursen, Tunø.
4. Morten Jensen Smed, gmd. og smed i nr. 59.
5. Jens Jensen Smed.
6. Margrethe Jensdatter, g. m. Mads Jørgensen, Nordby.
7. Karen Jensdatter.
8. Niels Jensen Smed, hmd. i Nordby.

II Peder Jensen Smed, f. o. 1697, d. 1767. Søn i gaarden. Gift 1739 (det aar, da forældrene døde) med **Maren Michelsdatter Hohle**, f. 1712, d. 1762, datter af standsvend Michel Jensen »ved Kilden«.

Marens fader døde 1722, mens hun og hendes broder, Jens Michelsen (i nr. 74) endnu var børn. Deres moder, Zidse Sørensdatter, giftede sig igen 1724 med Søren Rasmussen Hohle (se under Hohlegaarden i tillægget om nedlagte gaarde F II). Efter denne deres stedfader fik børnene tilnavnet Hohle.

Peder Jensen kaldes flere steder Smidde-Peder, saa han var vel smed.

Børn:

1. *Margrethe Pedersdatter*, g. m. *Mads Poulsen* i en senere nedlagt gaard ved Hæderliggyden. Om hendes forsyndelser og haarde straffe er der fortalt under nr. 62 IV.
2. *Zidse Pedersdatter*.
3. *Jens Pedersen*.
4. *Maren Pedersdatter*.
5. *Anne Pedersdatter*, g. m. *Ole Pedersen Gylling* i nr. 74.
6. *Michel Pedersen*.

Formodentlig har ingen af børnene været i stand til at overtage hjemmet og udbetale arv til 5 søskende. Men fattiggassens gaardmandsliste viser, at der i 1763 maa være foregaaet følgende byttehandel: *Peder Jensen* fik *Jens Christensen Skrædders* mindre gaard i Hæderlighedgyden (se omtalen af *Jens Christensen* under nr. 83 I), og *Jens Christensens* svigersøn, *Jens Jørgensen Haukrog*, fik nr. 96, hvor *Jens Christensen* derefter maa formodes at have levet sine sidste tre aar. – *Peder Jensen* levede fire aar i sin nye gaard og efterfulgtes ved sin død af svigersønnen *Mads Poulsen*, under hvem gaarden blev nedlagt, efter at rettergangen mod hans kone 1796 havde ruineret ham, se under nr. 62 IV. En søn af *Mads Poulsen* var *Michel Madsen*, der blev gaardmand i nr. 16 i Maarup.

III. Jens Jørgensen Haukrog, f. 1737, d. 1807. Søn af *Jørgen Michelsen Haukrog* i nr. 73. Gift 1764 med **Anne Jensdatter**, f. 1734, d. 1775, datter af *Jens Christensen Skrædder* i dennes andet ægteskab, se under nr. 83 I. – Efter hendes død ægtede *Jens Jørgensen Maren Olesdatter*, f. 1749, d. 1819, datter af *Ole Hansen Foged* i Brøndkærgaarden (se under mark nr. 42.). Dette ægteskab er ikke indført i kirkebogen, men kan læses ud af folketællingslisten 1787.

Børn i 1. ægteskab:

1. *Jørgen Jensen Haukrog*, hmd. i Nordby. Fader til *Ole Sørensen Degns* tredje kone, *Maren Jørgensdatter*, se under nr. 86 V.
2. *Maren Jensdatter*, g. m. *Jens Sørensen Skrædder* i nr. 101.

Af 2. ægteskab:

3. *Anne Jensdatter*, gift to gange i nr. 13 i Maarup.
4. *Johanne Jensdatter*, se nedenfor.
5. *Mette Jensdatter*.

6. Kirsten Jensdatter.

7. Ole Jensen Haukrog, g. 1822 med Dorthe Sørensdatter Beyer, datter af Søren Rasmussen Beyer i nr. 15 i Maarup. De blev husmandsfolk i Pillemark. En datter af dem, Maren Olesdatter, blev ligesom sin faster Anne gift to gange i nr. 13 i Maarup.

IV. Hans Jensen Farver, f. 1782, d. 1808. Svigersøn. Gift 1804 med **Johanne Jensdatter**, f. 1780, d. 1865. Han var søn af Jens Jensen Farver i nr. 81.

Eneste barn: Jens Hansen Farver, som blev gmd. i sin faders fødegaard, nr. 81.

V. Lars Michelsen (Farver), f. 1783, d. 1859, **Johanne Jensdatters** 2. mand, gift med hende 1809. Søn af Michel Larsen i nr. 95.

Lars Michelsen, der aabenbart arvede tilnavnet Farver efter sin forgænger, havde været gift en gang før. I august 1808 var han blevet viet til Ane Jensdatter, som var en datter af hmd. Jens Sørensen Thun. Men hun døde i december samme aar „i barnsnød uden at blive forløst“.

Lars Michelsens børn:

1. Hans Larsen Farver, se nedenfor.

2. Ane Larsdatter Farver. Om hende melder kirkebogen, at hun som 22-aarig pige i 1841 fødte et drengbarn, der blev døbt Michel Farver. Barnefaderen var ungkarl Jørgen Thunbo (formentlig den senere gmd. Jørgen Michelsen Thunbo i nr. 99). Aaret efter blev Ane gift med den 21-aarige bondekarl Johannes Mathias Jensen. Men i 1851 meldes det, at hmd. Johs. Mathias Jensens kone, Ane Larsdatter, har faaet et drengbarn, som snedker og hmd. Christen Iversen, Nordby, er fader til. Barnet blev ligesom hendes første-fødte døbt Michel Farver, saa den første dreng maa vel være død. Antagelig var det den sidste barnefødsel, der gav anledning til, at Ane og hendes mand blev skilt. I 1859 oplyser kirkebogen, at „fraskilt kone Ane Larsdatter Farver“ har født et pigebarn, som er blevet døbt Kirsten Farver. Faderen til dette barn var arbm. Rasmus Michelsen Farver (der maa antages at være identisk med den tidligere gaardmand af det navn i nr. 79, som havde været enkemand siden 1853).

VI. Hans Larsen Farver, f. 1810, d. 1884. Søn i gaarden.

Gift 1836 med **Maren Michelsen**, f. 1817, d. 1888, datter af lærer og gmd. **Peter Michelsen**, se under nr. 95 VI.

Børn:

1. Lars Peter Farver, maler i Nordby.
2. Michel Farver, se nedenfor.
3. Thomas Farver, hmd. i Nordby.
4. Jens Michael Farver, ligeledes.
5. Maren Farver, g. m. Christen Søren Foged, se nedenfor.
6. Johanne Elisabeth Farver, g. m. snedker Christian Smed, Nordby.

Hans Larsen flyttede gaarden ud i 1868. Samtidig blev en del af marken skilt fra (som matr. nr. 45 b), og der blev her bygget en gaard til svigersønnen Chr. Søren Foged, mens sønnen Michel Farver efterfulgte faderen i nr. 45 a.

Ejere af nr. 45 a.

I. Michel Farver, f. 1839, d. 1909. Gift 1867 med **Ane Margrethe Rasmusdatter**, f. 1844 i Omsbjerg, d. 1907 (en søster til Hans Farvers kone i nr. 81).

Børn:

1. Andreas Farver, smaaskipper.
2. Peter Farver, fisker i Nordby.
3. Johanne Marie Farver, død ung.

Ingen af sønnerne havde lyst til landbruget. I halvfemserne afhændede Michel Farver derfor gaarden til nedennævnte Søren P. Skrædder og fik i stedet dennes hus i Nordby.

II. Søren Peter Skrædder, f. 1856, d. 1929. Søn af Jens Pedersen Skrædder i nr. 79. Gift 1879 med **Ane Margrethe Farver**, f. 1855, d. 1912, datter af hmd. Christen Farver, Nordby.

Børn:

1. Jens Kristian Skrædder, se nedenfor.
2. Rasmus Skrædder, udvandret til Canada.
3. Anker Skrædder, ligesaa.

III. Jens Kristian Skrædder, f. 1887, d. 1959. Søn i gaarden. Gift 1908 med **Alma Bagger Viller**, f. 1885, d. 1962,

datter af sømand Hans Peter Viller og hst. Anne Hedvig Bagger. (Alma var søster til Jens Johan Villers kone i nr. 91).

Børn:

1. Herman Skrædder, udvandret til Canada.
2. Svend Skrædder, se nedenfor.
3. Nora Skrædder, g. m. arbm. Niels Michael Holm, Nordby.
4. Lindhardt Skrædder, parcellist i Langdalen, g. m. Elise Nielsen, datter af gmd. Rs. P. Nielsen (se under nr. 78).

IV. Svend Skrædder, f. 1910. Søn i gaarden. Gift 1939 med **Elisabeth Laursen**, f. 1917 i Tørring, datter af hmd. Laurits Laursen.

I 1964 solgte Svend Skrædder gaarden til tømrermester *Frede Lisbjerg*, Faarevejle.

Ejere af nr. 45 b.

I. Christen Søren Foged, f. 1846, d. 1931, søn af Peder Hansen Foged i nr. 80. Gift 1868 med **Maren Farver**, f. 1847, d. 1899, datter af Hans Larsen Farver.

Børn:

1. Martine Foged, g. m. Jens Johan Skrædder i nr. 79.
2. Jens Foged, udvandret og forsvundet i Amerika.
3. Johanne Foged, g. m. Søren Rasmussen Beyer, se under nr. 69.

1906 solgte Chr. Søren Foged gaarden til nedennævnte Kr. Anholm og fik sit ophold hos datteren og svigersønnen i nr. 79.

II. Kristian Anholm, f. 1875, d. 1920. Søn af Mikkel Anholm, se under Brøndkær, mark nr. 42. Gift 1900 med **Klaudine Skonning**, f. 1880, d. 1961, datter af Jens P. Skonning, se under nr. 98.

Børn:

1. Peter Anholm, parcellist i Haardmark.
2. Astrid Anholm, g. m. parcellist Svend Jessen, men død tidligt.
3. Harald Anholm, se nedenfor.

III. Harald Anholm, f. 1905. Søn i gaarden. Gift 1936

med **Jenny Viller**, f. 1912, datter af arbm. Sigurd Viller, Nordby.

Nordby matr. nr. 97

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 46.

Udflyttet 1866.

Ubrudt slægtsforbindelse til 1947.

I. Jørgen Pedersen, f. o. 1682, d. 1722. Gift 1714 med **Maren Poulsdatter**, f. o. 1668, d. 1743, datter af Poul Jensen i nr. 61. Jørgen Pedersens fader kendes ikke, men moderen hed Barbara Jørgensdatter. Hun overlevede sønnen i otte dage. – Ægteskabet mellem Jørgen og Maren var barnløst, som det maatte ventes efter hendes alder.

II. Jørgen Christensen, f. o. 1692, d. 1758, **Maren Poulsdatters** 2. mand, gift med hende 1722, (da hun var 54 og han 30 aar gl.). Han var søn af Christen Rasmussen Herredsfoged i nr. 83.

III. Christen Jensen, f. 1717, d. 1786. Søn af Jørgen Christensens broder Jens Christensen Herredsfoged eller Skrædder (der er omtalt nærmere i en tilføjelse til nr. 83 I). Christen Jensen var gift 3 gange: 1. gang 1743 med **Mette Jensdatter**, f. 1714, d. 1760, datter af Jens Pedersen Tønnesen eller Møller i nr. 95. – 2. gang 1760 med **Anne Rasmusdatter**, f. 1732, d. 1772, datter af hmd. Rasmus Fast. En søster til hende var gift med Søren Sørensen Degn i nr. 90. – 3. gang 1773 med **Else Jørgensdatter**, f. 1745, d. 1776, datter af hmd. Jørgen Albredsen. En søster til hende var gift med Søren Pedersen Skrædder i nr. 101..

Til ikke liden forvirring for senere tider nævner kirkebogen Christen Jensen ved flere forskellige navne: Chr. J. Skrædder, Chr. J. Jøensen (han var halvbroder til Jens Jensen Jøensen i nr. 90), Lille Chr. J. og Chr. J. Neglason. (I matriklen 1664 nævnes en mand ved navn Jørgen

Nilausen, i jordebogen 1675 kaldet Jørgen Nicolaisen, som muligvis var indehaver af nr. 97 og fader til ovennævnte Barbara Jørgensdatter, hvilket vilde være en rimelig forklaring paa, at en senere ejer af gaarden blev kaldt Neglason).

Christen Jensens børn af 1. ægteskab:

1. Jens Christensen, ogsaa kaldet Niclas Jens. Hmd. og „kramhandler“ i Nordby. Født 1744. Gift 1. gang 1764 med Anne Jensdatter Kiær, enke efter Rs. Olesen Morup, som var en søn af Ole Michelsen Morup, se under nr. 71. Hendes forældre var hmd. Jens Kiær og Maren Jensdatter Bakmand, steddatter af Jens Michelsen Bakmand i nr. 56. Derfor blev Jens Christensen ogsaa kaldt Bakmand. – Efter Anne Jensdatters død giftede han sig 2. gang 1787 med Maren Larsdatter, datter af Lars Jensen Grønfeldt i nr. 93 og hst. Bodil Jensdatter Kiær, som var en søster til Anne Jensdatter. – 3. gang giftede Jens Christensen sig i 1796 med Mette Hansdatter, som var datter af Hans Rasmussen Foged i nr. 81. En søn af dette ægteskab var fisker og lods Rs. Jørgen Jensen, hvis datter Mariane Fisker blev gift med Rs. Foged, se under nr. 56.
2. Jørgen Christensen, se nedenfor.
3. Peder Christensen, gmd. i nr. 13 i Maarup.

Af 2. ægteskab:

4. Rasmus Christensen, bosat i Brundby.
5. Christen Christensen, bosat i Kolby.
6. Jens Christensen, bosat i Brundby.
7. Mette Christensdatter, g. m. Søren Sørensen i nr. 75.

Af 3. ægteskab:

8. Anne Christensdatter, g. m. Rs. Sørensen Degn i nr. 90.

IV. Jørgen Christensen, ogsaa kaldet Jørgen Nicolais, f. 1749, d. 1779. Søn i gaarden. Gift 1776 med **Maren Christensdatter**, f. 1747, d. 1822, datter af hmd. Christen Thomsen, Maarup.

Eneste barn: Mette Jørgensdatter.

V. Rasmus Jensen Skrædder, f. 1753, d. 1819, **Maren Christensdatters** 2. mand, gift med hende 1779. Søn af hmd. Jens Ipsen Skrædder og hst. Maren Rasmusdatter (som var datter af Rs. Andersen Printz i nr. 55).

Af børn kendes kun nedennævnte søn Jørgen Rasmussen.

VI. Jørgen Rasmussen, f. 1779, d. 1833. Gift 1805 med **Mette Kirstine Sørensdatter**, f. 1787, d. 1836, datter af skipper og gmd. Søren Christensen i nr. 57.

Af ægteparrets 5 børn levede kun 2:

1. Barbara Jørgensdatter.
2. Rasmus Søren Jørgensen, tømrer i Nordby. Omkom ved at falde gennem isen mellem Samsø og Tunø.

VII. Søren Rasmussen, f. 1804, d. 1835, **Mette Kirstine Sørensdatters** 2. mand, gift med hende 1833. Han var søn af Rs. Sørensen Degn i nr. 90 og hst. Anne Christensdatter (nævnt ovenfor som datter af Christen Jensen).

Ægteparret var barnløst.

VIII. Rasmus Michelsen Bonde, f. 1808, d. 1881, **Mette Kirstine Sørensdatters** 3. mand, gift med hende 1835. Søn af Michel Bonde i nr. 16 i Maarup. Mette Kirstine døde aaret efter brylluppet, og i 1837 ægtede Rs. Michelsen saa **Dorthe Henriksdatter**, f. o. 1815, d. 1896, datter af Henrik Smed i Ørby.

Børn, kun af 2. ægteskab:

1. Jørgen Søren Bonde, se nedenfor.
2. Mette Kirstine Bonde.
3. Michel Madsen Bonde.

IX. Jørgen Søren Bonde, f. 1838, d. 1919. Søn i gaarden. Han var først forlovet med Inger Beyer, f. 1842, datter af Rasmus Pedersen i nr. 68. Den 15. sept. 1864 blev der bestilt lysning for parret. Men samme dag nedkom Inger med en dreng, der døde straks efter fødslen, og 9 dage senere døde Inger selv. I februar 1865 blev Jørgen Søren Bonde saa gift med Ingers søster, **Ane Dorthe Beyer**, f. 1843, d. 1871. Hun fødte ham tre børn, der alle døde som smaa. 1872 indgik han

nyt ægteskab med **Maren Tuse**, f. 1852, d. 1926, datter af **Peder Jensen Tuse** i nr. 90.

Børn af sidste ægteskab:

1. Ane Dorthe Bonde.
2. Rasmus Bonde, se nedenfor.
3. Anton Bonde, fisker og hmd. i Nordby.
4. Jørgine Bonde, g. m. møller Vilhelm Christiansen, Nordby.
5. Karl Bonde, parcellist i Langdalen.
6. Peter Bonde, fisker i Nordby.
7. Kristen Søren Bonde, fisker i Nordby.

Jørgen Søren Bonde flyttede gaarden ud i 1866. Den fik navnet Vestballegaard, fordi den ligger vest for Ballebjerg. Oprindeligt var det meningen, at den skulde ligge et stykke oppe i et „skaar“ i klinten. Men da byggematerialerne skulde køres til, nænnede Jørgen Søren ikke at lægge dem paa det udsete sted, fordi der stod en dejlig grøn spergel-afgrøde. Derfor blev gaarden bygget helt ude ved havet, hvor den ligger meget udsat. To gange, nemlig i 1929 og 1940, har den været i overhængende fare for at blive jævnet med jorden af isskruninger.

X. Rasmus Bonde, f. 1875, d. 1962. Søn i gaarden. Gift 1910 med **Anne Johanne Andersen**, f. 1888, datter af hmd. **Kristian Andersen** paa Tunø.

Ægteskabet var barnløst.

I 1939 solgte Rs. Bonde gaarden til nedennævnte Aage Poulsen, som var gift med hans broderdatter, og derefter flyttede han med sin kone til Tunø.

XI. Aage Poulsen, f. 1909 paa Sydsamsø. Gift 1935 med **Agnete Bonde**, f. 1913, datter af parcellist **Karl Bonde** i Langdalen.

I 1947 solgte Aage Poulsen gaarden til nedennævnte Thøger Kjær og flyttede med sin familie tilbage til Sydsamsø.

XII. Thøger Kjær, f. 1921 i Brønderslev. Gift i Nørre Snede 1947 med **Betty Kirstine Mortensen**, f. 1927.

Thøger Kjær var kommet til Samsø som avlskarl i Kolby præstegaard.

– Efter at have haft Vestballegaard i 15 aar solgte han den igen og flyttede til Jylland. Køberen var landsretssagfører *Sv. Oppenheim*, København.

Nordby, matr. nr. 98

Ved udflytningen tildelt mark nr. 47.

Udflyttet 1873.

Ubrudt slægtsforbindelse.

I. Søren Pedersen Clausen, f. o. 1671, d. 1743. Nævnt i jordebøgerne 1716-27, men har rimeligvis haft gaarden adskillige aar før den tid. Gift 1710 med **Anne Michelsdatter**, f. o. 1676, d. 1740, datter af Michel Jensen Holm i Holmgaarden, se under nr. 57.

Af børn kendes kun sønnen Peder Sørensen, se nedenfor.

II. Peder Sørensen Clausen, f. 1713, d. 1779. Søn i gaarden. Gift 1737 med **Barbara Olesdatter**, f. 1708, d. 1783, datter af Ole Sørensen Greve i nr. 77.

Børn:

1. Maren Pedersdatter, g. m. Unge Michel Michelsen i nr. 81.
2. Søren Pedersen Clausen, gmd. i nr. 69.
3. Anne Pedersdatter, se nedenfor.

III. Jeppe Michelsen Amme, f. 1752, d. 1808. Svigersøn, gift 1776 med **Anne Pedersdatter**, f. 1745, d. 1802. Han var søn af Michel Sørensen i Ammegaarden, se tillægget om nedlagte gaarde sidst i bogen (E).

Børn:

1. Michel Jeppesen, hmd.
2. Maren Jeppesdatter, se nedenfor.
3. Anne Jeppesdatter. Ved skiftet efter moderen betegnet som vanvittig.

IV. Michel Pedersen Bonde, f. 1781, d. 1846. Svigersøn, gift 26. juli 1808 med **Maren Jeppesdatter**, f. 1778, d. 9. dec.

1808, efter at være blevet forløst med et dødfødt pigebarn. »Fødselen var meget besværlig og fosteret forandret i moders liv.« Derefter ægtede Michel i 1809 **Mette Johanne Pedersdatter** f. 1783, d. 1864, datter af hmd. Peder Holm (og søster til Clemmen Pedersen Holm i nr. 73). Michel Bonde var søn af Peder Michelsen Bonde i nr. 16 i Maarup.

Børn (af 2. ægteskab):

1. Rasmus Michelsen Bonde.
2. Jeppe Michelsen Bonde, se nedenfor.
3. Søren Michelsen Bonde, hmd., g. m. Maren Anholm og i ægteskabet med hende fader til Mikkel Anholm, se under Brøndkær, mark nr. 42.
4. Michel Michelsen Bonde.

V. Jeppe Michelsen Bonde, f. 1812, d. 1883. Søn i gaarden. I 1836 blev han indskrevet til ægteskab med Anne Clemmensdatter, som var datter af Clemmen Clausen i nr. 74. Men hun døde, før de naæde at blive viet. I 1838 ægtede Jeppe Michelsen derpaa **Karen Margrethe Pedersdatter**, f. 1818, d. 1894, datter af købmand P. Henriksen i Langemark. Hun var vokset op som plejebarn hos hmd. Clemmen Printz i Nordby, fordi hendes forældre døde tidligt.

Børn:

1. Peder Bonde.
2. Rs. Michael Bonde.
3. Clemmen Printz Bonde.
4. Kirsten Johanne Bonde, se nedenfor.

VI. Jens Peter Skonning, f. 1849, d. 1916. Svingersøn, gift 1871 med **Kirsten Johanne Bonde**, f. 1852, d. 1928. Søn af hmd. Rasmus Skonning, Maarup. Det var Jens Peter Skonning, der flyttede gaarden ud.

Børn:

1. Karoline Martine Skonning, g. m. hmd. Rs. Thuse, Maarup.
2. Janus Skonning, se nedenfor.
3. Klaudine Skonning, g. m. gmd. Kristian Anholm, Langdalen, se under nr. 96.

VII. Janus Skonning, f. 1874, d. 1968. Søn i gaarden. Gift 1908 med **Jørgine Farver**, f. 1877, d. 1963, datter af hmd. Villads Farver, Nordby.

I 1944 fik Janus og Jørgine Skonning de forenede jyske landboforeningers sølvmedalje for udmærket landboflid.

Børn:

1. Johanne Skonning, gift paa Sjælland.
2. Margrethe Skonning, ugift.
3. Jenny Skonning, se nedenfor.

VIII. Villads Grønfeldt, f. 1909. Svigersøn, gift 1937 med **Jenny Skonning**, f. 1914. Søn af Jørgen Peter Grønfeldt, se under nr. 62.

Nordby matr. nr. 99

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 48.

Ikke udflyttet.

Ubrudt slægtsforbindelse.

I. Michel Jensen »paa Bakken«, f. o. 1666, d. 1719. Tilnavnet maa skyldes, at gaarden laa paa en hævning i ter-rænet, som tilfældet er endnu. Om hans slægtsforhold vi-des kun, at han var broder til hmd. Jens Jensen Nør, der døde i 1710 som matros paa flaaden, efterladende enke og to børn, som omtalt i en tilføjelse til nr. 83 I. Michel Jen-sens kone var **Kirsten Mortensdatter**, f. o. 1668, d. 1745, dat-ter af Morten Jensen Holm i gaarden ved Maren Finds Led, se tillægget om nedlagte gaarde sidst i bogen, (B II).

Børn:

1. Dorthe Michelsdatter.
2. Margrethe Michelsdatter, se nedenfor.
3. Jens Michelsen, d. 1725, 21 aar gl.
4. Anne Michelsdatter, g. m. Jens Christensen Skrædder, se tilføjel-sen til nr. 83 I.
5. Kirsten Michelsdatter, g. m. Morten Jensen Bakmand i nr. 56.

Børnens alder tyder paa, at deres forældre blev gift o. 1700, og Michel Jensens overtagelse af gaarden har antagelig fundet sted ved samme tid. Han er ikke nævnt i matriklen 1688, men nævnes i jordebogen 1716.

II. Jens Jensen Degn, f. o. 1692, d. 1745. Svigersøn, gift 1727 med **Margrethe Michelsdatter**, f. 1702, d. 1764. Han var søn af Jens Sørensen Degn i nr. 90.

Børn:

1. Kirsten Jensdatter, g. m. Lars Mortensen i nr. 90.
2. Maren Jensdatter.
3. Dorthé Jensdatter, se nedenfor under IV.
4. Anne Jensdatter, død som ung pige.

III. Mouritz Olesen, f. 1710, d. 1767, **Margrethe Michelsdatters** 2. mand, gift med hende 1745. Han var søn af Ole Larsen i nr. 21 i Maarup.

Ægteskabet var barnløst.

I et retsmøde 12. jan. 1765 gav Mouritz Olesen vemodelig til kende den store ulykke, der var overgaaet ham natten til den 7. dec. 1764, da hans gaard i Nordby, 4 længer, 40 fag, af ild blev ganske fortæret og ødelagt. Det meste indbo brændte og ligeledes den indavlede sæd samt mandens fiskegarn hvormed han om sommeren skulde erhverve noget til sin underholdning. Desuden indebrændte et føl samt nogle gæs og høns. Brandaarsagen kendtes ikke. — En halv snes dage senere døde Margrethe Michelsdatter, men om det havde noget med branden at gøre, vides ikke.

IV. Michel Jørgensen Haukrog, f. 1735, d. 1813. Svigersøn, gift 1764 med Margrethe Michelsdatters datter af 1. ægteskab, **Dorthé Jensdatter Degn**, f. 1736, d. 1804. (Brylluppet fandt sted i februar det samme aar, da gaarden brændte og Margr. Michelsdatter døde i december). Michel Jørgensen var søn af Jørgen Michelsen Haukrog i nr. 73.

Børn:

1. Margrethe Michelsdatter, g. m. Michel Rasmussen Poulsen i nr. 82.
2. Jørgen Michelsen, død 1791 om bord paa Jacob Snedkers fartøj i Norge, 20 aar gl.

3. Jens Michelsen, se nedenfor.
4. Maren Michelsdatter, g. m. Søren Michelsen Beyer i nr. 17 i Maarup og efter hans tidlige død med Michel Sørensen Thunbo i nr. 64.
5. Kirsten Michelsdatter.

V. Jens Michelsen Haukrog, f. 1776, d. 1843. Søn i gaarden. Gift 1807 med **Barbara Sørensdatter**, f. 1770, d. 1847, datter af Søren Pedersen Clausen i nr. 69. – Ægteparret efterlod sig ingen børn. Men efter Jenses død overdrog Barbara gaarden til hans søstersøn Jørgen Thunbo fra nr. 64.

Ifølge en optegnelse af maler Johan Johnsen blev Jens Michelsen kaldt „Mouses Jens“ (formodentlig efter Mouritz Olesen). Han havde 6 heste, som han kaldte ved navn saaledes: Rumpi, Snorki, Snorrik, Dorrik, Durkihej og Horsegummi.

VI. Jørgen Michelsen Thunbo, f. 1817, d. 1887, søn af Michel Sørensen Thunbo i nr. 64 og Jens Michelsens søster Maren. Gift 1. gang 1843 med **Ane Margrethe Sørensdatter**, f. 1821, d. 1854, datter af Søren Michelsen i nr. 69. Hun døde af drikfældighed, siger kirkebogen. – 1855 ægtede Jørgen Thunbo saa **Kirsten Johanne Foged**, f. 1828, d. 1857, datter af Peder Jacobsen i nr. 100. – Efter hendes tidlige død giftede Jørgen sig 3. gang, 1857, med **Bodil Margrethe Thunbo**, f. 1835, d. 1918, datter af Jørgen Søren Thunbo i nr. 18 i Maarup.

Jørgen Michelsens to første koner efterlod ham ingen børn. I det tredje ægteskab fødtes:

1. Kirsten Margrethe Thunbo, se nedenfor.
2. Mikkel Jørgen Thunbo, hmd. i Nordby.
3. Jørgen Søren Thunbo.
4. Jens Johan Thunbo.
5. Johanne Marie Thunbo.

VII. Mads Søren Bonde, f. 1853, d. 1933. Svigersøn, gift 1883 med **Kirsten Margrethe Thunbo**, f. 1858, d. 1938. Han var søn af hmd. Christen Michelsen Bonde, Nordby.

Eneste barn: Jenny Bonde, se nedenfor.

VIII. Martin Kræmmer, f. 1886, d. 1965. Svigersøn, gift 1908 med **Jenny Bonde**, f. 1887. Han var søn af Søren Thunbo Kræmmer, se under nr. 88.

Børn:

1. Aage Kræmmer, tømrer i København.
2. Marinus Kræmmer, se nedenfor.
3. Dagny Kræmmer, g. m. parcellist Aksel Rasmussen, Nordby.

IX. Marinus Kræmmer, f. 1911. Søn i gaarden. Ugift.

Nordby matr. nr. 100

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 49.

Ikke udflyttet.

I. Jens Jørgensen »i Gaarden«, f. o. 1680, d. 1740. Søn af Jørgen Michelsen i nr. 66. Gift med **Dorthe Jensdatter**, f. o. 1674, d. 1750. Trolovelsen imellem dem fandt sted i 1706 og vielsen formodentlig samme aar, men den har præsten, Hans Hellekande, glemt at indføre i kirkebogen.

Børn:

1. Dorthe Jensdatter, se nedenfor.
2. Bodil Jensdatter, død 1733, 19 aar gl.
3. Jens Jensen Gaarden, gmd. i nr. 72.

Hvorfor nr. 100 blev kaldt „Gaarden“ fremfor andre gaarde i byen, kan ikke oplyses. Efterhaanden blev betegnelsen til et slægtsnavn, først som „Gaarden“, senere forkortet til „Gaard“. – Jens Jørgensen var oldermænd i 1721, da der blev vedtaget en ny udgave af byloven fra 1697. Den blev „efter Begiering“ underskrevet af forvalteren G. Niemann, derefter af fogeden Jacob Mortensen Holm og oldermændene Jens Jørgensen samt 40 „menige bymænd“.

II. Michel Mortensen »i Gaarden«, f. 1712, d. 1748. Svigersøn, gift 1741 (aaret efter Jens Mortensens død) med **Dorthe Jensdatter**, f. o. 1710, d. 1771. Michel var søn af Morten Michelsen i nr. 72, hvis 2. kone var en søster til Jens Jørgensen. Men hun var kun stedmoder til Michel.

Børn:

1. Jens Michelsen.
2. Morten Michelsen, gmd. i nr. 73.

Det voldte vanskeligheder at fastslaa, hvem Michel Mortensens kone egentlig var. Ifølge kirkebogen var hun ved sin død 61 aar gl. og skulde altsaa være født o. 1710. Men ingen Dorthe Jensdatter findes indført som døbt i 1710 eller aarene deromkring. Den nærmeste er hmd. Jens Jensen Nørs datter Dorthe, som blev døbt 1705. Men hende kan det ikke være, for hun døde 1735 som kone i den senere nedlagte „Amme-gaard“. Det synes da ogsaa utænkeligt, at Jens Jørgensens enke skulde overlade gaarden til et par fremmede unge, naar hun selv havde en voksen søn, Jens Jensen, der endnu hverken var gift eller bosat andetsteds. Man kommer derfor til det resultat, at Michel Mortensens kone *maa* være Jens Jørgensens datter, men at hendes daab paa grund af Hans Hellekandes glemsomhed ikke er blevet indført i kirkebogen. Denne antagelse bekræftes ved kirkebogens oplysninger om, hvem der var forlovere ved det unge pars troløvelse i 1741. Brudgommens forlover var hans fader, Morten Michelsen, og brudens forlover var Jens Jørgensens broder, Ib Jørgensen, der aabenbart som farbroder mødte i hendes afdøde faders sted.

III. Kield Olesen, f. 1724, d. 1790, Dorthe Jensdatters 2. mand, gift med hende 1749. Søn af Ole Michelsen Morup i nr. 71. – Efter Dorthes død var Kield Olesen enkemand i 5 aar. Men i 1776 ægtede han Kirsten Sørensdatter Hohle, f. 1740, d. 1810, datter af hmd. Søren Rasmussen Hohle og hst. Kirsten Hansdatter, som var født i Lyngge paa Sjælland, men kommet til Nordby 1720 sammen med den da tiltrædende præst Otto Hosum, i hvis familie hun var amme. Kirsten Sørensdatter var enke efter hmd. Peder Pedersen Lode-mand, som hun var blevet gift med 1768, men som var død 1773.

Samme aar som Kield Olesen giftede sig paa ny, brændte hans gaard. Ilden opstod i den østre længe om morgenen d. 19. marts ved 7 slæt og tog rasende overhaand, saa kun lidt boskab og to heste blev reddet, og den fattige mand geraadede ganske i armod. Hvordan ilden opkom, vidste ingen.

Børn af Kield Olesens 1. ægteskab:

1. Maren Kieldsdatter, død ugift.

Af 2. ægteskab:

2. Ole Kjeldsen, gmd. i nr. 77.

Desuden medbragte Kirsten Sørensdatter fra sit 1 .ægteskab en dreng ved navn Peder.

IV. Jørgen Jensen, f. 1755, d. 1794, Kirsten Sørensdatters 3. mand, gift med hende 1790. Søn af Jens Jensen i nr. 68. – Ingen børn.

V. Lars Nielsen, f. paa Helgenæs o. 1756, d. 1810, Kirsten Sørensdatters 4. mand, gift med den 54-aarige tredjegangs-enke 1794. Han var broder til Rasmus Nielsen (Foged) i nr. 62.

Begge ægtefællerne døde i april (1810), hun d. 6. og han d. 22. Ved skiftet efter ham hedder det: „Gaarden staar uden tilsyn, nu bygsædens lægning forestaar og daglige kongerejser i denne krigens besværlighed“. (Det var jo under krigen med engelskmændene, da Samsø var omsværmet af fjendtlige orlogsmænd, og der udfoldedes stor militær aktivitet paa øen). Derfor ønskedes gaarden solgt hurtigst muligt, uden afholdelse af auktion, saa ejendommen straks kunde tiltrædes og jorden tilsaas. Besætningen var ringe, og sædekorn manglede, tilføjes der. Alligevel tilbød ungkarl Jens Grønfeldt at købe gaarden for 1100 rdl. sedler, og dette bud, som er et vidnesbyrd om inflationen i aarene forud for statsbankerotten 1813, blev accepteret af arvingerne.

VI. Jens Michelsen Grønfeldt, f. 1770, d. 1848. Søn af Michel Jensen Grønfeldt i nr. 93. Skønt 40 aar gl. var han endnu ugift. Men i 1816 ægtede han Niels V. Printzes enke Mette Jensdatter i nr. 55. Derefter solgte han nr. 100 til naboenken Margrethe Michelsdatter i nr. 82, som overlod den til sin nedennævnte svigersøn, foreløbig dog kun som bestyrer.

VII. Peder Jacobsen (Foged), f. 1790, d. 1839. Søn af Jacob Jensen Farver i nr. 83. Gift 1815 med Bodil Michelsdatter, f. 1797, d. 1832, datter af Michel Rasmussen Poulsen og

Margr. Michelsdatter i nr. 82. Efter Bodils død ægtede Peder Jacobsen samme aar Apollone Larsdatter, f. 1811, d. 1857, datter af Lars Michelsen Gaard i nr. 78.

Ved et skøde, udstedt 1822, tilskødede Margr. Michelsdatter sviger-sønnen sin „iboende gaard“ for 200 rdl. sølv. Ordet „iboende“ maa bero paa en misforstaaelse, eftersom hun ikke boede i nr. 100. Men det viser, at hun indtil da havde staaet som ejer af baade nr. 100 og nr. 82. Prisen er paavirket af deflationen, som var sat ind efter Nationalbankens oprettelse 1818, selv om det maaske i nogen grad er en favorpris.

Peder Jacobsen blev kaldt Foged efter sin moder Maren Pedersdatter Foged.

Børn af 1. ægteskab:

1. Michel Pedersen Foged, gmd. i nr. 63.
2. Maren Pedersdatter.
3. Jacob Pedersen, hmd. i Nordby, g. m. Ane Dorthe Degn, datter af Ole Sørensen Degn, se under nr. 86. En søn af dem var skipper Peder Pedersen, kaldet Peder Jacobsen, hvis søn, skipper Jakob Andreas Pedersen, er omtalt under Præstemarken 1 f.
4. Kirsten Johanne Pedersdatter.

Af 2. ægteskab:

5. Lars Foged, gmd. i nr. 13 i Maarup.
6. Jens Foged, se nedenstaaende tilføjelse.
7. Peder Foged.

Tilføjelse

Jens Foged, f. 1837, d. 1930, blev i 1861 gift med *Mette Beyer*, f. 1841, d. 1905, datter af Rasmus Pedersen, se under nr. 68, og de fik en lille nybygget gaard øst for Maarup. Af deres 4 sønner døde den første som barn og den sidste som ung. – Nr. 3, Carl Anton Foged, blev gmd. i nr. 22 i Maarup, og nr. 2, *Rasmus Peter Jensen*, overtog hjemmet fra faderen. Han var født 1865 og blev i 1893 gift med *Mette Johanne Beyer* („Hanne“), f. 1855, d. 1928, datter af hmd. Christen Søren Beyer, Nordby, (søn af Michel Christensen Beyer i nr. 61) og hst. Ane Foged (datter af Clemmen Michelsen Foged i nr. 84). Rs. P. Jensen døde 1946, og da der ingen børn var, tilfaldt gaarden *Lars Jacob Beyer*, f. 1895, søn af Anton Beyer i nr. 13 i Maarup og hst. Dorthe Marie Foged (som var datter af Jens Fogeds broder Lars Foged).

VIII. Rasmus Jensen Molbo, f. 1818, d. 1894, Apollone

Larsdatters 2. mand, gift med hende 1841. Han var søn af Jens Jacobsen i nr. 19 i Maarup (og var altsaa hendes 1. mands brodersøn). Efter Apollones død ægtede han i 1858 **Barbara Beyer**, f. 1840, d. 1907, datter af Rasmus Pedersen i nr. 68.

Børn af 1. ægteskab:

1. Bodil Rasmusdatter.
2. Søren Peter Rasmussen.

Af 2. ægteskab:

3. Jens Peter Foged, se nedenfor.
4. Karen Margrethe Molbo, g. m. skrædder Mogens Sørensen, Nordby.

IX. Jens Peter Foged, f. 1861. Søn i gaarden. Gift 1896 med **Rasmine Kræmmer**, f. 1873, datter af parcellist Michel Søren Kræmmer, Sølyst, se under Præstemarken 1 h.

Eneste barn: Rasmus Foged.

I 1921 solgte Jens Peter Foged gaarden til nedennævnte P. B. Møller og flyttede til Todbjerg i Jylland, hvor han købte en gaard, som sønnen senere overtog efter ham.

X. Peter Barfred Møller, f. 1877. Søn af gæstgiver og gmd. Hans Møller i nr. 61. Gift 1900 med **Marie Anholm**, f. 1879, d. 1964, datter af Mikkell Anholm, Ingeborgsminde, se under Brøndkær, mark nr. 42. Ægteparret overtog Ingeborgsminde efter Mikkell Anholm, men solgte stedet i 1921.

P. B. Møller afløste i 1922 P. Chr. Foged i nr. 101 som sognefoged og beklædte stillingen til 1957.

Børn:

1. Michael Møller, ansat ved D.S.B., sidst som stationsforstander i Fredericia.
2. Thea Møller, se nedenfor.

XI. Gerhardt Moesgaard, f. 1904. Svigersøn, gift 1926 med **Thea Møller**, f. 1902, d. 1967. Søn af Peter Moesgaard, se under nr. 17 i Maarup.

Nordby matr. nr. 101

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 50.

Ikke udflyttet, men nedlagt 1922.

Ubrudt slægtsforbindelse fra 1698.

I Anders Christensen, f. o. 1645, d. 1703. Gift med **Ellitz Jensdatter**, f. o. 1651, d. 1721, datter af **Jens Søffrensen Fouged** i nr. 80.

Børn:

1. **Jens Andersen**, skipper i Aarhus, hvor han gik under tilnavnet **Samsing** (Borgerskabsprotokollen 22. 10. 1714).
2. **Christen Andersen**, hmd. i Nordby, d. 1754, 68 aar gl., efter at være faldet ned af en høstvogn. Gift med **Karen Poulsdatter**, som var datter af **Poul Jensen** i nr. 61.
3. **Lauritz Andersen**, skipper i Aarhus, kaldet **Samsing** (Borgerskabsprotokollen 15. 1. 1725).

Om **Anders Christensen** vides intet, før han ved en auktion 29. nov. 1695 købte „salig **Christen Sørensen**“ gaard, som han imidlertid bortskødede igen til nedennævnte **Søren Skrædder** 7. jan. 1698, hvorefter han selv blev husmand. Om hans død melder kirkebogen 1703: „Druknet 14. okt. ved **Kolsør Hage**, blev funden 17. november og begravet 20. dito, 58 aar.“ – **Ellitz Jensdatter** sad enke i 10 aar. Saa giftede hun sig, 62 aar gl. med en mand ved navn **Poul Nielsen**.

II. Søren Jensen Skrædder, f. o. 1664, d. 1743. Nævnt i jordebøgerne 1716–27. Gift med **Zidsele Jensdatter**, f. o. 1666, d. 1760 (94 aar gl.).

Børn:

1. **Jens Sørensen Skrædder**, se nedenfor.
2. **Peder Sørensen Skrædder**, gmd. i nr. 64.
3. **Jørgen Sørensen Skrædder**, hmd. i Nordby.

III. Jens Sørensen Skrædder, f. o. 1698, d. 1773. Søn i gaarden, nævnt som faderens medfæster fra 1726. Gift 1741 med **Maren Sørensdatter**, f. o. 1699, d. 1778. Af ukendt herkomst. – Ægteskabet var barnløst.

IV. Søren Pedersen Skrædder, f. 1732, d. 1801. Søn af Jens Sørensens broder Peder Sørensen i nr. 64. Gift 1770 med **Mette Jørgensdatter**, f. 1738, d. 1805, datter af hmd. Jørgen Albretdsen. Hun praktiserede som jordemoder.

Af børn kendes kun nedennævnte søn Jens Sørensen.

V. Jens Sørensen Skrædder, f. 1773, d. 1848. Søn i gaarden. Gift 1798 med **Maren Jensdatter**, f. 1774, d. 1830, datter af Jens Jørgensen Haukrog i nr. 96.

Børn:

1. Søren Jensen Skrædder.
2. Anne Jensdatter, g. m. Niels Olesen Kjeldsen i nr. 77.
3. Jens Jensen Skrædder, se nedenfor.

VI. Jens Jensen Skrædder, f. 1802, d. 1849. Søn i gaarden. Gift 1831 med **Margrethe Hansdatter**, f. 1813, d. 1857, datter af Hans Jensen Foged i nr. 59.

Børn:

1. Maren Skrædder, g. m. Jens Michelsen Skrædder i nr. 78.
2. Hans Skrædder, hmd. i Nordby.
3. Barbara Skrædder, g. m. skipper Michel Søren Kræmmer, Nordby.
4. Jens Jensen Skrædder, gmd. i nr. 79.
5. Margrethe Skrædder, død som lille.

De to sidstnævnte var tvillinger, men født med to dages mellemrum (2. og 4. sept. 1841).

VII. Jens Mortensen Farver, f. 1828, d. 1900, **Margrethe Hansdatters** 2. mand, gift med hende 1849. Søn af Morten Jacobsen i nr. 70. – Efter Margrethes død ægtede han samme aar (1857) **Bodil Marie Grønfeldt**, f. 1836, d. 1912, datter af Jørgen Rytter (se under nr. 93).

I 1. ægteskab fødtes tre børn, men kun sønnen Jens Morten Farver levede. Han blev gmd. i nr. 80.

I 2. ægteskab fødtes datteren Bodil Margrethe Farver, se nedenfor.

VIII. Peder Christian Foged, f. 1854, d. 1922. Svingersøn,

gift 1877 med **Bodil Margrethe Farver**, f. 1858, d. 1936. Søn af Rasmus Foged i nr. 56.

Eneste barn: Emilie Foged, gift i København.

P. Chr. Foged efterfulgte Rs. Konrmaaler i nr. 58 som sognefoged. – Efter P. Chr. Fogeds død blev marken solgt fra gaarden og udstykket.

Nordby matr. nr. 102

Ved udskiftningen tildelt mark nr. 51.
Udflyttet 1899.

NB. Beretningen om nr. 102 falder i to dele. I begge afsnit drejer det sig om samme fæste (den samme fæstejord). Men tilsyneladende er det ikke den samme gaard. Snarere er der i det sidste afsnit tale om en ny-opført gaard, som fæstet er overført til. Forholdet vil blive omtalt i den sammenhæng, hvor det hører til. Her skal kun bemærkes, at gaarden i første afsnit omtales som Kassundsgaarden, ikke fordi den vides nogen sinde at have heddet det, men fordi den laa i gyden Kassundet (eller Kattesundet). Ejeren nr. IV kaldes et sted: Jens Mortensen i Kassundet.

Kassundsgaardens ejere.

I. Lauers Søffrensen. Nævnt i matriklen 1664, men ikke i markbogen 1683. Gift med **Bodil Jensdatter**, som var f. o. 1619. Hun overlevede ham og giftede sig igen. Hendes nye ægtefælle var født o. 1655, og da hun vel næppe har taget en mand, der ikke var selvmyndig, kan ægteskabet mellem de to antagelig ikke være indgaaet før 1680. Paa den anden side maa giftermaalet have fundet sted før 1683, eftersom markbogen det aar nævner hendes 2. mand som indehaver af gaarden. Det er derfor sandsynligt, at Lauers Søffrensen døde i tiden mellem 1680 og 1683.

Af børn ses han kun at have efterladt sig en søn, Søren Lauridzen, der var født o. 1646, og som blev gaardmand i nr. 81.

II. Michel Jørgensen, f. o. 1655, d. 1708, **Bodil Jensdatters** 2. mand. Hun maa have været over 60 og han kun ca. 25, da de blev gift sammen. Men hvis den unge karl har set frem

til inden længe at blive enkemand og faa sig en mere jævnaldrende ægtemage, saa blev han skuffet. Trods et aldersforspring paa mindst 35 aar, blev det **Bodil Jensdatter**, der overlevede ham, og ikke omvendt. Hun døde 1716, 97 aar gl.

Michel Jørgensens herkomst er ukendt. Men ved skiftet efter ham 31. 7. 1708 nævnes der en del søskendebørn til ham, deriblandt Michel Michelsen Svensk (i nr. 84) og dennes tre halvsøskende (se under Svenskgården i tillægget om nedlagte gaarde sidst i bogen) samt „Berent Guldsmid i Horsens“ og hans søster Anne Olufsdatter, gift med Hans Pedersen i Aarhus. En af fætrene ved navn Jens Rasmussen var bosat i Norge.

Da Bodil Jensdatter som 90-aarig blev enke for anden gang, maatte hun tænke paa at overlade gården i yngre hænder, og da hendes søn af 1. ægteskab, Søren Lauridzen, havde en gaard (nr. 81) og desuden var ved at blive gammel (han var 9 aar ældre end sin nu afdøde stedfader), overdrog hun Kassundsgården til hans søn Laurids Sørensen.

III. Laurids Sørensen, f. o. 1680, d. 1745 (30. april). Gift 1. gang 1715 med **Bodil Sørensdatter**, f. o. 1691, d. 1727, datter af Søren Jensen Tønnesen i nr. 68. – Gift 2. gang 1728 med **Rebecca Jensdatter**, f. o. 1697, d. 1745 (5. april), datter af sognedegnen Jens Sørensen i nr. 90.

Børn af 1. ægteskab:

1. Søren Larsen, gmd. i nr. 78.

Af 2. ægteskab:

2. Jens Larsen, gmd. i nr. 20 i Maarup.
3. Jacob Larsen.

Ingen af de tre sønner fik Kassundsgården. Den blev solgt ved auktion (30. 9. 1745) til nedennævnte Jens Mortensen for 165 rdl.

IV. Jens Mortensen, f. 1710, d. 1784. Søn af Morten Michelsen i nr. 72. Gift 1743 med **Mette Clemmendsdatter**, f. 1720, d. 1774, datter af Clemmen Sørensen i nr. 84.

Børn:

1. Morten Jensen
2. og 3. Christen og Søren Jensen, tvillinger.

4. Michel Jensen
5. Bodil Jensdatter.

Den 16. 2. 1761 maatte Jens Mortensen lade gaarden sælge ved auktion. Den gik for kun 48 rdl., saa den maa have været i ringe tilstand. Jens Mortensen fik derefter et hus i Maarup. – Om Mette Clemmensdatters endeligt melder kirkebogen, at hun fandtes død paa marken, saa hun har nok maattet arbejde for føden til sin sidste stund. Aaret efter ægtede Jens Mortensen Maren Sørensdatter Skonning, som var datter af Søren Sørensen Skonning i nr. 13.

Manden, som købte Kassundsgaarden, hed Jørgen Olesen Morup og var søn af Ole Michelsen Morup i nr. 71. Han fik imidlertid ikke gaardens fæstejord med, hvilket fremgaar af, at han staar opført paa fattiggassens husmandslisters lige til 1779. Jens Mortensen maa altsaa have afstaaet sit fæste tidligere, rimeligvis fordi han ikke evnede at betale landgilde og andre afgifter. Kassundsgaarden var dermed nedlagt som fæstegaard.

Hvem der fik Kassundsgaardens fæstejord, kan ikke ses af fæsteprotokollen. Men fra 1763 dukker nedennævnte Michel Jensen Gies op paa fattiggassens gaardmandslisters i stedet for Jens Mortensen, og senere hartkornslister viser, at hans hartkorn udgjorde 1 td. 0 skp. 2 fdk. og 2 ¹/₁₈ album, hvilket er præcis det samme, som Jens Mortensen tidligere stod for. Der kan herefter ikke være tvivl om, at det var Kassundsgaardens fæstejord, Michel Jensen fik. Derimod foreligger der intet om, at han ogsaa afkøbte Jørgen Olesen Kassundsgaardens bygninger. Formentlig grundlagde han en ny gaard, den, som efter udskiftningen fik matr. nr. 102. (Om Jørgen Olesen berettes der videre under „Krogaarden“ i tillægget om nedlagte gaarde).

Ejere af gaarden nr. 102.

I. Michel Jensen Gies, f. 1732, d. 1804. Søn af Jens Michel Mouritzen i nr. 88. Gift 1764 med **Ellen Pedersdatter, f. o. 1729, d. 1784.** Hendes fødsel er ikke fundet indført i Nordby kirkebog, saa det vides ikke, hvem hun var.

Af børn kendes kun sønnen Peder Michelsen, se nedenfor.

Michel Gies fik i 1760 fæstebrev paa den otting jord, som hans fader indtil da havde haft, og fattiggassens gaardmandslisters nævner ham som mand i nr. 88 fra 1759 til 1761. Men fra 1762 staar hans søsters mand Rs. Pedersen opført som indehaver af nr. 88, hvad grunden til denne

hastige forandring saa kan have været. Og fra 1763 nævnes Michel Gies (som omtalt) i nr. 102.

II. Peder Michelsen Gies, f. 1765, d. 1796 (8 aar før faderens død). Gift 1784 (moderens dødsaar) med **Kirsten Pedersdatter**, f. 1761, d. 1810, datter af Peder Rasmussen Foged (den ældre) i nr. 56.

Børn:

1. Michel Pedersen, død som barn.
2. Ellen Pedersdatter.

III. Clemmen Christensen Molbo, f. 1760, d. 1826, **Kirsten Pedersdatters** 2. mand, gift med hende 1796. Søn af Christen Rasmussen Molbo i nr. 14 i Maarup. – Gift 2. gang 1810 med **Apollone Jørgensdatter**, f. 1787, d. 1850, datter af hmd. Jørgen Rasmussen Børre.

Børn af 1. ægteskab:

1. Inger Clemmensdatter.

Af 2. ægteskab:

2. Jørgen Clemmensen Gyes, hmd. i Nordby, gift med Barbara Sørens datter, datter af gmd. Søren Sørensen, Moesgaard, se under nr. 88.
3. Bodil Marie Clemmensdatter Molbo, se nedenfor under V.

Bemærk de to sidstnævnte søskendes forskellige tilnavn.

IV. Lars Christensen, f. 1799, d. 1845, **Apollone Jørgensdatters** 2. mand, gift med hende 1826. Søn af Christen Larsen i nr. 72.

Ingen børn.

V. Gomme Andersen, f. 1814, d. 1893. Svigerson, gift 1840 med **Bodil Marie Clemmensdatter Molbo**, f. 1820, d. 1863. Søn af skipper og gmd. Anders Gommesen i nr. 64. – Gift 2. gang 1864 med **Inger Farver**, f. 1839, d. 1910, datter af Jens Jacobsen (Farver) i nr. 19 i Maarup.

Børn af 1. ægteskab:

1. Mette Gommesen, g. m. hmd. Jens Peter Møller, Nordby.
2. Abelone Gommesen, g. m. skipper Michel Holm, Nordby, se under nr. 76 IV 9.
3. Anders Gommesen. Var elev paa Vester Skerninge højskole i vinteren 1869–70, kom derefter paa Blaagaard seminarium og endte som mangeaarig lærer i Sønderup ved Slagelse.
4. Bodil Marie Gommesen, g. m. Rasmus Skonning fra Maarup, der blev murer i Aarhus.
5. Clemmen Gommesen, se under Præstemarken 1 d.

Af 2. ægteskab:

6. Marius Gommesen, se nedenfor.
7. Inger Marie Gommesen, g. m. Rs. Printz i nr. 19 i Maarup.
8. Gomme Gommesen, hmd. i Nordby, g. m. Ane Dorthe Sjørslev, en søster til Anton Sjørslev i nr. 66.

I 1839 overvejede sogneforstanderskabet at ansætte en hjælpelærer ved skolen i Nordby, fordi børnetallet var blevet for stort, til at læreren, Thomas Michelsen, kunde bestride undervisningen alene. Den unge karl Gomme Andersen, der var kommet til skade med sit ene ben ved at falde af en hest, saa han ikke kunde gøre fuld gavn ved landbruget, søgte da stillingen og blev fra 1840 ansat som en slags forskolelærer, der skulde undervise de yngste aargange af de ca. 120 skolebørn. Aarslønnen var 5 tdr. rug og 8 tdr. byg samt 10 rdl. i penge. Men Gomme Andersen, der nu giftede sig ind i nr. 102, var tilfreds, naar han kunde faa saa meget, at han dermed kunde lønne en karl til at erstatte ham selv ved bondearbejdet. Imidlertid voksede antallet af skolebørn stadig. I 1854 havde Ths. Michelsen 120 elever i hovedskolen og Gomme Andersen 60 i forskolen, hvilket naturligvis gjorde lærernes arbejde meget vanskeligt og utaknemmeligt. Samtidig medførte den økonomiske udvikling i landet, at lønnen blev mere og mere utilfredsstillende, og da Gomme Andersen efterhaanden havde genvundet sin førlighed, syslede han med tanken om at opgive skolearbejdet. Herom skriver præsten, den senere provst Jacobsen i en indberetning til provstiet i 1854:

„Tidligere, da han (Gomme Andersen) ikke var arbejdsdygtig, kunde han være tilfreds med sin løn, men nu da han kan deltage i alt Slags Arbejde og næppe kan holde en Karl for det, han faar i løn, er der ikke megen Opfordring for ham til at vedblive længe med det trættende og trivielle Skoleliv med de allermindste Børn, og vi vilde være ilde farne, om han, som han har yret, kunde faa i Sinde at træde fra, fordi det vilde være ham fordelagtigere at opgive Skolen med den Løn“.

Resultatet var, at hjælpelærerens løn blev forhøjet til 8 tdr. rug og 8 tdr. byg + 20 rdl. aarlig, og Gomme Andersen fortsatte derefter i skolen, vistnok lige til 1878, da der blev opført en ny skole i Nordby.

Præsten holdt altsaa paa Gomme Andersen som en billig lærer. I andre henseender var han mindre tilfreds med ham, som det fremgaar af følgende skrivelse, der af præsten blev tilstillet provsten, ligeledes i 1854. En stærk stemning mod ministeriet Ørsted havde det aar fremkaldt et politisk røre, som aabenbart ogsaa var naaet til Samsø, og præsten skriver:

„Jeg tillader mig herved at forespørge Deres Højærværdighed, om Nordby Skolelokale uden mit Vidende eller Vilje tør blive afbenyttet af den første den bedste til deri at afholde alle Slags Forsamlinger. – I min Fraværelse hos Dem (for nylig) havde Gartneren (aabenbart en politisk agitator) igen været her i politisk Øjemed og ved sin Trosfælle, Hjælpelærer G. Andersen, faaet en Forsamling samlet i Skolen for at faa Penge af Beboerne til antiministerielle Embedsmænds eventuelle Behov (der maa her være tale om embedsmænd, som paa grund af deres politiske holdning kunde risikere at blive afskediget). – G. Andersen er kommet paa gale Veje og har i længere Tid vist en fordærvelig Indflydelse paa Sognets Beboere. Og forvirrer han Begreberne om Ret og Uret hos de smaa som hos de voksne, da finder jeg det meget betænkeligt, at han vedbliver som Lærer -“.

Den sidste sætning staar jo i skarp modstrid med udtalelsen i præstens tidligere indberetning og er øjensynlig skrevet i vrede. Ved nærmere eftertanke er præsten nok blevet mere forsonlig. Han vides i alt fald ikke at have foretaget sig mere mod læreren.

VI. Marius Gommesen, f. 1865, d. 1940. Søn i gaarden. Gift 1891 med Nielsine Margrethe Hansen, f. 1870, d. 1962, datter af Hans Nielsen Kramer i nr. 92. – Ægteskabet barnløst.

Det var Marius Gommesen, der flyttede gaarden ud paa marken i Langdalen. Broderen Gomme Gommesen fik gaardtoften i byen med det gamle stuehus.

VII. Efter Marius Gommestens død solgte hans enke gaarden til den nuværende ejer Helge Madsen, der er født 1906 i Rørby sogn paa Sjælland, men var kommet hos Marius Gommestens som feriedreng. Han er gift med Dagny Jensen, født 1910 i Reerslev sogn.

Tillæg I.

Nybyggerne paa Præstemarken.

I 1870erne blev en betydelig del af præstegaardens mark solgt fra i parceller, og her opstod i den følgende tid fire parcelliststeder eller smaa-gaarde. Et femte parcelliststed blev oprettet paa den otting jord, som præstegaarden havde haft i fæste.

Matr. nr. 1 b

I. Søren Thunbo Kornmaaler, f. 1855. Søn af Knud Kornmaaler i nr. 87. Gift 1885 med **Inger Mette Kornmaaler, f. 1862,** datter af Morten Kornmaaler i nr. 23 i Maarup.

Børn:

1. Morten Kornmaaler, bosat i Aarhus.
2. Barbara Marie Kornmaaler, ligesaa.
3. Frank Møller Kornmaaler, ligesaa.

I 1918 solgte Søren Kornmaaler ejendommen og flyttede til Aarhus, hvor han og hans kone tilbragte deres sidste tid.

II. Otto Sørensen, f. 1881, d. 1963, søn af hmd. Ole Sørensen, Stauns (og broder til Sofus Sørensen i nr. 21 i Maarup). Gift 1904 med **Petrine Gyes, f. 1881, d. 1965,** datter af hmd. Michel Søren Gyes og hst. Maren Kjær, Nordby.

Eneste barn: Mary Sørensen, se nedenfor.

Otto Sørensen havde i en aarrække sin svigerfaders husmandssted nordligst i Nordby, før han købte ejendommen paa Præstemarken.

III. Hans Holm Kjeldsen, f. 1905. Svigersøn, gift 1929 med **Mary Sørensen, f. 1909.** Søn af Kristian Nielsen Kjeld-

sen, der er omtalt i en tilføjelse under nr. 89 VI som søn af Niels Kjeldsen.

Matr. nr. 1 d

I. Clemmen Gommesen, f. 1854, d. 1913. Søn af Gomme Andersen i nr. 102. Gift 1884 med **Kirsten Marie Kræmmer**, f. 1865, d. 1930, datter af Lars Rasmussen Kræmmer i nr. 57.

Børn:

1. Bodil Margrethe Gommesen, g. m. træskomand Jens Peter Baj, Nordby.
2. Valdemar Gommesen, se nedenfor.
3. Laurits Gommesen, kørende landpost i Tranebjerg.

II. Valdemar Gommesen, f. 1891, d. 1966. Gift 1915 med **Johanne Marie Kornmaaler**, f. 1892, datter af hmd. Anton Kornmaaler (som var søn af Rs. Kornmaaler i nr. 58). – Vald. Gommesen var i en aarrække skolekommissionsformand.

Børn:

1. Harald Gommesen, boghandler i Hadsten.
2. Helge Gommesen, se nedenfor.
3. Alice Gommesen, Aarhus.

III. Helge Gommesen, f. 1920. Ugift.

Matr. nr. 1 f

I Morten Søren Smed, f. 1847, d. 1910. Søn af Christen Sørensen Smed i nr. 89. Gift 1873 med **Petrine Pedersen**, f. 1852, d. 1935, datter af Peder Pedersen i nr. 24 i Maarup.

Børn:

1. Peder Christian Smed, hmd. i Maarup.
2. Barbara Anine Smed, se nedenfor.

II. Kristian Kristiansen, f. 1873, d. 1943. Svigersøn, gift

1902 med **Barbara Anine Smed**, f. 1879, d. 1942. Søn af Anders Kristiansen i nr. 86.

Ægteskabet var barnløst.

Efter Kr. Kristiansens død købte nedennævnte Jakob A. Pedersen ejendommen af arvingerne.

III. Jakob Andreas Pedersen, f. 1880, d. 1966. Søn af skipper Peder Pedersen og hst. Mette Beyer. (Hun var datter af Jens Rasmussen Beyer i nr. 70. Peder Pedersen, der i omtale kaldtes Peder Jacobsen, var søn af hmd. Jacob Pedersen, som var søn af Peder Jacobsen i nr. 100). – Jakob A. Pedersen, som var skipper, indtil han købte ejendommen paa Præstemarken, blev i 1906 gift med **Martine Snedker**, f. 1882, d. 1934, datter af hmd. Clemmen Snedker, Nordby (og søster til Jørgen Snedker i nr. 74). Efter hendes død ægtede Jakob A. Pedersen **Esther Berg** fra København. Dette ægteskab, der endte med skilsmisse, var barnløst.

Børn af 1. ægteskab:

1. Jens Johan Pedersen, se nedenfor.
2. Marinus Pedersen, død ung.
3. Peter Pedersen, udvandret til U. S. A.
4. Aksel Pedersen, død ung.
5. Erna Pedersen, gift i København.

IV. Jens Johan Pedersen, f. 1906. Lærte først smedehandværket og udvandrede derefter til USA, hvorfra han efter en aarrækkes forløb vendte hjem og overtog ejendommen efter sin fader. Gift 1954 med Julie Hansen, f. Jensen, fra Grenaa.

Matr. nr. 1 h („Sølyst“)

I. Michel Søren Kræmmer, f. 1834, d. 1896. Søn af Rs. Jensen Kræmmer i nr. 86. Gift 1860 med **Maren Printz**, f. 1838, d. 1916, datter af Rs. Sørensen Printz i nr. 55.

Børn:

1. Rasmus Printz Kræmmer, se nedenfor.
2. Rasmine Kræmmer, g. m. Jens Peter Foged i nr. 100.

II. Rasmus Printz Kræmmer, f. 1863, d. 1927. Gift 1894 med **Caroline Poulsen**, f. 1871, d. 1958, datter af hmd. Peder Poulsen, Nordby (som var søn af Rasmus Michelsen Poulsen i nr. 82).

Børn:

1. Rasmus Printz Kræmmer, udvandret til U. S. A.
2. Dagmar Printz Kræmmer, se nedenfor.

III. Hans Madsen, f. 1895 i Besser sogn. Svigersøn, gift 1924 med **Dagmar Printz Kræmmer**, f. 1903. Vielsen fandt sted i Edmore, Michigan, USA, hvortil begge var udvandret.

Matr. nr. 52

(Præstegaardens fæstejord).

I. Kristian Søren Printz, f. 1862, d. 1888. Søn af Søren Printz i nr. 55. Gift 1887 med **Inger Marie Gommesen**, f. 1868, d. 1954, datter af Gomme Andersen i nr. 102.

Eneste barn: Margrethe Printz, død som barn.

II. Rasmus Printz, f. 1866, d. 1950, **Inger Marie Gommessens** 2. mand, gift med hende 1890. Han var broder til hendes 1. mand.

I 1903 overtog Rs. Printz nr. 22 i Maarup som forpagter (se under nr. 22 X), og i 1908 blev han ejer af nr. 19 i Maarup, hvor hans kones barnløse moster var blevet enke. Under dette nr. er hans og Inger Marie Gommessens børn omtalt. – Ejendommen paa Præstemarken blev forpagtet bort, indtil nedennævnte søn, Kristian, overtog den i 1915.

III. Kristian Printz, f. 1891. Gift 1915 med **Barbara Skrædder**, f. 1895, d. 1968, datter af hmd. Mikkel Skrædder, Maarup.

I 1918 byttede Kr. Printz ejendom med Rasmus Beyer, Højendal, se under nr. 20 i Maarup. Men i 1930 solgte han Højendal igen og overtog sin faders gaard, nr. 19 i Maarup. Under dette nr. er børnene omtalt.

Rs. Beyer overdrog ejendommen paa Præstemarken til sin svigersøn, Laurits Gommesen, hos hvem han og hans kone saa blev aftægtsfolk.

IV. Laurits Gommesen, f. 1887, d. 1962. Svigersøn, gift 1910 med Rs. Beyers eneste barn, **Johanne Beyer**, f. 1892. Han var søn af drejer Mikkell Gommesen, Nørdby, hvis fader, handelsmand Ole Michelsen, var søn af Michel Pedersen Skrædder i nr. 76, og hvis moder, Mette Gommesen, var datter af skipper og gmd. Anders Gommesen i nr. 64.

Børn:

1. Robert Gommesen, parcellist paa en parcel af marken nr. 4.
2. Ernst Gommesen, se nedenfor.

V. Ernst Gommesen, f. 1919. Ugift.

Tillæg II.

NEDLAGTE GAARDE.

Foruden de nedlagte gaarde, der allerede er omtalt i forbindelse med en anden gaard (Holmgaarden under nr. 57, Kiærgaarden under nr. 91 og Kassundsgaarden under nr. 102), nedlagdes i tidens løb flere andre gaarde. Om nogle af dem foreligger der oplysninger nok, til at der i det følgende kan gives et omrids af deres historie. Da det drejer sig om gaarde, der blev nedlagt før udskiftningen, og altsaa før de nugældende matrikelsnumre indførtes, kan de ikke betegnes ved et nummer. Derfor er de her forsynet med et navn, som imidlertid er frit opfundet og aldrig har været brugt.

A. Krogaarden.

Denne gaard nævnes paa de forskellige lister over bønderne som nabo-gaard til nr. 62, og den maa have ligget vest for nr. 62. Da nr. 62 i 1714 brændte under en østenstorm, var Krogaarden den første af nabogaardene, der blev antændt af ilden derfra.

I. Christen Jostesen Smed nævnes som indehaver af gaarden i markbogen 1683 og matriklen 1688. Hans kone hed **Dorthe Christensdatter** og døde 1726, 82 aar gl.

Christen Jostesen var foged og holdt desuden kro i sin gaard. Det var her, præsten Hans Hellekande engang blev befundet saa vel beskænket, at skønt der kun var stakket vej eller gang mellem kroen og præstegaarden, Hr. Hans dog maatte føres hjem med heste og vogn (som omtalt i bogen om Nordby paa Peder Paarses tid, s. 30). I aarene før 1700 nævnes Christen Jostesen jævnlgt i tingbogen, tilsyneladende som forvalterens medhjælper under retssager, saa han maa have været en agtet mand. Men i 1704 forsvandt han fra øen, og 7 aar senere hedder det om ham i tingbogen, at han er „rømmet af Samsøe Land og ei vides

død eller levende“. Nogen grund nævnes ikke. Hans kone og senere nedennævnte svigersøn førte gaardens drift videre. Kroholdet og fogedhvervet overgik derimod til Jacob Mortensen Holm, der er omtalt paa en af de følgende sider under „Gaarden ved Maren Finds Led“.

Af børn kendes to:

1. Jost Christensen, død 1710 om bord paa orlogsskibet „Island“, da „de gik ad Nordsøen under Admiral Barfoeds Kommando“ (under Den store nordiske Krig).
2. Boel Christensdatter, se nedenfor.

II. Jeppe Rasmussen, f. o. 1662, d. 1734. Svigersøn, gift 1702 med **Boel Christensdatter**, d. 1755 (hendes alder ikke angivet). Jeppe herkomst er ukendt.

Børn:

1. Jens Jepsen, se nedenfor.
2. Maren Jepsdatter, g. m. Søren Ibsen, Brundby.
3. Anne Jepsdatter, gift to gange i Ammegaarden, se under Nedlagte gaarde E II og III. Hendes 2. mand, Michel Ibsen, var muligvis en broder til søsterens mand.

Efter Jeppe Rasmussens død beholdt Boel gaarden, indtil sønnen giftede sig. I 1742 ansøgte hun om at faa udstedt et nyt fæstebrev i stedet for det gamle, som var gaaet tabt ved gaardens brand i 1714.

III. Jens Jepsen, f. 1712. Søn i gaarden. Gift 1750 med **Maren Pedersdatter**, men død allerede 1754, altsaa et aar før moderen. Om Maren Pedersdatter oplyser kirkebogen, at hun ved sin død i 1776 var 42 aar gl. Men det kan næppe være rigtigt. Hun skulle i saa fald være født o. 1734 og være blevet gift som 16-aarig. Hendes daab er da heller ikke registreret i 1734 eller deromkring. Men i 1730 fik Peder Olesen i nr. 74 en datter døbt Maren. Hende er det sandsynligvis.

Børn:

1. Bodil Jensdatter (Jens Jepsens moder hed Boel).
2. Kirsten Jensdatter (Peder Olesens kone hed Kirsten).

IV. Christen Olesen Rask, f. o. 1730, **Maren Pedersdatters** 2. mand, gift med hende 1754. Han var søn af hmd. Ole

Rask. – Efter Marens død 1776 ægtede han samme aar **Anne Jensdatter**, om hvem ingen oplysninger haves.

Børn af 1. ægteskab:

1. Jens Christensen.
2. Maren Christensdatter.
3. Mette Christensdatter.

Af 2. ægteskab:

- 4 Maren Christensdatter.
5. Karen Christensdatter.
6. Michel Christensen.

Ved skiftet efter Maren Pedersdatter 20.4.1776 blev boets aktiver vurderet til 89 rdl. og gælden opgjort til 59 rdl. Chr. Rask var altsaa ikke nogen velstillet mand, og i 1779 maatte han give op og begære auktion over sin gaard og ejendom. Alt blev registreret, derunder besætningen, som bestod af 3 hopper, 1 ko, 1 kvie og 1 kalv, og registreringer blev tilført auktionsprotokollen under datoen 19.11.1779. Men protokollen indeholder intet om selve auktionen. Maaske er gaarden blevet solgt underhaanden. I alt fald nævnes Chr. Rask ikke mere som gaardmand. Paa folketællingslisten 1787 staar han og hans kone opført som husmandsfolk.

Samme aar som Chr. Rask indgav sin auktionsbegæring, altsaa 1779, dukker der en ny mand op paa fattiggassens gaardmandsliste, nemlig Jørgen Olesen Morup. Som omtalt under nr. 102 havde han i 1761 købt Kassundsgaarden uden jord til, og indtil 1778 staar han opført mellem husmændene. Men nu overføres han altsaa til gaardmandslisten, og der kan næppe være tvivl om, at det er, fordi han har faaet den fæstelod, som Chr. Rask indtil da havde haft. Ifølge hartkornslisten fra 1771 havde Chr. Rask 1 td. 5 skp. 1 fdk. og $\frac{11}{18}$ album hartkorn. I 1778 opgives hans hartkorn til 1 td. 5 skp. 1 fdk. og $\frac{1}{8}$ album. Og i 1790 er Jørgen Olesens gaard opført med 1 td. 5 skp. 1 fdk. og $\frac{11}{18}$ album, saa det er sikkert den samme fæstelod, der er tale om. De smaa variationer i antallet af album skyldes formodentlig fejlskrivninger eller fejllæsninger. (De mange 1-taller virker forvirrende, og brøkstregen kan let tages for et 1-tal). Om Jørgen Olesen fik gaardens bygninger med eller blev boende i Kassundsgaarden, kan ikke afgøres.

V. Jørgen Olesen Morup, f. 1727, d. 1790. Søn af Ole Michelsen Morup i nr. 71. Gift to gange. Hans første kone er ukendt. Hans anden kone hed **Karen Sørens datter**, f. o. 1726,

d. 1793. Men hverken hendes daab eller ægteparrets vielse er fundet indført i Nordby kirkebog, saa hun er antagelig født udensojns.

Jørgen Olesens børn:

1. Ole Jørgensen Morup, se nedenfor.
2. Søren Jørgensen Morup, død 1788 som 30-aarig soldat i Viborg (hvilket er mærkeligt, eftersom samsingerne ellers plejede at af-tjene deres værnepligt ved flaaden). Hans død er indført i Nordby kirkebog, hvor han kaldes Søren Puus, men med tilføjelsen Jørgen Olesen Morups søn. Tilnavnet Puus kan maaske hidrøre fra, at der tæt ved Kassundsgaarden var en „puus“ (d. v. s. et kær eller en dam). Paa bykortet er den angivet langs med matr. nr. 150.
3. Peder Jørgensen Morup, se nedenfor.

Jørgen Olesen døde 7. april 1790, og begravelsen fandt sted næste dag, ligesom ogsaa skiftet er dateret 8. april. Formodentlig skal grunden til dette usædvanlige hastværk søges i den omstændighed, at enken (ifølge skifteprotokollen) laa syg og var ene paa gaarden. Det oplyses dog, at den afdødes broder, Kiold Olsen i nr. 100, havde paataget sig midlertidigt at se efter med gaardens sager, saa der maa vel ogsaa have været nogen, der tog sig af den syge kone.

I øvrigt er der forskellige mærkelige omstændigheder vedrørende Jørgen Olesens to efterlevende sønner. I skiftet 1790 oplyses, at den 34-aarige Ole Jørgensen opholdt sig i Helsingør og var styrmand paa et skib, der gik i fart paa København. Og om den 26-aarige Peder Jørgensen siges det, at han tjente hos præsten, saa man forestiller sig, at han var ungarl. Men folketællingslisten fra 1787 viser, at den dengang 22-aarige Peder Jørgensen allerede da var gift, og at han sammen med sin 28-aarige kone Marie Jensdatter og deres 1-aarige søn Jørgen boede hjemme hos Jørgen Olesens. Og i hartkornslisten fra 1790 (der er dateret 20.1.1790, men maaske nok er udarbejdet i 1789) nævnes Ole Jørgensen Morup som indehaver af gaarden. Dette sidste synes helt utroligt i betragtning af, at han var styrmand i Helsingør i april 1790, og han findes da heller ikke nævnt i fattiggkassens gaardmandsliste, hverken i 1790 eller noget andet aar. Det er ogsaa ejendommeligt, at Peder Jørgensen i et af faderens sidste leveaar flyttede hjemmefra med sin familie og tog tjeneste hos præsten, skønt der aabenbart var haardt brug for ham i hjemmet, og skønt han maatte anses for selvskreven arving til gaarden.

Nogen forklaring paa disse mærkelige forhold foreligger ikke. Man kunde forestille sig, at der havde udviklet sig et daarligt forhold mellem

de unge og de gamle i hjemmet, saa det kom til et brud mellem dem, og at Jørgen Olesen i vrede tilskrev sin ældste søn gaarden og udtalte sig derom til dem, der udarbejdede hartkornslisten af 1790 – men at styrmanden i Helsingør undslod sig for at tage hjem og blive gaardmand. Det er imidlertid altsammen gætterier. Sikkert er kun, at ingen af sønnerne fik gaarden, men at den blev nedlagt som fæstegaard. Fra 1790 findes den ikke paa fattiggassens gaardmandsliste. – Fra omtrent samme tid nævnes paa husmandslisten en mand ved navn Peder Jørgensen. Det er muligvis Jørgen Olesens søn.

B. Gaarden ved Maren Finds Led.

Denne gaard maa, efter sin placering paa gaardmandslisterne at dømme, have ligget paa den nordlige side af Maren Finds Led overfor det nuværende Snekkehøj.

I. Jacob Madsen. Nævnt i matriklen 1664. Hustruens navn kendes ikke.

Af børn kendes datteren Anne Jacobsdatter, se nedenfor, og sandsynligvis var den Maren Jacobsdatter, der nævnes som gift med Jens Pedersen Tønnesen i nr. 81, hendes søster.

II. Morten Jensen Holm. Svigersøn, gift med Anne Jacobsdatter. Skifte efter ham holdtes 20.2.1683, og i markbogen 1683 nævnes hun som enke ved gaarden. Morten Jensen var søn af Jens Søffrensen i nr. 65.

Børn:

1. Anne Mortensdatter Holm, se nedenfor under III.
2. Søren Mortensen Holm, gmd. i Holmgaarden, se under nr. 57.
3. Kirsten Mortensdatter, g. m. Michel Jensen paa Bakken, se under nr. 99.
4. Jacob Mortensen Holm, se nedenstaaende tilføjelse.
5. Margrethe Mortensdatter, g. m. Jens Pedersen Smed i nr. 96.

Tilføjelse om Jacob Mortensen Holm.

Jacob Mortensen var født o. 1671. Hans kone hed Margrethe Michelsdatter og var datter af gmd. Michel Jensen i nr. 15 i Maarup. De boede i et hus i den sydlige del af Nordby, og Jacob Mortensen ernærede sig ved sejlads med en lille jagt, der lastede 2 læster (1 læst = 22 tdr.

korn). Han havde den bestilling at føre posten „af landet“ (d. v. s. fra øen), naar den ankom fra Sjælland over Ballen til Nordby og skulde videre til Jylland. Men det har der næppe været meget at tjene ved, for der var ikke megen post i de tider. Bedre stillet blev han formodentlig, efter at han i 1704 havde afløst Christen Jostesen baade som kromand og foged (se under Krogaarden, Nedlagte gaarde, A). Fogedhvervet gav anseelse, og kroholdet gav penge. Men smugkroer gik ham i næringen. I 1710 indskærpedes det paa tinget, at ingen anden kro maatte holdes i Nordby end den af herskabet privilegerede, og i 1721 maa sagen have været aktuel igen, for da fik Jacob Mortensen tinglæst et skriftligt privilegium som „Høye Herskabets beskikkede Kroermænd i Nordby“ og det forbødes alle andre at udsælge brændevin i „skillingstal“ i deres huse. Havde nogen noget at sælge i ankere eller andre fustager, skulde de enten føre det „af landet“ eller tilbyde Jacob Mortensen det, da han ikke havde andet end kroholdet til sin næring og brug og desuden maatte svare aarlig afgift deraf til herskabet. Velhavende blev han sikkert aldrig. Da hans fartøj i oktober 1726 strandede (under ukendte omstændigheder), hedder det i tingbogen, at han derved er i slet tilstand geraaden og betaget den liden næring og fortjeneste, som han tilforn af bemeldte fartøj havde. Han fik dog et skib igen. Men 5 aar senere, d. 1. dec. 1731, omkom han og hans eneste søn, den 22-aarige Jens Jacobsen, tilføjede med en tredje mand, paa rejse til Jylland. Hans enke sad tilbage med to døtre, Anne og Margrethe, som begge levede i over 40 aar derefter og døde som ugifte.

III. Niels Jensen Skrædder, f. o. 1655, d. 1712. Svigerson, gift med Anne Mortensdatter Holm, f. o. 1661, d. 1730. – Ægteskabet var barnløst.

Anne Mortensdatter giftede sig igen 1712 med Niels Michelsen Skrædder i nr. 59. Gaarden ved Maren Finds Led maa være blevet solgt til nedennævnte Jens Toggerbo.

IV. Jens Toggerbo, f. o. 1668, d. 1721. Nævnt som indehaver i jordebogen 1716. Gift 11.11.1703 med Anne Jensdatter, som imidlertid døde 13.5.1704. Gift 2. gang 7.12.1704 med Mette Rasmusdatter, f. o. 1671, d. 1750.

Børn: I 1. ægteskab fødtes en søn, Hans Jensen. Fra 2. ægteskab kendes sønnen Rasmus (Jensen) Toggerbo.

Efter Jens Toggerbos død beholdt Mette Rasmusdatter gaarden. I

jordebogen 1726 nævnes hun med stedsønnen Hans Jensen som medfæster. Men det blev hendes egen søn Rasmus Toggerbo, der fik gaarden.

V. Rasmus Toggerbo, f. 1707, d. 1779. Gift 1735 med **Barbara Sørensdatter** og overtog antagelig gaarden fra da af Fattiggassens gaardmandslist, der begynder 1738, nævner ham som indehaver fra dette aar til 1752. Derefter nævnes han som husmand, og ved sin død betegnes han som almisselem. Om børn er der intet oplyst.

VI. Michel Olesen Bakmand, f. 1721, d. 1786. Søn af Ole Michelsen Morup i nr. 71. Gift 1754 med **Barbara Jensdatter Greve**, f. 1721, d. 1778. Gift 2. gang 1778 i Tranebjerg kirke med **Kirsten Jensdatter**, Ørby.

Eneste efterladte barn: Johanne Michelsdatter.

Michel Olesen, der maa have faaet gaarden ved køb, nævnes i fattiggassens gaardmandslist fra 1753 til sin død. Hvorfor han kaldtes Bakmand, vides ikke. Efter hans død stillede enken gaarden til auktion, men ingen bød paa den. Endelig fik hun den solgt til hmd. Christen Jensen Suder.

VII. Christen Jensen Suder. Gift 1776 med **Anne Christensdatter**. Han nævnes som husmand til 1786, men fra 1787 som mand i gaarden ved Maren Finds Led. Fra 1794 nævnes han atter som husmand, nu i Maarup. Samtidig forsvinder gaarden fra fattiggassens lister, og ved udskiftningen 1797 blev der ikke udstukket nogen marklod for den.

C. Gaarden i Gyden.

Indehaverne af denne gaard nævnes af og til med tilføjelsen „i Gyden“, og deres placering i navnerækken synes at vise, at der maa være tale om den gyde, som sønden om nr. 61 fører ind til nr. 80. Sandsynligvis har gaarden ligget paa den grund, der paa bykortet har matr. nr. 137 og 136.

I. Jens Michelsen Morup, f. o. 1661, d. 1739. Nævnt i jordebøgerne 1716–27 og i fattiggassens første gaardmandsliste

(1738). Gift med **Kirsten Sørensdatter**, f. o. 1676, d. 1745, datter af Søren Jensen Tønnesen i nr. 68.

Af børn kendes kun nedennævnte Maren Jensdatter.

II. Poul Sørensen (Holm), f. 1701, d. 1748. Svigersøn, gift 1731 med **Maren Jensdatter**, f. o. 1699, d. 1745 (da ogsaa hendes moder døde). Poul Sørensen var søn af skipper og gmd. Søren Michelsen Holm i nr. 61. Efter Marens død ægtede han **Kirsten Pedersdatter Svensk**, f. 1720, d. 1765, datter af P. Sørensen Svensk i Svenskgaarden (se næste kapitel under Nedlagte gaarde).

Poul Sørensen fik allerede i 1731 fæstebrev paa $\frac{1}{2}$ otting af gaardens $1\frac{1}{2}$ otting jord. Han blev altsaa svigerfaderens medfæster. Fra 1739 (svigerfaderens dødsaar) nævner fattiggassens gaardmandslistor ham som mand i gaarden.

Børn af 1. ægteskab:

1. Søren Poulsen, gmd. i Brøndkærgaarden, se under mark nr. 42.
2. Michel Poulsen, gmd. i nr. 19 i Maarup.
3. Anne Poulsdatter.

Af 2. ægteskab:

4. Maren Poulsdatter.

III. Jens Jensen Kiær, f. 1722, d. 1794, **Kirsten Pedersdatters** 2. mand, gift med hende 1749. Efter hendes død 1765 ægtede han samme aar **Kirsten Clemmensdatter**, f. 1734, datter af Clemmen Sørensen i nr. 84. Jens Jensen var søn af hmd. Jens Kiær, Nordby, hvis kone, Maren Jensdatter Bakmand, var en steddatter af Jens Michelsen Bakmand i nr. 56. Jens Jensen kaldtes derfor ogsaa Jens Bakmand eller Bak-Jens (til forskel fra en samtidig husmand ved navn Jens Jensen Kiær).

Børn af 1. ægteskab:

1. Johanne Jensdatter.
2. Poul Jensen.

Af 2. ægteskab:

3. Kirsten Jensdatter.
4. Clemmen Jensen (ved folketællingen 1787 nævnt som 19-aarig med tilføjelsen: Vanvittig og nyder almisse).
5. Anne Jensdatter.
6. Peder Jensen.
7. Søren Jensen.

I 1783 nævnes Jens Jensen Bakmand for sidste gang i fattiggassens gaardmandslistes. Fra da af staar han opført imellem husmændene. Gaarden nævnes ikke mere, saa den maa antages at være nedlagt 1783 eller 1784.

D. Svenskgaarden.

Denne gaard synes at have ligget som nordlig nabogaard til nr. 68, antagelig paa den grund, der paa bykortet har nr. 138.

I. Peder Sørensen Svensk. Nævnt i matriklen 1664 og jordebogen 1675. Hans kones navn kendes fra et skifte af 31.7.1708 efter Michel Jørgensen i Kassundsgaarden (se under nr. 102). Hun hed **Kirsten Michelsdatter**, og hun nævnes det paagældende sted, fordi hun var moster til Michel Jørgensen, saa hendes børn var arveberettigede efter ham, da han ingen børn efterlod sig. Det fremgaar af samme skifte, at Peder S. Svensk var hendes 2. mand. Om hendes 1. mand vides intet, udover at han maa have heddet Michel.

Børn af Kirstens 1. ægteskab:

1. Michel Michelsen Svensk, gmd. og skipper i nr. 84.

Af hendes ægteskab med Peder S. Svensk:

2. Søren Pedersen Svensk, se nedenfor.
3. Jørgen Pedersen Svensk, gmd. og skipper i Torup. Gift med Margrethe Sørensdatter, som var datter af Søren Jensen Thunbo, se under nr. 87 II.
4. Anne Pedersdatter Svensk, g. m. Ib Jensen Holm i nr. 65.

II. Søren Pedersen Svensk. Søn i gaarden. Nævnt i markbogen 1683 og matriklen 1688. Gift med **Mette Madsdatter**, som muligvis var datter af Mads Michelsen i nr. 58.

Som omtalt foran var Søren Pedersens moder moster til Michel Jørgensen i Kassundsgaarden. De to mænd var altsaa fætre, og ved skiftet 1708 efter den barnløse Michel staar Søren Pedersen opført mellem arvingerne. Men han nævnes her som „Søren Svensk, Stauns“, og ved skiftet 15.9.1718 efter ham selv omtales han som „afgangne Sørren Pedersen Svenske, som boede og døde i Stafns“. Paa et eller andet tidspunkt før 1708 var han altsaa flyttet til Stauns, hvor han synes at have været baade gaardmand og skipper. Men hvordan det var gaaet til, at han var kommet i besiddelse af en af de fire Stauns-gaarde, vides ikke. Ej heller er det klart, om han samtidig vedblev at være indehaver af Svenskgaarden i Nordby. Visse ting kunde tyde derpaa. I jordebogen fra 1716 ses Svenskegaarden slet ikke at være nævnt, hvilket maaske kan tages som udtryk for, at fæsteren ikke boede her, men andetsteds, nemlig i Stauns, hvor landgilden derfor maatte opkræves. Og da Svenskgaarden atter nævnes i jordebogen fra 1723, staar Søren Pedersens søn, Peder Sørensen Svensk, opført som dens indehaver. Ifølge kirkebogen var han blevet gift 1719, aaret efter faderens død, saa det er en rimelig antagelse, at han overtog Svenskgaarden efter faderen.

Mette Madsdatter giftede sig 2. gang med Morten Sørensen Holm fra Nordby, en søn af Søren Mortensen Holm i Holmgaarden, se under nr. 57. Hvis den formodning holder stik, at Mette var datter af Mads Michelsen i nr. 58, saa var hendes 2. mand beslægtet med hende, idet Mads Michelsens kone var faster til Søren Mortensen Holm. – Hvor gammel Mette Madsdatter var, da hun i 1718 indgik sit 2. ægteskab, vides ikke. Men hun maa have været i nærheden af de 50, eftersom hendes ældste søn med Søren P. Svensk var født o. 1692. Hendes sidste ægteskab, som naturligvis var barnløst, varede en halv snes aar. Skifte efter hende holdtes 3.2.1729. Derefter giftede Morten Sørensen sig igen og blev i dette ægteskab fader til en ny Søren Mortensen Holm, som blev hmd. i Stauns. En datter af denne Søren Mortensen ved navn Barbara Sørensdatter er omtalt under nr. 73 VI som moder til Clemmen Pedersen Holm i denne gaard.

Søren Pedersen Svenskes og Mette Madsdatters børn:

1. Mads Sørensen Svensk, f. o. 1692, død i Norge 1719.
2. Peder Sørensen Svensk, gmd. i Svenskgaarden i Nordby, se nedenfor.
3. Kirsten Sørensdatter, f. o. 1697, død før moderen.
4. Anne Sørensdatter, f. o. 1699, g. m. Rs. Rasmussen, Vadstrup.
5. Søren Sørensen Svensk, f. o. 1702.
6. Jørgen Sørensen Svensk, f. o. 1706.
7. Michel Sørensen Svensk, f. o. 1710, gmd. i nr. 84 i Nordby.

III. Peder Sørensen Svensk, f. o. 1693, d. 1770. Gift 1719 med **Johanne Jørgensdatter**, f. o. 1697, d. 1762, datter af Jørgen Sørensen Mortensen i nr. 82.

Børn:

1. Kirsten Pedersdatter, gift to gange i „Gaarden i Gyden“, se forrige kapitel.
2. Mette Pedersdatter, se nedenfor.
3. Johanne Pedersdatter.
4. Bodil Pedersdatter.

IV. Niels Jensen Jyde »fra det store kirkesogn i Aarhus«, f. o. 1750, d. 1788. Svigersøn, gift 1767 med **Mette Pedersdatter**, f. 1725, d. 1778. (Selv om man maaske tør antage, at Niels Jensens alder er urigtigt angivet i kirkebogen ved hans død, maa han dog have været meget ung i forhold til Mette, som var 42, da de giftede sig med hinanden). – Aaret efter hendes død indgik han nyt ægteskab med **Mette Michelsdatter**, f. 1746, d. 1793, datter af Michel Sørensen Svensk i nr. 84. Hun var enke, men hendes 1. ægteskab er ikke fundet indført i Nordby sogns kirkebog. – Begge Niels Jensens ægteskaber synes at have været barnløse.

Niels Jensen druknede ved sin aalegaard 17. okt. 1788. Derefter blev Svenskgaarden nedlagt. Dens jordtilliggende blev bortfæstet til sognepræsten H. W. Clausen, se under nr. 65 V.

E. Ammegaarden.

Denne gaard laa ifølge en optegnelse af provst Jacobsen, Nordby, paa den grund, som paa bykortet har nr. 134.

I. Søren Jensen Amme, f. o. 1675, d. 1745. Nævnt i jordebøgerne 1716-27. Gift med **Anne Michelsdatter**, f. o. 1661, d. 1743.

Af børn kendes kun nedennævnte søn Michel Sørensen.

II. Michel Sørensen Amme, f. 1702, d. 1754. Søn i gaarden. Gift 1. gang 1734 med **Dorthe Jensdatter**, f. 1705, d.

1735, datter af Jens Jensen Nør, som er omtalt under nr. 90 II. – Gift 2. gang 1736 med **Anne Rasmusdatter**, f. 1716, d. 1743, datter af Rs. Pedersen i nr. 79. – Gift 3. gang 1744 med **Anne Jepsdatter**, f. 1717, d. 1790, datter af Jeppe Rasmussen i Krogaarden, se under Nedlagte gaarde A II.

Af 1. ægteskab: ingen børn.

Af 2. ægteskab:

1. Søren Michelsen Amme.

Af 3. ægteskab:

2. Michel Michelsen Amme.

3. Rasmus Michelsen Amme.

4. Anne Dorothea Michelsdatter.

III. Michel Ibsen, kaldet **Amme**, f. 1725, d. 1791, **Anne Jepsdatters** 2. mand, gift med hende 1754. Han var søn af hmd. Ib Jørgensen, Nordby.

Af børn kendes kun nedennævnte Bodil Michelsdatter.

IV. Niels Jensen Morup. Svigerson, gift 1778 med **Bodil Michelsdatter**, f. 1758, d. 1798. Hans fødsels- og dødsaar saavel som hans herkomst er ukendt.

Børn:

1. Michel Nielsen, død 10 aar gl. „af Forgivt med Jordbær“.

2. Anne Nielsdatter.

Niels Jensen Morup er opført paa fattiggassens gaardmandslistre 1779–83. Derefter nævnes han mellem husmændene, og samtidig forsvinder Ammegaarden af listerne. Jorden blev bortfæstet til to, maaske flere, andre fæstere.

F. Hohlegaarden.

Denne gaard maa have ligget paa en del af den grund, der paa bykortet er mærket med et stort C. Under den store brand i 1714, da ilden opstod i nr. 62 og bredte sig til Krogaarden (Nedlagte gaarde, A) samt nr. 67, var ogsaa Hohlegaarden i farezonen. Man brød den da ned for paa den maade at hindre ildens videre fremtrængen. Den blev senere genopbygget.

I. Rasmus Sørensen Hohle, f. o. 1636, d. 1727. Nævnt i markbogen 1683 og matriklen 1688 samt i jordebøgerne 1716–27. Gift med **Dorthe Sørensdatter**, f. o. 1651, d. 1740.

Af børn kendes kun nedennævnte Søren Rasmussen.

II. Søren Rasmussen Hohle, f. o. 1682, d. 1742. Søn i gaarden. Gift 1724 med **Zidse Sørensdatter**, f. o. 1675, d. 1737, enke efter hmd. Michel Jensen »ved Kilden«. Hun var altsaa 49 aar gl. og han 42, da de indgik ægteskab. Efter hendes død giftede han sig igen samme aar med **Bodil Jensdatter**, hvis fødsels- og daabsaar saavel som hendes herkomst er ukendt. Hun overlevede ham.

Begge ægteskaber synes at have været barnløse. Men Zidse Sørensdatter medbragte fra sit første ægteskab to børn: den 12-aarige Maren Michelsdatter (senere gift med Peder Jensen Smed i nr. 96) og den 7-aarige Jens Michelsen (senere gmd. i nr. 74). De fik begge tilnavnet Hohle efter deres stedfader.

Søren Rasmussen var tilsyneladende af en nølende og sendrægtig natur. Derpaa tyder hans sene indtræden i ægtestanden og hans lige saa sene overtagelse af gaarden. Faderen staar opført som indehaver af gaarden, lige til han døde 91 aar gl., de sidste fire aar dog med sønnen som medfæster. Det kunde se ud, som om den gamle stadig ønskede at have haand i hanke med sagerne. Men det kan dog ogsaa skyldes, at sønnen paa den maade slap for at løse nyt fæstebrev og betale ny indfæstning. Efter faderens død 1727 skete der ingen forandring i forholdet, idet moderen beholdt gaarden med sønnen som medfæster, hvilket ogsaa lod sig gøre uden nyt fæstebrev. Men efter hendes død 1740 var der ikke andet for, end at Søren Rasmussen selv maatte søge fæstebrev. Han forhastede sig dog ikke dermed, og da han to aar senere gik i sin grav, var det endnu ikke blevet til noget, hvilket fremgaar af, at hans enke i 1746 søgte fæstebrev paa gaarden, fordi hendes salig mand ikke havde naaet det, før han døde. (Historien vidner om et langmodigt herskab).

Bodil Jensdatter giftede sig ikke igen, men hun beholdt gaarden i en arrække. Omsider maa hun dog have set sig nødsaget til at lægge op, og i aarene 1753 og 1757 afstod hun tre gange en halv otting jord, hvorefter gaarden opførte at eksistere som fæstegaard.

Alfabetisk fortegnelse over de her i bogen omtalte gaardmænd og gaardkoner

De tal, som er vedføjet navnene, angiver det gaardnummer, som vedkommende person er omtalt under. Numrene 13–24 hører til Maarup og 55–102 til Nordby.

Romertallene angiver mandens nummer i rækken af den paagældende gaards ejere.

Brk. henviser til Brøndkærgaarden, som var udflyttet, før matrikuleringen fandt sted, og som derfor ikke fik noget nummer for gaarden, men kun et for marken. Omtalen af Brøndkærgaarden findes mellem gaardnumrene 93 og 94, hvor den efter sin marks nummer hører til.

Prm. henviser til tillægget om de i nyere tid opførte ejendomme paa Præstemarken. De fire, der ligger paa præstegaardens tidligere ejendomsjord, har alle matr. nr. 1 med et vedføjet lille bogstav. Den femte – paa præstegaardens fæstejord – har nr. 52.

De store bogstaver *A til F* henviser til kapitler i tillægget om nedlagte gaarde.

Tilf. betyder, at der paa det paagældende sted i teksten er en tilføjelse, og at det er den, der henvises til.

- Amme, Jeppe Michelsen, 98 III.
 Amme, Michel Ibsen, E III.
 Amme, Michel Sørensen, E II.
 Amme, Søren Jensen, E I.
 Andersdatter, Dorthe, 61 VI–VIII.
 Andersen, Anne Johanne, 97 X.
 Andersen, Edith Vaaben, 56 X.
 Andersen, Emilie, Brk. XI.
 Andersen, Gomme, 102 V.
 Andersen, Jytte, 89 V. Tilf.
 Andersen, Laura Dorthea, 94 VIII.
 Andersen, Marie, 81 XIV.
 Andersen, Niels, 83 II.
 Andersen Printz, Rasmus, 55 I.
 Andreasen, Otto, 65. Tillægget.
 Anholm, Harald, 96 b III.
 Anholm, Kristian, 96 b II.
 Anholm, Marie, 100 X.
 Anholm, Mikkel, Brk. Tillægget.
- Bakmand, Jens Michelsen, 56 III.
 Bakmand, Mette Mortensdatter, 56 V.
 Bakmand, Michel Olesen, B VI.
 Bakmand, Morten Jensen, 56 IV.
 Bang, Niels Hansen, 22 III.
 Bedtzer, Niels Jensen, 67 III.
 Bendtsdatter, Anne, 56 I.
 Bentzen, Søren, 90 IX.
 Berg, Esther, Prm. 1 f.
 Beyer, Ane Dorthe, 97 IX.
 Beyer, Anton, 13 IX.
 Beyer, Barbara, 13 X.
 Beyer, Barbara, 15 VIII.
 Beyer, Bodil Margrethe, 70 IX.
 Beyer, Christen Michelsen, 17 V.
 Beyer, Christen Søren, 15 VIII.
 Beyer, Christen Sørensen, 15 VI.
 Beyer, Clemmen Michelsen, 86 VII.
 Beyer, Inger, 97 IX.
 Beyer, Jacob Michelsen, 17 VII.
 Beyer, Jacob Sørensen, 17 III.
 Beyer, Jens Michelsen, 68 VIII.
- Beyer, Jens Rasmussen, 70 VIII.
 Beyer, Johanne, Prm. 52.
 Beyer, Johanne Sørensdatter, 62 VI–VII.
 Beyer, Knud Rasmussen, 87 IX.
 Beyer, Lars Jacob, 100 VII. Tilf.
 Beyer, Margr. Sørensdatter, 79 VII–VIII.
 Beyer, Marie, 17 XIII.
 Beyer, Marie Rasmussen, 69 X.
 Beyer, Mette, 100 VII. Tilf.
 Beyer, Mette Johanne, 58 VIII.
 Beyer, Mette Johanne, 67 IX.
 Beyer, Mette Johanne, 68 X.
 Beyer, Mette Johanne, 100 VII. Tilf.
 Beyer, Michel Christensen, 17 IV.
 Beyer, Michel Christensen, 61 VI.
 Beyer, Morten, 87 VIII.
 Beyer, Peder Christian, 81 XII.
 Beyer, Rasmus, 15 X.
 Beyer, Rasmus, 20 IX.
 Beyer, Rasmus Christensen, 15 IV.
 Beyer, Rasmus Martin, 64 VIII.
 Beyer, Rasmus Sørensen, 58 VII.
 Beyer, Rasmus Sørensen, 77 VII.
 Beyer, Søren, 15 IX.
 Beyer, Søren Michelsen, 17 VI.
 Beyer, Søren Rasmussen, 13, VII.
 Beyer, Søren Rasmussen, 15 V.
 Beyer, Søren Rasmussen, 69 IX.
 Beyer, Søren Sørensen, 67 VIII.
 Bonde, Agnete, 97 XI.
 Bonde, Jenny, 99 VIII.
 Bonde, Jeppe Michelsen, 98 V.
 Bonde, Jørgen Søren, 97 IX.
 Bonde, Kirsten Johanne, 98 VI.
 Bonde, Laura, 20 XI og 14 XIII.
 Bonde, Mads Søren, 99 VII.
 Bonde, Michel Jensen, 75 III.
 Bonde, Michel Pedersen, 98 IV.
 Bonde, Othea, Brk. Tillægget.
 Bonde, Peder Michelsen, 16 III.

- Bonde, Rasmus, 97 X.
Bonde, Rasmus Michelsen, 97 VIII.
Borgmester, Peder Jensen, 75 IV.
Brøndkjær, Ingeborg, Brk. Tillægget.
Brøndkjær, Rasmus Søren, Brk. IX.
Buchardt, Laura, 90 X og 87 X.
- Christensdatter, Anne, 70 IV.
Christensdatter, Anne, 83 III.
Christensdatter, Anne, 90 VI.
Christensdatter, Anne, B VII.
Christensdatter, Barbara, 22 V.
Christensdatter, Boel, A II.
Christensdatter, Dorthe, A I.
Christensdatter, Inger, 89 V.
Christensdatter, Karen, 23 I.
Christensdatter, Kirsten, 13 V.
Christensdatter, Kirsten, 61 IV.
Christensdatter, Maren, 17 IV.
Christensdatter, Maren, 65 IV.
Christensdatter, Maren, 93 III.
Christensdatter, Maren, 97 IV–V.
Christensdatter, Margrethe, 80 VII.
Christensdatter, Mette, 75 V.
Christensen, Anders, 101 I.
Christensen Beyer, Michel, 17 IV.
Christensen Beyer, Michel, 61 VI.
Christensen Clausen, Jens, 74 VII.
Christensen Degn, Ole, 63 II.
Christensen Farver, Jens, 76 II.
Christensen Gaard, Jens, 72 V.
Christensen Herredsfoged, Clemmen, 19 I.
Christensen Herredsfoged, Jens, 83 I.
Tilf.
Christensen Herredsfoged, Rasmus, 64 I.
Christensen, Ingeborg, 67 XI.
Christensen, Jørgen, 97 II.
Christensen, Jørgen, 97 IV.
Christensen, Lars, 102 IV.
Christensen Mathiesen, Jens, 70 VI.
- Christensen, Meta, 67. Tillægget.
Christensen Molbo, Christen, 81 VIII.
Christensen Molbo, Clemmen, 102 III.
Christensen Molbo, Rasmus, 19 IV.
Christensen Molbo, Villads, 14 VI.
Christensen Skonning, Peder, 13 V.
Christensen Skrædder, Jens, 83 I.
Tilf.
Christensen Smed, Peder, 66 VIII.
Christensen Smed, Søren, 89 III.
Christensen, Søren, 57 III.
Christiansen, Jens, 65. Tillægget.
Christiansen, Johannes, 65. Tillægget.
Christiansen, Karen Marie, 71 XII.
Christiansen, Maren, 22 VIII–IX.
Christiansen, Niels, 23 VI.
Christiansen Thunbo, Morten, 22 VIII.
Clausen, Clemmen Sørensen, 74 V.
Clausen, Hans Winther, 65 V.
Clausen, Jens Christensen, 74 VII.
Clausen, Ole Sørensen, 69 VII.
Clausen, Peder Sørensen, 98 II.
Clausen, Søren Pedersen, 69 V.
Clausen, Søren Pedersen, 98 I.
Clemmensdatter, Anne, 21 I.
Clemmensdatter, Anne, 68 II.
Clemmensdatter, Anne, 84 V.
Clemmensdatter, Anne, Brk. V–VI.
Clemmensdatter, Apollone, 21 III.
Clemmensdatter, Apollone, 69 V.
Clemmensdatter, Apollone, 90 VII.
Clemmensdatter, Barbara, 19 II.
Clemmensdatter, Bodil, 62 II.
Clemmensdatter, Bodil, 95 III.
Clemmensdatter, Bodil Margrethe, 84 VIII.
Clemmensdatter Foged, Mette, 56 VII.
Clemmensdatter, Inger, 91 IV.
Clemmensdatter, Kirsten, 15 I.
Clemmensdatter, Kirsten, 68 IX.
Clemmensdatter, Kirsten, C III.
Clemmensdatter, Maren, 80 II–III.

- Clemmendsdatter, Maren, 90 I.
 Clemmendsdatter, Margrethe, 22 I.
 Clemmendsdatter, Mette, 15 I.
 Clemmendsdatter, Mette, 20 V.
 Clemmendsdatter, Mette, 102 (Kas-
 sundsgd. IV).
 Clemmendsdatter Molbo, Bodil Marie,
 102 V.
 Clemmensen, Ane, 77. Tillægget.
 Clemmensen, Anna, 62 X–XI.
 Clemmensen, Bodil, 17 X.
 Clemmensen, Christen, 14 X.
 Clemmensen, Christen, 61 III.
 Clemmensen Færgemand, Peder, 89 I.
 Clemmensen Greve, Peder, 77 V.
 Clemmensen, Hans Peter, 67 XIV.
 Clemmensen Holm, Morten, 73 VII.
 Clemmensen, Inger Marie, 20 IX.
 Clemmensen Jyde, Jens Søren, 17 IX.
 Clemmensen Jyde, Michel, 14 IX.
 Clemmensen Jyde, Søren, 20 VIII.
 Clemmensen, Michel, 15 II.
 Clemmensen, Mikkil, 14 VII og 67
 XIII.
 Clemmensen Molbo, Jens, 20 V.
 Clemmensen, Ole, 20 IV.
 Clemmensen, Peder, 56 I.
 Clemmensen, Peder, 65 III.
 Clemmensen, Søren, 22 II.
 Clemmensen, Søren, 63 III.
 Clemmensen, Søren Michelsen, 57 II.

 Dech, Karla Rasch, 81 XIV.
 Degn, Alma, 15 IX.
 Degn, Christen Sørensen, 63 I.
 Degn, Dorte Jønsdatter, 99 IV.
 Degn, Jens Jensen, 99 II.
 Degn, Jens Søffrensen, 70 I.
 Degn, Jens Sørensen, 66 VI.
 Degn, Jens Sørensen, 90 I.
 Degn, Jensine, 65 X.
 Degn, Mathias Jensen, 70 IV.

 Degn, Ole Christensen, 63 II.
 Degn, Ole Sørensen, 86 V.
 Degn, Rasmus Sørensen, 90 VI.
 Degn, Rosa, 86. Tillægget.
 Degn, Søren Jensen, 70 III.
 Degn, Søren Sørensen, 90 V.

 Emborg, Karen, 83 IX.
 Emborg, Sigrid, 89 VIII.
 Esbendsdatter, Anne, 55 I.

 Farver, Ane Margrethe, 96 a II.
 Farver, Bodil Margrethe, 63 VII.
 Farver, Bodil Margrethe, 83 VII.
 Farver, Bodil Margrethe, 101 VIII.
 Farver, Hans Jensen, 81 XI.
 Farver, Hans Jensen, 96 IV.
 Farver, Hans Larsen, 96 VI.
 Farver, Inger, 102 V.
 Farver, Jacob Jensen, 83 V.
 Farver, Jakob, 73 VIII.
 Farver, Jens Christensen, 76 II.
 Farver, Jens Hansen, 81 X.
 Farver, Jens Jacobsen, 19 V.
 Farver, Jens Jensen, 81 VII.
 Farver, Jens Morten, 80 VIII.
 Farver, Jens Mortensen, 101 VII.
 Farver, Johanne, 81 XII.
 Farver, Jørgine, 98 VII.
 Farver, Karl, 59 VIII.
 Farver, Kirstine Martine, 73 IX.
 Farver, Lars Michelsen, 96 V.
 Farver, Maren, 96 b I.
 Farver, Maren Mortensdatter, 69 VII.
 Farver, Mette Marie, 19 VI.
 Farver, Michel, 96 a I.
 Farver, Morten Holm, 23 X.
 Farver, Morten Jacobsen, 70 VII.
 Farver, Niels Jensen, 23 V.
 Farver, Peder Hansen, 80 IX.
 Farver, Rasmus Jensen, 76 III.

- Farver, Rasmus Michelsen, 79 VI.
Fast, Jens Sørensen, 91 III.
Fisker, Mariane, 56 VIII.
Foged, Abelone, 62 VIII.
Foged, Barbara, 73 XI.
Foged, Barbara, 80 VIII.
Foged, Barbara, 95 VII.
Foged, Barbara Johanne, 78 VIII.
Foged, Bodil Johanne, 80 VI.
Foged, Bodil Pedersdatter, 56 VI.
Foged, Christen Molbo, 83 VIII.
Foged, Christen Søren, 96 b I.
Foged, Clemmen Michelsen, 84 VII.
Foged, Dorthe Marie, 13 IX.
Foged, Esther, 84 XI.
Foged, Hans, 83 VII.
Foged, Hans, 84 IX.
Foged, Hans Jensen, 59 IV.
Foged, Hans Rasmussen, 81 VI.
Foged, Hans Sørensen, 80 III.
Foged, Jens, 100 VII. Tilf.
Foged, Jens Hansen, 59 V.
Foged, Jens Johan, 77. Tillægget.
Foged, Jens Mikkelsen, 77 XI.
Foged, Jens Peter, 100 IX.
Foged, Johanne, 69 IX.
Foged, Jørgen Olesen, 21 V.
Foged, Jørgen Sørensen, 67 V.
Foged, Karl Anton, 22 IX.
Foged, Karl, 56 IX.
Foged, Kirsten, 73 VII.
Foged, Kirsten Johanne, 99 VI.
Foged, Kristine, 77. Tillægget.
Foged, Lars, 13 VIII.
Foged, Maren, 93 VIII.
Foged, Margrethe, 21 XII.
Foged, Margrethe, 59 VI.
Foged, Margrethe Hansdatter, 60 VII.
Foged, Martine, 79 IX.
Foged, Mette Clemmendsdatter, 56 VII.
Foged, Mette Johanne, 56 VIII.
Foged, Michel Hansen, 66 VII.
Foged, Michel Pedersen, 62 IV.
Foged, Michel Pedersen, 63 VI.
Foged, Michel Michelsen, 67 VI.
Foged, Michel Michelsen, 86 VI.
Foged, Nancy, 77 XII.
Foged, Niels Rasmussen, 62 VI.
Foged, Niels Søren, 78 VII.
Foged, Ole Hansen, Brk. IV.
Foged, Ole Jensen, 80 II.
Foged, Peder Christian, 101 VIII.
Foged, Peder Hansen, 80 VII.
Foged, Peder Rasmussen, 56 V.
Foged, Peder Rasmussen, 56 VII.
Foged, Rasmine, 69 VIII.
Foged, Rasmus, 56 VIII.
Foged, Rasmus, 68 X.
Foged, Rasmus Jensen, 80 VI.
Foged, Rasmus Nielsen, 56 VI.
Foged, Rasmus Nielsen, 62 V.
Foged, Rasmus Nielsen, 73 X.
Foged, Regner, 56 X.
Foged, Søren Jensen, 67 IV.
Foged, Søren Peter, 84 X.
Fouged, Jens Søffrensen, 80 I.
Frederiksen, Bodil Marie, 74 VIII.
Frederiksen, Ellen, 67 XII og 14 XII.
Frier, Michel Christensen, 60 V.
Færgemand, Peder Clemmensen, 89 I.
Gaard, Albine, 67. Tillægget.
Gaard, Birthe Marie, 21 X.
Gaard, Grethe, 78 VI.
Gaard, Jens Christensen, 72 V.
Gaard, Jens Sørensen, 75 VI.
Gaard, Kirsten Margrethe, 65 IX.
Gaard, Kristian, 89 VII.
Gaard, Lars Michelsen, 78 V.
Gaard, Lars Sørensen, 67. Tillægget.
Gaard, Maren, 21 XI.
Gaard, Margrethe, 78 VII.
Gaard, Ole Sørensen, 21 VII.
Gaard, Ole Sørensen, 71 XI.

- Gaard, Ove, 89 VIII.
 Gaard, Rasmus, 21 X.
 Gaard, Søren Jensen, 78 IV.
 Gaard, Søren Larsen, 71 X.
 Gaard, Søren Olesen, 21 VIII.
 Gaarden, Jens Jensen, 72 III.
 Gies, Jens Jensen, 79 IV.
 Gies, Michel Jensen, 102 I.
 Gies, Michel Michelsen, 79 III.
 Gies, Peder Michelsen, 102 II.
 (Gies, se ogsaa Gyes).
 Gommesen, Agnes, 93 IX.
 Gommesen, Agnete, Brk. Tillægget.
 Gommesen, Anders, 58 IX.
 Gommesen, Anders, 64 V.
 Gommesen, Anders, 64 VI.
 Gommesen, Anders, 78 IX.
 Gommesen, Anders, 93 VIII.
 Gommesen, Birthe Marie, 66 VIII-IX.
 Gommesen, Clemmen, Prm. 1 d.
 Gommesen, Dorthe, 61 VI-VIII.
 Gommesen, Ernst, Prm. 52.
 Gommesen, Harry, 83 IX.
 Gommesen, Helge, Prm. 1 d.
 Gommesen, Inger Marie, 19 VII.
 Gommesen, Ingvar, 13 X.
 Gommesen, Jenny, 58 X.
 Gommesen, Jens Kjeldsen, 82 X.
 Gommesen, Johan, 82 IX.
 Gommesen, Johanne Marie, 93. Tillægget.
 Gommesen, Laurits, Prm. 52.
 Gommesen, Maren, 76 V.
 Gommesen, Margrethe, 78. Tillægget.
 Gommesen, Margrethe Kjeldsen, 82 XI.
 Gommesen, Marius, 102 VI.
 Gommesen, Martin, 67. Tillægget.
 Gommesen, Mette, 64 VII.
 Gommesen, Rasmus, 78 VIII.
 Gommesen, Valdemar, Prm. 1 d.
 Gommesen, Verner, 67. Tillægget.
 Greve, Barbara Jensdatter, B. VI.
 Greve, Clemmen Pedersen, 77 IV.
 Greve, Ib Olesen, 77 III.
 Greve, Jens Sørensen, 88 V.
 Greve, Ole Sørensen, 77 II.
 Greve, Peder Clemmensen, 77 V.
 Greve, Søren Ibsen, 68 V.
 Greve, Søren Jensen, 88 VI.
 Grønfeldt, Aksel, 62 X.
 Grønfeldt, Ane Margr. 93. Tillægget.
 Grønfeldt, Ane Mette, 24 X og 70 X.
 Grønfeldt, Bodil Marie, 101 VII.
 Grønfeldt, Jens Michelsen, 100 VI.
 Grønfeldt, Jørgen Peter, 62 IX.
 Grønfeldt, Lars, 73 XI.
 Grønfeldt, Lars, 93 VII.
 Grønfeldt, Lars Jensen, 93 III.
 Grønfeldt, Lars Michelsen, 93 V.
 Grønfeldt, Michel Søren, 24 IX.
 Grønfeldt, Villads, 98 VIII.
 Gyes, Bodil, 75 IX-X.
 Gyes, Jens Pedersen, 75 VIII.
 Gyes, Lars Peter, 74 VIII.
 Gyes, Mette, 74 IX.
 Gyes, Michel Foged Jensen, 24 VI.
 Gyes, Peder Jensen, 75 VII.
 Gyes, Petrine, Prm. 1 b.
 Gylding, Ole Jensen, 83 III.
 Gylling, Jens Olesen, 86 VIII.
 Gylling, Ole Pedersen, 74 IV.
 Handsdatter, Bodil Johanne, 80 VI.
 Handsdatter, Johanne, 64 IV.
 Handsdatter, Kirsten, 74 II-III.
 Handsdatter, Margrethe, 24 II-III.
 Handsdatter, Margrethe, 60 VII.
 Handsdatter, Margrethe, 101 VI-VII.
 Handsdatter, Mette, 80 IV.
 Hansen, Ane Dorthe, 92 VIII.
 Hansen Bang, Niels, 22 III.

- Hansen Farver, Jens, 81 X.
Hansen Farver, Peder, 80 IX.
Hansen Foged, Jens, 59 V.
Hansen Foged, Michel, 66 VII.
Hansen Foged, Ole, Brk. IV.
Hansen Foged, Peder, 80 VII.
Hansen, Gunner, 62 XI.
Hansen, Inger Agnete, 84 XII.
Hansen, Jensine, 65. Tillægget.
Hansen, Margrethe, 84 X.
Hansen, Marie Petrine, 72 VIII.
Hansen, Nielsine Margrethe, 102 VI.
Haukrog, Jacob Jensen, 73 IV.
Haukrog, Jens Jørgensen, 96 III.
Haukrog, Jens Michelsen, 60 III.
Haukrog, Jens Michelsen, 99 V.
Haukrog, Jørgen Michelsen, 73 III.
Haukrog, Jørgen Søffrensen, 73 I.
Haukrog, Knud Søffrensen, 70 II.
Haukrog, Margrethe Michelsdatter, 57 VI.
Haukrog, Michel Jørgensen, 73 II.
Haukrog, Michel Jørgensen, 99 IV.
Haukrog, Michel Michelsen, 24 III.
Haukrog, Michel Michelsen, 24 IV.
Haukrog, Michel Michelsen, 57 V.
Haukrog, Morten Michelsen, 73 V.
Helbo, Jens Pedersen, 75 I.
Helbo, Peder Jensen, 75 II.
Herredsfoged, Christen Rasmussen, 83 I.
Herredsfoged, Clemmen Christensen, 19 I.
Herredsfoged, Jens Christensen, 83 I.
Herredsfoged, Niels Andersen, 83 II.
Herredsfoged, Rasmus Christensen, 64 I.
Herum, Elin, 85 X.
Hohle, Jens Michelsen, 74 III.
Hohle, Kirsten Sørensdatter, 100 III-V.
Hohle, Maren Michelsdatter, 96 II.
Hohle, Rasmus Sørensen, F I.
Hohle, Søren Rasmussen, F II.
Holm, Aage, 67 XI.
Holm, Anine, 62 IX.
Holm, Anne Ibsdatter, 84 IV.
Holm, Anne Michelsdatter, 68 IV.
Holm, Anne Mortensdatter, B III og 59 I.
Holm, Anne Sørensdatter, 69 III-IV.
Holm, Anne Sørensdatter, 84 II.
Holm, Barbara, 23 IX.
Holm, Barbara, 23 XI.
Holm, Barbara, 73 VIII.
Holm, Barbara, 95 VII.
Holm, Bodil Jensdatter, 86 IV.
Holm, Bodil Jørgensdatter, 68 IV-V.
Holm, Bodil Marie, 65 VIII.
Holm, Bodil Michelsdatter, 60 IV.
Holm, Clemmen, 22 X.
Holm, Clemmen, 67 IX.
Holm, Clemmen Pedersen, 14 IV.
Holm, Clemmen Pedersen, 73 VI.
Holm Farver, Morten, 23 X.
Holm, Hans Foged, 59 VI.
Holm, Ib Jensen, 65 II.
Holm, Ib Pedersen, 58 IV.
Holm, Ib Pedersen, 85 IV.
Holm, Inger Johanne, 67. Tillægget.
Holm, Jacob Mortensen, B. II. Tilf.
Holm, Jakob Martin, 77. Tillægget.
Holm, Jensine, 76 VII.
Holm, Jens Michelsen, 68 III.
Holm, Johannes, 91 VIII.
Holm, Johan Peter, 67 X.
Holm, Jørgen Sørensen, 57, Holmgd. III.
Holm, Karen, 16 VIII.
Holm, Kirsten, 67 X.
Holm, Kirsten, 91 IX.
Holm, Kirsten Jørgensdatter, 57 II-III.
Holm, Kirsten Martine, 89 V. Tilf.
Holm, Margrethe, 59 VII.

- Holm, Marie Kristine, 90 XII.
 Holm, Mette Jensdatter, 58 II.
 Holm, Michel Jensen, 57, Holmgd. I.
 Holm, Michel Jensen, 75 III.
 Holm, Michel Pedersen, 65 IV.
 Holm, Michel Sørensen, 23 III.
 Holm, Morten, 85 IX.
 Holm, Morten Clemmensen, 73 VII.
 Holm, Morten Jensen, B II.
 Holm, Morten Michelsen, 72 II.
 Holm, Niels, 16 VI.
 Holm, Niels Mikael, 77 X.
 Holm, Niels Nielsen, 16 VII.
 Holm, Peder Ibsen, 14 III.
 Holm, Regner, 85 X.
 Holm, Søren Ibsen, 84 III.
 Holm, Søren Jensen, 84 I.
 Holm, Søren Jørgensen, 61 IV.
 Holm, Søren Michelsen, 15 III.
 Holm, Søren Michelsen, 61 II.
 Holm, Søren Mortensen, 57, Holmgd.
 II.
 Holm, Villads, 62 VIII.
 Holmb, Jens Søffrensen, 65 I.

 Ibsdatter, Bodil, 85 V.
 Ibsdatter, Ellen, 77 IV.
 Ibsdatter Holm, Anne, 84 IV.
 Ibsdatter, Kirsten, 58 V.
 Ibsdatter, Kirsten, 65 III.
 Ibsdatter, Kirsten, 93 V.
 Ibsdatter, Maren, 77 II.
 Ibsen Amme, Michel, E III.
 Ibsen Greve, Søren, 68 V.
 Ibsen Holm, Peder, 14 III.
 Ibsen Holm, Søren, 84 III.
 Ipsen, Ane, Brk. Tillægget.
 Isachsen, John, 94 III.

 Jacobsdatter, Anne, B II.
 Jacobsdatter, Karen, 75 III–IV.
 Jacobsdatter, Maren, 13 I.

 Jacobsdatter, Maren, 72 V.
 Jacobsdatter, Maren, 76 II.
 Jacobsdatter, Maren, 81 I–II.
 Jacobsdatter, Mette Kirstine, 83 VI.
 Jacobsen Farver, Jens, 19 V.
 Jacobsen Farver, Morten, 70 VII.
 Jacobsen, Peder, 100 VII.
 Jakobsen, Rasmus, 90 XIII.
 Jensdatter, Ane, 13 V–VI.
 Jensdatter, Ane, 77 VIII.
 Jensdatter, Anne, 16 II.
 Jensdatter, Anne, 58 V.
 Jensdatter, Anne, 70 II–III.
 Jensdatter, Anne, 86 V.
 Jensdatter, Anne, 88 III.
 Jensdatter, Anne, 96 III.
 Jensdatter, Anne, A IV.
 Jensdatter, Anne, B IV.
 Jensdatter, Barbara, 68 IX.
 Jensdatter, Barbara, 81 VIII–IX.
 Jensdatter, Barbara, 89 II.
 Jensdatter, Barbara, 90 II.
 Jensdatter, Barbara, 73 II.
 Jensdatter, Bodil, 17 IX.
 Jensdatter, Bodil, 18 I.
 Jensdatter, Bodil, 22 VI–VII.
 Jensdatter, Bodil, 23 IV.
 Jensdatter, Bodil, 72 II.
 Jensdatter, Bodil, 72 IV.
 Jensdatter, Bodil, 88 II.
 Jensdatter, Bodil, 88 IV.
 Jensdatter, Bodil, 93 III–IV.
 Jensdatter, Bodil, 102, Kassundsgd. I
 –II.
 Jensdatter, Bodil, F II.
 Jensdatter, Bodil Marie, 72 VI–VII.
 Jensdatter Degn, Dorthe, 99 IV.
 Jensdatter, Dorthe, 68 I.
 Jensdatter, Dorthe, 91 VII.
 Jensdatter, Dorthe, 100 I.
 Jensdatter, Dorthe, 100 II–III.
 Jensdatter, Dorthe, E II.

- Jensdatter, Ellitz, 78 I.
Jensdatter, Ellitz, 101 I.
Jensdatter Greve, Barbara, B VI.
Jensdatter Holm, Bodil, 86 IV.
Jensdatter Holm, Mette, 58 II.
Jensdatter, Inger, 14 IV-V.
Jensdatter, Johanne, Brk. IV.
Jensdatter, Johanne, 96 IV-V.
Jensdatter, Karen, 68 IX.
Jensdatter, Karen, 77 III.
Jensdatter, Kirsten, 70 V.
Jensdatter, Kirsten, 85 I.
Jensdatter, Kirsten, 90 IV-V.
Jensdatter, Kirsten, 91 II.
Jensdatter, Kirsten, B VI.
Jensdatter, Lisbeth, Brk. I-II.
Jensdatter, Maren, 17 I.
Jensdatter, Maren, 21 IV.
Jensdatter, Maren, 21 VIII-IX.
Jensdatter, Maren, 55 III.
Jensdatter, Maren, 66 VIII.
Jensdatter, Maren, 73 III-IV.
Jensdatter, Maren, 78 VI.
Jensdatter, Maren, 83 I-II.
Jensdatter, Maren, 90 II.
Jensdatter, Maren, 93 I.
Jensdatter, Maren, 101 V.
Jensdatter, Maren, C II.
Jensdatter, Margrethe, 17 IX.
Jensdatter, Margrethe, 18 I-III.
Jensdatter, Mette, 21 II.
Jensdatter, Mette, 55 III-IV.
Jensdatter, Mette, 67 II.
Jensdatter, Mette, 87 I-II.
Jensdatter, Mette, 97 III.
Jensdatter, Rebecca, 102, Kassundsgd.
III.
Jensdatter, Skolst, 64 I.
Jensdatter, Zidsel, 101 II.
Jensen, Agnethe Marie, 20 XII.
Jensen Amme, Søren, E I.
Jensen, Andrew, 20 XIII.
Jensen, Ane Margrethe, 57 IX.
Jensen Bakmand, Morten, 56 IV.
Jensen Borgmester, Peder, 75 IV.
Jensen, Christen, 97 III.
Jensen, Clemmen, 62 I.
Jensen, Dagny, 102 VII.
Jensen Degn, Jens, 99 II.
Jensen Degn, Mathias, 70 IV.
Jensen Degn, Søren, 70 III.
Jensen, Edel, 82 X.
Jensen, Elsa, 75 XI.
Jensen Farver, Hans, 81 XI.
Jensen Farver, Hans, 96 IV.
Jensen Farver, Jacob, 83 V.
Jensen Farver, Jens, 81 VII.
Jensen Farver, Niels, 23 V.
Jensen Farver, Rasmus, 76 III.
Jensen Foged, Hans, 59 IV.
Jensen Foged, Ole, 80 II.
Jensen Foged, Rasmus, 80 VI.
Jensen Foged, Søren, 67 IV.
Jensen, Frederik, 86. Tillægget.
Jensen Gaard, Søren, 78 IV.
Jensen Gaarden, Jens, 72 III.
Jensen Gies, Jens, 79 IV.
Jensen Gies, Michel, 102 I.
Jensen Greve, Søren, 88 VI.
Jensen Grønfelt, Lars, 93 III.
Jensen Grønfelt, Michel, 93 IV.
Jensen Gyes, Michel Foged, 24 VI.
Jensen Gyes, Peder, 75 VII.
Jensen Gylding, Ole, 83 III.
Jensen Haukrog, Jacob, 73 IV.
Jensen Helbo, Peder, 75 II.
Jensen Holm, Ib, 65 II.
Jensen Holm, Michel, 57, Holmgd. I.
Jensen Holm, Michel, 75 III.
Jensen Holm, Morten, B II.
Jensen Holm, Søren, 84 I.
Jensen, Jens, 24 I.
Jensen, Jens, 68 IV.
Jensen, Jens, 68 XI.

- Jensen, Julie, Prm. 1 f.
 Jensen Jyde, Clemmen, 81 IX og 20 VII.
 Jænsen Jyde, Niels, D IV.
 Jensen Jyde, Peder, 92 I.
 Jensen Jønsen, Jens, 90 II.
 Jensen, Jørgen, 100 IV.
 Jensen Jørgensen, Niels, 90 X og 87 X.
 Jensen Kiær, Jens, C III.
 Jensen, Knud, 87 V.
 Jensen, Kristian, 63 IX.
 Jensen, Kristian Peter, 85 VIII.
 Jensen, Kristine Møller, 14 VII og 67 XIII.
 Jensen Kræmmer, Rasmus, 86 IX.
 Jensen Kræmmer, Rasmus, 95 III.
 Jensen Kræmmer, Søren, 63 V.
 Jensen, Magnus, 82 XI.
 Jensen, Margrethe Møller, 85 IX.
 Jensen Mathiesen, Christen, 74 VI.
 Jensen Mathiesen, Niels, 92 VI.
 Jensen, Michel, 15 I.
 Jensen, Michel, 17 I.
 Jensen, Michel, 99 I.
 Jensen, Mikkel Peter, 81 XIII.
 Jensen Molbo, Jacob, 15 VII.
 Jensen Molbo, Rasmus, 19 VI.
 Jensen Molbo, Rasmus, 100 VIII.
 Jensen Morup, Niels, E IV.
 Jensen Mouritzen, Michel, 88 II.
 Jensen Møller, Morten, 89 IV.
 Jensen, Niels, 90 VIII.
 Jensen, Poul, 61 I.
 Jensen, Rasmus, 62 II.
 Jensen, Rasmus, 63 VIII.
 Jensen, Rasmus, 86 X.
 Jensen, Rasmus Foged, 68 XII.
 Jensen, Rasmus Peter, 100 VII. Tilf.
 Jensen Røver, Peder, 24 II.
 Jensen, Signe, 22 XI.
 Jensen Skrædder, Jens, 79 VIII.
 Jensen Skrædder, Jens, 101 VI.
 Jensen Skrædder, Niels, 60 VII.
 Jensen Skrædder, Niels, B. III.
 Jensen Skrædder, Peder, 79 V.
 Jensen Skrædder, Rasmus, 97 V.
 Jensen Skrædder, Søren, 101 II.
 Jensen Smed, Morten, 59 II.
 Jensen Smed, Peder, 59 III.
 Jensen Smed, Peder, 92 I.
 Jensen Smed, Peder, 96 II.
 Jensen Suder, Christen, B VII.
 Jensen Svensk, Lars, 90 III.
 Jensen Svensk, Michel, 84 VI.
 Jensen Svensk, Rasmus, 60 I.
 Jensen, Søren, 86 IV.
 Jensen Thomesen, Peder, 79 I.
 Jensen Thunbo, Jørgen Søren, 18 V.
 Jensen Thunbo, Ole, 16 V.
 Jensen Thunbo, Søren, 87 II.
 Jensen Tuse, Peder, 90 VII.
 Jensen Tønnesen, Søren, 68 II.
 Jeppesdatter, Maren, 98 IV.
 Jepsdatter, Anne, E II-III.
 Jepsdatter, Ellen, 77 IV.
 Jepsen, Jens, A III.
 Jespersen, Kirstine, 87 IX.
 Johnsen, Ane, 94 VI.
 Johnsen, Barbara, 88 X.
 Johnsen, Johanne, 92 IX.
 Johnsen, Kristian, 75 X.
 Johnsen, Lars Michelsen, 94 V.
 Johnsen, Lars Peter, Brk. XI.
 Johnsen, Mette Kirstine, 75 VIII.
 Johnsen, Michel, 94 IV.
 Johnsen, Michel Larsen, 88 IX.
 Johnsen, Peder Larsen, 88 VIII.
 Johnsen, Peter, 75 IX.
 Johnsen, Peter, 75 XI.
 Johnsen, Peter, 92 VIII.
 Johnsen, Søren, Brk. X.
 Jostesen Smed, Christen, A I.
 Jyde, Clemmen Jensen, 81 IX og 20 VII.

- Jyde, Clemmen Pedersen, 20 I.
Jyde, Jens Søren Clemmensen, 17 IX.
Jyde, Michel Clemmensen, 14 IX.
Jyde, Morten Pedersen, 92 IV.
Jyde, Niels Jensen, D. IV.
Jyde, Ole Pedersen, 92 II.
Jyde, Peder Jensen, 92 I.
Jyde, Peder Olesen, 92 III.
Jyde, Søren Clemmensen, 20 VIII.
Jøensen, Jens Jensen, 90 II.
Jørgensdatter, Anne, 14 II og 71 IV.
Jørgensdatter, Anne, 64 III.
Jørgensdatter, Anne, 67 I.
Jørgensdatter, Anne, 74 I.
Jørgensdatter, Anne, 83 I. Tilf.
Jørgensdatter, Apollone, 102 III–IV.
Jørgensdatter, Barbara, 73 V.
Jørgensdatter, Bodil, 57, Holmgaarden III.
Jørgensdatter, Bodil, 85 III.
Jørgensdatter, Dorthe, 78 III.
Jørgensdatter, Dorthe, 82 IV.
Jørgensdatter, Else, 97 III.
Jørgensdatter Holm, Bodil, 68 IV–V.
Jørgensdatter Holm, Kirsten, 57 II–III.
Jørgensdatter, Johanne, 81 VI.
Jørgensdatter, Johanne, D III.
Jørgensdatter, Karen, 14 I.
Jørgensdatter, Maren, 72 II.
Jørgensdatter, Maren, 86 V.
Jørgensdatter, Mette, 66 IV.
Jørgensdatter, Mette, 89 I.
Jørgensdatter, Mette, Brk. III–IV.
Jørgensdatter, Mette, 101 IV.
Jørgensen, Aage Pilegaard, 86. Til­lægget.
Jørgensen, Ella, 87 XI.
Jørgensen Haukrog, Jens, 96 III.
Jørgensen Haukrog, Michel, 73 II.
Jørgensen Haukrog, Michel, 99 IV.
Jørgensen Holm, Søren, 61 IV.
Jørgensen, Jens, 100 I.
Jørgensen, Michel, 82 III.
Jørgensen, Michel, 102, Kassundsgd. II.
Jørgensen, Niels, 76 I.
Jørgensen, Niels Jensen, 90 X & 87 X.
Jørgensen, Rasmus, 85 II.
Jørgensen, Søren 57 I.
Jørgensen, Søren, 87 I.
Jørgensen, Søren, 90 IX.
Jørgensen Thunbo, Jens, 18 IV.
Jørgensen Thunbo, Rasmus, 87 IV.
Jørgensen Thunbo, Søren, 64 III.
Jørgensen, Tido, 13 XI.
Jørgensen, Villads, 81 XIV.
Kieldmand, Michel Rasmussen, 71 II.
Kieldmand, Mouridts, 67 I.
Kieldmand, Ole Michelsen, 71 III.
Kieldmand, Rasmus, 71 I.
Kieldsdatter, Maren, 71 V.
Kiær, Jens Jensen, C III.
Kiær, Michel Pedersen, 91, Kiærgd. I.
Kiær, Michel Pedersen, 91 Kiærgd. III.
Kiær, Ole Pedersen, 92 II.
Kjeldsen Gommesen, Jens, 82 X.
Kjeldsen Gommesen, Margrethe, 82 XI.
Kjeldsen, Guldborg, 90 XIII.
Kjeldsen, Hans Holm, Prm. I b.
Kjeldsen, Inger Marie, 89 VII.
Kjeldsen, Jens, 82 VIII.
Kjeldsen, Jensine, 82 IX.
Kjeldsen, Jørgen, 90 XII.
Kjeldsen, Karl Kristian, 89 V. Tilf.
Kjeldsen, Kristian Nielsen, 89 V. Tilf.
Kjeldsen, Mathilde, 77 X–XI.
Kjeldsen, Mette Elisabeth, 79 V.
Kjeldsen, Niels, 89 VI.
Kjeldsen, Niels Olesen, 77 VIII.
Kjeldsen, Ole, 77 VI.

- Kjeldsen, Peder, 77 IX.
 Kjerulff, Juliane, 95 VIII.
 Kjær, Thøger, 97 XII.
 Klemmensen, Mikkel, 14 VII & 67 XIII.
 Knudsdatter, Anne, 13 II.
 Knudsdatter, Anne, 86 II.
 Knudsdatter, Johanne, 67 IV-V.
 Kornmaaler, Barbara, 64 VI.
 Kornmaaler, Barbara, 76 VI.
 Kornmaaler, Christian, 72 IX.
 Kornmaaler, Georg, 55 VIII.
 Kornmaaler, Inger Mette, Prm. 1 b.
 Kornmaaler, Jens Johan, 86 XII.
 Kornmaaler, Jens Rasmussen, 70 X & 24 X.
 Kornmaaler, Johanne Marie, Prm. 1 d.
 Kornmaaler, Johanne Rasmine, 83 VIII.
 Kornmaaler, Julie, 86. Tillægget.
 Kornmaaler, Karen Nielsdatter, 24 IV-V.
 Kornmaaler, Knud, 87 VII.
 Kornmaaler, Kristian, 70 IX.
 Kornmaaler, Maren, 77 IX.
 Kornmaaler, Marie Kristine, 73 X.
 Kornmaaler, Mette, 87 VIII.
 Kornmaaler, Mette Johanne, 58 IX.
 Kornmaaler, Morten, 23 IX.
 Kornmaaler, Nielsine Rasmine, 23 X.
 Kornmaaler, Niels Søren, 72 VII.
 Kornmaaler, Rasmus, 17 X.
 Kornmaaler, Rasmus, 58 VIII.
 Kornmaaler, Rasmus, 86. Tillægget.
 Kornmaaler, Rasmus Nielsen, 71 VI & 23 V.
 Kornmaaler, Rasmus Nielsen, 87 VI.
 Kornmaaler, Søren Peter, 73 IX.
 Kornmaaler, Søren Thunbo, Prm. 1 b.
 Kornmaaler, Thomas, 72 VIII.
 Kramer, Bodil Nielsen, 71 XI.
 Kramer, Hans Nielsen, 92 VII.
 Kramer, Hans Sørensen, 92 V.
 Kristiansen, Anders, 86 XI.
 Kristiansen, Ane, 86 XII.
 Kristiansen, Kristian, Prm. 1 f.
 Kræmer, Kirsten Margrethe, 66 X-XI.
 Kræmmer, Anne Margrethe, 57 VIII.
 Kræmmer, Ane Mette, 18 VII-VIII.
 Kræmmer, Barno Bonde, Brk. Til: lægget.
 Kræmmer, Betty, 88 XI.
 Kræmmer, Christian, 18 IX.
 Kræmmer, Dagmar Printz, Prm. 1 h.
 Kræmmer, Henrik Rasmussen, 18 VI.
 Kræmmer, Jens Johan, 57 VIII.
 Kræmmer, Jens Pedersen, 85 VI.
 Kræmmer, Jens Rasmussen, 63 IV.
 Kræmmer, Jens Sørensen, 84 VIII.
 Kræmmer, Jens Sørensen, 91 I.
 Kræmmer, Jens Sørensen, 91 II.
 Kræmmer, Kirsten, 84 IX.
 Kræmmer, Kirsten, 86 X-XI.
 Kræmmer, Kirsten Marie, Prm. 1 d.
 Kræmmer, Lars Rasmussen, 57 VII.
 Kræmmer, Laurits, Brk. Tillægget.
 Kræmmer, Margrethe, 85 VII.
 Kræmmer, Marie, 80 IX.
 Kræmmer, Marinus, 99 IX.
 Kræmmer, Martin, 99 VIII.
 Kræmmer, Michel Michelsen, 68 VI.
 Kræmmer, Michel Rasmussen, 91 IV.
 Kræmmer, Michel Søren, Prm. 1 h.
 Kræmmer, Peder Michelsen, 85 V.
 Kræmmer, Peder Nielsen, 95 I.
 Kræmmer, Poul Michelsen, 91 V.
 Kræmmer, Rasmine, 100 IX.
 Kræmmer, Rasmus Jensen, 86 IX.
 Kræmmer, Rasmus Jensen, 95 III.
 Kræmmer, Rasmus Michelsen, 14 VII.
 Kræmmer, Rasmus Printz, Prm. 1 h.

- Kræmmer, Svend, 18 X.
Kræmmer, Søren Jensen, 63 V.
Kræmmer, Søren Thunbo, 88 X.
Kræmmer, Vera, 78 IX.
- Landschoff, Knud, 89 IX og 23 XII.
Larsdatter, Ane, 86 IX.
Larsdatter, Anne, 94 IV.
Larsdatter, Apollone, 21 V–VI.
Larsdatter, Apollone, 100 VII–VIII.
Larsdatter, Bodil, 19 IV.
Larsdatter, Bodil, 63 V.
Larsdatter, Karen, 13 IV.
Larsdatter, Maren, 76 III.
Larsdatter, Maren, 93 VI.
Larsen, Christen, 72 IV.
Larsen, Clemmen, 68 VII.
Larsen Farver, Hans, 96 VI.
Larsen Gaard, Søren, 71 X.
Larsen, Jens, 20 III.
Larsen, Jens, 72 I.
Larsen Johnsen, Michel, 88 IX.
Larsen Johnsen, Peder, 88 VIII.
Larsen, Michel, Brk. III.
Larsen, Michel, 95 IV.
Larsen, Ole, 21 III.
Larsen, Ole, 71 VIII.
Larsen, Søren 78 III.
Lauridzen, Søren, 81 II.
Laursen, Elisabeth, 96a IV.
Ludvig, Karen, 65. Tillægget.
- Madsdatter, Gie, 95 I.
Madsdatter, Bodil, 82 V.
Madsdatter, Kirsten, 71 II.
Madsdatter, Kirsten, 92 I.
Madsdatter, Mette, D II.
Madsen, Adam, 60 VI.
Madsen, Carl, 61 XI.
Madsen, Carl Eskegaard, 64 IX.
Madsen, Clemmen, 21 XIII.
- Madsen, Fritz, 87 XI.
Madsen, Hans, Prm. 1 h.
Madsen, Helga, 65. Tillægget.
Madsen, Helge, 102 VII.
Madsen, Jacob, B I.
Madsen, Jens Sørensen, 80 V.
Madsen, Marie, 63 VIII.
Madsen, Marie, 64 VIII.
Madsen, Michel, 16 IV.
Madsen, Michel, 58 I.
Madsen, Michel, 66 II.
Madsen, Michel Sørensen, 71 VII.
Madsen, Mikkel, 64 VII.
Madsen, Mitte, 14 XIV.
Madsen, Mogens, 20 XIII.
Madsen, Morten, 63 VII.
Madsen, Olga, 56 IX.
Madsen, Ove, 65, tillægget.
Madsen, Peter, 21 XII.
Madsen, Poul, 69 I.
Madsen, Søren, 58 III.
Madsen, Søren, 69 VIII.
Madsen Thunbo, Michel, 94 VII.
Mathiesen, Christen, 70 V.
Mathiesen, Christen Jensen, 74 VI.
Mathiesen, Jens, 18 II.
Mathiesen, Jens Christensen, 70 VI.
Mathiesen, Niels Jensen, 92 VI.
Michaelsen, Jens Kristian, 18 VII.
Michelsdatter, Anne, 20 II–III.
Michelsdatter, Anne, 57, Holmgd. II.
Michelsdatter, Anne, 61 V.
Michelsdatter, Anne, 79 IV–V.
Michelsdatter, Anne, 66 I.
Michelsdatter, Anne, 81 IX.
Michelsdatter, Anne, 83 I. Tilf.
Michelsdatter, Anne, 91 V.
Michelsdatter, Anne, 98 I.
Michelsdatter, Anne, E I.
Michelsdatter, Barbara, 14 VI.
Michelsdatter, Barbara, 14 VI.
Michelsdatter, Barbara, 15 VI–VII.

- Michelsdatter, Barbara, 23 III.
 Michelsdatter, Barbara, 77 I.
 Michelsdatter, Birthe, 20 IV og 78 IV.
 Michelsdatter, Bodil, 67 IV.
 Michelsdatter, Bodil, 79 IV.
 Michelsdatter, Bodil, 82 II.
 Michelsdatter, Bodil, 91 III.
 Michelsdatter, Bodil, 100 VII.
 Michelsdatter, Bodil, E IV.
 Michelsdatter, Dorthe, 17 II–III.
 Michelsdatter, Dorthe, 75 V.
 Michelsdatter, Dorthe, 94 II.
 Michelsdatter Haukrog, Margrethe, 57 VI.
 Michelsdatter Hohle, Maren, 96 II.
 Michelsdatter Holm, Anne, 68 IV.
 Michelsdatter, Inger, 68 VII–VIII.
 Michelsdatter, Johanne, 20 I.
 Michelsdatter, Johanne, 57, Holmgd. III.
 Michelsdatter, Johanne, 81 X.
 Michelsdatter, Karen, 16 V.
 Michelsdatter, Karen, 68 VI.
 Michelsdatter, Kirsten, 56 IV.
 Michelsdatter, Kirsten, 65 IV.
 Michelsdatter, Kirsten, 66 II.
 Michelsdatter, Kirsten, 67 VI.
 Michelsdatter, Kirsten, 71 IX.
 Michelsdatter, Kirsten, 93 II.
 Michelsdatter, Kirsten, 94 III.
 Michelsdatter, Kirsten, D I.
 Michelsdatter, Lisbeth, 95 V.
 Michelsdatter, Maren, 21 VII.
 Michelsdatter, Maren, 17 VI og 64 IV.
 Michelsdatter, Maren, 75 II.
 Michelsdatter, Margrethe, 23 IV–V.
 Michelsdatter, Margrethe, 24 II.
 Michelsdatter, Margrethe, 62 V.
 Michelsdatter, Margrethe, 82 VI.
 Michelsdatter, Margrethe, 93 VI.
 Michelsdatter, Margrethe, 99 II–III.
 Michelsdatter, Mette, 15 II.
 Michelsdatter, Mette, 15 III–IV.
 Michelsdatter, Mette, 18 IV.
 Michelsdatter, Mette, 22 IV.
 Michelsdatter, Mette, 84 VII.
 Michelsdatter, Mette, 86 III.
 Michelsdatter, Mette, 91 I.
 Michelsdatter, Mette, D IV.
 Michelsdatter Poulsen, Bodil, 62 IV.
 Michelsdatter Thunbo, Johanne, 60 IV.
 Michelsen Amme, Jeppe, 98 III.
 Michelsen, Ane Mette, 24 VIII.
 Michelsen Bakmand, Jens, 56 III.
 Michelsen, Barbara, 61 IX.
 Michelsen, Barbara, 95 X.
 Michelsen Beyer, Christen, 61 V.
 Michelsen Beyer, Clemmen, 86 VII.
 Michelsen Beyer, Jacob, 17 VII.
 Michelsen Beyer, Jens, 68 VIII.
 Michelsen Beyer, Søren, 17 VI.
 Michelsen Bonde, Jeppe, 98 V.
 Michelsen Bonde, Peder, 16 III.
 Michelsen Bonde, Rasmus, 97 VIII.
 Michelsen Clemmensen, Søren, 57 II.
 Michelsen Farver, Lars, 96 V.
 Michelsen Farver, Rasmus, 79 VI.
 Michelsen Foged, Clemmen, 84 VII.
 Michelsen Foged, Michel, 67 VI.
 Michelsen Foged, Michel, 86 VI.
 Michelsen Gaard, Lars, 78 V.
 Michelsen Gies, Michel, 79 III.
 Michelsen Gies, Peder, 102 II.
 Michelsen, Georg, 93. Tillægget.
 Michelsen Grønfeldt, Jens, 100 VI og 55 IV.
 Michelsen Grønfeldt, Lars, 93 V.
 Michelsen Haukrog, Jens, 60 III.
 Michelsen Haukrog, Jens 99 V.
 Michelsen Haukrog, Jørgen, 73 III.
 Michelsen Haukrog, Michel, 24 III.
 Michelsen Haukrog, Michel, 24 IV.
 Michelsen Haukrog, Michel, 57 V.

- Michelsen Haukrog, Morten, 73 V.
Michelsen Hohle, Jens, 74 III.
Michelsen Holm, Jens, 68 III.
Michelsen Holm, Morten, 72 II.
Michelsen Holm, Søren, 15 III.
Michelsen Holm, Søren, 61 II.
Michelsen, Ib, 77 I.
Michelsen, Jenny Henriette, 18 IX.
Michelsen Johnsen, Lars, 94 V.
Michelsen, Jørgen, 14 I.
Michelsen, Jørgen, 66 I.
Michelsen Kieldmand, Ole, 71 III.
Michelsen Kræmmer, Michel, 68 VI.
Michelsen Kræmmer, Peder, 85 V.
Michelsen Kræmmer, Poul, 91 V.
Michelsen Kræmmer, Rasmus, 14 VII.
Michelsen, Mads, 58 II.
Michelsen, Maren, 96 VI.
Michelsen, Marie Petrea, 72 VII.
Michelsen, Michel, 81 IV.
Michelsen, Michel, 81 V.
Michelsen, Michel Søren, 61 VII.
Michelsen Morup, Jens, C I.
Michelsen Morup, Jørgen, 78 II.
Michelsen Morup, Ole, 71 V.
Michelsen, Mouritz, 21 I.
Michelsen Mouritzen, Jens, 88 III.
Michelsen, Niels, 13 II.
Michelsen, Oluf, 86 I.
Michelsen, Peder, 91, Kiærgd. II.
Michelsen, Peter, 95 VI og 65 VI.
Michelsen, Peter, 65 VIII.
Michelsen, Poul Henrik, 65 VII.
Michelsen Poulsen, Rasmus, 82 V.
Michelsen Poulsen, Rasmus, 82 VII.
Michelsen Skrædder, Hans Peter, 76 V.
Michelsen Skrædder, Jens, 78 VI.
Michelsen Skrædder, Niels, 59 I.
Michelsen, Stephan, 95 VIII.
Michelsen Svensk, Michel, 84 II.
Michelsen Sønder, Søffren, 78, indledn.
Michelsen, Søren, 66 IV.
Michelsen, Søren, 69 VI.
Michelsen, Søren Peter, 93. Tillægget.
Michelsen, Thomas, 95 VII.
Michelsen, Thomas, 95 IX.
Michelsen, Thomas Georg, 93. Tillægget.
Michelsen Thomesen, Søffren, 23 I.
Michelsen Thunbo, Jørgen, 99 VI.
Michelsen Thunbo, Michel, 22 V.
Michelsen Thunbo, Michel, 22 VI.
Michelsen Thunbo, Søren, 57 VI.
Michelsen Tønnesen, Jens, 68 I.
Michelsen, Vilhelm, 18 VIII.
Mikkelsen Foged, Jens, 77 XI.
Mikkelsen, Knud, 76 VIII.
Mikkelsen, Martin, 76 VII.
Moesgaard, Anna, 81 XIII.
Moesgaard, Anton, 93 IX.
Moesgaard, Ego, 93 X.
Moesgaard, Gerhardt, 100 XI.
Moesgaard, Marie, 72 IX.
Moesgaard, Peter, 17 XII.
Moesgaard, Søren, 17 XI.
Moesgaard, Søren Sørensen, 88 VII.
Molbo, Ane Johanne, 17 XI.
Molbo, Bodil, 86 IX.
Molbo, Bodil Marie Clemmensen, 102 V.
Molbo, Christen Christensen, 81 VIII.
Molbo, Christen Rasmussen, 14 V.
Molbo, Christen Rasmussen, 83 VI.
Molbo, Clemmen Christensen, 102 III.
Molbo Foged, Christen, 83 VIII.
Molbo, Jacob Jensen, 15 VII.
Molbo, Jens Clemmensen, 20 V.
Molbo, Jens Rasmussen, 17 VIII.
Molbo, Karen Rasmusdatter, 14 VIII-IX.
Molbo, Maren, 56 VIII.
Molbo, Rasmus Christensen, 19 IV.
Molbo, Rasmus Jensen, 19 VI.

- Molbo, Rasmus Jensen, 100 VIII.
 Molbo, Villads Christensen, 14 VI.
 Mortensdatter Bakmand, Mette, 56 V.
 Mortensdatter, Bodil, 72 III.
 Mortensdatter, Dorthe, 73 VI.
 Mortensdatter, Dorthe, 92 V.
 Mortensdatter Farver, Maren, 69 VII.
 Mortensdatter Holm, Anne, B III og
 59 I.
 Mortensdatter, Kirsten, 99 I.
 Mortensdatter, Kirsten Johanne, 70
 VIII.
 Mortensdatter, Margrethe, 22 VII.
 Mortensdatter, Margrethe, 59 III.
 Mortensdatter, Margrethe, 65 I.
 Mortensdatter, Margrethe, 96 I.
 Mortensen, Anne, 68 XII.
 Mortensen, Betty Kirstine, 97 XII.
 Mortensen Farver, Jens, 101 VII.
 Mortensen Holm, Jacob, B II. Tilf.
 Mortensen Holm, Søren, 57, Holmgd.
 II.
 Mortensen, Jens, 56 II.
 Mortensen, Jens, 102, Kassundsgd..
 IV.
 Mortensen, Jørga, 66 XII.
 Mortensen, Jørgen Sørensen, 82 II.
 Mortensen, Kristine, 16 VII.
 Mortensen, Lars, 90 IV.
 Mortensen, Michel, 100 II.
 Mortensen, Søren, 57 IV.
 Morup, Jens Michelsen, C I.
 Morup, Jørgen Michelsen, 78 II.
 Morup, Jørgen Olesen, A V.
 Morup, Michel Olesen, 74 I.
 Morup, Niels Jensen, E IV.
 Morup, Ole Michelsen, 71 V.
 Mouridsdatter, Inger, 60 I.
 Mouridsdatter, Karen, 93 I.
 Mouridsdatter, Mette, 67 III-IV.
 Mouridsen, Søren, 67 II.
 Mouritzen, Clemmen, 21 II.
 Mouritzen, Jens Michelsen, 88 III.
 Mouritzen, Jens Pedersen, 88 I.
 Mouritzen, Michel Jensen, 88 II.
 Møller, Ane Emilie, 85 VIII.
 Møller, Anna Theodora, 55 VII.
 Møller, Asta, 57 X.
 Møller, Barbara, 61 XI.
 Møller, Hans, 61 IX.
 Møller, Jens Pedersen, 95 II.
 Møller, Johannes, 58 XI.
 Møller, Julius, 23 XI.
 Møller, Morten Jensen, 89 IV.
 Møller, Otto, 61 X.
 Møller, Peter Barfred, 100 X.
 Møller, Thea, 100 XI.
 Møller, Tønnes Nielsen, 57 IX.
 Nielsdatter, Anne, 86 III.
 Nielsdatter, Barbara, 76 II.
 Nielsdatter, Dorthe, 20 I.
 Nielsdatter, Gie, 88 I.
 Nielsdatter, Kirsten, 60 III.
 Nielsdatter, Kirstine, 77 VI-VII.
 Nielsdatter Kornmaaler, Karen, 24
 IV-V.
 Nielsdatter, Maren, 13 III.
 Nielsdatter, Maren, 73 I.
 Nielsdatter, Maren, 83 I.
 Nielsdatter, Margrethe, 88 VII.
 Nielsdatter Printz, Mariane, 55 V.
 Nielsen, Betty, 65. Tillægget.
 Nielsen, Christian, 23 VII og 22 VII.
 Nielsen, Elna, 86. Tillægget.
 Nielsen Foged, Rasmus, 56 VI.
 Nielsen Foged, Rasmus, 62 V.
 Nielsen Foged, Rasmus, 73 X.
 Nielsen, Herdis, 64 IX.
 Nielsen Holm, Niels, 16 VII.
 Nielsen, Inger Printz, 89 IX og 23
 XII.
 Nielsen, Jørgen, 85 I.
 Nielsen, Knud, 84 XI.

- Nielsen Kornmaaler, Rasmus, 71 VI og 23 V.
Nielsen Kornmaaler, Rasmus, 87 VI.
Nielsen Kramer, Bodil, 71 XI.
Nielsen Kramer, Hans, 92 VII.
Nielsen, Kristine, 84 X.
Nielsen Kræmmer, Peder, 95 I.
Nielsen, Lars, 100 V.
Nielsen, Mette Marie, 74 VIII.
Nielsen, Niels, 23 VIII.
Nielsen, Peder, 66 V.
Nielsen, Rasmus Peter, 77 XII.
- Olesdatter, Barbara, 98 II.
Olesdatter, Bodil, 60 V–VI.
Olesdatter, Bodil, 85 VI.
Olesdatter, Dorthe, 63 II.
Olesdatter, Kirsten, 74 I.
Olesdatter, Maren, 13 VII–VIII.
Olesdatter, Maren, 74 V.
Olesdatter, Maren, 83 IV.
Olesdatter, Maren, 96 III.
Olesdatter, Mette, Brk. V.
Olesdatter, Margrethe, 19 III.
Olesdatter, Margrethe, 63 I.
Olesen Bakmand, Michel, B VI.
Olesen, Clemmen, 20 II.
Olesen Foged, Jørgen, 21 V.
Olesen Gaard, Søren, 21 VIII.
Olesen Greve, Ib, 77 III.
Olesen Gylling, Jens, 86 VIII.
Olesen Jyde, Peder, 92 III.
Olesen, Kield, 100 III.
Olesen Kjeldsen, Niels, 77 VIII.
Olesen, Lars, 21 IV.
Olesen, Michel, 21 VI.
Olesen Morup, Jørgen, A V.
Olesen Morup, Michel, 74 I.
Olesen, Mouritz, 99 III.
Olesen, Peder, 74 II.
Olesen Rask, Christen, A IV.
Olesen, Søren, 67 VII.
- Olesen, Søren, 86 II.
Ollesen, Jørgen, Brk. I.
Olufsdatter, Barbara, 61 I.
- Pedersdatter, Ane Johanne, 18 V.
Pedersdatter, Anne, 16 IV.
Pedersdatter, Anne, 74 IV.
Pedersdatter, Anne, 98 III.
Pedersdatter, Anne Kirstine, 90 II–III.
Pedersdatter, Barbara, 59 IV.
Pedersdatter, Bodil, 70 VI–VII.
Pedersdatter, Ellen, 16 I.
Pedersdatter, Ellen, 102 I.
Pedersdatter Foged, Bodil, 56 VI.
Pedersdatter, Karen, 16 III.
Pedersdatter, Karen, 79 II.
Pedersdatter, Karen, 91, Kiærgd. III.
Pedersdatter, Karen Margrethe, 98 V.
Pedersdatter, Kirsten, 59 I–II.
Pedersdatter, Kirsten, 86 I.
Pedersdatter, Kirsten, 92 II.
Pedersdatter, Kirsten, 102 II–III.
Pedersdatter, Maren, 81 V.
Pedersdatter, Maren, 83 V.
Pedersdatter, Maren, 91, Kiærgd. II.
Pedersdatter, Maren, 94 V.
Pedersdatter, Maren, A III–IV.
Pedersdatter, Margrethe, 79 VI.
Pedersdatter, Margrethe, 85 V.
Pedersdatter, Margrethe, 92 V–VI.
Pedersdatter, Mette, 24 V.
Pedersdatter, Mette, 56 II–III.
Pedersdatter, Mette, 64 V.
Pedersdatter, Mette, 77 V.
Pedersdatter, Mette, D IV.
Pedersdatter, Mette Johanne, 98 IV.
Pedersdatter Svensk, Anne, 65 II.
Pedersdatter Svensk, Kirsten, C II–III.
- Pedersen, Ane Mette, 93 VII.
Pedersen Bonde, Michel, 98 IV.

- Pedersen Clausen, Søren, 69 V.
 Pedersen Clausen, Søren, 98 I.
 Pedersen Foged, Michel, 62 IV.
 Pedersen Foged, Michel, 63 VI.
 Pedersen Greve, Clemmen, 77 IV.
 Pedersen Gyes, Jens, 75 VIII.
 Pedersen Gylling, Ole, 74 IV.
 Pedersen Helbo, Jens, 75 I.
 Pedersen, Henning Gejl, 22 XI.
 Pedersen Holm, Clemmen, 14 IV.
 Pedersen Holm, Clemmen, 73 VI.
 Pedersen Holm, Ib, 58 IV.
 Pedersen Holm, Ib, 85 IV.
 Pedersen Holm, Michel, 65 IV.
 Pedersen, Ida Rasmine, 24 IX.
 Pedersen, Jakob Andreas, Prm. 1 f.
 Pedersen, Jens Johan, Prm. 1 f.
 Pedersen Joakim, 69 X.
 Pedersen Jyde, Clemmen, 20 I.
 Pedersen Jyde, Morten, 92 IV.
 Pedersen Jyde, Ole, 92 II.
 Pedersen, Jørgen, 97 I.
 Pedersen Kiær, Michel, 91, Kiærgd. I
 Pedersen Kiær, Michel, 91, Kiærgd.
 III.
 Pedersen Kræmmer, Jens, 85 VI.
 Pedersen, Lillian, 19 IX.
 Pedersen, Maren, 17 XI.
 Pedersen Mouritzen, Jens, 88 I.
 Pedersen, Peder, 24 VIII.
 Pedersen, Peder, 58 VI.
 Pedersen, Petrine, Prm. 1 f.
 Pedersen, Poul, 85 III.
 Pedersen, Rasmus, 68 IX.
 Pedersen Røver, Rasmus, 80 IV.
 Pedersen Skrædder, Jens, 79 VII.
 Pedersen Skrædder, Michel, 76 IV.
 Pedersen Skrædder, Rasmus, 88 IV.
 Pedersen Skrædder, Søren, 101 IV.
 Pedersen Smed, Christen, 89 II.
 Pedersen Smed, Christen, 93 II.
 Pedersen Smed, Jens, 91 VI.
 Pedersen Smed, Jens, 96 I.
 Pedersen Smed, Jørgen, 69 IV.
 Pedersen Smed, Rasmus, 58 V.
 Pedersen Smed, Rasmus, 79 II.
 Pedersen Smed, Søren, 24 V.
 Pedersen Svensk, Søren, D II.
 Pedersen, Søren, 20 VI.
 Pedersen, Søren, Brk. VII.
 Pedersen Thomesen, Peder, Brk. VI.
 Pedersen Thomesen, Rasmus, 79 II.
 Pedersen Tuse, Jens, 94 VI.
 Pedersen Tønnesen, Jens, 81 I.
 Pedersen Tønnesen, Jens, 95 II.
 Petersen, Emma, 63 IX.
 Poulsdatter, Bodil, 23 II.
 Poulsdatter, Inger, 91 VI.
 Poulsdatter, Kirsten, 76 I.
 Poulsdatter, Kirsten, 85 IV.
 Poulsdatter, Maren, 97 I-II.
 Poulsdatter, Margrethe, 19 I.
 Poulsen, Aage, 97 XI.
 Poulsen, Bodil Michelsdatter, 62 IV.
 Poulsen, Caroline, Prm. 1 h.
 Poulsen, Mads, Brk. II.
 Poulsen, Mads, 96 II 1.
 Poulsen, Margrethe, 82 VIII.
 Poulsen, Michel, 19 III.
 Poulsen, Michel Rasmussen, 82 VI.
 Poulsen, Michel Sørensen, 62 III.
 Poulsen, Rasmus Michelsen, 82 V.
 Poulsen, Rasmus Michelsen, 82 VII.
 Poulsen, Robert, 57 X.
 Poulsen, Søren, Brk. V.
 Printz, Anne Rasmusdatter, 55 II.
 Printz, Birte Marie, 65 VII.
 Printz, Kristian, Prm. 52, 20 X & 19
 VIII.
 Printz, Kristian, 65 X.
 Printz, Kristian Søren, Prm. 52.
 Printz, Maren, Prm. 1 h.
 Printz, Mariane Nielsdatter, 55 V.
 Printz, Margrethe, 22 X.

- Printz, Marie, 55 VIII.
Printz, Martin, 65 IX.
Printz, Morten, 55 VII.
Printz, Niels Villadsen, 55 III.
Printz, Rasmus, 19 VIII.
Printz, Rasmus Andersen, 55 I.
Printz, Rasmus Sørensen, 55 V.
Printz, Søren, 55 VI.
Printz, Søren, 71 XII.
Printz, Vagn, 19 IX.
- Rask, Christen Olesen, A IV.
Rasmusdatter, Ane Margrethe, 96 a I.
Rasmusdatter, Anne, 75 I.
Rasmusdatter, Anne, 95 IV.
Rasmusdatter, Anne, 97 III.
Rasmusdatter, Anne, E II.
Rasmusdatter, Barbara, 23 VI.
Rasmusdatter, Barbara, 87 V.
Rasmusdatter, Birgitte, 71 III.
Rasmusdatter, Bodil, 17 VII–VIII.
Rasmusdatter, Bodil, 62 I.
Rasmusdatter, Bodil, 83 II.
Rasmusdatter, Bodil, 92 IV.
Rasmusdatter, Dorthe, 81 VI–VII.
Rasmusdatter, Dorthe, 86 VI.
Rasmusdatter, Inger, 24 I.
Rasmusdatter, Johanne, 22 VI.
Rasmusdatter, Johanne, 62 III.
Rasmusdatter, Karen, 82 VII.
Rasmusdatter, Kirsten, 58 III.
Rasmusdatter, Kirsten, 71 VII–VIII.
Rasmusdatter, Kirsten, 84 VII.
Rasmusdatter, Kirsten, 88 V.
Rasmusdatter, Kirsten, 90 VII.
Rasmusdatter, Lisbeth, 95 II.
Rasmusdatter, Maren, 19 V.
Rasmusdatter, Maren, 64 II.
Rasmusdatter, Maren, 76 IV.
Rasmusdatter, Maren, 87 III.
Rasmusdatter, Maren, 89 III–IV.
Rasmusdatter, Maren, 90 V.
- Rasmusdatter, Margrethe, 80 V.
Rasmusdatter, Mette, 58 VI–VII.
Rasmusdatter, Mette, 81 XI.
Rasmusdatter, Mette, B IV.
Rasmusdatter Molbo, Karen, 14 VIII–IX.
Rasmusdatter Printz, Anne, 55 II.
Rasmusdatter Svensk, Inger, 60 III.
Rasmussen Beyer, Jens, 70 VIII.
Rasmussen Beyer, Knud, 87 IX.
Rasmussen Beyer, Marie, 69 X.
Rasmussen Beyer, Søren, 13 VII.
Rasmussen Beyer, Søren, 15 V.
Rasmussen Beyer, Søren, 69 IX.
Rasmussen, Christen 17 II.
Rasmussen, Christen, 61 VIII.
Rasmussen, Clemmen, 22 I.
Rasmussen Foged, Hans, 81 VI.
Rasmussen Foged, Niels, 62 VI.
Rasmussen Foged, Peder, 56 V.
Rasmussen Foged, Peder, 56 VII.
Rasmussen, Hans Christian, 67 XII og 14 XII.
Rasmussen Herredsfoged, Christen, 83 I.
Rasmussen Hohle, Søren, F II.
Rasmussen, Jens, 18 I.
Rasmussen, Jeppe, A II.
Rasmussen, Jørgen, 97 VI.
Rasmussen, Kield, 14 II og 71 IV.
Rasmussen Kieldmand, Michel, 71 II.
Rasmussen Kornmaaler, Jens, 70 X og 24 X.
Rasmussen Kræmmer, Henrik, 18 VI.
Rasmussen Kræmmer, Jens, 63 IV.
Rasmussen Kræmmer, Lars, 57 VII.
Rasmussen Kræmmer, Michel, 91 IV.
Rasmussen, Mads, 69 II.
Rasmussen, Michel, 69 III.
Rasmussen Molbo, Christen, 14 V.
Rasmussen Molbo, Christen, 83 VI.
Rasmussen Molbo, Jens, 17 VIII.

- Rasmussen, Niels Jørgen, Brk. VIII.
 Rasmussen, Ole, 19 II.
 Rasmussen, Olga, 68 XII.
 Rasmussen, Peder, 93 I.
 Rasmussen Poulsen, Michel, 82 VI.
 Rasmussen Svensk, Jens, 60 II.
 Rasmussen, Søren, 97 VII.
 Rasmussen Thomesen, Jørgen, 16 II.
 Rasmussen Thomesen, Peder, 83 IV.
 Rasmussen, Villads, 55 II.
 Rasmussen Visiterer, Søren, 94 I.
 Refsing, Inger Kirstine, 65 V.
 Riis, Hedvig Dorthe Willumsdatter,
 22 III.
 Rolandsen, Morten Jørgen, 21 IX.
 Rytter, Jørgen Sørensen, 93 VI.
 Røver, Peder Jensen, 24 II.
 Røver, Rasmus Pedersen, 80 IV.

 Sjørsløv, Andreas, 66 XII.
 Sjørsløv, Anton, 66 XI.
 Sjørsløv, Viggo, 88 XI.
 Skonning, Janus, 98 VII.
 Skonning, Jenny, 98 VIII.
 Skonning, Jens Peter, 98 VI.
 Skonning, Klaudine, 96 b II.
 Skonning, Peder Christensen, 13 V.
 Skonning, Rasmus Jensen, Brk. Tillæg-
 get.
 Skonning, Rasmus Sørensen, 13 IV.
 Skonning, Søren Sørensen, 13 III.
 Skrædder, Barbara, 20 X og 19 VIII.
 Skrædder, Hans Peter Michelsen, 76 V.
 Skrædder, Jens Christensen, 83 I. Tilf.
 Skrædder, Jens Jensen, 79 VIII.
 Skrædder, Jens Jensen, 101 VI.
 Skrædder, Jens Johan, 79 IX.
 Skrædder, Jens Kristian, 96 a III.
 Skrædder, Jens Michelsen, 78 VI.
 Skrædder, Jens Pedersen, 79 VII.
 Skrædder, Jens Sørensen, 101 III.
 Skrædder, Jens Sørensen, 101 V.
 Skrædder, Johannes, 91 VII.
 Skrædder, Michel Pedersen, 76 IV.
 Skrædder, Niels Jensen, 60 VII.
 Skrædder, Niels Jensen, B III.
 Skrædder, Niels Michelsen, 59 I.
 Skrædder, Peder Jensen, 79 V.
 Skrædder, Peder Sørensen, 64 II.
 Skrædder, Peter Marius, 76 VI.
 Skrædder, Rasmus Jensen, 97 V.
 Skrædder, Rasmus Pedersen, 88 IV.
 Skrædder, Svend, 96 a IV.
 Skrædder, Søren Jensen, 101 II.
 Skrædder, Søren Peter, 96 a II.
 Skrædder, Søren Pedersen, 101 IV.
 Smed, Barbara Anine, Prm. 1 f.
 Smed, Bodil Margrethe, 89 VI.
 Smed, Christen Jostesen, A I.
 Smed, Christen Pedersen, 89 II.
 Smed, Christen Pedersen, 93 II.
 Smed, Christen Sørensen, 89 V.
 Smed, Dorthe Marie, 20 VIII.
 Smed, Dorthe Marie, 90 XI.
 Smed, Jens Pedersen, 91 VI.
 Smed, Jens Pedersen, 96 I.
 Smed, Johanne, 89 V. Tilf.
 Smed, Jørgen Pedersen, 69 IV.
 Smed, Margrethe, 92 VII.
 Smed, Morten Jensen, 59 II.
 Smed, Morten Søren, Prm. 1 f.
 Smed, Peder Christensen, 66 VIII.
 Smed, Peder Jensen, 59 III.
 Smed, Peder Jensen, 92 I.
 Smed, Peder Jensen, 96 II.
 Smed, Rasmus Pedersen, 58 V.
 Smed, Rasmus Pedersen, 79 II.
 Smed, Søren Christensen, 89 III.
 Smed, Søren Pedersen, 24 V.
 Snedker, Bodil Margrethe, 14 X.
 Snedker, Jens, 20 XI og 14 XIII.
 Snedker, Jens, 66 IX.
 Snedker, Jens, 90 XI.
 Snedker, Jens Barfred, 58 X.

- Snedker, Johanne, 17 XII.
Snedker, Jørgen, 74 IX.
Snedker, Jørgen Andreas, 66 X.
Snedker, Martine, Prm. 1 f.
Snedker, Merry, 58 XI.
Snedker, Mette Jensine Marie, 72 VIII.
Snedker, Svend, 78. Tillægget.
Stabel, Gunner, 16 VIII.
Suder, Christen Jensen, B VII.
Svensk, Anne Pedersdatter, 65 II.
Svensk, Inger Rasmusdatter, 60 III.
Svensk, Jens Rasmussen, 60 II.
Svensk, Kirsten Pedersdatter, C II.
Svensk, Lars Jensen, 90 III.
Svensk, Michel Jensen, 84 VI.
Svensk, Michel Michelsen, 84 II.
Svensk, Michel Sørensen, 84 V.
Svensk, Peder Sørensen, D I.
Svensk, Peder Sørensen, D III.
Svensk, Rasmus Jensen, 60 I.
Svensk, Søren Pedersen, D II.
Søffrensatter, Mette, Brk. I.
Søffrensen Degn, Jens, 70 I.
Søffrensen Fouged, Jens, 80 I.
Søffrensen Haukrog, Knud, 70 II.
Søffrensen Haukrog, Jørgen, 73 I.
Søffrensen Holmb, Jens, 65 I.
Søffrensen, Laurs, 102, Kassundsgd.I.
Søffrensen, Michel, 13 I.
Søffrensen, Michel, 82 I.
Sørensatter, Ane, 74 V–VI.
Sørensatter, Ane Dorthe, 74 VII.
Sørensatter, Ane Margrethe, 99 VI.
Sørensatter, Anne, 57 III–V.
Sørensatter, Anne, 63 IV.
Sørensatter, Anne, 69 II.
Sørensatter, Anne, 81 III–IV.
Sørensatter, Barbara, 58 IV.
Sørensatter, Barbara, 99 V.
Sørensatter, Barbara, B V.
Sørensatter Beyer, Johanne, 62 VI–VII.
Sørensatter Beyer, Margrethe, 79 VII–VIII.
Sørensatter, Bodil, 57, Holmgd. I.
Sørensatter, Bodil, 61 III.
Sørensatter, Bodil, 64 III.
Sørensatter, Bodil, 84 VI.
Sørensatter, Bodil, 86 V.
Sørensatter, Bodil, 102, Kassundsgd. III.
Sørensatter, Dorthe, 24 VII.
Sørensatter, Dorthe, 68 III.
Sørensatter, Dorthe, 75 VI–VII.
Sørensatter, Dorthe, 92 III–IV.
Sørensatter, Dorthe, F I.
Sørensatter, Giertrud, 63 I.
Sørensatter, Gjertrud, 88 VI.
Sørensatter Hohle, Kirsten, 100 III–V.
Sørensatter Holm, Anne, 69 III–IV
Sørensatter Holm, Anne, 84 II.
Sørensatter, Ingeborg, Brk. VII.
Sørensatter, Inger, 78 V.
Sørensatter, Johanne, 59 V.
Sørensatter, Johanne, 85 V.
Sørensatter, Karen, 69 I.
Sørensatter, Karen, A V.
Sørensatter, Kirsten, 66 V.
Sørensatter, Kirsten, 71 X.
Sørensatter, Kirsten, 72 I.
Sørensatter, Kirsten, 86 VI.
Sørensatter, Kirsten, 86 IX.
Sørensatter, Maren, Brk. VIII.
Sørensatter, Maren, 101 III.
Sørensatter, Margrethe, 15 V.
Sørensatter, Margrethe, 63 III.
Sørensatter, Margrethe, 63 VI.
Sørensatter, Mette, 87 VI.
Sørensatter, Mette Johanne, 67 VII.
Sørensatter, Mette Johanne, 67 VIII.
Sørensatter, Mette Johanne, 84 VII.
Sørensatter, Mette Johanne, 88 VIII–IX.

- Sørensdatter, Mette Kirstine, 24 VI.
 Sørensdatter, Mette Kirstine, 97 VI–VIII.
 Sørensdatter, Segne, 78 II.
 Sørensdatter Skonning, Mette, 56 III.
 Sørensdatter Visiterer, Margrethe, 57 I.
 Sørensdatter, Zidsel, F II.
 Sørensen Amme, Michel, E II.
 Sørensen, Anna, 93. Tillægget.
 Sørensen Beyer, Christen, 15 VI.
 Sørensen Beyer, Jacob, 17 III.
 Sørensen Beyer, Rasmus, 58 VII.
 Sørensen Beyer, Rasmus, 77 VII.
 Sørensen Beyer, Søren, 67 VIII.
 Sørensen, Christen Søren, 13 VI.
 Sørensen Clausen, Clemmen, 74 V.
 Sørensen Clausen, Peder, 98 II.
 Sørensen, Clemmen, 84 IV.
 Sørensen Degn, Christen, 63 I.
 Sørensen Degn, Jens, 66 VI.
 Sørensen Degn, Jens, 90 I.
 Sørensen Degn, Ole, 86 V.
 Sørensen Degn, Rasmus, 90 VI.
 Sørensen Degn, Søren, 90 V.
 Sørensen Fast, Jens, 91 III.
 Sørensen Foged, Hans, 80 III.
 Sørensen Foged, Jørgen, 67 V.
 Sørensen Gaard, Jens, 75 VI.
 Sørensen Gaard, Ole, 21 VII.
 Sørensen Gaard, Ole, 71 XI.
 Sørensen Greve, Jens, 88 V.
 Sørensen Greve, Ole, 77 II.
 Sørensen, Hilda, 59 VIII.
 Sørensen Hohle, Rasmus, F I.
 Sørensen Holm, Jørgen, 57. Holmgd.
 III.
 Sørensen Holm, Michel, 23 III.
 Sørensen, Jens, 72 VI.
 Sørensen, Jens, 81 III.
 Sørensen, Jens, 86 III.
 Sørensen, Jens, 95 V.
 Sørensen Kramer, Hans, 92 V.
 Sørensen Kræmmer, Jens, 84 VIII.
 Sørensen Kræmmer, Jens, 91 I.
 Sørensen Kræmmer, Jens, 91 II.
 Sørensen, Laurids, 102, Kassundsgd.
 III.
 Sørensen, Mads, 82 IV.
 Sørensen Madsen, Jens, 80 V.
 Sørensen Madsen, Michel, 71 VII.
 Sørensen, Mary, Prm. 1 b.
 Sørensen, Michel, 62 VII.
 Sørensen Moesgaard, Søren, 88 VII.
 Sørensen Mortensen, Jørgen, 82 II.
 Sørensen, Ole, 60 IV.
 Sørensen, Ole, 69 VII.
 Sørensen, Ole, 71 IX.
 Sørensen, Otto, Prm. 1 b.
 Sørensen, Peder, 24 VII.
 Sørensen, Poul, C II.
 Sørensen Poulsen, Michel, 62 III.
 Sørensen Printz, Rasmus, 55 V.
 Sørensen Rytter, Jørgen, 93 VI.
 Sørensen Skonning, Rasmus, 13 IV.
 Sørensen Skonning, Søren, 13 III.
 Sørensen Skrædder, Jens, 101 III.
 Sørensen Skrædder, Jens, 101 V.
 Sørensen Skrædder, Peder, 64 II.
 Sørensen Smed, Christen, 89 V.
 Sørensen, Sofus, 21 XI.
 Sørensen Svensk, Michel, 84 V.
 Sørensen Svensk, Peder, D I.
 Sørensen Svensk, Peder, D III.
 Sørensen, Søren, 75 V.
 Sørensen, Søren, 78 I.
 Sørensen, Søren, „synden i byen“, 78, indledn.
 Sørensen, Søren Peter, 59 VII.
 Sørensen Thomesen, Michel, 23 II.
 Sørensen Thunbo, Jørgen, 18 III.
 Sørensen Thunbo, Jørgen, 87 III.
 Sørensen Thunbo, Michel, 22 IV.
 Sørensen Thunbo, Michel, 64 IV.
 Sørensen Visiterer, Michel, 94 II.

- Terkelsdatter, Ane Marie, 86 VII–VIII.
Terkelsen, Jens, 16 I.
Thomasdatter, Maren, 95 VI og 65 VI.
Thomesen, Jørgen Rasmussen, 16 II.
Thomesen, Michel Sørensen, 23 II.
Thomesen, Peder Jensen, 79 I.
Thomesen, Peder Pedersen, Brk. VI.
Thomesen, Peder Rasmussen, 83 IV.
Thomesen, Rasmus Pedersen, 79 II.
Thomesen, Søffren Michelsen, 23 I.
Thommesen, Victor, 17 XIII.
Thunbo, Ane Margrethe, Brk. IX–X.
Thunbo, Bodil, 55 VI.
Thunbo, Bodil Margrethe, 99 VI.
Thunbo, Jens, 94 VIII.
Thunbo, Jens Jørgensen, 18 IV.
Thunbo, Johanne Michelsdatter, 60 IV.
Thunbo, Jørgen Michelsen, 99 VI.
Thunbo, Jørgen Søren Jensen, 18 V.
Thunbo, Jørgen Sørensen, 18 III.
Thunbo, Jørgen Sørensen, 87 III.
Thunbo, Karen Margrethe, 16 VI.
Thunbo, Kirsten Margrethe, 99 VII.
Thunbo Kræmmer, Søren, 88 X.
Thunbo, Laurits, 92 IX.
Thunbo, Margrethe, 57 VII.
Thunbo, Mariane, 87 VII.
Thunbo, Mette, 18 VI.
Thunbo, Michel Madsen, 94 VII.
Thunbo, Michel Michelsen, 22 V.
Thunbo, Michel Michelsen, 22 VI.
Thunbo, Michel Sørensen, 22 IV.
Thunbo, Michel Sørensen, 64 IV.
Thunbo, Morten Christiansen, 22 VIII.
Thunbo, Ole Jensen, 16 V.
Thunbo, Rasmus Jørgensen, 87 IV.
Thunbo, Sofie, 92 VIII–IX.
Thunbo, Søren Jensen, 87 II.
Thunbo, Søren Jørgensen, 64 III.
Thunbo, Søren Michelsen, 57 VI.
Thuse, Bertha, 93 X.
Toggerbo, Jens, B IV.
Toggerbo, Rasmus, B V.
Tuse, Ane Mette, 91 VIII.
Tuse, Jens Pedersen, 94 VI.
Tuse, Kirsten, 90 VIII–IX.
Tuse, Kirsten, 94 VII.
Tuse, Maren, 97 IX.
Tuse, Peder Jensen, 90 VII.
Tønnesen, Jens Michelsen, 68 I.
Tønnesen, Jens Pedersen, 81 I.
Tønnesen, Jens Pedersen, 95 II.
Tønnesen, Søren Jensen, 68 II.
Villadsdatter, Barbara, 14 VII.
Villadsdatter, Inger, 23 VIII.
Villadsdatter, Martha, 15 VII.
Villadsen, Christen, 14 VIII.
Villadsen Printz, Niels, 55 III.
Viller, Alma Bagger, 96 a III.
Viller, Jenny, 96 b III.
Viller, Jens Johan, 91 X.
Viller, Nielsine Kirstine, 91 X.
Viller, Rasmus Jørgen, 91 IX.
Villumsen, Kirstine, 20 XIII.
Visiterer, Margrethe Sørensdatter, 57 I.
Visiterer, Michel Sørensen, 94 II.
Visiterer, Søren Rasmussen, 94 I.
Visser, Michel, 85 VII.
Weinreich, Poul, 84 XII.
Willumsdatter Riis, Hedvig Dorthe, 22 III.
Ørnstrup, Jens Jørgen, 14 XIV.
Ørnstrup, Jens Jørgen, 20 XII.